

49. Torstaina 9 päivänä syyskuuta 1999

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000 1508

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 2000 veroasteikkolaiksi 1582

Hallituksen esitys HE 38/1999 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys HE 39/1999 vp

4) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 2000 „

Hallituksen esitys HE 41/1999 vp

5) Hallituksen esitys laiksi Energia-markkinavirastosta „

Hallituksen esitys HE 43/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuoto

Nimenuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Aho E., Aula, Biaudet, Erlund, Gustafsson, Heinonen, Kanerva S., Kar-

jula, Kokkonen, Kärkkäinen, Laukkanen, Lehtimäki, Lipponen, Prusti, Pulliainen, Rauhala, Rönni ja Tiisanen.

Nimenuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Karjula, Gustafsson, Rauhala ja Pulliainen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat 9.9. edustajat Biaudet, Heinonen ja Prusti sekä 9. ja 10.9. edustajat Aula ja Tiisanen.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta 9.9. edustajat E. Aho, S. Kanerva, Kärkkäinen, Laukkanen, Pulliainen, Rauhala ja Rönni sekä

9. ja 10.9. edustaja Erlund.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Kanadan parlamentin alahuoneen puhemiehen vierailu

Puhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Kanadan parlamentin alahuoneen puhemies Gilbert Parent ja rouva Sandra Page ovat saapuneet seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun arvoisat vieraat tervetulleiksi eduskuntaan. (Suosionosoituksia)

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—5) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Vilén: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen eduskunnalle antamassa talousarvioesityksessä jatketaan budjettipolitiikan tiukkaa linjaa. Vakaaseen kasvuun ja julkisten menojen pidättyvyyteen pohjanneella toiminnalla onkin saatu kurottua umpeen vuosikymmenen alun suuret budjettivajeet. Viime vuonna maamme julkisessa taloudessa kirjattiinkin ylijäämä ensimmäisen kerran sitten vuoden 1990. Tuon ylijäämän ennakoitaan kasvavan edelleen tänä ja myös tulevana vuonna. Myös valtiontaloudessa arvioidaan saavutettavan ylijäämä jo ensi vuoden aikana.

Ensi vuoden talousarvioesityksen loppusumma onkin kyetty puristamaan vajaan 193 miljardiin markkaan. Budjetti on kuutisen miljardia markkaa ylijäämäinen, ja suunnilleen samalla summalla lyhennetään sitten mämmittämiseksi paisunutta valtionvelkaakin.

Tämän myönteisen kehityksen taustalla on, kuten todettua, suotuisat talouden kasvuluvut mutta myös pidättyvyys menojen lisäyksissä. Tämän linjan jatkuminen onkin välttämätöntä budjetin eduskuntakäsittelyn aikana. Orastava pakotie pois ahdingosta saadaan helposti tukitua sillä, että budjetin menopuolelle ryhdytään lisäämään tavaraa vastaavia säästöjä muualta tekemättä toivoen ja odottaen, että talouskasvu jatkuu ikuisesti ja kattamattomat menolisäykset tulevat hyvällä onnella katetuiksi. Kannattaa kuitenkin vielä kerran muistuttaa siitä, että valtionvelan korkoja maksetaan yksistään saman verran kuin on koko opetusministeriön hallinnonalalla menoja. Pälle tulee sitten vielä varsinaisen velan lyhennys. Sanomattakin pitäisi siis olla selvää, että mitä vähemmän velkaa, sitä vähemmän korkomenoja ja sitä enemmän rahaa varsinaiseen muuhun toimintaan.

Hallitus esittää, että valtionosuuksien indeksi-

korotukset toteutetaan täysimääräisinä. Kunnille harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin on myös esitetty lisättäväksi 70 miljoonaa markkaa, jonka jälkeen avustuksia olisi käytettävissä ennätykselliset 300 miljoonaa markkaa. Uskon, että näillä toimilla kyetään varmasti parantamaan erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kuntien tilannetta. Vaikkakaan en pidä harkinnanvaraisten avustusten käyttämisestä kestävästä ratkaisuna, pidän sitä hyvänä ratkaisuna akuuttiin tilanteeseen, siihen akuuttiin hätään, mitä kunnissa on.

Olisi kuitenkin syytä myös muistuttaa tässä talossa pari vuotta sitten käydyistä keskusteluista, jossa kritisoitiin hankkeita sallia kunnille takapolitiikkansa laventaminen. Tämä arvokeskustelu päättyi suhteelliseen lyhyeen, ja pelkään, että olemme jälleen kerran vastaavan tilanteen edessä, kun keskustelemme kuntien mahdollisuudesta käyttää taksoja. Syytä varmaan olisikin olla rohkeampi ja keskustella myös siitä, ovatko kunnat tärkeämpiä kuin kuntien asukkaat ja näiden asukkaiden palvelut.

Mielestäni kuntien lukumäärä ei ole eikä saa olla itseisarvo, ja kuntien olemassaolon oikeutus riippuukin niiden kyvystä suoriutua velvoitteistaan ja järjestää asukkaidensa palvelut. Mikään kunta ei voi rakentaa itsenäistä tulevaisuuttansa vain harkinnanvaraisten avustusten varaan.

Kuntapuolella on myös kritisoitu sitä, että hallitus kaavailee yhteisöveron tuoton jakosuhteen muuttamista valtion eduksi ja pääomaveroprosentin korotuksesta koituvien tuottojen ohjaamista kokonaan valtiolle. Ymmärrän tämän kritiikin, mutta itsekkin ainakin jonkin verran kuntasektoria tuntevana ihmettelen sitä, koska ja milloin valtion ja kuntien välillä voitaisiin saada aikaan semmoinen oikea järjestelyasiakirja oikein isolla J:llä, joka takaisi ja vapauttaisi myös eduskunnan jatkuvasta keskustelusta menojen ja tulojen oikeasta suhteesta ja avustusten oikeasta suhteesta ja jonka kautta voisimme päästä kestävästi kuntien kehittämiseen ja kuntien toiminnan parantamiseen.

Ryhmänjohtaja Ben Zyskowiec muistutti tältä paikalta tiistaina, että maan kokonaisvaltainen kehittäminen edellyttää määrätietoista, tähän ajankohtaan sopivia ja tarpeita vastaavia toimia niin alueellisessa kehittämisessä kuin kunta- ja kaupunkipolitiikassakin.

Tähän toteamukseen on helppo yhtyä, sillä vanhan kaltainen, jakopolitiikkaan perustunut ja aluepolitiikka-termin leimannut toiminta on jo kulkenut tiensä päähän. Suomi on maantieteelli-

sesti laaja maa ja ongelmat sen eri kolkissa poikkeavat suuresti toisistaan. Toisaalla podetaan työttömyyttä ja sen aiheuttamaa muuttotappiota ja toisaalla kipuillaan työvoimapulan, asunto-ongelmien, päivähoitopaikkojen ja koulutuspaikkojen riittämättömyyden kanssa.

Ei ole mahdollista ohjata yksipuolisesti varoja vain yhteen kohteeseen. Tarvitaan kokonaisvaltaisia toimia kaikkien eri alueiden kehittämiseksi ja tarvitaan alueen asukkaiden ja alueiden päättäjien oma-aloitteisuutta ongelmien ratkaisemiseksi. Tässä suhteessa vain valtion rahasäkin tai sen uuden EU-rahassäkin avaaminen ei ole ainoa ja autuaaksi tekevä ratkaisu.

Aluepoliittisen toiminnan tai aluepolitiikan perusongelmana näenkin tänä päivänä sen, että se on välillä turhaankin leimautunut vastikkeetomaksi rahanjakoautomaatiksi. Aluekehitysvaroja on varmaankin aiemmin jaettu kehittämis-kohteisiin, joiden elinkeinopoliittinen merkitys on ollut vähäinen tai kyseenalainen ja työllisyysvaikutus vain tilapäinen.

Tulevaisuudessa alueellisten kehittämistoimien rahoituspäätökset tuleekin tehdä itse alueella tehtyjen kehittämisohjelmien pohjalta. Tavoitteena tulee olla uusin keinoin tukea alueiden omien vahvuuksien kehittämistä ja poistaa niiden heikkouksia.

Näitä uusia keinoja on syytä tukea, mutta mielestäni myös valikoitu joukko hyviä vanhoja keinoja on syytä pitää ja säilyttää myös tänä EU-aikana. Yksi hyvä keino voisi olla muun muassa pk-sektorille tarkoitettu alueellinen kuljetustuki, jota ministeri Tuomioja valitettavasti ei ole vielä ollut valmis esittämään tälle eduskunnalle jatkettavaksi.

Alueellisten keskusten, olivat nämä sitten maakuntakeskuksia, seutukuntakeskuksia tai vaikkapa kunnan osallisia keskuksia, tehokas verkottaminen toisiinsa sekä toiminnan ulottaminen koko alueelle takaa mielestäni parhaimman tuloksen koko Suomen asuttuna pysymiseen sekä menestymiseen myös niissä uusissa tulevaisuudellisisissa haasteissa, mitä meillä varmasti edessä on.

Kiinnitin itse huomiota ed. Ben Zyskoviczin puheenvuorossa hänen määritteeseensä siitä, että aluepolitiikkaa ovat niin harvaanasutulle reuna-alueelle tarkoitetut elinkeinopoliittiset toimet kuin myös panostukset pääkaupunkiseudun kulttuuri- ja liikuntahankkeisiin. Mielestäni tämä on merkittävä avaus aluepoliittiseen keskusteluun ja sellaiseen katsantoon, jossa katsotaan koko maata kokonaisuutena.

Kesän aikana on käyty erityisesti lehdistön palstoilla ja opposition suosiollisella avustuksella keskustelua hallituksen missiosta ja hallituksen kestävydestä. Jaksaaako hallitus pysyä pystyssä koko vaalikauden, onko hallituksella tehtävää EU-puheenjohtajuuskauden ja tuponeuvottelujen jälkeen? Minusta on täysin selvää, että vain yhden ylijäämäisen budjetin tekeminen, lainan lyhennyksen aloittaminen tai puheenjohtajuudesta selviäminen ei voi tyhjentää hallituksen tehtäväpöytää tai hallituksen tehtäviä. Olemme vasta pitkän matkan tai pitkän marssin alussa velkamme takaisinmaksamisessa ja tietoyhteiskunnan ajan Suomen rakentamisessa. Jo näissä kahdessakin tehtävässä on hallitukselle vähintäänkin yhden vaalikauden mittainen missio.

Nyt jätetty budjettiesitys edellyttää hallituspuolueilta hyvää ja rakentavaa yhteistyötä sekä kykyä vastuunkantamiseen yhdessä. Kokouksen eduskuntaryhmä on antanut tukensa hallituksen budjettiesitykselle ja odottaakin tietysti muiden hallituspuolueiden eduskuntaryhmiltä vastaavaa.

Minusta on kuitenkin luonnollista ja myös tarpeellista, että eduskunta paneutuu perusteellisesti hallituksen esitykseen ja tarvittaessa perustelluista esityksistä myös tekee muutoksia tähän. Näiden muutosten edellytyksenä pidän kuitenkin sitä, että alkavaa velan maksua ei vaaranneta ja että budjetin loppusumma ei nouse. Näillä periaatteilla voimme varmasti löytää ratkaisun myös tässäkin salissa paljon puhuttuun opiskelijoiden asumislisäkysymykseen. Olennaista olisi kuitenkin löytää kaikille mahdollisimman oikeudenmukainen ratkaisu, tehtiin se sitten nyt keskusteluun tulleen "maalalaisen armeijan" avulla tai ilman sitä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen budjettiesitys luo selvän suunnan ja jatkumon kansakuntamme taloudenpidolle uudelle vuosituhannelle siirryttäessä. Samalla se antaa selvän viestin terveen talouspolitiikan jatkumisesta ja luo maallemme vakautta ja kansalaisillemme perusteltua tulevaisuudenuskoa. Uskoisin, että maltti on nyt valttia.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Pomminpurkajien työ on vastuullista, vaativaa ja usein myös vaarallista. Se alkaa pommin löytämisestä jatkuen sen vaarallisuuden ja ominaisuuksien analysoinnilla. Lopuksi pommi pyritään tekemään vaarattomaksi joko purkamalla tai hallitusti räjäyttämällä siten, ettei vahinkoja synny.

Tämä logiikka koskee myös asuntojen hinnannousupommia ja sen purkamista. Tämän pommin olemassaolon ja vaarallisuuden toi kesällä esiin asuntoasioista vastaava ministeri Suvianne Siimes.

Onko asuntopommi sitten totta ja kuinka paha jälkeä aiheuttaisi sen hallitsematon räjähtäminen? Omistusasuntojen hinnannousu on jatkunut kaksi vuotta lähes yhtä jyrkkänä kuin hulluina 80-luvun loppuvuosina. Kymmenen prosenttia vuodessa ei ehkä tunnu suurelta, mutta kun sitä vertaa lähes nollainflaatioon, niin nousua ei voi vähätellä.

Usein väitetään hintojen nousun koskevan vain pääkaupunkiseutua, mutta maan keskitasoon nähden ero on vain pari prosenttia. Keskiarvo kätkee toki sisälleen huimiakin hintoja, kuten 600 000 markkaa yksioista Töölössä.

Jotkut ekonomistit ovat sanoneet, että hintataso vastaa pitkällä aikavälillä 20 vuotta sitten vallinnutta tasoa. Vaikka näin olisikin, niin vaaralliseksi tilanteen tekee kehityksen jatkuminen.

Pankkien antamien asuntoluottojen kasvu oli jo kesäkuussa 16 prosenttia edellisvuotta korkeampi. Historia kertoo, että hinnat saavuttavat huippunsa vasta vuosi luotonannon huipun jälkeen. Eli ilman pommin purkamista hinnat jatkavat nousuaan. Pääsyy hintojen nousuun on kysynnän ja tarjonnan välinen epäsuhta. Tarjontaa ei markkinavoimien toimesta varsinkaan lamavuosina syntynyt, ja vasemmistoliiton vaatimukset riittävän vuokra-asuntotuotannon aikaansaamiseksi eivät toteutuneet Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana. Myös kuntatasolla oikeisto on suhtautunut nihkeästi vuokra-asuntotuotantoon ja näin asuntopula on pahentunut.

Arvoisa rouva puhemies! Kysynnän kasvulle on monta syytä: muuttoliike, matalat korot, käytettävissä olevien tulojen kasvu, työllisyyden parantaminen ja vahvistunut usko tulevaisuuteen. Kaikki nämä lisäävät asuntojen kysyntää. Kaikki hyviä asioita, lukuun ottamatta muuttoliikettä, joka sekin on suurelta osin seurausta paremmasta taloudesta, kasvusta ja työllisyyden parantamisesta. (Ed. Ala-Nissilä: Voisiko sitä hillitä?)

Joka tapauksessa pommi on nyt olemassa, eivätkä ongelmat rajoitu pelkästään omistusasumiseen vaan leviävät nopeasti vuokra-asuntomarkkinoille ja vuokriin. Vuokrien huiumat korotukset ovat ajaneet jo nyt monia vuokralla asuvia tosi ahdistukseen. Hintojen ja vuokrien noususta ei ole pitkä matka rakentamisen ylikuumenemiseen ja sen leviämiseen laajemminkin kansantalou-

teen. Vaikka rakennuskustannusten nousu on ollut vielä maltillista, niin tarjousten taso kertoo kiihtyvää noususta.

Joku voi kynäisellä ajatella, että so what? Mikä nousee nopeasti, tulee joskus myös nopeasti alas. On kuitenkin muistettava, mitä tapahtui, kun hinnat romahtivat edellisen kerran. Syntyi kahden asunnon loukkuja ja ylivoimaisia velka-akkoja, joista monet kansalaiset kärsivät vieläkin. Vastuulliset pomminpurkajat eivät voikaan jäädä odottelemaan pommin itsestään laukeamista.

Kesän asuntopoliittinen keskustelu rajoittui Siimeksen tekemän korkovähennysoikeuden rajoittamishdotuksen torppaamiseen siitakin huolimatta, että Emu-oloissa kansallisen rahapolitiikan puuttuessa kysynnän liiallista kasvua ei voida entisaikojen tapaan hillitä korkotasoa nostamalla. (Ed. Ala-Nissilä: Siimeksen ehdotus oli virhe!) Siimeksen esittämä nettokoronkin nosto torjuttiin ja se on nyt hallituksenkin päätöksellä haudattu. Tosin monet ekonomistit ja myös Suomen Pankin pääjohtaja Matti Vanhala pitivät ehdotusta jälkeenpäin perusteltuna.

Arvoisat kollegat! Täällä on penäty arvokeskustelua ja sitä tarvitaan myös asuntopoliittikan suunnasta. Onko esimerkiksi oikein, että miljardien suuruisia, 70-prosenttisesti suurituloisimmalle viidennekselle menevää korkovähennystä jatketaan samalla, kun vuokralla asuvat maksavat kaiken itse? Asuntorahaston rahoittamalla tuotannolla rakennetussakin talossa asukkaat maksavat vuosien mittaan niin asunnon rakentamis- kuin ylläpitokustannukset vuokrissaan ilman verotukea. Kun vielä kokoomuksen ja keskustan suunnasta tulee kritiikkiä asumistukijärjestelmää kohtaan, on todella syytä olla huolissaan vuokra-asumisen tulevaisuudesta, vuokra-asumisen, josta erityisesti nuoret ovat kiinnostuneita. Täälläkin hetkellä tuhannet opiskelijat kaipaavat kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. (Ed. Saapunki: Pankaa hallitus kuriin!)

Vuokra-asuntotilanne liittyy myös työllisyyteen monella tavoin. Täälläkin on jatkuvasti vaadittu rakenteellisiin ongelmiin puuttumista työllisyyden parantamiseksi. Kohtuullisten vuokra-asuntojen puute nimittäin vaikeuttaa työvoiman liikkuvuutta ja täten työllisyyden hoitoa. Maailmalla on tutkimuksinkin todettu, että korkea omistusasumisaste korreloi korkean työttömyyden kanssa.

Arvoisa puhemies! Puheet tarjonnan lisäämisestä ovat aivan oikein. Ongelmatonta tarjonnan lisääminen ei kuitenkaan ole. Kustannusten nou-

su on nimittäin johtamassa siihen, että tämänkin vuoden budjetissa tavoitellut asuntotuotantomäärärahat ovat vaarantumassa. Esimerkiksi Vantaalla on käyttämättä 180 miljoonaa ja on pelko, että niitä ei pystytä käyttämään kustannusten nousun vuoksi. Tämä on johtamassa yhä pahenevaan asutuspulaan ja sitä kautta kierteen syvenemiseen. Olenkin sitä mieltä, että vaikka kustannusrajoista tinkien on tämän vuoden valtuudet ja asuntotuotanto saatava toteutettua. Ensi vuoden budjetissa on lisäystä, mutta mikäli arviot syksyn aikana antavat aiheita, on vuokra-asuntotuotantoa lisättävä siitakin, mitä budjetissa esitetään.

Kohdentaminen pääkaupunkiseudulle ja muihin kasvukeskuksiin on täysin perusteltua. Tärkeää on kuitenkin, että kaikilla alueilla, missä asutuspulaa esiintyy, mahdollistetaan asuntotuotantoa myös yhteiskunnan toimesta. Tarjonnassa keskeistä on myös tonttipolitiikka. Kaavojen viipyminen ministeriössä on saatava loppumaan ja kuntia on painostettava tehokkaampan tontti- ja kaavapolitiikkaan. Tähän tarvitaan sekä porkkanoita että piiskoja. Hallituksen tekemät päätökset olivat tervetulleita, mutta eivät varmasti riittäviä. (Ed. Ala-Nissilä: Eivät todella!) Edelleen odotan muun muassa vaikkapa määräaikaista lakia siitä, että luovutusvoittoeroa ei perittäisi silloin, kun tontti myydään asuntotuotantoon.

Tonttipolitiikkaan liittyvät myös valtion kiinteistösisijoitusyhtiö Kapiteelin suunnitelmat ryhtyä eräänlaiseksi aluerakentajaksi pääkaupunkiseudulla eli tekemään sopimuksia kuntien kanssa. Kapiteelillahan on paljon tonttimaata, jota se aikoo ryhtyä realisoimaan markkinahinnoin. Minusta valtion omistajapolitiikka ei saa perustua vain taloudelliseen vaan myös asuntoliittiseen lähtökohtaan, ja ellei yhteistyöllä kuntien ja Kapiteelin kanssa tähän päästä, on kunnilla viime kädessä käytettävissään lunastusmahdollisuus myöskin Kapiteelin maihin niiden saamiseksi kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon.

Harkitsemisen arvoinen porkkana vuokra-asuntojen tarjonnan lisäämiseksi voisi olla myös alivuokralaisten maksaman vuokratulon verotuksen helpottaminen, jotta muun muassa omakotitalojen yläkertojen tai muiden huoneiden vuokraaminen esimerkiksi opiskelijoiden käyttöön jälleen mahdollistuisi.

Hallituksen asutuspakettiin liittyvä julkisen rakentamisen hillintä pääkaupunkiseudulla on sen sijaan ongelmallista. Lisääntynyt väestö tar-

vitsee päivähoito-, koulu- ym. palveluita, ja näiden investointien toteuttamista ei pidä lykätä vaan kiirehtiä. Eduskunnan lisärakennus ja jotkut muut hankkeet sen sijaan voisivat jopa jäädä odottamaan asutopommin purkamisen jälkeistä aikaa. (Ed. Ala-Nissilä: Meni populistin puolelle!) Onneksi ehdotuksia asutopommin purkamiseksi on ministeri Siimeksen aloitteen jälkeen tullut runsaasti hallituksen ulkopuolelta. Rohkenen luottaa siihen, että laajalla yhteistyöllä saadaan tämä suuri pamaus torjuttua.

Ed. Karjula merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Taloutta ja talousarviota voidaan tarkastella yleisellä tasolla, eli niin kuin fiksusti sanotaan, makrotasolla. Silloin voidaan todeta, että valtion velka kääntyy laskuun, vaikka sitä jääkin jäljelle noin 420 miljardia. Myönteistä tässä kehityksessä on myös valuuttapohjaisen velan selvä väheneminen.

Monet talouden tunnusluvut ovat selvästi plussan puolella maassamme. Työttömyysaste laskee alle 10:n, mikäli käytetään myönteisintä laskutapaa. Näistä luvuista huolimatta eriarvoisuus ja syrjäytymiskehitys lisääntyvät maassamme. Makrotalouden luvut eivät täysin vastaa mikrotalouden eli ihmisten jokapäiväisen elämän todellisuutta. Keskimäärin siis moni asia on hyvin, mutta elämä vaan ei ole sama kuin keskimääräisyys. Asioita on siten tarkasteltava myös pienituloisen palkansaajan tai eläkeläisen, työtömän tai alityöllistetyn näkökulmasta.

Tilastokeskuksen julkaisussa todetaan: ”Omaisuuksien lisääntyminen hyödytti suurituloisia muita enemmän. Kun verotus keveni ja saatujen tulonsiirtojen määrä väheni, tasasivat maksetut ja saadut tulonsiirrot ansio- ja omaisuusulojen eroja aiempaa vähemmän. Tämän seurauksena tulot otettiin kasvoivat.”

Pienituloiset ovat saaneet korkeintaan runsaan satasen vuodessa lisää, suurituloiset sen sijaan reilusti yli 8 000 markkaa vuodessa lisää. Tätä inhimillistä, arjen todellisuuden huomioivaa tarkastelua tarvitsemme niin budjettia käsitellessämme kuin seurattessamme tupopöytään valmistautuvia osapuolia.

Tupopöydästä puuttuvat muun muassa pienyritysten edustajat, vaikka tämä ryhmä onkin

työllistämässä aivan avainasemassa. Välillisten työvoimakustannusten alentaminen sekä palvelu- ja elintarvikealan arvonnäkökulman alentamiskokeilu pitäisi sisällyttää hallituksen keinovalikoimaan. Tupopöydässä ei ole edustusta työttömilläkään, vaikka heidän näkökulmansa tulisi-kin tuoda voimakkaasti esiin ratkaisuja sorvattaessa.

Erityisesti nuoria työttömiä ei pidä unohtaa, jottei jouduttaisi syrjäytymisputkeen. Työttömyydestä puhuttaessa emme luonnollisestikaan saa unohtaa niitä työssäkäyviä, joita uhkaa loppuun palaminen tai joiden perhe-elämä on kohtuuttoman rasittunut kiireisen työtahdin takia. Työ- ja vapaa-ajan tulisi-kin jakaantua nykyistä huomattavasti tasapuolisemmin.

Kansantulon kasvua jaettaessa tulee niin budjetissa kuin tupossakin löytää malli, joka velan lyhentämisen lisäksi palvelee kaikkia väestöryhmiä, myös niitä, jotka ovat jo eläkkeellä tai ovat vasta opiskelemassa itselleen ammattia. Pienituloisten ihmisten kohdallaan leijonanosan tuloista nielevät juuri ravinto ja asuminen.

Ilolla olen pannut merkille, että optiot ja erilaiset muut yritysjohtoon palkitsemiskeinot on viime päivinä nostettu rohkeasti keskustelun kohteeksi. Samaa rohkeutta tarvitaan nyt muistuttamaan siitä, että vain yhteisillä ponnistuksilla saavutamme hyvinvointia, jonka tulee jakaantua oikeudenmukaisesti. Tehtävämme on ensin pysäyttää ja sitten kääntää se kehitys, joka on synnyttämässä meille uuden proletariaatin, vaikka tällaisen proletariaatin syntyminen elvyttäisi-kin ehkä tietyn tyyppisen lauluperinteen meidän maassamme.

Lämmin kesä on takana ja Turussa ja sen ympäristössä satoi vain yksi neljäsosa normaalista touko—heinäkuun välisestä sademäärästä. Osassa maakuntaamme oli vieläkin kuivempaa. Vesivarannot kaipaavat nyt reiluja syyssateita, muuten talousvedestäkin alkaa olla puute ja se muodostaa ongelmaa niin alueen ihmisille kuin alueen teollisuudellekin.

Varsinais-Suomi on kuitenkin hyvin merkittävä viljantuotantoalue. Seurauksena kuivuudesta oli tietenkin kato, vielä kovempi kuin edellisenä sateisena kesänä. Menetykset liikkuvat sadoissa miljoonissa markoissa. Hallituksen ja eduskunnan onkin löydettävä jo tänä vuonna riittävät varat katokorvauksiin ja tulevaisuuden uskon säilyttämiseen koko elintarvikeketjussa. Sama ongelma koskee pitkälti koko eteläistä rannikkoseutua.

Budjettia ja tuporatkaisuja ei tule tarkastella

vain tiettyjen vahvojen vientialojen näkökulmasta, vaan myös kuntien kannalta. Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenoistahan reilut 60 prosenttia on palkkamenot ja määräaikaista työtä tekevien ja työllistettyjen osuus kuukausipalkkaisuista on noin 25 prosenttia. Kunta-alallahan on, kuten salissa olevat edustajat hyvin tietävät, noin 420 000 työntekijää.

Kuntien yhteisöveron osuuden alentaminen supistaa verotuloja noin miljardilla markalla. Kaikki kunnat eivät löydä korvaavia tulolähteitä, varsinkaan jos työllisyys ei parane. Siksi onkin kiinnitettävä erityistä huomiota kansalaisten yhdenvertaisuuteen peruspalvelujen suhteen. Suomessa on menossa voimakas muuttoliike. Väki pakkaantuu tiettyihin kasvukeskuksiin ja erityisesti Kehä III:n sisäpuolelle. Aluepolitiikan, liikennepolitiikan ja nykyaikaisten tietoverkkojen avulla tulee estää pakkokasautuminen pääkaupunkiseudulle. Kyse ei ole vain asunnoista ja kouluista vaan myös ihmissuhteista ja juurista, elämäntilanteista.

Menneenä kesänä näimme uutisissa, että ruotsalaiset ja tanskalaiset tekivät yhdessä merkittävän sillan Tanskan salmien yli. Meidän on nyt täällä huolehdittava, että yhteydet Kööpenhaminasta tai Oslosta Tukholman kautta Turkuun ja edelleen Lahteen ja Kotkaan sekä sieltä Pietariin tulevat sellaiseen kuntoon, että ne palvelevat sekä talouselämää että matkailua. Tämä reitti tarvitsee hyvin toimivan rata- ja tieyhteyden.

Samaan liikennepoliittiseen kehykseen kuuluvat myös kauppalaivastomme toimintaedellytysten turvaaminen ja Itämeren säilyttäminen merenä eikä kaatopaikkana.

Arvoisa puhemies! Lopuski ehdotan, että hallitus vielä kerran vakavasti harkitsisi niin sanotun veronkevennysvaran kohdentamista työllisyyden, tasapuolisuuden, peruspalvelujen ja perustienpidon kannalta. Viimeksi mainitun kohdallaan valtion tulot varmaankin kasvavat, mikäli polttoaineiden hinnat jäävät nykytasolle tai jopa nousevat nykytasosta.

Ed. Hellberg: Arvoisa herra puhemies! Suomen talous kulkee nyt myötäissessä. Se on tietysti seurausta harjoitetusta talouspolitiikasta, Lipposen ensimmäisen hallituksen talouspolitiikasta, joka nyt sitten jatkuu Lipposen toisen hallituksen aikana. Moni asia on myönteistä. Työttömyys vähenee ja ensimmäisen kerran 90-luvulla tulot ovat suuremmat kuin menot. Valtio ei enää velkaannu. Se on tietysti erittäin myönteinen asia. Velastahan on paljon puhuttu ja kerrot-

tu, miten suuri se on. Itse olen jo pitkän aikaa sitten lakannut kertomasta ihmisille, paljonko Suomen valtio on velkaa, koska se ei oikeastaan ketään kiinnosta. Harva edes tajuaa sitä summaa, mistä on kyse. Mutta silloin kun kertoo, että esimerkiksi valtio maksaa vuodessa 28 miljardia velanhoitokuluja eli korkoja, se herättää jo huomattavasti enemmän mielenkiintoa, koska se on suoraan menoerä valtion budjetissa. Tämä onkin minusta aika oleellinen asia, joka on syytä huomioida.

Mutta nyt on myönteistä, että tilanne on ihan selkeästi se, että valtion velka on menossa alle 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta, joka on kansainvälisestikin ottaen jo tyydyttävä luku. Tässä mielessä siitä talouspolitiikasta, jota viime eduskuntakaudella noudatettiin ja edelleen jatketaan, on todettava, että se on ollut oikeaa.

Hallitusohjelman tavoitteena on myöskin 70 prosentin työttömyysaste. Eräiden asiantuntijoiden arvioiden mukaan se merkitsisi jo alle 6 prosentin työttömyyttä, joten taloutta ja myöskin työllisyyttä on hoidettu monessa mielessä erittäin hyvin. Vaikka työllisyyskehitys on ollut myönteistä, siitä huolimatta meillä on paljon ihmisiä, jotka ovat syrjäytyneet, pitkäaikaistyöttömät varsinkin. Työnantajat eivät ole kiinnostuneita hieman yli keski-ikäisistä työttömistä. Jos on työstä joutunut pois, on äärettömän vaikeaa saada uutta työtä. Siksi on hyvä asia, että tässäkin budjetissa vaikeasti työllistettävälle ryhmälle on osoitettu 70 miljoonaa markkaa lisää rahaa.

Uudellamaalla on monia ongelmia, jotka tänne ovat kasaantuneet, eivät ainoastaan muuttajoukot. Väki joka muuttaa Uudellemaalle, ei ole ainoa ongelma täällä, vaan täällä on jo tietysti perustavaa laatua olevia ongelmia aikaisemmalta taholta, minkä osoittaa esimerkiksi se, että kuvitellaan, että Uusimaa olisi vain Kehä III:n sisällä oleva alue, jossa sitä paitsi kaikki menee hyvin, missä ei ongelmia pahemmin esiinny. Meillä on myöskin sen takia erittäin suuria tarpeita, että täällä asuu paljon ihmisiä. On vuokra-asutuspula. Se on erittäin suuri ja se on erittäin vakava asia. Toisaalta täällähän on pitkin kesää jauhettu vuokra-asuntotuotantoon ja asuntotuotantoon liittyviä kysymyksiä. On aivan selvä, että hintataso on tällä hetkellä varsinkin vuokra-asunnoissa Ruuhka-Suomessa aivan kohtuuttoman korkea. Se johtuu tietysti siitä yksinkertaisesta syystä, että vuokra-asuntoja on aivan liian vähän. Kun lama tuli, silloin olisi tietysti ollut hyvä rakentaa erittäin halvalla vuokra-asuntoja, mutta sielläkin Ahon hallitus veti vyötä tiukem-

malle ja näin tilanteesta ei saatu sitä hyötyä, mikä olisi voitu saada paitsi työllisyyden osalta myös vuokra-asuntotuotannon osalta. Nyt on tietysti erittäin vaikea tilanne, kun vuokra-asuntojen rakentaminen on hyvin kallista, mutta toisaalta ei vuokra-asuntotuotantoa voida alaskaan ajaa, koska se johtaisi täydelliseen umpikujaan pitemmän päälle. Se edelleen nostaisi vuokra-asuntojen hintoja ja toisi todella tukalan tilanteen Ruuhka-Suomen alueelle.

Toinen suuri ongelma, mikä meillä on, on tietysti tiemäärärahat. Uudenmaan tiepiirin alueella on noin kolmannes Suomen autoista, ja tämä tietysti näkyy. Tiemäärärahoja valitettavasti ei oikeastaan ole nostettu tässä budjetissa. Valtioneuvostohan asetti muistaakseni viime vuonna työryhmän, joka totesi, että perustienpitoon tarvitaan vuodessa noin 600 miljoonaa markkaa, jotta tiestö säilyttää nykyisen tason ja sitä pystytään uudistamaan tarpeen mukaan. Tätä summaa ei valitettavasti ole budjettiin saat-
tu.

Esimerkiksi Uudenmaan tiepiirin alueella har-
kitaan jo eräiden huonokuntoisten asfalttiteiden kohdalla, että asfaltit poistetaan ja teistä tehdään jälleen sorateitä, koska silloin teiden kunnossapito tulee halvemmaksi. Tämäkin osoittaa kyllä sen, että tiemäärärahoihin tarvitaan myös maaseudulla ja sivukylillä ehdottomasti lisää rahaa. Se elvyttäisi myös maaseutua ja elinkeinoelämäkin kiinnostuisi ilman muuta enemmän, jos tieasiat olisivat kohtuullisissa kunnossa.

Vielä pariin asiaan haluan puuttua. Aikaisemminkin on jo puhuttu opiskelijoiden asumistukseen suunnitelluista leikkauksista. Toivon todella, että näiltä vältytään ja neuvotteluissa päästään sellaiseen tulokseen, että leikkauksiin ei jouduta.

Myös eläkeläisten sairausvakuutusmaksujen alentamista on jatkettava hallitusohjelman mukaisesti ja nimenomaan niin, että selkeästi ensi vuoden osalta alennetaan eläkeläisten sairausvakuutusmaksuja. Tiedän, että ne ovat tupopöydässä mukana, mutta on kuitenkin selvää, että tässä talossa tehdään lopullinen päätös siitä, mikä eläkeläisten sairausvakuutusmaksu ensi vuonna on. Silloin meidän täytyy näyttää, että ymmärrämme myös eläkeläisten asemaa.

Vielä muutama sana liikunnasta. Liikunta on ollut myös yksi suuri kärsijä 90-luvulla. Tällä hetkellä liikunnan osuus Veikkauksen voittoroista, joita budjetissa jaetaan, on enää 20,1 prosenttia, kun sen lakien ja asetusten mukaan pitäisi olla 36,6 prosenttia. Kirjastojen toiminnan ra-

hoitus on lisätty veikkauspuolelle ja se tietysti on syönyt myös liikunnan rahoja.

Toivon nyt, että mahdollisimman pian saataisiin uusi arpajaislaki eduskunnan käsittelyyn ja sen yhteydessä voitaisiin ottaa huomioon se, että kun aikanaan Veikkaus siirtyi valtiolle, niin määrätystä pelisäännöistä sovittiin. Minusta on nyt syytä ottaa huomioon nämä sopimukset myös jonkinlaisena moraalisen velvoitteen ja palauttaa liikunnan osuutta selkeästi lähemmäs sitä, mitä aikanaan on sovittu.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan oikaista ed. Hellbergin puheessa esitetyn väärän ja virheellisen väitteen.

Ed. Hellberg, totesitte, että Ahon hallitus ajoi alas asuntotuotantoa. Totuus on kuitenkin, että Ahon hallituksen aikana rakennettiin noin 80 000 aravarahoitteista asuntoa, Lipposen ykkösen aikana 63 000 ja suunnitelma tämän kakkosen aikana on 50 000. Eli todellisuudessa Lipposen hallitus on ajanut alas asuntotuotantoa eikä Ahon hallitus.

Ed. Hellberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vastauksena ed. Manniselle toteaisin vain sen, että se ei ole ihan 80 000:ta, mitä sinä aikana rakennettiin. Mutta nyt pitää ottaa huomioon se, että Ahon hallituksen aikana ei käytännöllisesti katsoen rakennettu mitään muuta. Ei käytännössä mitään muuta. Eli sen takia olisi ollut tärkeämpää rakentaa vielä enemmän aravavuokra-asuntoja, joita rakennettiin runsaat 70 000, ei 80 000, mutta suhteellisesti korkea määrä. Kun ottaa huomioon, missä tilanteessa silloin olimme, sen takia meni nurin sinä aikana hirveä määrä sekä rakennusliikkeitä että myös erilaisia muita teollisuusyrityksiä, jotka valmistivat rakennustarvikkeita. Tästä keskusteltiin silloin paljon, mutta tämä oli se syy. Nyt hän rakennetaan asuntoja huomattavasti päälle 30 000 vuodessa eli nyt voidaan jossain määrin tietysti vetää alas vuokra-asuntotuotantoa verrattuna aikaisempaan tilanteeseen, mutta tilanne oli silloin täysin erilainen eikä silloin panostettu niin paljon aravavuokrarakentamiseen kuin olisi pitänyt.

Ed. Korkea-oja: Arvoisa puhemies! Budjettikeskustelun eräs piirre alkuvaiheen osalta on ollut se, että terävää kritiikkiä budjettiesitystä kohtaan on tullut runsaasti myös hallitusryhmien taholta ja erityisesti vasemmistoryhmien taholta jopa siihen mittaan, että ministeri Niin-

tö käytti ilmaisua vasemmisto-oppositio. Tämä on merkillinen tilanne. Meillä 92 — vai 93 — siirryttiin puhtaaseen enemmistöjärjestelmään valtiosäännön tasolla ja tavoitteena oli vahvistaa sillä tavalla parlamentaarista systeemiä. Tämä tavoite ei ole toteutunut, ja mielestäni onkin erittäin vaikeaa kuvitella, että parlamentaarinen järjestelmä voisi toimia kunnolla tilanteessa, jossa hallituksen muodostavat ryhmät, jotka ovat kaikesta päättäen ideologisesti, yhteiskuntapoliittisesti hyvin kaukana toisistaan. Kun parlamentaariseen systeemiin, enemmistöparlamentarismiin kuuluu se ajatus, että hallituspuolueilla ja hallituksella on yksi yhteiskuntapoliittinen linja, jota se toimitaan ajaa, ja oppositio sitten tarjoaa tälle vaihtoehdon ja kansalaiset voivat näitä vaihtoehtoja punnita vaaleissa, meillä vallitseva tilanne hämmäntää kansalaisia eikä anna mahdollisuutta selkeään johtopäätösten tekoon.

Tähän on vielä pesiytynyt sellainen kummallinen piirre, että erityisesti vasemmalta vasemmistoliiton edustajat useissa tilanteissa, kun hallitus on heidän mielestään tehnyt jonkin huonon päätöksen, sanovat, että emmehän me voineet saada parempaa tulosta aikaiseksi, kun eduskunnassa on porvarillinen enemmistö, että pitäähän tämä nyt teidän ymmärtää, että kun on porvarien enemmistö eduskunnassa, ei tämän parempaa politiikkaa saada, ja pestään kädet ja pyritään välttämään vastuuta hallituksen tekemisistä tällaisilla verukkeilla. Myös osa sosialidemokraateista on aivan avoimesti esiintynyt tässäkin keskustelussa ikään kuin opposition edustajina kantamatta vastuuta sillä tavalla kuin parlamentaariseen järjestelmään kuuluu yhteisen hallituksen esityksistä ja tekemisistä.

Minusta tämä antaa aiheen ainakin siihen johtopäätökseen, että meidän on kansalaisille entistä selvemmin kerrottava, miten suomalainen järjestelmä toimii, ketkä kantavat ja millä tavalla päätöksistä kannetaan vastuuta. Tätä olemme tarkoittaneet keskustassa, kun olemme sanoneet, että emme tule hyväksymään tämän hallituksen aikana niitä verukkeita, että sanotaan, että kyllähän me mutta kun pojat, kyllähän me olisimme tehneet toisenlaisia päätöksiä, mutta kun hallituksessa jäimme vähemmistöön. Ei tällä tavalla parlamentaarisessa järjestelmässä voida menettellä. Hallitus kantaa yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta poliittista vastuuta tekemisistä, ja kansalaiset punnitsevat tätä tilannetta vaaleissa.

Budjettikeskustelun eräs keskeisimmistä väitelyn aiheista on ollut muuttoliike. Vähän epäselväksi on jäänyt se, millä tavalla muuttoliikkeen-

seen suhtaudutaan. On voinut aika monesta niin kokoomuksen kuin sosialidemokraattien ja vasemmistoliitonkin puheenvuorosta päätellä, että ainakaan siinä mitassa toteutuvaa muuttoliikettä, kuin meillä tänä päivänä on, ei hyväksyttäisi ja katsotaan, että se on maan kehityksen kannalta vahingollista. Mutta hallituksen ministerien puheenvuoroista ei ole voinut päätellä sitä, että hallitus asettaisi muuttoliikkeen katkaisemisen keskeiseksi tavoitteekseen.

Itse asiassa ministerien, erityisesti pääministeri Lipponen ja ministeri Niinistön puheenvuoroista on voinut päätellä, että nykyinen politiikka on hyväksyttävää ja oikeata. Kumpikin on puheenvuoroissaan todennut, että Lipponen ykköshallituksen politiikka on ollut oikeata ja sen periaatteita ja päälinjoja jatketaan myös tämän hallituksen aikana. Tämä pitää sen tosiasian sisällään, että kun Lipponen ykköshallituksen politiikan seurauksena muuttoliike on kiihtynyt ja kun sanotaan, että se on ollut oikeaa politiikkaa, hyväksytään se, että muuttoliike jatkuu voimakkaana. Jos ei hyväksyttäisi, aivan ilmeisesti tehtäisiin se johtopäätös, että ryhdytään toimenpiteisiin, joilla muuttoliikettä voidaan estää.

Mitkä toimenpiteet olisivat sellaisia, joilla muuttoliikettä estetään? On selvää, että kysymys ei ole mistään yhdestä kysymyksestä, vaan hyvin monenlaisista toimista, ja esimerkiksi väestöä menettävien maakuntien osalta toimien pitäisi olla vähän erilaisia ja ne asettuvat eri järjestykseen.

Oma maakuntani Satakunta on yksi väestöä menettävistä maakunnista. Meidän kohdallamme, vaikka hallitus on puhunut Satakunta-ohjelmasta ja juhlapuhetasolla erilaisista toimista Satakunnan muuttotappion kääntämiseksi toisenlaiseksi, käytännössä budjetista ei löydy toimenpiteitä, jotka vaikuttaisivat siihen, että meidän tilanteemme muuttuisi paremmaksi.

Meillä ei ole omaa korkeakoulua — tai meillä on pieni vaatimaton korkeakouluyksikkö — mutta meille on saatu, siitä on annettava tunnustus, osaamiskeskusohjelman puitteissa osaamiskeskus. Satakunnan kannalta keskeistä olisi, että näitä osaamiskeskuksia vahvistettaisiin ja niihin liittyvää korkeakouluopetusta vahvistettaisiin. Kehitys on tässä suhteessa ollut vaatimatonta, ja jotta meidän maakuntamme osalta tämä kehityskuva voisi muuttua, panostusta tarvittaisiin lisää.

Tarvitsisimme myöskin panostusta infrastruktuuriin, muun muassa tiestöön. Kakkostien nelikaistaistamista, joka on maakunnan kehityk-

sen kannalta keskeinen liikenneväylä, pitäisi jatkua, mutta budjetissa huolimatta siitä, että liikenneministeri tulee Satakunnasta, ei ole määrärahaa tämän hankkeen jatkamiseksi.

Ed. Hellberg kiinnitti puheenvuorossaan huomiota alemman asteisen tieverkon kuntoon. Satakunnan näkökulmasta tarvittaisiin myös selvästi lisää rahoitusta alemman asteisen tieverkon ylläpitoon, jotta elämisen edellytykset maakunnassa säilyisivät ja tälläkin tavalla myös elinkeinoelämän toimintamahdollisuudet olisivat paremmat. Peruskysymyshän on muuttoliikkeessä se, millä tavalla työpaikkoja syntyy. Työpaikat ovat avainsana muuttoliikkeenkin takana. En usko, että ihmiset noin perimmältään suuremmassa määrin haluavat muuttaa kotipaikkakunnaltaan pois, jos kotipaikkakunnalta on löydettävissä työtä ja toimeentuloa. Muutto on useimmissa tapauksissa pakkolähtö työn ja toimeentulon perään, eli elinkeinojen tasapuolinen kehittäminen eri puolilla maata on avainsana muuttoliikkeen pysäyttämiseksi. Satakunnan näkökulmasta ja myös muuttoliikkeen näkökulmasta, elinkeinojen kehittämisen näkökulmasta elintarviketalouden kehitys on erittäin ratkaiseva.

Pääministeri Lipponen eilen käydyssä keskustelussa totesi suurin piirtein niin, että maatalouden harjoittajien ja palkansaajien tulokehitys on ollut kutakuinkin tasavertainen. Hänen tietonsa ovat väärät, valitettavasti. On tietenkin syytä tunnustaa, että Suomessa on lähinnä keskustan ja sosialidemokraattien välillä vuosikymmeniä käyty maatalouden ympärillä hyvin kovaa poliittista väantöä ja epäilemättä puolin ja toisin liioiteltu tilannetta. Keskustan taholla on sanottu vuosikymmeniä, vuosikausia, joka vuosi, että maatalouden tilanne on heikentymässä ja heikentynyt, ja sosialidemokraatit ovat väittäneet päinvastaista. Ehkä on syntynyt sellainen tilanne tänä päivänä, että puheet eivät saavuta tai sitä, mitä puhutaan, ei kuunnella ja arvioidaan, että tämä on tänäkin päivänä jatkumoa samalle keskustelulle, mitä on vuosikymmeniä käyty.

Maatalouden asioita tuntevat henkilöt ja maatalouden hyvää tarkoittavat henkilöt tänä päivänä eivät liioittele maatalouden ongelmia vähäisimmässäkään määrin. Omalta kohdaltani haluan sanoa sen, että maatalouden tilanne on niin vakava ja pessimismi on voittamassa niin voimakkaasti alaa, että kenenkään, joka maatalouden eteen haluaa toimia, ei pidä vähääkään lisätä tätä pessimismia. Päinvastoin pitää löytää ja hakea kaikki positiiviset seikat, mitä maata-

loudesta on löydettävissä ja maatalouden tulevaisuuden kehityksestä on löydettävissä. Itse haluan näin myös omalta kohdaltani tehdä.

Toisaalta tosiasioiden tunnustaminen on välttämätöntä, ettei tapahdu ikäviä yllätyksiä. Toivoisin, että pääministeri ja valtiovarainministeri ja heidän taustaryhmänsä syventyisivät maatalouden ongelmiin vähän pintaa syvemmälle. Kun olen muun muassa kokoomuksen puheenvuoroissa kuullut, että maataloudella menee hyvin ja kymmenen vuoden päästäkin vielä maataloudella menee hyvin, toivoisin myös teidän syventyvän maatalouden ongelmiin. Olen pyrkinyt eilisen jälkeen kaivamaan kaikki mahdolliset tilastot, joissa kuvataan maatalouden tulokehitystä, käsiini, ja se, mitä sanoin eilisessä debatissa, on vain vahvistunut tämän tarkemman tutkimuksen myötä. Maatalouden harjoittajien tulot ovat alentuneet joka vuosi EU-jäsenyyden aikana, ja pudotus tietyistä vuodesta 1994 vuoteen 1995 oli vielä erikseen otettava iso pudotus. Mutta senkin jälkeen, siis EU-jäsenyyden aikana, 28 prosenttia vuodesta 1994 vuoteen 1998 maataloustulo on vähentynyt. Maataloustulo on makrotalouden käsite, joka koskee koko maataloutta. Se on rahavirtaa maaseudulle eikä välttämättä kerro koko totuutta yksittäisten tilojen tulokehityksestä.

Maatilojen tulokehitys joiltain osin näyttää vähän paremmalta, kun katsotaan kotitaloustiedustelun tuloksia, joissa otetaan huomioon paitsi maataloustulo myöskin muut tulot: metsätulot ja palkkatulot sekä muut yrittäjätulot. Sen sijaan yritys- ja tulotilasto, jos katsotaan verotietoja ja pelkästään maa- ja metsätaloutta, osoittaa maatalouden heikon tulokehityksen samalla tavalla myös tilatasolla kuin maataloustulolaskelma.

Nyt sitten, kun kysytään, mikä olisi oikea mittari arvioida sitä, mitkä ovat maatalouden tulevaisuuden näkymät ja edellytykset, mielestäni tulisi tarkastella maatalousyritysten kannattavuutta ja kannattavuuskehitystä sillä tavalla, kuin yritysten kannattavuutta ylipäättäänkin tarkastellaan.

Tämä tarkastelu antaa erittäin synkän ja karun kuvan siitä, mitä maataloudessa on tapahtunut. Maatalouden kannattavuus on kaikilla tuotantoaloilla alentunut joka vuosi vuoden 95 jälkeen, mutta pahinta on se, että budjettiesitykseen liittyvät esitykset näyttävät pitkällä tähtäyksellä merkitsevän sitä, että sama kannattavuuden alenemiskehitys jatkuu edelleen.

Meillä on sellainen tilanne tulopuolella, että

kun EU sopeuttaa maataloustuotteiden hintoja maailmanmarkkinahintatasoon muun muassa Agenda-suunnitelman mukaisesti, niin hintataso näyttää laskevan. Toinen tulopuoleen vaikuttava tekijä on tuet. Budjettikirjan ja hallitusohjelman mukaan tukijärjestelmän kokonaistaso säilyisi suurin piirtein ennallaan. Tosiasiassa siitäkin leikataan metsätalouden hyväksi useita kymmeniä miljoonia eli sekin puoli on alenemaan päin.

Sitten kolmas tekijä, joka on kustannuspuoli. Kustannuspuolella maatalouden eräs keskeinen kustannustekijä on energia, jossa on tapahtunut, niin kuin kaikki tietävät, voimakasta nousua. Kustannukset nousevat, ja tulopuolen kaksi elementtiä, kumpikin, alenevat. Tuloksena on se, että kannattavuus edelleen heikkenee, kun katsotaan eteenpäin.

Tämä on viljelijöiden arkipäivää, ja konkreettisin johtopäätös tästä on se, että nuoret viljelijät ovat katsoneet, että ammatissa ei ole tulevaisuutta. Ei tehdä sukupolvenvaihdoksia. Uusiutuminen on erittäin hidasta.

Ministeri Hemilä sanoo, että katsokaa, kuinka paljon investoidaan maatalouteen. Tälle on selvä selitys. Ministeri Hemilä on sanonut, että vain suurimmat tilat voivat säilyä hengissä: "Investoikaa henkenne edestä!" Näin on tapahtunut, että suurimmat tilat, joiden viljelijät yleensä ovat siinä viidenkymmen tienoilla, ovat investoineet runsaasti, mutta tämä ei kerro totuutta siitä, minkälaiset ovat tulevaisuudennäkymät maataloudessa. Siitä kertoo se, että nuoria viljelijöitä ei tule alalle.

Arvoisa puhemies! Halusin maatalouteen käyttää aika paljon aikaa ja kertoa vilpittömän huoleni siitä pitkän ajan tulevaisuudennäkymästä, joka maataloudessa tällä hetkellä on. Todella toivoisin, että kaikki ne, jotka vilpittömästi haluavat maatalouden ja maaseudun hyvää, tutustuisivat siihen tosiasialliseen tilanteeseen, mikä maataloudessa tällä hetkellä vallitsee.

Ed. Huutola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja puhui kovin puheensa alkuvaiheessa muuttoliikkeestä ja siitä, mitkä johtivat voimakkaaseen muuttoliikkeeseen.

Varmaan kannattaa myös muistaa se, että kylä perussyynä on se, että se politiikka, mitä Ahon hallitus harjoitti, teki tähän maahan massatyöttömyyden. Niitä kipuja on sitten kärsitty tässä muutama vuosi. Se on keskeisin syy kuitenkin muuttoliikkeeseen.

Se on eri asia, että ei ole toivotulla tavalla syntynyt uusia työpaikkoja nimenomaisesti niille paikkakunnille, mistä itsekin olen, eli Lapissa on suuri muuttoliike. En usko, että kukaan niitä nuoria sieltä ajaa pois, vaan työttömyys on se perussyy.

Ed. J. H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Nyt, kun valtion voimakas velkaantumiskehitys on saatu käännettyä velkojen lyhentämiseksi säilyttäen kuitenkin hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteet, voidaan sanoa, että hallitus on onnistunut haastavassa ja vaikeassa tehtävässään. Alenevan työttömyyden ja vakaan talouskasvun myötä on myös herännyt epäilyksiä siitä, ettei hallituksella olisi enää suurta yhteistä tehtävää, joka yhdistäisi hallituskumppanit.

Tämä hyvinolontunne tai -luulo on vähintäänkin harhaanjohtava. Suomella ja hallituksella on edessään mittava haaste valtion velan lyhentämisessä ja menotalouden tasapainottamisessa mahdollista suhdannetaantumaa varten samaan aikaan, kun suuret ikäluokat ovat tulossa eläkeikään.

Valtion velka, 420 miljardia markkaa, on niin suuri summa, että sen hahmottaminen tuottaa vaikeuksia. Jopa yksi miljardi on käsittämättömän suuri summa. Havainnollistetaan vähän: Yksi miljardi saadaan, kun Suomen Pankin painamia sileitä satasia pinotaan 800 metrin korkuiseksi torniksi. Vertailun vuoksi todettakoon, että Stadionin torni on 70 metriä korkea. Näitä 800 metrin satasen torneja on meillä lyhennettävä siis 420 kappaletta.

Hallitusohjelman mukaan velka aiotaan puristaa alle 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Hyvä tavoite, mutta riittämätön. Koska bkt kasvaa koko ajan, tulisikin mielestäni tavoitteeksi asettaa velkasuhteen painaminen 40 prosenttiin. Esimerkiksi mahdollisessa suhdannetaantumassa Suomelle olisi erityisen tärkeää mahdollisimman pieni velkasuhde. Voidaan vain kuvitella, mikä olisi ollut tilanne, jos Suomi nykyvelalla olisi joutunut 90-luvun alun lamaan.

Välillä tuntuu siltä, että eri tahoilla uskotaan taloustalokiden olevan ohi ja 70-luvun rahanjakopolitiikan olevan lähellä. Tähän luulotautein auttaa esimerkiksi Risto Uimosen kirja "Häntä heiluttaa koiraa", joka varsin havainnollisella tavalla kuvaa menneen ajan jakopolitiikan aikaa. Ne ajat eivät palaa, eivät ainakaan tämän kansanedustajapolven aikana.

Velan lyhentäminen ei kohtelee kansalaisia kaltoin, vaan päinvastoin se on mitä suurimmassa

määrin eri väestöryhmien etujen mukaista. Oteetaan kaksi esimerkkiä, ikäväestö ja nuoret.

Jos ajatellaan, että joutuisimme lamaan tai suhdannetaantumaa ja säästöjen tielle uudelleen, joudutaan säästöt useimmiten kohdistamaan sinne, missä on suurimmat menot, eli väistämättä myös ikääntyvän väestön etuihin. Tämän päivän nuoret puolestaan voivat oikeutetusti sanoa nykyiselle aktiiviväestölle, että me makamme kyllä teidän velkanne tai teidän eläkkeenne, mutta molempia emme pysty maksamaan. On hyvä muistaa, että pelkästään velkojen korkomenot ovat ensi vuonna 28 miljardia markkaa. Se on summa, jolla voitaisiin tehdä monta hyvää asiaa ja jonka suuruus toki pienenee velkamäärän vähentyessä antaen tulevaisuudessa tervettä liikkumavaraa.

Suurten ikäluokkien eläkeiän lähestyminen tekee ymmärrettäväksi hallituksen pyrkimykset yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa todellisen eläköitymisiän nostoon. On arvioitu, että suurten ikäluokkien osalta todellisen eläkeiän nosto esimerkiksi 3 vuodelle toisi 15 miljardin markan säästöt.

Hallituksella on lisäksi tavoitteena alentaa verotusta 10—11 miljardilla markalla vaalikauden aikana. Tämä verojen alennuksen aloittaminen on nyt sidottu tupon syntymiseen. Verojen, erityisesti ansiotulojen verotuksen alentaminen on välttämätöntä pelkästään jo eurooppalaisen verokilpailun vuoksi. Euroympäristössä vertailu on helppoa ja korkeampi verotuksemme saattaa johtaa aivovientiin eli lahjakkaampien ihmisten poismuuttoon. Toki kaikkein tärkeintä on se, että aleneva verotus tekee työn tekemisen entistä kannattavammaksi ja samalla palkitsee ahkeruudesta.

Suomen hallitukselta eivät siis tehtävät loppu. Valtion velan hoitaminen, varautuminen suurten ikäluokkien eläköitymiseen, työllisyysasteen nostaminen yli 70 prosenttiin ja verotuksen alentaminen samalla, kun luodaan pelivaraa mahdollisen taantumun varalle, takaavat, että haasteita hallituksella riittää.

Tätä taustaa vasten on heti todettava, että ensi vuoden budjetti on laadittu niin hyvin kuin se näissä oloissa on ollut mahdollista. Toivoa myös sopii, että eduskunta osoittaisi ymmärtämystä eikä ainakaan kasvattaisi budjetin menotalouden loppusummaa.

Opposition taholta on arvosteltu, että budjetti lisää maan eri osien eriarvoisuutta. On totta, että väestömuutto maaseudulta muutamiin kasvu-keskuksiin käy entistä kiivaampana. Tämän ke-

hityksen tasapainottaminen ei kuitenkaan onnistu 70-luvun opeilla, jolloin rahaa kylvettiin surutta vähemmän kehittyneille alueille. Kestävä aluepolitiikka perustuu uusien työpaikkojen synnyttämiseen, ja tällöin tärkeitä asioita ovat osaaminen ja eri alueiden luontaisten vahvuuksien tukeminen. Heikkouksien poistamisen sijaan onkin vahvistettava vahvuuksia.

Vaikka itse tulen väestötappioalueelta Kotkasta, jolle vieläpä eri ennusteiden mukaan povataan Kainuun tasoista väen poismuuttoa, en kannata pakkokeinoja. On hyvä muistaa, että kun 80-luvun lopulla pääkaupunkiseudun kasvua yritettiin hillitä jopa erityisen työryhmän toimilla, joutui koko maa polvilleen. (Ed. Manninen: Ei se kyllä siitä johtunut!) — No, osittain.

Kun tässä salissa arvioidaan aluepolitiikan oikeudenmukaisuutta, on hyvä muistaa, että tällainen Kymenlaakson kaltainen rakennemuutos- ja muuttotappioalue on maan sisäisessä budjettitaloudessa nettomaksaja noin 600 miljoonalla markalla. Oikeudenmukaisuuden nimissä perusteltu toiveemme on, että tulevaisuudessa saisimme hieman enemmän alueeltamme kerättyjä varoja takaisin maakuntamme kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Budjettia on ansaitusti kuvattu tulevaisuuden ja turvallisuuden budjetiksi. Panostukset elinkeinoelämämme kilpailukykyyn, muun muassa tutkimuksen ja tuotekehityksen keinoin, sekä poliisien resurssien vahvistaminen käyvät tästä hyvinä esimerkkeinä. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin mielestäni velkaantumiskehityksen katkaisu ja velan lyhentämisen aloitus.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jyri Häkämies täällä viittasi siihen, että eräät poliitikot täällä haluaisivat palata entisaikojen jakopolitiikkaan, ja hän sanoi, että tähän ei voi missään tapauksessa enää ryhtyä. Haluaisin kysyä ed. Häkämieheltä, mitä ja ketä hän tarkoittaa esimerkiksi sillä, että täällä pyritään korjaamaan kaikkein epäoikeudenmukaisimpia päätöksiä tai kohtuuttomuuksia kansalaisten tulonsiirroissa tai muissa. Onko tämä sitten entisaikojen jakopolitiikkaa?

Myös sitä ihmettelen, että tässä puhutaan jatkuvasti, että jotkut sukupolvet maksavat velkaa, mutta ei puhuta esimerkiksi nuorten osuudelta, minkälaisia velanmaksajia me olemme jo tänä päivänä, kun joudumme sen velan ja budjetin kireyden vuoksi jopa opiskelijoitten asumislisästä tinkimään. Samaan aikaan kuitenkin nostetaan esimerkiksi poliisin määrärahoja ja Puolus-

tusvoimien määrärahoja vuosittain budjetissa. Eivätkö nämäkin ole ikään kuin budjetin loppusumman kasvattamista, ja voisi täältä nipistää?

Ed. J. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tuli tähän ed. Tahvanaisen kysymykseen, niin en kyllä nyt varmasti tarkoittanut opiskelijoitten asumislisää, kun puhuin jakopolitiikasta, vaan enemmänkin puhuin siitä ajasta, 70-luvusta, jolloin enemmän tai vähemmän rahan jakamisella ostettiin poliittista kannatusta. Mitä tulee nuoriin ikäluokkiin, kyllä minä näkisin, että ennen kaikkea velan lyhentäminen on tämän päivän nuorison kannalta täysin keskeistä, koska missään tapauksessa 20—30 vuoden päästä silloisen aktiiviväestön varat eivät riitä sekä velan hoitamiseen, jos velka on tätä luokkaa, että eläkkeitten maksamiseen.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa herra puhemies! Haluan aloittaa puheeni positiivisesti ja totean, että uuden vuosituhannen ensimmäinen budjetti on monella tavalla myös rohkaiseva ja onnistunut. Peruslähökohtana talouden tasapaino ja se, että velkaa pyritään lyhentämään peräti 6 miljardilla markalla, on hyvä asia ja antaa mielestäni maallemme tulevaisuudenuskoa.

Pidän myönteisenä myös kattavan esiopetuksen aloitusta, mikä antaa koulutiensä aloittaville lapsille paremmat ja tasavertaisemmat eväät tulevaisuuteen kotitauasta riippumatta. Tosin samalla pidän myös aiheellisena kuntien pelkoa siitä, että valtion määrärahat esiopetukseen eivät ole riittävät, mikä voi joidenkin kuntien taloustilannetta ja sitä kautta kuntalaisten muiden palveluiden tasoa ja saatavuutta entisestään heikentää.

Myös terveydenhuollon avopalveluiden maksukatto on erittäin tervetullut uudistus. Samoin poliisin toimintarahojen korotus, joka kohdentuu poliisien määrän ja toiminnan tason turvaamiseen 97,5 miljoonalla markalla, on hyvä ja tarpeellinen toimenpide. Etenkin huumausainerikollisuuden raju lisääntyminen edellyttää poliisin resurssien lisäystä vähintään tämän verran.

Tässä yhteydessä haluan antaa myös hallitukselle tunnustuksen uudesta poliisilaista, joka on jo siirtynyt valiokuntakäsittelyyn ja jossa ovat ne poliisin valtuuksien laajennukset, joita kristillisen liiton eduskuntaryhmä koko viime kauden toivoi ja peräänkuulutti. Toivon, että nämä kaksi parannusta yhdessä tehostavat taistelua huumausainerikollisuutta vastaan.

Budjetissa ei ole kuitenkaan huomioitu tullin

toiminnan tehostamista salakuljetuksen valvonnan suhteen. Tulli on pitkään toivonut tehokkaampia liikuteltavia läpivalaisulaitteita kaikkiin toimipisteisiin. Sellainen on tulossa Vaalimaan rajanylityspaikalle, mutta tulevan vuoden budjetti ei mahdollista niiden hankkimista muihin toimipisteisiin. Huumeiden salakuljetusta torjuttaessa on mielestäni pidettävä tullen toimintamahdollisuudet ajan tasalla. Toivoisin, että tähän kiinnitettäisiin huomiota.

Huumausainerikollisuuden ja huumausainehaittojen torjuminen on paitsi inhimillisesti myös taloudellisesti kannattavaa toimintaa. On arvioitu, että huumausainesten käytöstä lankeaa vuosittain peräti 4 miljardin markan kokonaislasku yhteiskunnalle. Tämän vuoksi on erityisen surulista, että yhteiskunnan tarjoamat huumevieroitushoidon resurssit ovat jatkuvasti suhteellisesti vähentyneet huumeriippuvaisten määrän kasvaessa. Tällä hetkellä tilanne on se, että monissa kunnissa jopa alaikäiset huumeriippuvaiset henkilöt saattavat joutua muutamia kuukausia jonnottamaan pääsyä huumevieroitushoitoon, mikä ei ole tarkoituksenmukaista.

Taloustalouksissa olevien kuntien palvelutason heikentyessä valitettavasti päihdevieroitus on ollut usein säästölistan kärjessä ja nimenomaan laitoshoido. Kansallisen huumausainestrategian toteutus etenkin ennaltaehkäisyn ja huumevieroitushoidon osalta vaatii suurempaa valtion tukea. Kunnat eivät tästä tehtävästä tällä hetkellä yksin selviydy.

Sinänsä budjetissa on positiivista se, että kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusta korotetaan 70 miljoonalla markalla. Valitettavasti taloustalouksien tulevat kuitenkin monessa kunnassa jatkumaan, ja yhteisöveron tuoton uusjako tulee taloustalouksien monen kunnan osalta tästä vuodesta pahentamaan.

Budjetin kielteis puoli on sen heikko sosiaalinen ulottuvuus. Köyhyyden torjunnasta puhuttiin paljon ja tehtiin konkreettisia ehdotuksia vaalien alla etenkin kirkon nälkätyöryhmän esitysten pohjalta. Eräät hallituspuolueet kirjjasivat nämä vielä omiin vastauksiinsa hallitustunnustelijalle; jopa hallitusohjelmassakin on ympäripyöreä maininta köyhyyden torjumisesta.

Yhtään merkittävää ehdotusta ei ole kuitenkaan siirtynyt tulevan vuoden talousarvioon. Pienimpiin tulonsiirtoihin ei tule tasokorotuksia. Tosin työttömyyspäiväraha nousee 2 markalla, mutta tämä ei ole tässä yhteydessä mainitsemisen arvoista. Pienimpiin eläkkeisiin ei tule tasokorotuksia. Näin monet kansalaiset joutuvat turvau-

tumaan toimeentulotukeen ihan perustoimeentulonsa saamiseksi, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. On muistettava, että toimeentulotukeakin on viime vuosina leikattu.

Eläkeläiset olivat hyvin paljon esillä ennen vaaleja erilaisissa tapahtumissa, tilaisuuksissa ja puolueiden ohjelmissa, mutta ensi vuoden budjetissa ei toteudu yksikään eläkeläisten toiveista, joita he vaalien yhteydessä toivat vahvasti esiin. Ikääntyneet ihmiset käyttävät suhteellisesti eniten terveydenhoitopalveluja ja heidän kukkaroon tullaan keventämään eniten, kun terveydenhoitomaksuja korotetaan.

Terveydenhuollon maksukorotuksia pidänkin huolestuttavina. Tähän aiheeseen on runsaasti otettu kantaa salissa. Jo kesällä vasemmistoliiton eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja ed. Marjatta Stenius-Kaukonen kiirehti tuoreeltaan tuomitsemaan nämä korotukset ja totesi silloin, että hän toivoo, että eduskunta ei käsitte-lyn yhteydessä hyväksyisi korotuksia. Uskon, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tullaan aiheetta hyvin kriittisesti käsittelemään niin opposition kuin aivan ilmeisesti myös hallitusryhmien taholta.

Budjetin toinen perusongelma sosiaalisen ulottuvuuden puutteen lisäksi on se, että verolinjaukset jäävät nyt käsittelemättä. Joudumme ikään kuin lappu toisella silmällä tarkastelemaan budjettia, yksittäisen kansalaisen ja yksittäisen perheen asemaa ja hyvinvointia tulevina vuon-na. Tällä periaatelinjalla, josta on jo kokemusiakin, on toki omat hyvätkin ja ymmärrettävät puolensa, koska näin saadaan keppiä ja porkkanaa tuponeuvotteluihin. Mutta tämä aiheuttaa samalla sen, että eduskunnan vaikutusmahdollisuudet verotuksen tasapuolisuuteen ja hyvinvoinnin tasaiseen ja oikeudenmukaiseen jakautumiseen jäävät aika heikoiksi. On suuri vaara, että verokevennys tulee tosiasiallisesti hyödyttämään lähinnä palkkatyötä tekeviä, varsinkin jos se toteutetaan kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korottamalla, mikä on hallitusohjelmassakin jo enteellisesti mainittu.

Kun edellisessä puheenvuorossa pelättiin vääränlaista jakopolitiikkaa, eikö tämäkin ole sitä jakopolitiikkaa, jos verokevennyksiä jaetaan työmarkkinoiden sisäpuolella oleville hyvä- tai keskituloisille henkilöille? Tällöinhän verokevennyksistä eivät pääse nauttimaan tulonsiirtojen varassa elävät, eläkeläiset tai työttömät eikä se tule helpottamaan esimerkiksi niiden perheiden tilannetta, joissa on vain yksi elättäjä, kenties useitakin perheenjäseniä elätettävänä ja joiden

verotus on tällä hetkellä kohtuuttoman kireä ja hyvin poikkeuksellinen verrattuna muihin Euroopan maihin. On vaikeaa kuvitella, että tupopöydässä ryhdyttäisiin miettimään perheveroitusmalleja tai vapauttamaan pientä eläkettä tai työttömyysturvaa saavia veroista, koska heidän intressinsä eivät ole näissä neuvotteluissa edes edustettuina.

Toivonkin sitä, että valiokuntakäsittelyssä huomioitaisiin hallituksen esitystä paremmin budjetin sosiaaliset vaikutukset ja samalla tehtäisiin rohkeasti tarpeelliset uudistukset ja parannukset sekä myös ohjeistettaisiin hallitusta tulevia verolinjauksia ajatellen.

Ed. E. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla kummeksumatta kristillisen liiton edustaja Päivi Räsänen ylimoitettua uskoa kriminaalipolitiikan mahdollisuuksiin ratkaista huume- tai muitakaan yhteiskunnallisia ongelmia. Joskus 60-luvulla, 60-luvun puolivälissä minulla oli samanlaista sinisilmäistä uskoa kriminaalipolitiikan ja sen keinojen mahdollisuuksiin, mutta runsaan 30 vuoden aikana ne ovat kokemuksen kautta hiipuneet. Poliisi ja tulli voivat toimia huumausaineongelmaksikin jonkinlaisena sosiaalikosmetologina ja vähän ehottaa yhteiskunnan kasvoja, mutta mihinkään kasvoleikkaukseen ne eivät millään valtuuksilla eivätkä mihinkään määrään mahdollisuuksien rajoissa kasvatettuina pysty.

Jos tässä talossa ja talouselämässä on tehty sellaisia ratkaisuja, että tuhansien ja tuhansien ihmisten täytyy hankkia kokovartalopuudutus jaksakseen yleensä elää, sen tilanteen parantamiseksi kirurgin veitsen ojentaminen tullimiehen ja poliisin käteen ei ole mikään ratkaisu. Yhteiskuntakirurgiset toimenpiteet pitää tehdä täällä.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En toki usko, että pelkällä kriminaalipolitiikalla, poliisivaltuuksien laajentamisella tai poliisin määrärahan lisäämisellä huumeongelmaa ratkaistaisiin, mutta pidän kyllä sitä erittäin tärkeänä osana huumorikollisuuden torjumisessa. Sen sijaan kritiikkini kärkihän kohdistui puheessani tulevan vuoden budjetissa nimenomaan siihen, että huumausainestrategiaan ei ole tässä budjetissa osoitettu määrärahoja eli ennalta ehkäisevään huumausainetorjuntaan, mikä tarkoittaa juuri sosiaalityötä, mihin edustaja viittasi. Toisaalta myöskään vieroitushoidon resursseihin ei kiinnitetä tulevan vuoden budjetissa mitään huomiota. Tässä suhteessa toivon,

että edustajat hallituspuolueissa valvoisivat paremmin, että nämä uudistukset saataisiin aikaan.

Ed. Kallio: Herra puhemies! Suomen kansantalous voi tänään suuntautua uudelle vuosituannelle paljon vahvempana kuin vielä muutama vuosi sitten näytti mahdolliselta. Talouden rakenteet on saatu kestäväälle perustalle. Valtiontalous on tasapainottunut ja on muuttumassa ylijäämäiseksi. Veroasteen ja julkisten menojen välillä ei ole sellaista julkisen talouden kestävyttä jätävää ristiriitaa, joka edellyttäisi supistuksia julkisissa palveluissa tai sosiaaliturvassamme.

Vielä joitakin vuosia sitten me jouduimme tottumaan siihen, että valtion nettorahoitustarve oli useita kymmeniä miljardeja markkoja vuodessa, enimmillään yli 60 miljardia. Mutta erityisesti vuodesta 1995 lähtien lisävelkaantumisen on vähentynyt nopeaa tahtia. Bruttokansantuotteen suhteutettuna velka kääntyi laskuun jo vuonna 1996. Nyt olemme siis markkamääräisestikin kääntämässä velkaa laskusuuntaan.

Lipposen ensimmäisen hallituksen keskeisimmät tavoitteet olivat valtiontalouden tervehdyttäminen, jättityöttömyyden nujertaminen sekä kokonaistaloudellisesta vakaudesta huolehtiminen. Näissä tavoitteissa on mielestäni onnistuttu. Työllisyysaste on saatu selkeään nousuun. Olemme lähestymässä hyvää vauhtia 70 prosentin rajaa. Niin valtiontalous kuin koko kansantalouskin on terveellä ja vakaalla pohjalla.

Onnistumista keskeisissä tavoitteissa on tervehdittävä tyydytyksellä, sillä meidän on kyettävä luomaan pelivaraa, rakentamaan taloudellisia puskureita tulevaa laskusuhdannetta silmällä pitäen. Se, milloin laskusuhdanne tulee, ei onneksi ainakaan tänään ole vielä näköpiirissä. Päävastoin talouden näkymät ovat vielä varsin valoisat.

Meidän on myös pikkuhiljaa valmistauduttava siihen, kun suuret ikäluokat tulevat eläkeikään. Tämä merkitsee paitsi kasvavia eläkemenoja myös lisääntyvää sosiaali- ja terveystalouden tarvetta.

Viime vuosien talouspolitiikan onnistuminen osoittaa, että laajapohjaisen yhteistyön, järjestäytyneiden työmarkkinoiden, kattavan sosiaaliturvan ja hyvin toimivien julkisten palvelujen perustalle rakentava talouspolitiikan suomalaisen malli toimii myös uudessa, entistä avoimemmassa ja kilpailullisemmassa kansainvälisessä ympäristössä. Uskon, että myös uudet haasteet voidaan parhaiten hoitaa laajapohjaisella yhteistyöllä.

Haluan korostaa myös maamme osallistumis-

ta yhä laajemmin tiivistyvään kansainväliseen työnjakoon. Euroopan unionin jäsenyys luo tälle hyvän pohjan. Talous- ja rahaliittoon osallistuminen on jo osoittanut tuloksellisuutensa korkojen vakauttajana.

Talouspolitiikan onnistumisesta huolimatta en halua sulkea silmiäni siltä, että meillä on edelleen paljon korjaamista odottavia epäkohtia. Työttömyys on edelleen liian korkealla tasolla, pitkäaikaistyöttömyys ja siihen liittyvä syrjäytymisuhka ovat vakavia. Kaiken kaikkiaan työttömyyden aiheuttama rasite julkiselle taloudelle on vieläkin suuri.

Työllisyyden parantamisen tuleekin olla tämän vaalikauden keskeinen haaste. Tavoitteena tulee olla työllisten määrän lisääminen ja kansantalouden työllisyysasteen kohottaminen. Kaikkien panosta tarvitaan hyvinvointimme rakentamisessa. Kaikille on tarjottava mahdollisuus olla tässä hyödyksi. Korkean työllisyysasteen yhteiskunta sitä paitsi pystyy tarjoamaan korkeatasoiset julkiset palvelut sekä hyvän sosiaaliturvan kohtuullisella veroasteella.

Viime vuosien kokemus on osoittanut, että yhteistyö ja yhdessä sopiminen tarjoavat suomalaisille parhaat menestymisen mahdollisuudet. Näin pitää toimia jatkossakin. Suotuisa talous- ja työllisyyskehitys on ollut osaksi maltillisten, kattavien tulosopimusten ansiota. Nämä sopimukset ovat olleet onneksi niin työntekijöille, yrityksille kuin koko kansantaloudellekin. Myös seuraavan tulopoliittisen sopimuksen merkitys tulevalle kehityksellemme on suuri. Niinpä minua onkin häirinnyt suunnaton parku ja hammas kiristys siitä, että ensi vuoden veroratkaisu on siirretty tulopoliittisten neuvottelujen yhteyteen.

Meidän on syytä muistaa, että tämän päivän Emu-maailmassa me emme enää markan ulkoisen arvon muutoksilla voi säädellä hintakilpailukykyä ja suomalaisen työn suhteellista hintaa. Meidän keinovalikoimamme rajoittuu lähinnä finanssipolitiikkaan eli budjetti- ja veroratkaisuihin sekä toisaalta tulopoliittikkaan. Jos siis eduskunnan työskentelyaikataulua sovitetaan sellaiseksi, että hallitus ja eduskunta voivat omalta osaltaan auttaa järkevän tulopoliittisen ratkaisun aikaansaamista, niin pidän tätä vähintäänkin kohtuullisena ja ymmärrettävänä.

Mitä tulee tuleviin mahdollisiin veroratkaisuihin, mielestäni parhaiten työllisyyttä tukee sellainen toimintalinja, jolla työn verotusta kevennetään. Tämä pitäisi tehdä siten, että aluksi verohelpotukset painotetaan niihin pienipalkkaisiin

ryhmiin, joissa työttömyys on laajinta ja joissa sekä työn tarjontaan että kysyntään liittyy työttömyysriskiä lisääviä epäkohtia verotuksessa, sosiaaliturvassa sekä koulutuksessa ja ammattitaidossa.

Herra puhemies! Mitä tulee ensi vuoden talousarvioesityksen yksityiskohtaisempaan arviointiin, niin budjettiesitys sisältää mielestäni joitakin yksityiskohtia, joita on syytä vielä uudelleenarvioida eduskunnassa. Ja kun sanon näin, niin ei tämä ole mitään oppositiopolitiikkaa, kuten ed. Korkeaoja tämän varmaan tulkitsemi. Kyse on normaalista toimintatavasta. Toisaalta allekirjoitan kyllä reunaehdot siitä, että mahdolliset muutokset on syytä tehdä budjettiraamin sisällä, jotta jättivelan takaisinmaksu voidaan aloittaa.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa nostettiin esiin opiskelijoiden asumistukeen suunnitellut leikkaukset. Ne ovat mielestäni kohtuuttomia. Hallitusryhmien onkin syytä löytää asiassa oikeudenmukainen ratkaisu. Myös terveydenhuoltoon suunnitellut uudet maksut ansaitsevat perusteellisemman arvioinnin varsinkin, jos tähän samaan pakettiin liittyvää maksukattoa ollaan jo nyt vesittämässä.

Itse asiassa koko kuntatalouden problematiikka on syytä nostaa pöydälle. Olisin toivonut, että budjetin lähetekeskustelua käydessämme meillä olisi ollut käytettävissämme valtion ja kuntien välinen yhteistyöasiakirja, jossa linjataan tulevien vuosien kuntopolitiikkaa. Tämä työ on kuitenkin vielä kesken ja oman lusikkansa soppaan pistänee myös asetettava selvitysmies.

Mielestäni kuntatalouden suuri ellei suurin ongelma on kuntien taloudellisten erojen kasvu. Itse lähdän siitä, että kuntien taloudellisen aseman eriytyminen ei saa vaarantaa kansalaisten tasa-arvoisuutta kunnallisten peruspalvelujen saatavuudessa eikä se myöskään saa johtaa asukkaille näistä koituvan rasituksen liialliseen eriytymiseen asuinkunnan mukaan. Kyse on oikeudenmukaisuudesta ja kansalaisten tasavertaisuudesta.

Kuntien talouden eriytyneisyyteen budjetissa esitetty kuntien harkinnanvaraisten avustusten lisääminen 70 miljoonalla markalla on mielestäni oikean suuntainen toimenpide. Samoin valtionosuuksiin tehtävät indeksikorotukset. Nämä eivät kuitenkaan perusongelmaa täysin poista. En myöskään jaksa uskoa, että kuntaliitokset, niin hyviä kuin ne joissakin tapauksissa ovatkin, olisivat riittävä ratkaisu. Kyllä tarkasteluun täytyy ottaa koko valtionosuusjärjestelmä ja sen raken-

teen muuttaminen. Seuraavan tarkistuksen yhteydessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota kuntien taloudellisten erojen supistamiseen. Negatiivisen väestökehityksen, ikärakenteen ja asutusrakenteen vaikutukset kustannustekijöinä tulee ottaa huomioon. Arvioitavaksi pitänee ottaa myös verotulotasausjärjestelmä.

Tärkeänä pidän myös arvonlisäveron takaisinperintäjärjestelmän muuttamista kuntakohittaiseksi. Nykyäänhan valtio perii noin 4,5 miljardia palautuksena takaisin kaikilta kunnilta saman suuruisena asukasta kohti laskettuna eränä. Näin kunnat ovat hyvin erilaisessa asemassa riippuen siitä, kuinka paljon ne käyttävät arvonlisäverollisia palveluja.

Kuntatalouden suuriin kysymyksiin kuuluu myös yhteisöveron jako-osuus. Mielestäni 2,5 prosenttiyksikön nipistäminen kunnalta ei ole perusteltu. Erityisen painokkaasti haluan todeta sen, että mikäli tulopoliittisessa ratkaisussa kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä nostetaan, se pitää täysimääräisesti kompensoida kunnille.

Herra puhemies! Tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitusta on viime vuosina lisätty voimakkaasti tietoon ja osaamiseen perustuvan tuotannon ja palvelujen kehittämiseksi. Teknologiapoliittikkaan panostetaan Suomessa noin 3 prosenttia kansantuotteesta. Tämä on Oecd-maiden huippua.

Teknologiapanostuksen lisääminen on ollut perusteltu valinta, sillä huipputeknologian toimialat kasvattavat työvoimaansa selvästi nopeinta tahtia. Panostuksen lisääminen on näkynyt myös elinkeinorakenteen myönteisenä muutoksena ja Suomen kansainvälisen kilpailukykyyn kohentumisena. Suomalaiset yritykset ovat myös nopeasti omaksuneet tietoyhteiskunnan uusien välineiden kuten Internetin luomat mahdollisuudet. Mutta kyllä meillä edelleen on parantamista ja tämä koskee erityisesti teknisen osaamisen kaupallista hyödyntämistä. Vaikka Suomi esimerkiksi patenttien määrässä on yksi johtavista maista maailmassa, niin patenttien hyödyntäminen kansainvälisillä markkinoilla on edelleen aivan liian vähäistä.

Herra puhemies! Vaikka ensi vuoden talousarvio ei mitään suuria uusia avauksia sisälläkään, se tukee sitä uskottavaa, vakaata ja pitkäjänteistä linjaa, jolla Suomen talous on nostettu kestäväälle pohjalle. Mutta kuten jo aikaisemmin totesin, kaipaa budjetti eräiden yksityiskohtien osalta korjaamista ja uudelleenarviointia täällä eduskunnassa.

Ed. M. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kallio kehui valtion budjettia ja budjettihan sinänsä peruseriaatteiltaan ollessaan ylijäämäinen on hyvä, mutta arviointi kuntataloudesta ja kyvystä tuottaa palveluita vähän hämmästyttää. Suuret ikäluokat kasvavat. Terveysten- ja sairaanhoidon palveluiden tarve kasvaa, mutta kuntia tämä budjetti kuitenkin jatkuvasti kuristaa, niin tämä kuin edellinenkin. Ed. Kallio painotti harkinnanvaraisten avustusten lisäämistä kunnille tässä budjetissa. Kuntien, jotka siihen pääsevät, pitää olla jo niin syvällä suossa, että se ei kuntalaisten asemaa paranna.

Toinen asia, mikä tulee myös eteen, on todella syksyyn jätetty tuporatkaisu. Jos tämä ansiovähennysosuus tulee jälleen tupopöydässä esiin, se on sinänsä hyvä asia, että kun ihminen käy pitkän matkan päässä töissä, voi kustannuksia vähentää verotuksessa. Mutta edellisen ratkaisun Lipposen hallitus maksatti kunnilla ja kunnat jäivät sen 3 miljardia markkaa vajaaksi, joka näkyy selvästi kuntatalouksissa. Nyt jos tämä toinenkin operaatio tapahtuu samoilla eväillä, niin, arvoisa kansanedustaja Kallio, millä tavalla Porin kaupunki ja muut kunnat tästä ongelmakentästä selviävät?

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totesin puheenvuorossani, että meillä on todellakin tulossa uusia haasteita siinä vaiheessa, kun suuret ikäluokat tulevat eläkeikään. Se lisää eläkemenoja, mutta se lisää oleellisesti myös terveys- ja sosiaalipalvelujen kysyntää. Tässä mielessä pidän äärettömän tärkeänä sitä, että me saamme valtiontalouden pysyvästi ylijäämäiseksi eli me pystymme keräämään niitä taloudellisia puskureita, sitä taloudellista pelivaraa, mitä me tulemme todellakin tulevina vuosina tarvitsemaan.

Totesin myös sen, että kuntatalouden osalta tämä budjetti ei ole mikään täydellinen. Siinä on kritisoitavaa. Kuten itkin totesin, niin yksi kritiikin kohde suuntautui yhteisöveron jako-osuuteen 2,5 prosenttiyksiköllä. Enkä myöskään halua sanoa sitä, että harkinnanvaraiset avustukset olisivat todellakaan mikään pysyvä ja lopullinen ratkaisu. Kyllä meidän täytyy tältä osin saada kuntatalouden rakenne terveelle pohjalle.

Se, miten tämä vaikuttaa Porin taikka Rauman talouteen, jos ja kun tulevassa tuporatkaisussa tehdään tämä ansiotulovähennys, niin totta kai, jos ei sitä kompensoida kuntakentälle, sehän tulee vähentämään kaikkien kuntien vero-

tuloja. Mutta kuten totesin, jos tulevat veroratkaisut tehdään ansiotulovähennystä lisäämällä, se pitää täysimääräisesti kompensoida kunnille. Tämän halusin erityisen painokkaasti todeta.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa herra puhemies! Tasapainoinen ja hyvässä kunnossa oleva valtiontalous on välttämätön kansantalouden myönteiselle kehitykselle ja kansalaisten hyvinvoinnille. Vahva kuntatalous on kuitenkin jopa tärkeämpi kansalaisen jokapäiväisen elämän kannalta. Valtion talousarvioesitys vuodelle 2000 osoittaa, että kansantalouden tasolla sekä valtiontalous että kuntatalous kehittyvät myönteiseen suuntaan. Erimielisyys kiteytyykin ennen kaikkea siihen, mihin käytettävät varat on kohdennettu ja saavatko kansalaiset tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun sekä palvelut asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta.

Talousarvioesityksen mukaan kuntatalouden kuluvan vuoden 2,3 miljardin markan alijäämä muuttuisi ensi vuonna 1,3 miljardin markan ylijäämäksi. Muutos, joka perustuu pääosin 7 prosentin verotulojen kasvuun, on useimpien kuntapäätäjien mielestä yloptimistinen. Kuntien tulovero onkin kasvanut viime vuosina erittäin hitaasti voimakkaasti kohonneen ansiotulovähennyksen sekä sosiaalietuuksien ja palkkatulojen erilaisesta verokohtelusta johtuvista syistä. Suunta on kuitenkin selkeä keskiarvoilla mitattuna, mutta keskiarvo on vain luku, sillä keskiarvokuntaa, kuten keskiarvosäättäkään, ei ole olemassa. Siksi kuntataloudenkin keskiarvon takaa löytyy karvas eriarvoisuuden todellisuus.

Kuntatalous kasautuu sekä kielteisessä että myönteisessä mielessä. Viime vuonna kolmen suuren kunnan, Helsingin, Espoon ja Tampereen, vuosikate oli noin puolet kaikkien Suomen peruskuntien vuosikatteesta. Yksin Helsingin osuus oli 35 prosenttia eli yli kolminkertainen sen väestöosuuteen verrattuna. Vaikka kasvavat kunnat tarvitsevatkin keskimääräistä suuremman osuuden, niin kohtuus kaikessa.

Uusimpien ennusteiden mukaan edellä mainittujen kuntien vuosikatteet kasvavat edelleen voimakkaasti, kun lukuisten muiden alenee uuden yhteisöverojärjestelmän ja valtionosuusjärjestelmän siirtymäkauden vuoksi. Miksi näin ja mistä oikeastaan on kysymys?

Pääministeri Lipponen, valtiovarainministeri Niinistö ja hännänhuippuna sisäministeri Kari Häkämies ovat julkisuudessa syyttäneet tilanteesta kuntia ja erityisesti keskustalaisia kuntia asioiden taitamattomasta hoidosta. Syytökset

ovat kohtuuttomia, loukkaavia ja väärämielisiä. Totuus on, että kuntien rahoitusjärjestelmältä on hallituksen leikkausten vuoksi pudotettu pohja pois. Koska väite on kova, perustelen sen myös.

Voimassa olevan valtionosuusjärjestelmän mukaan valtionosuus määrätään siten, että jokaisella kunnalla on sama omavastuu markkaa per asukas sosiaali-, terveys- ja koulutoimissa. Toisin sanoen menot on tasattu samaksi kaikille kunnille asukasta kohden. Sen sijaan tulopuolella verotulot on tasattu vain 90 prosenttiin maan keskiarvosta. Kun tasaus on aiemmin maksettu kolmen vuoden, tulevaisuudessa kahden vuoden päästä, niin maassa on suuri joukko kuntia, joiden oma verotulo ja kolmen tai kahden vuoden takainen verotulotasaus menevät kokonaan valtion määräämään omavastuuosuuteen. Näille kunnille ei jää rahaa penniäkään mihinkään muuhun edellä mainittujen hallinnonalojen käyttökustannusten lisäksi. Toisin sanoen nämä kunnat eivät voi selvittää velvoitteistaan edes teoriassa.

Kuinka tähän on sitten jouduttu? Valtionosuusleikkaukset on toteutettu lisäämällä kuntien omavastuuosuutta. Kun samanaikaisesti verotulojen kasvu on yhteisöveron suurten kunta-kohtaisten vaihteluiden vuoksi eronnut merkittävästi eri kuntien välillä, on kolmen ja tulevaisuudessa kahden vuoden välinen tasaussumma myös vaihdellut paljon. Näiden syiden vuoksi koko nykyiseltä järjestelmältä on pudonnut pohja pois. Jälleen kerran on tullut todistetuksi se, että voimakkaasti vaihteleva yhteisövero ei sovellu vakaan palvelutuotannon rahoittamiseen, kuten yhteisöverokeskustelussa viime vuonna keskustan taholta esitimme. Kuntatalouden kriisissä on siten kysymys Lipposen—Niinistön hallituksen epäonnistuneesta kunta-politiikasta. Kuntien syytely on hallituksen kaksinaamaista politiikkaa, jota ei voi hyväksyä. Kunnat eivät ole syyllisiä nykytilanteeseen. Se on saatettava myös kaikkien kansalaisten tietoon. Kun pääministeri Lipponen tiedusteli täällä, aikooko keskusta harjoittaa poltetun maan taktiikkaa, niin vastaan, että jos sillä tarkoitetaan syyllisten saatamista kansalaisten tietoon, emme jätä kiveäkään kiven päälle.

Sisäministeri Häkämies on julkisuudessa ihmetellyt, miksi tarvitaan entistä suurempi määrä harkinnanvaraisia avustuksia, vaikka kuntatalous keskiarvoilla mitaten kehitty myönteisesti. Syyksi hän on aiempien sosialidemokraattisten tai kokoomuslaisten ministerien tavoin keksinyt kuntarakenteen. Lääkkeeksi hän on ehdottanut

kuntien lukumäärän supistamista sataan. Ministeri ei ole ollut ilmeisesti tietoinen, kenelle suurimmat harkinnanvaraiset avustukset myönnettiin esimerkiksi viime vuonna. Vastaus on: Vantaa ja Joensuu. Epäilen, että nämä kaupungit olisivat Häkämiehenkin sadan kunnan luettelossa.

Mitkään kotimaiset tai kansainväliset tutkimukset eivät tue sellaista käsitystä, että palveluiden tuottaminen olisi kalliimpaa pienissä kunnissa. Kuntaliitoksen jälkeenkin on välttämätöntä tarjota terveystalvet, koulupalvet ja sosiaalipalvelut kaikille kuntalaisille. Ellei palvelutaso selkeästi lasketa, ainoaksi säästökksi jää muuttaman johtavan virkamiehen vähentäminen. Tämänkin kuntalaiset maksavat moninkertaisesti lisääntyvinä asioimiskustannuksina. Ministeri Häkämies on siten täysin hakoteillä.

Ministeri ei ole myöskään huomannut sitä, että kunta on alueensa keskeisin kehittäjä, kehittämiskeskus. Sen johdon tärkeimpiä tehtäviä on edistää oman alueensa kehitystä, eikä kuntaiden titeettikään ole merkityksetön. Jos maastamme vähennettäisiin yli 350 itsenäistä kuntaa, merkitsisi se valtavaa kuoliniskua näiden alueiden kehittämispänostuksille ja -pönnistuksille. On itsestään selvää, että suuremman yksikön osana entiset kunnat eivät saisi sellaista kehityspanosta hyväkseen kuin itsenäisinä kuntina. Tämä kihiyttäisi entisestäänkin muuttoliikettä suuriin keskuksiin. Näyttää siltä, että ministeri Häkämiehen vuoden mittainen kaupunginjohtajajärjoittelu ei ole vielä avannut hänelle kunnallishallinnon keskeistä olemusta ja tietä oleellispimien tietojen syövereihin.

Kun esittää voimakasta arvostelua, on velvolisuus esittää myös parannuksia. Nykyisessä rahoitusjärjestelmässä on alennettava kuntien omavastuuosuutta ohjaamalla kuntakentän sisäisesti lisää varoja valtionosuusjärjestelmän kautta ja vaihtoehtoisesti tai sen rinnalla nostettava merkittävästi verotulojen täydennyksen tassausrjaa. Ed. Kallio liikkui aivan oikeilla asioilla, kun hän täällä puheessaan tästä asiasta mainitsi.

Kuntakentän sisäinen järjestely ilman valtion lisärahoitusta edellyttää siten, että nykyistä yhteisöverojärjestelmää muutetaan. Sitä vaivaa muun muassa Nokia-syndrooma. Jokainen nokialainen työpaikka nykyisellä kannattavuustasolla tuo kunnalle 80 000—100 000 markkaa yhteisöveroa vuodessa. Tämä johtaa kohtuuttoman kuntakentän eriytymiseen.

Laskelmien mukaan eriarvoisuus on räikeim-

millään vuonna 2002 ja kasvaa ääripäissään nykyjärjestelmään verrattuna pelkästään yhteisöverojärjestelmästä johtuen 22 000 markkaa asukasta kohden vuositasona. Toisin sanoen Pelkosenniemen kunta menettää 10 000 markkaa asukasta kohden ja Salon kaupunki voittaa 12 000 markkaa asukasta kohden, jolloin eriytymisen eroksi tulee 22 000 markkaa. Jokainen ymmärtää, että tällainen järjestelmä voi johtaa vain katastrofiin.

Ministeri Korhosella kuntaministerinä on erittäin suuri vastuu siitä, pystyvätkö maamme kunnat huolehtimaan kansalaisten peruspalveluista, palveluista, joihin heillä on perustuslaillinen oikeus. Hallituksen ensimmäinen kuntabudjetti ja hallitusohjelma eivät anna kovin suuria toiveita siihen suuntaan. Tosin hallitusohjelma ei ole myöskään esteenä, jos kuntaministerillä on tahtoa ja halua sekä kykyä ja voimaa viedä tahonsa läpi hallituksessa. Nyt tarvitaan tekoja ja ministerin kyvyt ja taidot tulevat punnituksi.

Arvoisa puhemies! Toivon, että hallitus tunnistaa tosiasiat ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin ennen kuntakentän merkittävän osan lopullista romahtamista.

Ed. Akaan-Penttilä: Arvoisa puhemies! Käsitellyssä oleva vuoden 2000 budjetti on ylijäämäinen ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen. Budjetin yleinen linjaus on jämäkkä ja hallituksen budjettiyksimielisyys huomattavan selkeä useimmissa asioissa. Yleinen säästävyyden linja jatkuu. Erityisen merkille pantavaa on, että ensimmäistä kertaa valtio aloittaa suuren velkamääränsä lyhentämisen 6 miljardilla markalla.

On arvioitu, että vuoden 2000 lopussa velkaa on jäljellä vielä 416 miljardia markkaa, joka tekee noin 83 000 markkaa jokaista suomalaista kohti. Lyhentämisen vaikutus on siis vielä pieni, mutta oikean suuntainen. Korkomenot ovat 28 miljardia markkaa vuodessa, niin kuin täällä on monta kertaa todettu, mutta toisin sanoen, jos meillä ei olisi velkaa, olisi valtiolla noin 34 miljardia markkaa käytettävissä tällä hetkellä muihin budjettikohteisiin.

Vuoden 2000 verotuksen linjaukset odottavat osittain syksyn työmarkkinaratkaisuja, mutta joka tapauksessa on hyvä, että vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verovähennysoikeus ei tullut voimaan taannehtivasti. Puolestaan käytötilien verolliseksi asettaminen tuntuu hivenen oudolta, koska ne tulivat alunperin jo suunniteltuun ja käyttöön 1960-luvun lopulla tilanteessa,

jossa palkka-, eläke- ja maitotili ym. tulivat käteisen rahankäytön rinnalle juoksevien menojen hoitamiseksi. Näin ollen käyttötileillä ollut raha oli verrannollinen ao. henkilön käyttövaroihin, ja koska lompakossa ja taskussa olevasta käyttörahasta ei veroteta, ei myöskään samanlaiseen tarkoitukseen olevasta rahasta käyttötilillä pitäisi joutua veroa maksamaan.

Budjetin tiukuudesta huolimatta on hyvä, että esiopetus käynnistyy, ja selvitysten mukaan 242 miljoonaa markkaa on siihen riittävä.

Turvattomaksi suomalaisesta väestöstä 30 prosenttia tuntee kansanosa, ehkä vähintään, huokaisee helpotuksesta, jos saa tietoonsa sen, että poliisi saa lisää määrärahoja toiminnalleen ja lisäksi Puolustusvoimien sektorilla moni asia myös helpottuu.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtion menot ovat edelleen suurimmat, 49,9 miljardia markkaa. Erityistä huomiota on nyt kiinnitetty sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotuksiin ja maksukaton käyttöönottamiseen. Kyseessä on hallitusohjelman mukainen ehdotus, jonka tarkoituksena on uusilla korotuksilla lisätä kuntien maksutuloja. Uudistus tulee ehkä liian nopeasti, koska alustavia kokeiluja etenkin maksukaton osalta ei ole tehty. Huomattava on kuitenkin se, että maksukatto on tarpeellinen rajoitin ja ratkaisu suosii runsaasti palveluja käyttäviä, kuten muun muassa eläkeläisiä.

Huomattavaa on myös se, että korotusten taustalla on hintatason säilyminen lähes ennallaan, koska edellisen kerran hintoja korotettiin vuonna 1993. On minusta myös muistettava, että kirurginen hoito on päiväkirurgian, esimerkiksi tähtystyskirurgian yleistettyä nykyisin paljon tehokkaampaa ja nopeampaa kuin viisi — kymmenen vuotta sitten, jolloin sappileikkauksen seurauksena saattoi vuodeosastohoito kestää kahden viikon ajan.

Lisäksi on muistettava, että suurin osa asioista jää kunnallisen oman päätöksenteon ja harkinnan varaan maksupolitiikankin osalta.

Maksukattokontrollia kehitettäessä ei pidä myöskään unohtaa erilaisten palvelukorttien käyttömahdollisuuksia eikä muun muassa jo aikaisemmin ehdotettua henkilökohtaista terveys-tiliä, joka saattaisi olla yksi varteenotettava vaihtoehto tässä asiassa.

Arvoisa puhemies! Muutamia huomioita sairaanhoidosta ja erikoissairanhoidosta. Tästä kokonaisuudesta ei toiminnallisesti saa budjettiesityksestä juuri minkäänlaista otetta, ihme kyllä. Sanon teille pari esimerkkiä. Ensinnäkin eri-

koissairaanhoito sanana mainitaan vain kerran budjettikirjan sivulla 424, ja silloinkin erikoissairaanhoitolain mukaisessa tutkimustoimen yhteydessä ja tällöinkin niin päin, että todetaan tuo 60 miljoonan markan vähennys, jolla on tarkoitus valtion erityisosuutta vähentää summaan 293,2 miljoonaa markkaa. Tämä määrärahan tason alentaminen ei ole Suomen yleisen tutkimuspolitiikan mukaista, joten siihen pitäisi saada korjaus, sillä toteutuessaan tuo leikkaus koskisi tiettävästi noin 300 henkilön työsuhdetta.

Sitten toinen esimerkki. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnollisen alan strategisia yleistoivoitteita mainitaan budjettikirjassa seitsemän ja vain yhdessä mainitaan, mutta onneksi sentään yhdessä, sosiaali- ja terveystalvetut ja niiden turvaaminen ja hoitokäytäntöjen tehostaminen. Lisäksi sosiaali- ja terveystalvetut mainitaan aina yhdessä ja itse asiassa sairaanhoito-sanaa ei lainkaan.

Kolmas esimerkki. Strategiatavoitteiden konkretisoinnissa saman hallinnon sisällä budjettikirjassa on seitsemäntoista kohtaa, joissa myöskään ei sairaanhoito-termi esiinny lainkaan.

Arvoisa puhemies! Koko tässä käsiteltävässä olisi mielestäni selkeästi parantamisen varaa. Sairaanhoitopiireissä on runsaasti vaikeuksia. Sen me tiedämme kaikki ja tiedämme myös, että eduskunta on säätänyt erikoissairaanhoitolain, mutta tämän lain kunnille ja sairaanhoitopiireille asettamien velvoitteiden lisäksi ei ainakaan nyt näytä siltä, että hallitus olisi erityisen kiinnostunut tästä toiminnan lohkosta.

Vasemmistoliitto ja vihreät ovat vaatineet jo kertaalleen lukkuon lyödyn budjetin avaamista. Myös eräät sosialidemokraatit ovat lausuneet saman suuntaisia mielipiteitä ja tietysti oppositio näin on tehnyt. Suurimpana puutteena talousarviossa on nähty muun muassa opiskelijoiden asumisen tukemiseen tehdyt uudistukset, ja eräiden edellä mainittujen puolueiden edustajien mukaan uudistukset saattaisivat opiskelijat kohtuuttomaan asemaan. Lääkkeeksi on tarjottu muun muassa asumislisän ympärivuotistamista.

Toteutuessaan näiden ryhmien ehdotus ei voisi missään nimessä olla kestävä sosiaalipolitiikkaa, ei valtion eikä opiskelijan näkökulmasta. Näin jo pelkästään siksi, että lähes jokainen opiskelija on kesäisin ansiotyössä. Nekin, jotka eivät ole, yleensä opiskelevat ja ovat näin ollen oikeutettuja saamaan opiskelusidonnaista asumislisää. Ehdotus asumislisän ympärivuotistamisesta tarkoittaisi siis sitä, että opiskelija saisi asumisli-

sää, vaikka hän ei opiskelisi tai tekisi kesällä töitä, tai jopa sitä, että tukea myönnettäisiin, vaikka tulot ylittäisivätkin kesällä lukukausien aikana saatavat tulot. Tämä voisi pahimmillaan opiskelijan kohdalla johtaa kolmen, jopa neljän kuukauden mittaiseen passivoitumiseen, jaksioon, jolloin ei tehtäisi töitä eikä opiskeltaisi.

Sotaveteraanien vähimmäiseläketurvassa ei vuoden 1992 jälkeen ole tapahtunut parannuksia. Nyt tähän on mahdollisuus, koska Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa todetaan, että kehitetään rintamaveteraanien etuuksia ja laajennetaan sotainvalidien etuja vapautuvien resurssien puitteissa. Kuluvan vuoden säästön vuoteen 1998 verrattuna on arvioitu olevan 62 miljoonaa markkaa, jonka voidaan tulkita olevan Lipposen hallituksen ohjelmassa mainittu vapautuva resurssi. Tästä eteenpäin vuotuisiksi säästöiksi on arvioitu noin 55 miljoonaa markkaa. Näin ollen kun ylimääräinen rintamalisä on nykyisin 25 prosenttia, on vapautuvien resurssien puitteissa mahdollista nostaa se 45 prosenttiin siten, että korotus koskisi työeläkeluokkaa 0—1 000 markkaan, jolloin maksimissaan korotus olisi 432 markkaa.

Kunniavelkaa toivottavasti saavien sotaveteraanien keski-ikä on nyt 80 vuotta, joten monia vuosia heillä ei enää ole jäljellä. Tästä syystä erityisesti pitäisi myös veteraanien kuntoutuksessa kiinnittää huomiota heidän omatoimisuutensa ja itsenäisen elämän mahdollisuuksiensa säilyttämiseen, mahdollisesti jopa lisäämiseen. Tämä tarkoittaa kuntoutuskäsitteen laajentamista. Kuntoutuksen lajit voisivat näin ollen olla laituskuntoutus, päivä kuntoutus, avokuntoutus, leirikuntoutus, kotikuntoutus ja erilaiset virkistysleirit sekä tämän ohella erityinen toiminnan kohdentaminen yksinäisiin sotaveteraaneihin ja heidän leskiinsä. Pelkkä kahden vuoden välein tapahtuva kuntoutus ei nykyvaiheessa ole tarpeeksi.

Lisäksi hallitusohjelmassa olevan palvelusohjauksen avulla on mahdollista saada pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten nykyinen sosiaaliturva ja terveyspalvelut koottua hallinnollisesti yhteen. Palveluohjaus ei kuitenkaan eheyttä sirpaleista, monen viranomaisen hoidettavana olevaa lainsäädäntöä, vaan se jää ennalleen. Tämän vuoksi tarvitaan siis edelleen myös lainsäädännön eheyttämistä sellaiseksi selkeäksi kokonaisuudeksi, jonka sekä kansalaiset voivat ymmärtää että viranomaiset ja asiantuntijat hallita.

Hallitusohjelman mukaisesti lainsäädännön kokoaminen on syytä aloittaa ihmisen elämän-

kaaren alusta, pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten ja nuorten etuuksista ja palveluista, joissa eheyttämistarve on erityisen suuri.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on toistuvasti vaadittu budjetin auki repimistä. Minusta siihen ei ole tarvetta. Muun muassa edellä mainittujen sotaveteraanien, eläkeläisten ja vammaisten asiat ovat hoidettavissa nykyisen hallitusohjelman ja käsiteltävänä olevan budjetin puitteissa, sillä pelkästään arvostuksilla, uusilla kohdentamisilla ja painotuksilla on uusia ratkaisuja mahdollisuus saada aikaan.

Ed. Huutola: Arvoisa rouva puhemies! Ensi vuoden budjetin käsittelyn tiimoilta on tässä salissa tietysti käytetty jo monta hyvin ansiokasta puheenvuoroa, joiden avulla budjetin eri osat alueet ovat tulleet monelta eri näkökulmalta puitua. Itsekin ihan muutamaa asiaa kuitenkin aion tässä painottaa.

On erittäin hyvä, että valtiontalous on vihdoin saavuttanut plusmerkkisen tuloksen. Niin kuin on todettu, valtionvelka kokonaisuutena ei kovin paljon vielä lyhene ensi vuonna. Mutta se perusasia, mikä hallitusohjelman tavoitteena on, vakaa talouden kasvu, aiheuttaa kuitenkin sen tilanteen, että tosiasiallisesti meidän jättivelkamme lyhenee huomattavasti enemmän, kun sitä mitataan bruttokansantuotteen, joka minun mielestäni on oikea tapa arvioida sitä, minkä verran meillä on velkaa.

Kaikella on kuitenkin hintansa. 90-luvun alkupuolella harjoitetun aika virheellisen talouspolitiikan johdosta kärsitty syvä lama ja siitä aiheutuneet monet leikkaukset ja supistukset ovat aiheuttaneet vaatimuksia myös paremmasta palvelusta sekä turvatumasta huomenesta. Se on näkynyt muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudessa, ja laadussa on ilmennyt myös selkeitä puutteita. Minusta huolestuttavaa oli se, että maan eri osien kesken myös asukkaiden terveydentilassa on suuria eroavaisuuksia. Esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen ihmisillä terveydentila ja sen kehitys ei seuraa muuta maata.

Nyt budjettiesityksessä on kaavailtu terveydenhuollon maksuihin korotuksia. Korotukset ovat kyllä omiaan lisäämään terveydenhuollon ongelmia vaikeuksissa olevissa kunnissa ja saatavat aiheuttaa kasvavaa eriytymiskehitystä myös terveydenhoidossa.

Lipposen ensimmäisen hallituksen sosiaali- ja terveysministeri Terttu Huttu-Juntunen käynnisti toimet maksukattojen asettamiseksi terveyskeskus- ja sairaalamaksuissa. Nyt tuo hanke on

saamassa konkretiaa. Budjettiesityksessä esitetty 3 500 markan maksukatto koskisi eräiden arvioiden mukaan valiokunnan jaostossa tehtyjen asiantuntijalausuntojen perusteella noin 90 000 henkilöä. Määrästä huomaamme, että maksukaton asettaminen ei ole merkityksetöntä, vaan erittäin tärkeää monelle vaikeasti sairaalle, vanhuksille ja kroonisesti sairaille.

Rouva puhemies! Täällä salissa on monissa puheenvuoroissa vaadittu muutosta hallituksen esitykseen opiskelijoiden asumistuen suuruudesta. Valtiovarainministeriön 130 miljoonan markan välistä veto muihin tarpeisiin ei minunkaan mielestäni ollut oikeudenmukainen. Toivon ja uskon, että tältä osin hallitusryhmien kesellä otetaan niin sanotusti järki käteen ja tuo leikkaus, 130 miljoonaa markkaa, palautetaan opintotuen asumisliisään.

Valtiovarainministeriöstä kysytään, tietysti ihan aiheellisesti, mistä rahat. Hallitusohjelmassa on sovittu, että kirkon osuudesta yhteisöveron palautukseen leikataan osa kansalaisten ja kuntien eduksi. Nyt kirkolla olisikin oivallinen tilaisuus osoittaa solidaarisuutta ja lähimmäisenrakautta. Etenkin, kun kirkko on osittain rahavirroissaan osittain myös sijoitusongelmissaan joutunut perustamaan eettisen toimikunnan, jotta varat ohjautuisivat oikeisiin kohteisiin. Tietävästi kirkon osakesalkkukin on tällä hetkellä yli 2 miljardia markkaa.

Nyt tuo kohde on täsmentynyt niin eettisesti kuin moraalisesti. Sosiaali- ja terveyskeskukset maksuihin ja opiskelijoihin kohdennettuna varojen siirto olisi suorastaan humaani teko. Mikäli kirkko näin konkreettisesti osallistuisi ihmisten henkiseen ja taloudelliseen tasapainoon saattamiseen, saattaisi sillä olla lähentävä vaikutus myös seurakuntalaisten ja kansalaisten kesken.

Muutama sana kunta- ja aluepolitiikasta. Monissa puheenvuoroissa on myös korostettu joitakin malleja. On puhuttu Norjan-mallista, Ruotsin-mallista, vanhasta mallista jne. Minua on itse asiassa jo muutaman vuoden häirinnyt koko keskustelu joistakin malleista, koska ei kovin hyviä esimerkkejä ole myöskään näistä malleista osoitettavissa. Ruotsia ja sen järjestelmää on pidetty hyvin voimakkaasti aluepolitiikkaa tukevana. Tosiasia on kuitenkin, että ruotsalaisista 80 prosenttia asuu Tukholman eteläpuolella ja maanviljelys on Pohjois-Ruotsissa lähes turistinähtävyys.

Norjan-malli on luku sinänsä. Siinä käytetään hirmusummia rahaa aluepolitiikkaan, joka koskee nyt lähinnä kuitenkin Norjan kolmea pohjois-

sinta kuntaa ja muutamaa kymmentätuhatta ihmistä. Minusta siellä tietysti on malleja, mutta malleja ja malleja, mutta joka tapauksessa minusta pitäisi enemmänkin keskittyä siihen, mikä on Suomen malli.

Meillä kaikilla näyttää olevan vielä hieman hakoteillä koko ajattelu siitä, miten aluepolitiikkaa kehitetään ja hallinnoidaan ennen kaikkea EU-Suomessa. Rakennerahastojen merkitys on noussut merkittäväksi osaksi meidän koko aluepolitiikkamme ja alueidemme kehittämistä. Yksistään Lapissa seuraavan ohjelmakauden aikana olisi kyettävä sijoittamaan varoja noin 3,5 miljardia markkaa ja kohdentaa ne niin, että niillä luodaan uutta mahdollisuutta myös Lapin ihmisille.

Kuten olen todennut jo aikaisemminkin, ei minkäänlaisen tuen myöntäminen laivahitsaukseen Rovaniemelle ole järkevää toisin kuin esimerkiksi matkailuun, puun korjuuseen ja sen jalostamiseen, Lapin luonnonvarojen hyödyntämiseen, kuten malmivarannot, energian tuotantoon. Tässä yhteydessä viittaan esimerkiksi Vuoksen tekoaltaan rakentamiseen. Puun jatkojalostaminen on Lapin läänissä vielä lähes lapsenkengissä.

Rouva puhemies! Vain panostamalla taloudellista tukea kannattaviin hankkeisiin, jotka nojautuvat maakuntien omiin vahvuuksiin, luodaan uusia työpaikkoja. Tukijärjestelmien olisi oltava sellaisia, että yritykset kykenisivät kilpailemaan laadulla ja tehokkuudella samoin lähtökohdin riippumatta siitä, missä yritys sijaitsee. Toisin kuten monesti on kuullut väitettävän, täälläkin paljon puhutun, kuljetustuki on minunkin mielestäni juuri tukimuoto, joka hiukan tasoittaa kilpailua esimerkiksi puun jatkojalostamisessa ja puutuotteiden markkinoinnissa.

Hallitus ei ole esittänyt budjetissaan kuljetustuen jatkamista, mutta uskon, että salista löytyy, on tehty aloitteita, joissa on lähemmäs sata nimeä. Sitä varten keskustelu täällä käydään, arvioidaan uudelleen. Uskon ja toivon, että kuljetustuen myötä saadaan aikaan ratkaisu, joka säilyttää näin merkittävän tuen, kohdennetun suoran tuen juuri niille, jotka sitä tarvitsevat.

Tukimuodot, jotka tähtäävät vain kotipaikkakunnalla asumiseen, eivät ole tämän päivän aluepolitiikkaa, vaan toimet, jotka kohdistuvat työpaikkojen luomiseen pysyvästi kuntien kanalta, ovat parhaita, myöskin muuttoliikkeen pysäyttämiseksi.

Rouva puhemies! Valtiovarainministeri Nii-nistö on julkisuudessa kertonut verotuksen las-

kevan tulevan vaalikauden aikana 4 prosenttia tai arvioinut olevan tämän verran verojen kevenysvaraa. Tiedän, että kansalaiset odottavat nyt voimakkaasti talouden kasvun aikana konkretiaa myöskin tilipussissa. Hyvin monet asiantuntijat ovat kuitenkin varoitelleet jopa talouden ylikuumenemisesta. Samanaikaisesti monien syrjäytyneiden ja köyhyyteen jäävien ihmisten asema on kuitenkin vaikeutumassa. Muistettava on, että verojen alentuessa myös valtion ja kuntien tulot pienenevät. Tämä taas aiheuttaisi uusia ongelmia jo aiemmin puheessani pohtimiini asioihin terveydenhuollossa ja moniin muihinkin asioihin, jotka pyritään kustantamaan kaikille kansalaisille varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta.

Verotulojen alentaminen tuleekin kohdistaa niin, että se tukee selvästi työllisyyttä, kasvua ja parantaa nyt vaikeuksissa olevien henkilöiden asemaa ratkaisevasti. Mahdolliset veronkevennykset on kohdennettava pieniin palkkoihin sekä eläkkeisiin, mikä lisää ostovoimaa sinne, mistä parhaiten syntyy myös työpaikkoja.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Suomessa valta kuuluu kansalle, ja valtaa käyttää tällä hetkellä eduskunta. Hallitus on antanut esityksen talousarviosta. Me tulemme nyt sitten päättämään erityisvaliokunnissa näistä monista vaikeista asioista. Täällä on noussut esille opiskelijoiden asumislisän kohtalo. Asian tulee päättämään valtiovarainvaliokunnan jaosto. Toivoisinkin, että tässä löydetäisiin ongelmaan ratkaisu, joka olisi myönteinen opiskelijoiden kohdalla. Täällä on otettu esille tähän asiaan liittyen sellaisiakin tilanteita, että voi olla, että kaikki ei ole jaettu ihan oikein, mutta uskon, että kun kuulemme asiantuntijoita muun muassa valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa, saamme varmasti asiasta täyden tiedon, jonka pohjalta on hyvä tehdä neuvotteluja ja ratkaisuja.

Nuorisopolitiikassakin erityistä huolta on kannettava kaikkein heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä. Kestävä perusta yhteiskunnalle ei rakennu siitä, että palkitaan voittajia, tai siitä, että huolehditaan keskimääräisestä hyvinvoinnista. Vaikka taloudelliset tai muut mittavat tulokset näyttäisivätkin hyvältä, yhteiskunnan arvoperusta olisi se, joka pettäisi. Hyväksi esimerkiksi käy koulutuspolitiikka. Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että joka ikäluokasta 60—65 prosenttia saisi aloituspaikan korkeakoulussa tai ammattikorkeakoulussa. Näin ei ollut muuta-

ma vuosi sitten. Tavoite on kansainvälisesti arvioiden ja oman maamme historiaa ajatellen uskomattoman kunnianhimoisin. Hyvä näin. Vielä parempaa, että tavoitteen saavuttaminen, jopa ylittäminen on jo varmaa. Suurimmalla osalla nuorista on hyvät lähtökohdat elämään. Nimitäin nuorten loppukolmanneksesta suurin osa saa hyvän lähdön elämään, pätevän ammatillisen koulutuksen työelämään tai jatko-opintoja varten.

Arvoisa puhemies! Meidän pitää olla huolisamme niistä nuorista, jotka eivät jostain syystä aloita korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa tai ammatillisessa koulutuksessa. Meidän on huolehdittava niistä, joiden omat lähtökohdat eivät parhaiten sovi tavanomaiselle opintielle. Heitä varten on oltava työpajatoimintaa ja siinä riittävästi koulutusta. Heitä varten on oltava opipisipimustoimintaa. Työpajojen määrärahoja ei saa mielestäni riistää vaan ne tulee säilyttää. Vaikka on kerrottukin, että Euroopan unionin rahoituksella turvataan tätä toimintaa, jotensakin olen huomannut, että tässä saattaa tulla ongelmia.

Me tiedämme, että nuoret työttömät ja yleensäkin työttömät voivat saada starttirahaa, että he voivat perustaa yrityksen. Mutta tässä jäävät väliinputoajiksi sellaiset nuoret, jotka eivät ole työttömiä, jotka perustavat yrityksen ja joilla ei ole perheeltä tukea. Heillä on aika paljon vaikeuksia löytää omarahoitusosuutta. Se, joka lähtee yrittämään omalla toiminimellään, ei tarvitse tällaista rahoitusta, mutta sen sijaan osakeyhtiömuotoinen yritystoiminta vaatii 50 000 markkaa, että voitaisiin käynnistää yritystoiminta.

Koulutuspolitiikan ohella nuoret on asetettava erityisasemaan työvoimapolitiikassa. Olen ensimmäisenä tukemassa työvoimapolitiikan linjauksia, joilla on päätetty auttaa vanhimpia työelämässä olevia ikäluokkia. Silti haluan muistuttaa, että nuorten työttömyys on vielä aivan eri tasolla, niin kuin äsken mainitsin, parhaassa työssä olevien. Laman ja sitä seuranneen erityisen korkean nuorisotyöttömyyden kääntöpuoli on siihen sisältyvä riski nuorten pysyvistä syrjäytymisestä.

Tästä johtuen sekä nyt, kun käsittelemme talousarviota, meidän on kannettava huolta siitä, että nuoret eivät syrjäydy, ja tehtävä myös toimenpiteitä, että voimme turvata rahoitusta nuorille. Tähän liittyen voimavaroja on erityisesti suunnattava kuntien nuorisotyöhön, nuorisotyötä tekeville järjestöille sekä nuorten kansalais-toiminnan tukemiseen. Esille on otettu myös lii-

kuntatoimi, ja toivoisin, että tässä voisimme edetä valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa. Toivottavasti arpajaislaki vihdoin viimein saadaan eduskuntaan käsittelyyn ja sitä kautta rahotusta turvattua liikuntasektorille.

Arvoisa puhemies! Paljon puhuttu mutta käytännössä jatkuvasti liian vähälle huomiolle jäänyt on kolmannen sektorin erittäin tärkeä työ. Tällä sektorilla tehtävää työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ei sovi aliarvioida. Kolmannella sektorilla on tehty paljon työtä suomalaisen yhteiskunnan ja sen kaikkien jäsenten hyväksi. Puhuttaessa kolmannelta sektorista ei sovi myöskään unohtaa kirkon tekemän työn merkitystä tällä saralla. Totesin äsken, että kolmannella sektorilla tehtävä työ koituu koko suomalaisen yhteiskunnan hyväksi. Jos se joiltakin osin pitää erityisen hyvin paikkansa, niin juuri kirkon tekemän työn osalta. Tässä voin todeta, että ed. Huutolan kanssa en ole samaa mieltä, että kansankirkoilta pitäisi määrärahoja vähentää.

Päättäjällä on oltava monta korvaa. Otan tämän tekstin sen johdosta, että olemme tekemässä budjettia tulevaisuutta varten. Yksi kuulee ympäristön äänet, toinen korva ottaa kopin kaukaisista maista tulevista signaaleista, kolmas korva on herkkä havainnoimaan merkityksellisiä viestejä lähipiiriin ja koko yhteiskunnan menneisyydestä, niistä tapahtumakerroksista, joita tuntemalla nykypäivää voi hahmottaa ja joiden jatkumona rakennetaan huomisen mahdollisuuksia.

Tärkeä korva on se, joka kuulee ihmisen sisäiset tunnot. Se rekisteröi kanssaihmissen arkipaiheet, kätketyt tuskat, taka-alalle sysätyt toimeentulon huolet tai sairastumispelot. Se on sosiaalinen korva, joka parhaimmillaan viritettynä on herkkä toimimaan kansanvallan kanavana. Tämä korva kuulee kaksisuuntaisesti. Se aistii arkielämän selviytymiskoulussa olevien kanssaihmissen suoriutumisen. Se ei ole kiintiökorva miesten tai naisten maailmassa vaan osaava instrumentti, joka yhdistää kaltaistensa kanssa ja muodostaa mittaamattoman voimakkaan mahdollisuuden rakentaa suomalaista yhteiskuntaa ja kutoa lähipiiriin turvaverkkoa.

Haastan itseni herkkäkorvaiseksi. Yritän kuulla, mitä köyhyysloukkuun pudonneiden kotien lapset elämälläan meille kansanedustajille puhuvat ja minkälaisia kokemuksia seniorisuomalaiset voisivat meille kertoa, meille nuoremmille, muistipankistaan, joka on arvokasta matkaopasta, arvoisa puhemies.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. R e h u l a : Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallituksen ohjelmaperista on muste kuivunut. Ilmeisesti ainakin osaan sivuista on ehtinyt tarttua home.

Olisi ymmärrettävää, että kokonaan uudelta pohjalta syntynyt hallitus ei olisi ehtinyt kovin suurta omaa sormenjälkeään vuoden 2000 budjettiin painaa, mutta kun maataamme hallinnoidaan jo viidettä vuotta vanhoihin voimin, vanhoihin eväin, voi vain ihmetellä, millaisen tulevaisuusasiakirjan me edustajat olemmekaan käsiimme saaneet, politiikka kun viime kädessä on keino, jolla ongelmiin tartutaan ja niitä korjataan, näin ainakin pitäisi olla. Inhimillinen ote ja arkipäivän tuntemus eivät ole tälle budjettiesitykselle kovinkaan tunnusomaisia. Lupaukset ja puheet paremmasta eivät kauniista sanoista huolimatta kohtaa.

Hallitus on pääosin parin viime päivän aikana esiintynyt erityisesti valtiovarainministeri Niinistön suulla suhtautuen hyvinkin ylimielisesti niihin viesteihin, joita edustajat aivan asiallisesti ovat kritiikkinä budjettiesityksestä esittäneet. Onko siis käytännössä niin, että ministerien käytös ja esimerkiksi vain suhtautuminen eri ryhmiin, tiistaina pidettyihin ryhmäpuheenvuoroihin onkin vain se viimeinen sinetti ja toisaalta viesti niille ihmisille, jotka eivät nauti ja ole osallisina siitä nousukaudesta, joka tällä hetkellä on onneksemme edes osalle ihmisistä mahdollinen?

Valtion budjetin ylijäämäisyys on toki erinomainen ja kannatettava asia, niin kuin lukuisissa eri yhteyksissä on keuhuttu. Tällöin olisi kuitenkin voinut olettaa, että niihin pahimpiin epäkohtiin, joista varsinkin vielä puoli vuotta sitten vaalikentillä uhoamalla uhottiin ja asioita kansalaisille luvattiin, olisi ripeämmällä otteella tartuttu.

Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnon alan kautta näitä lukuisia ihmisten perusturvaan kuuluvia lupauksia olisi voitu toteuttaa. Perusturvaan liittyvien ongelmien vähentäminen olisi ollut nyt jo mahdollista. Perusturvan kehittäminen, läpinäkyvyyden lisääminen ja selkiyttäminen ovat jääneet unholaan. Missä ovat nyt ne monet perhepoliittiset hankkeet, joita niin moni vaatimalla vaati vielä joitakin aikoja sitten? Missä ovat ne esitykset, joita nimenomaan lapsiperheet tulevaisuutensa ja oman taloutensa suunnittelussa edellyttäisivät? Myöskään vanhempien kasvatusvastuuta lisääviä toimia ei budjettiesi-

tyksestä löydä. Samoin on tilanne yhä kasvavana ongelmana olevan työelämän ja perheen aiempaa paremmassa yhteensovittamisessa. Lapset, jos ketkä, on yhdistettävä tulevaisuuteen. Mitä tämä vuosituhaten ensimmäinen budjetti heille on antamassa? Esikoulun aloittaminen on toki merkittävä asia, mutta tulevaisuuden perustan rakentaminen tarvitsisi myös voimakasta panostusta turvallisemman tulevaisuuden puolesta esimerkiksi puuttumalla huumeongelmiin ja koulu- ja laisten pitkien iltapäivien yksinäisyyteen.

Miten tämä budjetti helpottaa eläkkeellä olevien ja vanhusten elämää? Vaalilupaukset kansaneläkkeen pohjaosan jäädyttämisestä tai taite- ja tanssin indeksin epäkohtien poistamisesta ovat jääneet sanahelinäksi ehkäpä yksittäisten kansanedustajien vaatimuksia lukuun ottamatta. Eläkejärjestelmissä esiintyvät ongelmat odottavat siis edelleenkin korjauksia.

Syksyn tuponeuvotteluille ollaan lataamassa kovia toiveita. Hallituksen tulee olla tuossa pöydässä aktiivinen niiden ihmisten, työttömien, eläkeläisten ja opiskelijoitten ja monen muun ryhmän puolesta, joilta oma edustus neuvotteluista puuttuu. Hallitus on vastuussa niille sadoille tuhansille ihmisille paljon puhutuista ja luvatuista veronkevennyksistä, joilla omaa edustusta tupopöydässä ei ole. Erityisesti eläkeläiset odottavat korotetun savamaksun alentamista, niin kuin pääministerikin on jo useita kertoja luvannut.

Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksujen korotuksilla pyritään antamaan helpotusta kuntatalouden ongelmiin eli pelkistetyksi: yksittäiset sairastavat ihmiset laitetaan valtiolle kuuluvaan vastuuseen. Maksujen korotukset eivät kohdennu oikeudenmukaisesti. On myös muistettava, että maksut rasittavat erityisesti niitä ihmisiä, joilla ei ole muita mahdollisuuksia kuin julkisten palvelujen käyttäminen oman terveytensä hoidossa.

Käsittämättömiltä tuntuvat pääministeri Lipposen heitot tässä yhteydessä kuntien päättäjille. Totesihan Lipponen eilen, että kuntapäättäjät, tässä tapauksessa erityisesti keskustalaiset, siirtävät omaa vastuutaan vaikeista päätöksistä terveydenhuollon maksujen kautta kuntalaisille. Pääministeri puhui kosta. Ellei olisi itse tätä kuullut, ei sitä todeksi voisi uskoa.

Maksujen korotukset ollaan yhdistämässä siinänsä kannatettavaan maksukattojärjestelmään. Julkisuudessa olleiden tietojen perusteella järjestelmä ei vaikuta nykytiedoilla aivan valmiiksi toteutettavaksi. Järjestelmästä ei saa tulla yk-

sittäiselle ihmiselle liian vaikeaa. Toisaalta valtiovalan tulee pystyä takaamaan kunnille mahdollisesti aiheutuvat taloudelliset menetykset, jotka jo julkisuuteen tulneiden ensimmäisten laskelmien mukaan voivat olla merkittäviä. Tähän pidettävä kyselytunnilla asiaa ministeri Perholtta kysyttäessä en tullut vakuuttuneeksi siitä, että tilanne olisi kokonaisuudessaan arvioitu ja valmistelussa huomioitu.

Arvoisa rouva puhemies! On moneen kertaan kuulutettu julki, että säästöjen aika tässä talousarviossa on ohi. Lukutaitoinen ihminen kuitenkin edelleen löytää selkeitä säästölakeja, esimerkiksi vain maatalousyrittäjien lomitusjärjestelmässä tai koko väestöön kohdistuvan hammahuollon lykkäämisessä aiemmin päätetystä tai opiskelijoiden asumistuessa. Toivottavasti eduskunnalta löytyy monen hallituspuolueen edustajankin vaatimia korjauksia tähän budjettiin. Me keskustalaiset pidämme huolta siitä, ettei ainaakaan esityksistä ole puutetta. Jo pelkästään politiikan uskottavuus edellyttäisi, että puheet talouden kehityksestä ja valtiontalouden auvoisesta tilasta kohtaavat tehtävien valintojen ja ratkaisujen kanssa.

Kunnille on taas kerran luvattu vakautta ja pitkäjänteistä mahdollisuutta varautua tulevaisuuteensa. Toisin on käymässä. Sanotaan, että kun usein sattuu, niin siihen tottuu, mutta kun kyse on suoraan niistä miljoonista ja miljardoista, joilla vastuullisesti toimivat kuntapäättäjät kuntalaisilleen palveluja järjestävät, niin kyllä se sattuu.

Tässä salissa kerrotun virallisen totuuden mukaisesti kunnilla menee tänään ennustettua paremmin. Samoin on lukuisia kertoja todettu, että kunnat erilaistuvat. Edes tämä asia tuntuu tänään myönnettävän. Jos ei muita ongelmia haluta avoimesti tunnustaa, niin ainakin erilaistuminen tulisi ottaa todesta ja samalla ryhtyä riittäviin konkreettisiin toimenpiteisiin.

Odotukset edellisen hallintoministerin Backmanin asettamia kunta — valtio-suhdetta ja kunta — valtio-työnjakoa selvittäviä työryhmiä kohtaan olivat kovat. Tuloksena tähänastisesta on ollut toteamus lähivuosien rahoitusvajeesta. Todellisia toimenpide-ehdotuksia on ollut valitettavan vähän, ja niin kuin tiedossamme on, se on aika vaikea asia.

Budjettivallan käyttäjillä olisi kuitenkin halutessaan mahdollisuus olemassa oleviin ongelmiin puuttua. Esitetyllä tavalla lisääntyvät harkinnanvaraiset valtionosuudet eivät sitä nykyolosuhteissa riittävästi tee. Kuntarakenteen sisällä

on hyvin monentyyppisiä kuntia, joilla ei nykytilassa taida olla juuri muuta toivoa kuin odottaa ministeri Martti Korhosen lupaamia selvityksiä ja koko valtionosuusjärjestelmän toivon mukaan vielä tällä vaalikaudella tapahtuvaa kokonaisuudistusta.

Kuntakenttä on saanut koko vuosikymmenen ajan vain katteettomia lupauksia edelleenkin omalta osaltaan vastuussa palvelujärjestelmätämme olevalta valtiolta. Valtioon ei voi luottaa. Mielenkiinnolla odotan, millaisia terveisiä tupopöydästä kunnille lähetetään. Viimeisimmäksi eilen on pääministerin suulla tosin vakuutettu, että mahdolliset menetykset kompensoidaan. Se kuulostaa jotenkin liian tutulta ollakseen edelleenkin totta.

Arvoisa rouva puhemies! Aivan lopuksi erään budjetin yksittäiseen määrärahaan. Eduskunta hyväksyi kuluvan vuoden talousarviota vaalinalusaikana hyväksyessään seuraavaa: ”Eduskunta edellyttää, että liikunnan osuutta veikkausvoittovarojen jaosta lisätään vuoden 2000 talousarviossa.” Voimassa olevan asetuksen mukaisesti liikunnan osuuden veikkausvoittovaroista kuuluisi olla vähän yli 36 prosenttia, niin kuin viimeisimmäksi täällä tänään ed. Hellberg on todennut. Mutta täysin päinvastoin kuin eduskunta on yksimielisesti päättänyt, tulevan vuoden rahanjako näyttää olevan liikunnalle kielteinen. Tätäkö eduskunta todellisuudessa myös tarkoittaa? Todettakoon, että liikuntaväki olisi tyytyväinen siihenkin, kun olisi edes tiedossa, voisiko sanoa jälleen kerran, että annetuista lupauksista ja kertaalleen tehdyistä päätöksistä pidetään kiinni. Kyse on kuitenkin asiasta, joka pitkän päälle näkyisi esimerkiksi kansanterveyden paranemisena ja lastemme elämänlaadun parantumisena, todellisena panostuksena tulevaisuuteen.

Ed. R a v i : Arvoisa rouva puhemies! Sallittakoon puheenvuoroni aluksi spontaani huomio. Tuoreena kansanedustajana mutta aika pitkään kunnalliselämässä toimineena minua hämmästyttää sen keskustelun sävy, mitä tässä salissa käydään. Se on hyvin usein täynnä syytelyä ja oman mielipiteen ehdotonta oikeellisuutta. Tämä tuli mieleeni, kun kuuntelin äsken ed. Mannisen monelta osin erittäin asiantuntevaa ja perusteltua puheenvuoroa. Mutta sitten kun hän siirtyi puheensa siihen osaan, jossa hän ryhtyi arvioimaan hallituksen ja erittäin ministerien toimia, mieleeni tuli elävästi hunnipäällikkö Attila. Miksi tuli? Sekä Attila että ed. Manninen

näyttävät jäävän historiankirjoihin miehinä, joilta ei jää yhtään kiveä kääntämättä.

Mutta sitten varsinaiseen tekstiin, arvoisa rouva puhemies. Vuoden 2000 talousarvioesityksen tavoitteena on turvata edellytykset kestävän talouskasvun jatkumiselle ja työllisyyden parantumiselle sekä mahdollistaa valtiontalouden varautuminen tuleviin menopaineisiin. On todettu, että talousarvioesitys on jonkin verran finanssipolitiikkaa kiristävä, mikä tässä suhdannetilanteessa varmasti on perustellusti oikea ratkaisu.

Hieman eri tavalla kuin ed. Rehula vetäisin yhteyttä hallitusohjelman ja talousarvioesityksen välille. Minun näkökulmastani tämä talousarvioesitys on luonteva ja looginen jatke hallitusohjelmalle. Budjettiesityksessä hallitusohjelman sisältämät tavoitteet ja linjaukset ovat täsmentyneet, ajoittuneet ja konkretisoituneet. Sen yleislinja on oikean suuntainen ja lähimenneisyyden valossa tarkastellen tuloksellinen. Määrätietoisella työllä on saatu kuroutuksi umpeen entiset vajeet. Vuonna 1998 kirjattiin ensimmäisen kerran ylijäämä julkisessa taloudessa sitten vuoden 1990. Koko valtiontalouden osalta arvioidaan saavutettavan ylijäämää ensi vuonna.

Usko harjoitettuun talouspolitiikkaan on tällä hetkellä vahva sekä kotimaassa että ulkomailla. Tästä ovat osoituksena muun muassa aivan tuoreet, parantuneet kansainväliset arvioinnit Suomen valtion luottokelpoisuudesta sekä kotimaisten yritysten ja kotitalouksien myönteiset näkemykset lähiajan taloudellisesta kehityksestä.

Talousarviossa esitetään valtion velkaa lyhennettäväksi 6 miljardilla markalla. Velan lyhentäminen onkin käsittääkseni välttämätöntä, sillä vuotuiset budjettitalouden velanhoidonmenot ovat tässä talousarviossa lähes 28 miljardia markkaa eli yli 14 prosenttia valtion menoista. Tämän menoerän systemaattinen ja jatkuva pienentäminen vapauttaa voimavaroja ja tekee tilaa yhteiskuntamme edelleen kehittämiseksi.

Talousarvioesityksen yleisperusteluosassa on mielestäni oivallisesti tunnistettu rakenteelliset ja alueelliset ongelmat. Koska valtiontalouden tila on nyt hallinnassa, se luo entistä paremmat mahdollisuudet kyseisten ongelmien konkreettiseen ratkaisemiseen.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on kuultu monta aluepoliittista puheenvuoroa, ja minä esitän nyt syntyperäisen helsinkiläisen näkemyksen, aluepoliittisen analyysin. On aivan totta, että kehitys maassamme kulkee eri tahtiin. Tämä näkyy muun muassa maan eri osien työttömyyslu-

vuista. Seurauksena on niin sanotun terveen muuttoliikkeen lisäksi hallitsematon muuttoliike, ja tämä hallitsematon muuttoliike, niin kuin monesti on todettu, aiheuttaa ongelmia sekä väestöä menettävillä että sitä vastaanottavilla seuduilla. Muuttotappioalueilla valmista palvelurakennetta jää vajaakäytölle, kun taas muuttovoittoalueilla ilmenee asuntopulaa ja tarvetta vastata nopeasti palvelujen kysyntään. Tällaista ei-toivottua ja epäsuotuisaa kehitystä on tasapainotettava koko maata käsittävällä aluepolitiikalla.

Vanhakantaista aluepoliittista keskustelua leimasi usein se virheellinen näkemys, että aluepolitiikka on vain vastikkeetonta, jopa sattumanvaraista tuen kylvöä maan reuna-alueille. Sen vaikuttavuutta ei pystytty tai — tekisi mieli sanoa — monesti ei edes vaivauduttu seuraamaan. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa todettiin oivallisesti, että kokoomuslaisen aluepolitiikan avainsanoja ovat oikeudenmukaisuus ja kokonaisvaltaisuus. Lisäksi oli merkittävää, että siinä ryhmäpuheenvuorossa myöskin laajennettiin aluepolitiikan käsitettä minun käsittääkseni aivan oivallisesti, kun todettiin, että aluepolitiikan tulee ymmärtää sisältävän niin maan reuna-alueiden elinkeinopolitiikan kehittämiseen tähtäävät toimet kuin myös panostuksen esimerkiksi pääkaupunkiseudun kulttuuri- ja liikunta-hankkeisiin.

Kokoomuslainen aluepolitiikka perustuu osaamisen ja yrittämisen edellytysten vahvistamiseen. Tällöin on huolehdittava koulutusjärjestelmän ja elinkeinoelämän yhteyksien tehostamisesta ja hedelmällisestä vuorovaikutuksesta. Usein tämä merkitsee koulutusjärjestelmämme reagointiherkkyyden ja joustavuuden lisäämistä. Jo nyt ja erityisesti tulevaisuudessa menestyvä tuotannollinen toiminta perustuu entistä enemmän korkeatasoiseen koulutukseen ja tieteellisiin tutkimuksiin ja niihin perustuviin innovaatioihin. Järkevää on koulutus- ja tutkimusmäärärahojen suuntaaminen potentiaalisille kasvualueille ja aloille, mikä johtaa jalostusasteen kohoamiseen ja uuden elinkeinotoiminnan syntymiseen maakunnissa. Tämän vuoksi onkin tärkeää turvata yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusvoimavarat unohtamatta sitä, että määrä- ja laatutarpeisiin on kytettävä vastaamaan kaikilla koulutuksen asteilla, myöskin perusasteella.

Selvää on, että ilman infrastruktuuriin kehittämistä, kuten liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien kunnossapitämistä ja parantamista, eivät mitkään alueet pysty kehittymään asuin- ja yritys-

paikkakuntina. Talousarvioesityksessä mainitaan yhtenä tienpidon päämääränä tieverkon kunnan säilyttäminen nykyisellä tasolla. Hoito- toimenpiteillä on tarkoitus taata teiden päivittäinen liikennekelpoisuus kaikissa sääolosuhteissa ympäri vuoden. Kuitenkin talousarvioesityksestä on luettavissa, että vähäliikenteisen tieverkon osalta joudutaan tinkimään teiden ylläpidosta ja korjausinvestoinneista. Tämä on huolestuttavaa ja mielestäni selvässä ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että haja-asutusalueillakin pystytään huolehtimaan muun muassa tuotantotoiminnan vaatimista kuljetuksista ja suoriutumaan muistakin liikennetarpeista.

Myönteisenä linjauksena liikennepoliittikan osalta on todettava, että budjettiesitykseen sisältyy merkittävä määräraha yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvioesityksessä lähdetään siitä, että elinkeinopolitiikassa keskeisenä tavoitteena on aidon, valtion tukitoimenpiteistä riippumattoman yrittäjyyden edistäminen. Lainaan yhden virkkeen budjettikirjasta: ”Yrityksille tarjottavan kehityspalvelutoiminnan painopisteitä ovat yrittäjyyden edistäminen, uusien ja toimivien yritysten johdon liikkeenjohdoto- ja markkinointitaitojen kehittäminen, yritysten kansainvälistymiseen ja sisämarkkinoiden toimintaan liittyvän osaamisen parantaminen sekä yritysten välisen yhteistyön ja tuottavuuden kehittäminen.” Vielä lisäksi todetaan: ”Erityistä huomiota kiinnitetään palvelualoilla toimivien yritysten kehittämiseen.” Tämä linjaus on mielestäni oikean suuntainen ja panostaa kestävä elinkeinotoiminnan synnyttämiseen ja edistämiseen.

Uudet avaukset ja linjaukset eivät välttämättä saa merkitä kaiken vanhan hylkäämistä ja heittämistä romukoppaan. Eräs tällainen edelleenkin käyttökelpoinen instrumentti on mielestäni alueellinen kuljetustuki. Kuljetustuki on ollut hyödyllinen yritystukimuoto erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Sillä on pystytty poistamaan pitkien matkojen aiheuttamaa eriarvoisuutta maan eri osien teollisuusyritysten väliltä. Koska tuki maksetaan yrityksen kuljetussuoritteesta, se kohdistuu suoraan syntyneeseen kustannukseen ja on selkeä, ei harkinnanvarainen ja epäbyrokraattinen pienyrityskenttään kohdistuva toimenpide. Toivon, että budjetin eduskuntakäsittelyn aikana tämän tuen jatko pystytään turvaamaan.

Hallitus on vastannut kansalaistensa perusteltuun vaatimukseen turvallisuuden parantami-

seksi lisäämällä poliisin henkilöstömäärärahoja. Minun näkökulmani tähän on se, että tämän toimenpiteen täytyy parantaa kansalaisten turvallisuutta niin pääkaupunkiseudulla, asutuskeskuksissa kuin myös haja-asutusalueilla, joilla myös on todellisia ongelmia tässä suhteessa.

Eräs poliittisen keskustelun kesto-suosikkiaiteita on ollut kunta — valtio-suhde. Kummallakin osapuolella on argumentointinsa tueksi runsaasti erilaisia selvityksiä ja tilastoja. Luulen kuitenkin, ettei tavallista kansalaista niinkään kiinnosta se joskus akateemiselta tuntuva keskustelu julkisten palvelusten tuottamis- ja rahoitusvastuusta kuin niiden saatavuus ja laadukkuus.

Budjettiesitykseen sisältyy valtionosuuksien täysimääräinen indeksitarkistus, merkittävä kuntien harkinnanvaraisten rahoitusavustusten kasvu, mahdollisuudet kiinteistöveron alarajojen ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamiseen. Myöhemmin tulee vielä tarkasteltavaksi mahdollisen ansiotulovähennyksen korotuksen kompensointi kunnille samoin kuin yhteisövero-osuuden tuoton jakautuminen. Tavoitteeksi jatkossa on asetettava, että valtiotaholta tulevat toimenpiteet ovat riittävän ajoissa kuntasektorin tiedossa, jolloin varmistetaan kuntien tavoitteellisen ja pitkäjänteisen talous- ja toimintasuunnittelun edellytykset.

Yhdyn ed. Rehulan näkemukseen siitä, että myös niiden välipuheiden luottavuudelle on ehkä asetettava entistä suurempia laatuvaatimuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Vuoden 2000 budjettiesitys luo Suomen kansantaloudelle erinomaiset edellytykset uudelle vuosituonnelle siirtymiselle. Lisäksi se luo kansalaisille turvalliset puitteet heidän oman tulevaisuutensa suunnitelmiseksi ja rakentamiseksi.

Ed. V a l p a s : Arvoisa rouva puhemies! Täytyy tässä aluksi todeta, että ensinnäkin oli mukava kuulla helsinkiläisen kokoomuslaisen ed. Raviin puheenvuoro (Ed. Ravi: Syntyperäisen helsinkiläisen, korjattakoon se, ettei tule väärää kuvaa!) — syntyperäisen helsinkiläisen — juuri aluepolitiikasta. Täytyy olla tyytyväinen, että nämä näkemykset olivat monilta osin saman suuntaisia kuin on minullakin Pohjois-Suomen suunnasta katsottuna (Ed. Ravi: Eivät ne silti ole väärä!), eli nämä näkemykset ovat huomattavasti parempia kuin ed. Kirsi Piha muun muassa viime keväänä esitti. (Ed. Ravi: Samaa mieltä! — Ed. Lehtimäki: Oikein!)

Valtion talousarvioesityksen raamit vuodelle 2000 saatiin kesällä kasaan ennätysajassa ja hel-

pon tuntuaisesti. Ehkä tästä johtuen budjetti kaipaakin monilta osin korjauksia eduskunnassa, niin kuin monet opposition ja hallituspuolueidenkin edustajat ovat vaatineet. Kiire ei näytä aina olevan hyväksi.

Kokoomus on varoittanut kesäkokouksessaan budjetin uudelleen aukirepimisestä. Tämä on ymmärrettävää: näkyvän budjetissa paljolti kokoomuksen kynän jälki. Onneksi eduskunta on kuitenkin paikka, jossa asioista on mahdollisuus keskustella ja tuoda esiin uusia näkökulmia, ja ennen kaikkea täällä voidaan tehdä budjettiin tarvittavat muutokset, jos niin katsotaan tarpeelliseksi.

Arvoisa puhemies! Eduskuntaryhmämme päätti kesäkokouksessaan Hangossa yksimielisesti vastustaa perusturvan ja terveydenhuollon palvelumaksujen korotuksia pienituloisten osalta. Hallituksen esityksessä kuntien tehtäväksi lankeaa yhteensä 350 miljoonan markan kokoonhaaliminen, joka tulee tapahtumaan sosiaali- ja terveyspalvelumaksuja korottamalla. Eräiden arvioiden mukaan tämä summa voi olla 550 miljoonaa markkaaakin. Palvelumaksujen korotukset tulevat kohdistumaan epätasa-arvoisesti ja monien pienituloisten palkankorotukset hupevat näihin suunniteltuihin maksujen korotuksiin.

Pääministeri Paavo Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa puhutaan sosiaalisesti eheästä Suomesta. Tämän asetetun tavoitteen näkökulmasta peruspalveluihin suunnitellut palvelumaksujen korotukset ovat huolestuttavia ja ne merkitsevät eriarvoisuuden lisääntymistä. Asetettu maksukattokaan palvelumaksuille ei kaikilta osin pysty poistamaan syntyvää ongelmaa.

Eduskuntaryhmämme on torjunut myös opiskelijoiden kohtuuttoman asumisen tuen yhtenäistämisen eli asumistuen leikkauksen, yhteensä 130 miljoonaa markkaaahan tämä leikkaus on. Kesäajan tuen eli kolmen kesäkuukauden puuttuminen 45 000 opiskelijalta on kohtuuton vaatimus. Asumislisän tukiprosenttia ei nostettu 80 prosenttiin, niin kuin alun alkaen oli tarkoitus.

Opiskelijoiden asumistuen leikkaukset voidaan estää kuitenkin täällä eduskunnassa. Hallituksen esitys on tältä osin huono ja se kohdistuu epäoikeudenmukaisesti opiskelijoihin, joita ei viime vuosina ole muutenkaan hellitty.

Eläkeläisillä oli paljon ystäviä ennen tämän vuoden eduskuntavaaleja kaikissa puolueissa. Talousarviota rakennettaessa on eläkeläisiin liittyvät epäkohdat korjattava. Ahon porvarihallitus kasvatti eläkeläisten sairausvakuutusmaksun

muita tulonsaajien maksua korkeammaksi. Hallitusohjelmassa luvattu asian korjaaminen, eli sairausvakuutusmaksun alentaminen on nyt toteutettava käytännössä, kun ensi vuoden talousarviota ryhdytään laatimaan.

Aluepolitiikka on noussut voimakkaasti esille täällä käydyissä keskusteluissa. Tämä on hyvä asia. Hallitus on vakuuttanut ohjelmassaan ja täällä käydyissä keskusteluissa noudattavansa tasapainoista aluepolitiikkaa. Aluepolitiikkaan kiinnitetään siis huomiota sanojen tasolla, mutta konkreettiset teot näyttävät ainakin vielä puuttuvan.

Käytännön teot ovat myös ristiriidassa annettuihin lupauksiin. Tästä muutama esimerkki: Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätökset viime kesänä EU:n rakennetukiasioissa olivat eräitä kasvukeskuksia suosivia ja monia seutukuntia kohdeltiin ratkaisussa epäoikeudenmukaisesti. Tällaisia seutukuntia olivat muun muassa Raahen, Lakeuden ja Oulun ympäristön seutukunnat.

Aivan niin kuin edellisessä puheenvuorossa todettiin, teiden kunnostukseen tarvittavia määrärahoja on talousarvioesityksessä myös leikattu. Näiden varojen pienentyminen heikentää erityisesti haja-asutusalueiden ihmisten asemaa. Kysyä voidaan myös, miksi maaseudun asuttuna pitämisen kannalta tärkeä sukupolvenvaihdosjärjestelmä joutuu leikkausten piiriin.

Asuntopolitiikassa määrärahat kohdentuvat myös aivan liiaksi vain kasvukeskuksiin ja erityisesti Helsingin seudulle. Eikö muuta maatakin pitäisi kehittää ja luoda sinne uusia rakennusalan työpaikkoja varsinkin, kun muuallakin maassa on tarvetta rakentaa uutta ja peruskorjata vanhoja rakennuksia? Asuntomäärärahojen lisäys talousarviossa on noin 100 miljoonaa markkaa tähän vuoteen verrattuna. Tällä lisäyksellä asuntotuotanto polkee paikallaan varsinkin kasvukeskusten ulkopuolella.

Hallitus on vakuuttanut, että EU:n erilaisia tukirahoja on käytössä vaikka kuinka paljon, jos vain maakunnat osaisivat niitä käyttää. Asia ei ole näin yksinkertainen. Meillä on jo vuosien kokemus siitä, miten hankalaa, vaikeaa ja byrokraattista näiden rahojen käyttö on. Kokemukset osoittavat, että edellä mainituilla rahoilla on saatu aikaan paljon projekteja, mutta pysyviä työpaikkoja on syntynyt kovin vähän. Erityisesti konsultit ovat hyötynet tällaisesta aluepolitiikasta. Tällä tielläkö hallitus aikoo jatkaa vai tuodaanko jotain uutta aluepolitiikkaan? Toivottavasti tuodaan.

Vanhamuotoisella aluepolitiikalla, jota täällä on paljon parjattu, saatiin aikoinaan pysyviä ja kannattavia työpaikkoja. Mainittakoon vain Pohjois-Suomessa Rautaruukki, Outokumpu jne. Näitä esimerkkejä on hyvin paljon. Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan malleihin kannattaisi myös tutustua tarkemmin. Siellä mielestäni aluepolitiikka on huomioitu meitä paremmin.

Kaiken kaikkiaan Suomen aluepolitiikka on liiaksi sidoksissa Euroopan unionin aluepolitiikkaan. Meiltä puuttuu oma kansallinen aluepolitiikka. Suomen mallia ei ole, ja nyt me kuitenkin tarvitsisimme erittäin kipeästi omaa aluepolitiikkaa. Muuten kasvavilta ongelmilta ei voida välttää.

Pohjois-Suomen yritysten kannalta kuljetus-tuki on ollut aluepolitiikkaa, jolla on pyritty pitämään koko maa asuttuna. Nyt hallitus on kuitenkin poistamassa tämän tärkeän tukimuodon. Miksi? Annammehan me telakkatukeakin Etelä-Suomeen. Minun mielestäni telakkatuki on ihan oikeutettua, mutta miksi ei myös kuljetustuki? Kuljetustuen ja aluepolitiikan suhteen ovat katseet naapuriimme paikallaan. Tämä on sitä Ruotsin mallia. Ruotsissa kuljetustuen merkitys on oivallettu. Siellä tuen osuus on yli kymmenkertainen meihin verrattuna. Sitä maksetaan myös maan ulkopuolelle meneviin kuljetuksiin ja tukea tullaan maksamaan aina vuoteen 2004 saakka.

Tästä näkökulmasta aluepolitiikka on siis Ruotsissa paljon tehokkaampaa ja pitkäjänteisempää kuin meillä. Kuljetustukea ei missään nimessä saa poistaa, vaan sitä tulee kehittää Ruotsin mallin mukaisesti. Pohjoisessa Suomessa pitkät välimatkat vääristävät kilpailua etelän yrityksiin verrattuna, jotka pystyvät myymään tuotteita edullisemmin kuljetuskustannusten ollessa pienemmät. Mikäli kuljetustuki poistetaan, on se merkki siitä, että hallitus ei suhtaudu vakavasti aluepolitiikkaan, varsinkin kun tuki tulee maksamaan valtiolle vain 16 miljoonaa markkaa. Pohjois-Suomen yritykset on saatava ehdottomasti saman arvoiseen asemaan Pohjois-Ruotsin yritysten kanssa.

Kesän kuumien puheenaihe on ollut asuntolainojen korkovähennysten poisto. Asiaa ei kuitenkaan ole tarkasteltu riittävän laaja-alaisesti. Maassamme on meneillään poikkeuksellisen voimakas muuttoliike, joka suuntautuu kasvukeskuksiin. Suurin osa muuttajista muuttaa työn ja opiskelun perässä, mikä sinänsä on luonnollista ja hyväksyttävää. Työ- ja opiskelupaikkoja voidaan kuitenkin myös hajauttaa kasvukeskus-

ten ulkopuolelle, jolloin paineet muun muassa pääkaupunkiseudun ylikuumenneilla asunto-markkinoilla helpottuvat. Suurimmassa osassa maataamme asuntomarkkinat toimivat normaalisti, ja tuntuukin oudolta, että koko muu maa saa maksaa Helsingin asuntomarkkinoiden ongelmista.

Asunto- ja aluepolitiikka liittyvät toisiinsa. Asuntopolitiikan ongelmia ei siis voida ratkaista pienillä yksittäisillä toimenpiteillä, vaan asian laajempi viitekehys tulisi huomioida. Seurauksia on vaikea korjata, mikäli pääaiheeseen, muuttolikkeeseen, ei vaikuteta tehokkaasti.

Aluepolitiikan kannalta tärkeitä kysymyksiä ovat myös muun muassa postien ja Tielaitoksen lakkauttamis- ja yksityistämissuunnitelmat. Postin ja tieverkoston toimiminen koko maassa on ollut itsestäänselvyys ja sitä sen tulee olla jatkosakin. Postiverkon supistaminen ja Tielaitoksen yksityistämissuunnitelmat on lopetettava. Näiden toimenpiteiden seuraukset eivät olisi kenenkään etu, päinvastoin.

Euroopan unioni valmistelee kokeilua, jossa arvonnalisäveroa alennetaan palvelualoilla. Valtiovarainministeri Niinistö epäilee tavoitetta, jonka mukaan arvonnalisäveron muutaman prosenttiyksikön alennus aiheuttaisi voimakasta työllistymistä. Ensinnäkään luulo ei ole tiedon väärti ja toiseksi pienikin parannus työllisyydessä on askel oikeaan suuntaan. Veronalennus voisi parantaa työllisyyttä ja olisi samalla osana toimivaa aluepolitiikkaa. Toivottavasti muut hallituspuolueet saavat kokoomuksen puheenjohtajan muuttamaan kantansa. Elintarvikkeiden arvonnalisäveron alennus on myös asia, josta hyötyisivät eniten pienituloiset. Tällainen verotuksen kevenys on syytä tuoda esille nyt, kun yleisestä verosta on ryhdytty keskustelemaan.

Arvoisa puhemies! Keskustapuolueen pyrkimyksenä on sateenkaarihallituksen kaataminen tänä syksynä tai viimeistään ensi vuonna presidentinvaalien jälkimainingeissa. (Ed. Hyssälä: Kyllä!) Keskustan leiristä on muun muassa puheenjohtaja Esko Ahon suulla esitetty toive kokoomuksen ja keskustapuolueen muodostamasta porvarihallituksesta.

Pääministeri Lipponen totesi aivan oikein, että porvarihallitukselle ei ole olemassa sosiaalista tilausta. Myös kansalaiset muistavat hyvin edellisen porvarihallituksen aikaansaannokset. Valtiontalous ajettiin lähes konkurssiin ja työttömyys hyppäsi hetkessä pilviin. Tällaiseen vastavaan virheeseen, eli porvarihallitukseen, meillä ei kerta kaikkiaan ole enää toista kertaa varaa.

Ed. A. Seppälä: Arvoisa rouva puhemies! Suomen talouskehitys vaikuttaa tällä hetkellä positiiviselta. Vuoden 2000 talousarvio on pyritty rakentamaan näille myönteisille näkymille. Vuosikymmenen alun porvarihallituksen jättämien raunioiden vielä sauhutessa haluaisin budjetin varmisteleavan mahdollisuutta joustaa taloudellisissa vaikeuksissa tulevaisuudessa. Näin saadaan budjetin vakauttava merkitys näkymään myös yksittäisen vähävaraisen ihmisen elämässä.

Budjetissa arvioitu työttömyyden lasku on oikean suuntainen. Keinoja olisi vielä haettava varsinkin pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen, sillä tästä ryhmästä vain pieni osa työllistyy uusille kasvualoille. Näitä keinoja olisi esimerkiksi työttömien omaehtoisen yhteiskunnan toimintoihin suuntautumisen tukeminen sekä yksilöinä että ryhmänä. Aktiivisen harrastustoiminnan ja koulutuksen kautta monet työttömät ovat löytäneet tien uusiin työpaikkoihin ja jopa yrittäjyyteen. Tämän vuoksi olisi tunnustettava työttömien omien järjestöjen rooli yhteiskunnan rakennemuutosten sosiaalisina puskureina. Näiden kautta olisi mahdollista pehmentää rakennemuutoksia ja etsiä uusia vaihtoehtoja esimerkiksi yhteisötoiminnasta kolmannen sektorin organisaatioiden kanssa ja selvittää työttömien tilannetta.

Uudet vaihtoehdot eivät kenties ole niitä tehokkaimpia ja tuottavampia, mutta ne ovat kuitenkin merkityksellisiä ja niistä on tehtävä merkityksellisiä niitä hyväksi käyttämään pääseville työttömille. Budjetissa on kyllä laitettu varoja työttömyyden alentamiseen. Varojen alueellinen kohdennus vain puuttuu. Huomio kohdistuu tällöin helposti vain niiden paikkakuntien sosiaalisiin ongelmiin ja yhteiskunnallisiin kustannuksiin, joihin hallitsematon kasvupaine kohdistuu.

Syrjäisimmillä seuduilla työttömyys uhkaa kuitenkin jäädä suuremmaksi. Itä-Suomessa suora yhteys työttömyystilanteen vaikeutumiseen tulee olemaan työministeriön hallinnonalaan kuuluvan määrärahan puolittamisella kahden vuoden takaisesta tilanteesta ja ympäristöministeriön ympäristötöihin sijoittaman määrärahan huomattavalla vähenemisellä. Maakunnissa on aikaisemmin pystytty helpottamaan työttömyystilannetta palkkaamalla ihmisiä työllistämistuella, johon kyseisiä määrärahoja on käytetty.

Arvoisa rouva puhemies! Veroratkaisut on budjetissa sidottu syksyn tupokierrokseen. Tämä tekee verotuksesta sekä kepin että porkkanan. Tulo- ja palkkaratkaisun tulee jatkossakin olla

maltillinen. Tulevaisuutta ajatellen veroale ja valtion tulojen väheneminen on erityisesti julkisen sektorin henkilöstölle kaksipiippuinen asia. Toisaalta veroale toisi lisää ostovoimaa kaikille työntekijöille, mutta se myös aiheuttaisi yhteisesti rahoitettavien hyvinvointipalvelujen vaarantumisen kautta irtisanomisten uhan.

Muitakin esteitä sopimukselle voi syntyä. Yleissitovuuden poistaminen ei tule onnistumaan ilman meteliä, vaikka poliittinen oikeisto sitä halajaisikin. Vasemmiston ja palkansaajaliikkeen mielestä vähimmäisehdot on turvattava palkansaajille. Opposition edustajat ovat arvostelleet ammattiyhdistysliikkeen valtaa yhteiskunnassa ja päätöksenteossa. Heidän kannattaisi tutustua Elinkeinoelämän valtuuskunnan, Evan, raporttiin Mielipiteiden sateenkaari, jonka mukaan suomalaisten enemmistön mielestä työmarkkinajärjestöillä on sopivasti valtaa. On kai siis hyvä, että palkansaajien etuja jokin taho vielä valvoo.

Valtion henkilöstön kannalta budjetti voi olla hämmennystä herättävä. Hallinnonalojen toimintamäärärahoihin on sisällytetty palkankorotukset vuodelle 2000. Tarkoittaako tämä sitä, että virastot joutuvat rahoittamaan palkankorotuksensa irtisanomalla henkilöstöä? Tämä pitäisi korjata lisäämällä toimintamenoja arvioidulla tulopoliittisen ratkaisun vaikutuksella.

Arvoisa rouva puhemies! Minkälaisen kuvan me tämän hetken päätöksentekijät haluamme antaa tulevaisuuden päätöksentekijöille, opiskelijoille ja oman ansiokkaan työnsä jo tehneille rintamaveteraaneille? Hallitusohjelman mukaan rintamaveteraaneilta vapautuvat resurssit ohjataan jäljelle jäävien hyväksi. Tästä on pidettävä kiinni. Veteraanien osalta ollaan tyytyväisiä asuntomuutostyön määrärahojen kasvamiseen ja näiden töiden ulottumiseen myös lievämmaisille veteraaneille. Muita uudistuksia budjetissa ei kuitenkaan lähde liikkeelle, vaikka liikkumavaraa olisi tuossa vapautuvassa 61 miljoonassa markassa. Varoja voisi nyt siirtää muun muassa lievämmaisille ja vammautumattomille rintamaveteraaneille tarkoitettuihin toimiin. Suomen puolustamiseen osallistuneiden ansiota ei saa unohtaa edes tiukkaa finanssipoliittista talousarviota tehdessä.

Opiskelijat ovat jo pitkään pyrkineet muiden tukia saavien kansanosien rinnalle muun muassa päästäkseen yleisen asumistuen piiriin ja saadakseen kyseisen tuen ympärivuotiseksi. Hallitusohjelmassa opiskelijoille luvattiin, ettei opiskelun tukeminen ainakaan enää laske. Talousarviossa

onkin päädytty kaikkien opiskelijoiden laskemiseen siihen tasa-arvoisen huonoon asemaan, josta pois pääsemiseksi opiskelijajärjestöt ovat tehneet paljon työtä. Opiskelijana odottaisin kauhulla alkaneen eduskuntakauden jatkoa, jos tämä trendi opiskelijoihin suuntautuvassa politiikassa jatkuu. Monien mielestä suurimman osan opiskelijoista tulisi olla kiitollisia käytännössä noin 300 markan suuruudesta tuen lisäyksestä vuodessa. Kolmasosalla muutos kuitenkin tarkoittaa tuen vähenemistä pahimmassa tapauksessa noin 8 000 markalla vuodessa. Kyse on suhteellisuudesta, hyvät kansanedustajakumppanit!

Opiskelijoihin liittyen opetusministeriö on ottanut tavoitteekseen tulevaisuuteen panostamisen koulutuksessa. Erityisiä painopisteitä ovat muun muassa tietoyhteiskunnan kehittäminen ja tutkimuksen lisääminen. Mielestäni tätä tavoitetta ei kuvasta päätös vähentää ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoja tämän vuoden tasosta.

Arvoisa rouva puhemies! Terveystieteidenhuoltoon suunniteltu maksukatto on nyt tehty tarkoitukseksi helpottaa niiden asemaa, jotka joutuvat paljon käyttämään terveydenhuollon palveluja. On kuitenkin mahdollista, että maksukatolla on negatiivisia ja arvaamattomia vaikutuksia. Terveystieteidenhuollon maksukatto voi esimerkiksi vaikuttaa kunnille kalliin laitoshoidon määrän kasvuun, jos potilas maksukaton tullessa täytyy siirtää laitoshoidon avopalveluiden tullessa ilmaiseksi. Vaikka tämä näkymä saattaisikin vaikuttaa epätodelliselta, olisi hyvä, että maksukattoa koskevasta laista tehtäisiin kokeiluunotto, jotta sen seuraukset voitaisiin mitata ja sitten päättää sen järkevyydestä. Ei liene väärin tarkistaa lakien vaikutusseurauksia.

Kuntien taloudellinen tilanne huolestuttaa varmasti meitä kaikkia edustajia. Suurissa kasvukeskuksissa kuntatalous on merkittävästi parantunut. Erityistä huolta aiheuttavat maakuntien keskustaupunkien ja muiden rakennemuutoksista kärsivien kuntien tilanne, jossa ne uhkaavat jäädä polkemaan paikoilleen. Tilanne johtaa entisestäänkin vaikeampaan aluepoliittiseen umpikujaan.

Alussa puhuin jo joustomahdollisuuksien varmistelusta tulevaisuudessa mahdollisten taloudellisten vaikeuksien kohdatessa. Kuntatalouden kannalta tätä mielestäni ei ole tehty. Yhteisöverotulojen kehitys on arvioitu liian optimistisesti, kun oletetaan niiden nousevan noin 3 miljardia vuoteen 2003 mennessä. Näiden tulojen tip-

pumiseen samassa ajassa 4 miljardia ei kuitenkaan tarvita kovinkaan kummallista matalasuhdannetta. Olisi hyvä, että jo nyt otettaisiin tällainen mahdollisuus huomioon. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen nostaminen on kuitenkin hyvä merkki alulle vähentää pahimmista ongelmista kärsivien kuntien tilannetta.

Maakuntien kasvualueiden tilannetta helpotaisi vuokra-asuntotuotanto. Nyt tuo tuotanto näyttäisi jäävän liian alhaiselle tasolle. Asuntojen kokonaistuotanto tulisi säilyttää noin 35 000 asunnon tuntumassa. Vaikka asuntolainojen korkovähennys onkin nyt pois suljettu vaihtoehto, synnytti se tilauksen kokonaisvaltaisen asunto-ohjelman tarkastelulle. Pääkaupunkiseudun ja muiden kasvualueiden tulisi itse aktiivisesti ottaa ohjat käteensä asuntopulan ratkaisemiseksi. Niiden on aloitettava kaavoitettujen ja rakennettaviksi tarkoitettujen tonttien myynti ja vauhditettava myyntiä tarpeen tullen verotuksellisin keinoin.

Arvoisa rouva puhemies! Eteläsavolaisena edustajana minulla on velvollisuus nostaa esille eräitä budjetin epäkohtia tämän maakunnan kohdalta.

Talousarviossa olisi otettava huomioon se, että maakunnissa ollaan vasta nyt aloittamassa EU-ohjelmien toteuttamisen suunnittelu. Ensi vuoden aikana tulee valmistautua budjettitarkistuksen joustavaan resurssien kohdentamiseen maakuntien kehittämisen varmistamiseksi. Budjetissa tulee varautua joustamaan maakuntien pyrkimysten tukemiseksi EU-rahoituksen suunnaisissa. Näin saadaan alueiden erilaiset ominaisuudet ja kehityspainotukset parhaiten huomioitua ja alueiden saamat hyödyt maksimoitua.

En hyväksy tapaa, jolla budjetissa kohdellaan pienempiä lentokenttiä, kuten Mikkelin lentokenttää. Mielestäni Itä-Suomen pääkaupungilla on oltava mahdollisuus ylläpitää omaa lentokenttää tai sitten valtion olisi otettava kenttä hoitaakseen. Jo maaseutukuntien kehittämistyön avuksi maakunnilla olisi oltava mahdollisuus lentoliikennepalvelujen tarjoamiseen myös pienillä lentokentillä. Muun muassa etätyömahdollisuuksien kehittäminen on herättänyt pienten kuntien toiveita saada asukkaita noista kerran viikossa työpaikoillaan käyvistä työntekijöistä.

Valtakunnallisesti merkittävät tiehankkeet tulisi ohjata ehdottomasti budjetin kautta. Budjetissa ei lähde yhtään uutta tiehanketta eteenpäin. Näin ollen esimerkiksi Itä-Suomen tiehankkeet joudutaan ohjaamaan maakuntien

EU-rahoituksen kautta. Tämä suuntaus ei palvele ketään.

Liikenneyhteyksien parantamiseksi Kerava—Lahti-rautatien suunnittelu ja oikaisu on tärkeä aloittaa lähivuosina. Samoin Viitostien parantamis- ja kehittämistyön tulisi olla tasavertainen muun Suomen hankkeiden kanssa.

Kuljetustuki tulee ottaa uudelleen käsittelyyn. Tuki on erityisen tärkeä muun muassa Itä- ja Pohjois-Suomen mekaanisen puunjalostusteollisuuden yrityksille, jotka ovat toimintansa joko aloittaneet tai ovat sitä laajentamassa. Tuella voidaan etsiä uusia muotoja tai vaihtoehtoja, mutta hyödyn tulisi säilyä samanlaisena edellä mainitun kaltaisilla yrityksillä.

Poliisin hallintoalan määrärahojen lisäys on erinomainen asia. Toivon määrärahojen suuntautuvan poliisin kenttätöihin maakunnissa ja kasvukeskuksissa. Niitä ei tulisi käyttää kansainvälisten jäsenmaksujen suorittamiseen.

Nuorison parissa liikuntatyötä tekevänä olen pahoillani, ettei liikunnan osuutta hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä ole huomioitu Veikkauksen voittorahojen jaossa. Toivoisin liikuntatyön osuuden voittorahoista olevan nyt jaettavana olevan 20 prosentin sijaan lähempänä 30 prosenttia. Liikunta on yksi helpoimmista keinoista saada nuoret mukaan mielekkääseen harrastustoimintaan. Nuoriin panostaminen on panostamista tulevaisuuteen.

Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että pystymme löytämään budjetin lopullisen muodon kokoomiseen tarvittavan yhteishengen. Mausteeksi budjettikeittoon tarvitaan vain halua jatkaa edellisen hallituksen viitoittamaa tietä suomalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Kun tarkastelee ensi vuoden budjettia, on hyvin vaikea nähdä siinä mitään uudistuksia. Me keskustalaiset olemme odottaneet niitä jo itse asiassa viime vaalikauden ja meillä on näköjään lupa odottaa niitä vielä tämä uusi vaalikausi huolimatta siitä, että sama hallituspohja jatkaa. Olsimme toivoneet, että viime hallituskaudella olisi uudistustyöhön käyty ripeästi käsiksi, kun epäkohdat olivat tiedossa jo hallituskauden alussa. Kuitenkin uudistustyöryhmien — mainittakoon kannustinloukkutyöryhmä, joka vaalikauden alussa toimi — työn lopputulos on hyvin vaatimaton.

Olemme vaatineet ja esittäneet uudistuksia nimenomaan työllisyyden parantamiseksi. Mielestämme rakenteellisten uudistusten kautta työttö-

myyttä voidaan helpottaa ja silloin tarvitsemme uudistuksia työelämän alueella. Nämä ovat kuitenkin äärettömän vaikeita, sen olemme huomanneet, kun esimerkiksi yleissitovuudesta on tullut hallituspuolueitten välillä aika kova kysymys ja pienimmätkin liikeyhdyskunnat työelämän alueella, jossa ammattiyhdistysliikkeen varpaille astuttaisiin, ovat varmasti äärettömän vaikeita tämän hallituskoalition aikana.

Jotta työttömyys laskisi, on aivan selvää, että työn antamisen ja työn tekemisen kynnystä pitäisi madaltaa. Silloin tarvitaan uudistuksia verokiilassa ja myös erilaisia työelämän uudistuksia, jotka jo mainitsin.

Budjetista on myös hyvin vaikea nähdä, missä hallituksen pienyrityspolitiikka oikein liikkuu. Vannotaan kyllä yrittäjäystävällisyyden nimiin, mutta mitään varsinaista tervehdystä pienyrityksille ei uudessa budjetissa ole havaittavissa. Tiedämme, että hyvinvointiyhteiskunnan tänä päivänä ja tulevaisuudessa luovat hyvin pitkälti alle 10 työntekijän pienet yritykset. Tarvitsemme todellista yrittäjyysyhteiskuntaa 2000-luvulla, jos aiomme selvittää ongelmistamme.

Pienyritykset odottavat ainakin seuraavanlaisia toimenpiteitä, joista ensimmäisenä uskoisin monen pienyrityksen mielessä olevan kohtuuttoman byrokratian purkamisen. Työnantajamaksujen pitäisi hoitua yhdellä kortilla ja yhdellä luukulla. Näin ei tänä päivänä ole, vaan ainakin aloittava yrittäjä on erittäin monimutkaisten byrokraattisten ongelmien edessä. Joskus tuntuu siltä, että yrittäjäksi pääseminen vaatii kirjanpito- tai jotain muuta kurssia, että ylipäättänsä selviää byrokratiasta.

Sen lisäksi esimerkiksi yrittäjän sosiaaliturvassa on vielä hyvin paljon korjaamista. Pienyrityksen ei kannattaisi sairastua, koska sairauspäiväraha määräytyy toisella tavalla kuin palkan-saajilla. Karenssi vie yrittäjän tuloa jo hyvin pitkälti, ja yrittäjä on usein itse yrityksensä avainhenkilö, jolloin hänen poissaolonsa tuottaa yrityksen kohtuuttomia taloudellisia menetyksiä.

Yrittäjä-käsitteen selkiyttäminen eri järjestelmissä vaatisi myös toimenpiteitä. Samoin on erittäin vaikea siirtyä yrittäjästä työttömäksi menettämättä etuja tai työttömän, joka on työttömyysputkessa, siirtyä yrittäjäksi. Se ei ole mitenkään yksinkertaista, jos aikoo säilyttää saamansa edut. Näissä olisi paljon tehtävää ja kuitenkin nämä olisivat enemmän järjestelykysymyksiä kuin taloudellisia kysymyksiä, näin uskoisin.

Pienyritykset ovat pitkin kesää lähettäneet minullekin viestejä, että siirtyminen yrittäjyysyh-

teiskuntaan pitäisi vähitellen ottaa tosissaan, ja se alkaisi juuri pienyritysten asemaa helpottamalla.

Arvoisa puhemies! Pitkin matkaa budjettikeskustelun yhteydessä ja kyselytunnilla on aika paljon puhuttu terveydenhoidosta. Haluan todeta vain, että keskusta ei myöskään hyväksy korotettuja terveydenhoitomaksuja. Katsomme, että ihmiset, jotka sairastavat paljon, ovat yleensä pienituloisia. On selkeästi tutkimuksellakin osoitettavissa, että nämä maksut kasautuvat, ja näin ollen terveystenkeiden nosto on entisestään syytä siihen, että väestöryhmien väliset erot taloudessa ja myös terveydessä kasvavat. Jos terveyspolitiikan tavoitteena on vähentää väestöryhmien välisiä terveyseroja, sitä eivät suinkaan korotetut asiakasmaksut tee. Suomessa kotitalouksien maksama osuus terveydenhoidosta on jo tällä hetkellä eurooppalaisittain katsottuna hyvin korkea.

Samoin terveyskeskusten hammashuoltomaksuja ollaan korottamassa 10 prosenttia. Tätäkään on vaikea nähdä aiheelliseksi tilanteessa, jossa hammashuollon kokonaisuutta pitäisi vakavasti harkita ja miettiä, kun tiedämme, että meillä on liki 2 miljoonaa kansalaista vielä kokonaan yhteiskunnan tuen ulkopuolella. Osan heistä on hyvin vaikea saada palveluja terveyskeskuspuolelta ja osa joutuu turvautumaan yksityishammaslääkäriin, mistä ei sinänsä ole muuta kuin positiivista sanottavaa sinänsä, mutta monella voivat nämä maksut muodostua esteeksi hoitoon lähtemiseen. Suun terveydessä poiketen muusta terveydenhuollosta sosiaaliluokkien väliset erot sairastavuudessa ovat erityisen suuret. Toivon, että hammashuoltoon saadaan maassamme pikaisesti kohtuullinen ratkaisu, jotta siten asteittain kehittämällä voitaisiin saada Suomessakin suun terveydenhoito sivistysvaltion edellyttämälle tasolle.

Arvoisa rouva puhemies! Vaalien alla, niin kuin täällä vasemmiston edustaja totesi, käytiin hyvin laaja eläkepoliittinen keskustelu, ja viime vaalit olivat todella, voisi sanoa, eläkeläisvaalit. Erityisesti muistan vasemmistoliiton silloisen ryhmäpuheenjohtajan Korhosen tiedotteen julkisuuteen juuri vaalien alla, jossa hän totesi, että vasemmistoliitto ei hyväksy kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta ja että se otetaan vaalien jälkeen esille. Nyt toivon, että vasemmistoliitto yhtyy keskustan jo tekemään aloitteeseen, joka on jo keväällä jätetty, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään. Tällä tavalla Korhonen voi lunastaa tiedotteensa lupauksen.

Myös hyvin monet vasemmistoliittolaiset edustajat lupasivat vaalimainoksissaan samaa. Leikkasin itse lehdistä näitä edustajien vaalimainoksia, joissa he totesivat, että kansaneläkkeen pohjaosa on jopa palautettava, saati että leikkaus pysäytettävä, mutta osa heistä lupasi jopa sen palauttaa. Katsotaan, kun äänestys tulee, paljonko saamme tukea, toivottavasti niin paljon, että esitys menee läpi.

Myös eläkeläisten muita asioita, jotka heitä rassaavat, sv-maksua ja taitettua indeksia, on syytä pitää täällä vireillä. Olisi luullut, että noususuhdanteessa sv-maksu olisi jo kyetty ripeämmässä tahdissa poistamaan. Näin ei ole käynyt. (Ed. Kähkönen: Kuka keksi?) — Kyse oli lamaajasta, jolloin kaikki kansalaisryhmät osallistuvat lamatalkoisiin, niin kuin edustaja siellä hyvin tietää.

Tässä yhteydessä oli ansiokasta, että sieltä vasemmistosta otettiin esille veteraanikysymys. Nyt olen ihan samaa mieltä, että veteraanien asiaa on tässä vaiheessa kyettävä edistämään. Erityisesti rintamaveteraanien ylimääräiseen rintamalisään on vaadittava korotusta. Tulemme sen esittämään. Sehän koskee kaikkein pienituloisimpia ja heikoimmassa asemassa olevia veteraaneja.

Samoin on varmasti vielä muita väliinputoja-ryhmiä sielläkin. Aina kun missä tahansa tilaisuudessa puhun veteraaneista, joku muistaa muistuttaa, että entäs ne kotirintaman naiset. Olen samaa mieltä siellä, että meillä varmasti on vielä sellaisia sodan ajan ryhmiä tai sodan ajan sukupolvea, jotka eivät ole saaneet mielestään ansaitsemaansa tunnustusta tai huomiota, ja taloudellisen tilanteen niin salliessa varmasti tällainen taloudellinenkin tunnustus olisi paikallaan. (Ed. Karpio: 26 syntyneet pitäisi mainita!)

Mitä tulee muuhun hallituksen sosiaalipoliittiseen osioon, niin olisin odottanut kyllä, että perhepoliittisia linjauksia olisi tehty enemmän. Nythän tässä on esikoulu. Mutta esimerkiksi juuri perheitten asumisenot, jotka varmasti lapsiperheillä ovat yksi kovimpia kysymyksiä, ovat jääneet kokonaan taka-alalle. Tällaisia perhepoliittisia linjauksia olisin odottanut, samoin omaishoidon tukea, joka myös on monia perheitä rassaava asia. Hoidetaan omaisia kotona hyvin pienillä vaatimattomilla omaishoidon tuilla ja se on kuitenkin hyvin raskasta hoitotyötä, kuten tiedämme.

Arvoisa rouva puhemies! Otan muutaman sanan vielä tiekysymyksistä. Täällä on moneen kertaan todettu, että alemman tienpidon vaikeudet

tulevat tämän budjettiesityksen myötä edelleen kärjistymään, koska riittävästi perustienpitoon ei ole määrärahoja. Mutta en malta olla puuttumatta myöskään runkoinfrastruktuuriin, joka meidän maakuntamme osalta tarkoittaa E18-tietä. Siinä on nyt vajaa rahoitus, ja tämä tie yhdesä Kemi—Tornio-moottoritien kanssa aiheuttaa noin 20 miljoonan markan kustannukset, kun työ viivästyy, pelkästään viivästymiskustannuksia, kun työorganisaatio osittain seisoo ja hanke viivästyy. Tämä ei voi olla mitenkään järkevää taloudellisesti. Maakunnassamme on vielä monia muitakin tieasioita: Raision risteys, Vt 8, Hakutie. Nämä tuntuvat olevan sellaisia iäisyyskysymyksiä, mutta kaikin voimin pyrimme niitä täällä eduskunnassa edistämään.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä on moneen kertaan tullut esiin opiskelijoitten asema, mutta sen lisäksi haluan todeta, että opiskelijoitten sosiaaliturva ja tuet kaipaivat nyt kokonaisvaltaista kehittämistä. Siitä alkaa olla kymmenen vuotta, kun opetusministerinä oli Tytti Isohökkanen-Asunmaa, jolloin viimeksi opiskelijoitten asemaa kehitettiin kokonaisvaltaisesti. Nyt olisi varmasti uuden tarkastelun aika, koska paljon on muuttunut. Esimerkiksi juuri lainojen takaisinmaksussa on tänä päivänä opiskelijoilla huomattavia vaikeuksia ja sen myötä vaikeuksia saada uutta lainaa. Nämä vaativat kyllä todella paneutumista. Kuka on 2000-luvun opiskelijoitten sosiaaliturvan kehittäjä, jää nähtäväksi.

Arvoisa puhemies! Maatalous ansaitsee erityisesti tänä vuonna myös budjettipuheissa sanan, jos ei vähän pitempäänkin. Maakuntaamme on kohdannut ennennäkemätön kato jo toista vuotta peräkkäin. Näissä olosuhteissa odotamme tietenkin lisäbudjettiin määrärahoja katokorvauksia silmällä pitäen. Kun täällä on paikalla sosiaali- ja terveysministeri Majja Perho, lausun tässä yhteydessä kiitokset siitä, että hän on omalla ryhdikkäällä toiminnallaan pystynyt viljelijöiden sosiaaliturvaa uhkaavat leikkaukset suurimmaksi osaksi torpedoimaan ja onnistui lomitustuessa. Lomaheikennystä, mikä sinne jäi, on tosin vaikea hyväksyä, koska millään muulla ammattiryhmällä ei ole tällaista, että ulkoapäin määrätään näin rankasti lomanviettoa. Ehkäpä sen korjauksen aika on tulevaisuudessa, mutta hyvä näin, että pystyttiin tämä lomitustukiasia hoitamaan.

Ed. Markkula-Kivisilta: Arvoisa rouva puhemies! Jos ihan rehellisiä ollaan, niin harvoin on näin epämotivoivaa tilaisuutta pu-

hua. Kyllä toivoisi, että jotain meidän keskustelu- ja puhumisjärjestelmällemme tässä talossa tehtäisiin. Ei tässä ole mitään järkeä, että me istumme täällä vuoron perään käyttämässä puheenvuoroja ilman minkäänlaista keskustelua ja käytetään neljä päivää siihen, että jokainen kertoo, että näin budjettia pitäisi mielestäni muuttaa. Eikä ole mitään järkeä omankaan puheen pitämisessä, mutta kun se on tullut kirjoitettua, tulee se tietysti myös pidettyä. Omassa puheenvuorossani aion lähinnä keskittyä asuntopolitiikkaan, koska koen sen itselleni läheisimmäksi. Siitähan on kesän aikana käyty kovinkin värikästä keskustelua julkisuudessa keskittyen lähinnä korkovähennysoikeuksiin.

Hallituksen ensin vuoden talousarvioesityksen kohdassa "Asumisen edistäminen" todetaan seuraavaa: "Alueelliset erot asuntomarkkinoilla ovat kasvaneet. Kasvukeskuksissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla asuntojen hinnat ja vuokrat ovat nousseet ja asuntojen saanti on vaikeutunut. Muuttotappioalueilla kehitys on puolestaan päinvastaista: asuntojen hinnat laskevat ja asuntoja jää tyhjilleen. Asuntomarkkinoiden tasapainon parantaminen edellyttää asuntorakentamisen lisäämistä kasvavilla alueilla rakennusmarkkinoiden hintavakaustavoitteen asettamisessa puiteissa." Näiltä osin olen hallituksen kanssa täysin samaa mieltä. On vain kovin kummallista, että ongelmien ratkaisumalliksi julkisuuteen heitettiin ensimmäisenä keinoja, jotka eivät olisi tuoneet tilanteeseen minkäänlaista parannusta vaan pikemminkin saattaneet jopa tilannetta heikentää.

Vaikka ehdotukset asuntolainojen korkovähennysoikeuden leikkaamiseksi onkin jo hallituksen tasolla kuopattu, en malta silti olla puutumatta myös tähän kysymykseen vielä kertaalleen, sillä niin vahvasti se on sekä omaa mieltäni että kansalaisten mieliä laajemminkin kuohuttanut. Tuntuu kovin nurinkuriselta, että kun ongelmaksi todetaan se, että asuntojen hinnat ovat nousemassa liian korkeiksi, ratkaisumalliksi tarjotaan keinoja, joka tekisi asunnon hankkimisen entistäkin kalliimmaksi, aivan kuin olisi unohdettu yksi markkinatalouden kaikkein yksinkertaisimmista laeista: jos jonkin tuotteen kysyntä on suurempaa kuin tarjonta, sen hinta nousee. Kun kaiken lisäksi hintojen raju nousu on lähinnä kasvukeskusten ja erityisesti pääkaupunkiseudun ongelma, olisi verovähennysoikeuden leikkaaminen ollut vähintäänkin epäreilua muun maan asuntovelallisia kohtaan. Kuten hallitus itsekin on todennut, asuntomarkkinat ovat eriy-

tyneet. Tämän vuoksi yleispätevien keinojen löytäminen on erittäin hankalaa.

Ainoa kestävä tapa ratkaista asuntojen hintaongelma on lisätä tarjontaa, ja ennen kuin joku ehtii kertomaan, että se on liian hidas keino tässä akuutissa tilanteessa, haluan todeta, että saattaa olla, mutta itse en siitä huolimatta halua olla rankaisemassa nykyisiä tai tulevia asunnonhankkijoita enää enempää siitä, että tässä maassa asuntopolitiikan varjolla on aivan liian pitkään tehty alue-, suhdanne-, työllisyys- tai sosiaalipolitiikkaa, siis kaikkea muuta kuin asuntopolitiikkaa, ja liian usein herätty liian hitaasti vallitsevaan todellisuuteen ja tästä johtuen käytetty väärä keinoja ongelmien ratkaisemiseen. Näin oli käydä nytkin. Onneksi järki kuitenkin voitti.

Tarjonnan lisääminen ei merkitse yksistään valtion asuntorahojen lisäämistä, sillä pelkästä rahan puutteesta ei asia esimerkiksi pääkaupunkiseudulla kiikasta. Ongelmana on muun muassa tonttipolitiikka, sekä kunnista että ympäristöministeriöstä johtuva kaavoituksen hitaus, kuntien raakamaavarannon pienuus ja maanomistajien haluttomuus myydä maata toivoen, että sen hinta vielä jatkaa nousuaan. Oman ongelmansa aravatuotannon vähenemiseen on myös vuoden alusta voimaan tulevalla yleishyödyllisyyslain säädännöllä, jonka tiukat kriteerit ovat saaneet muun muassa suurimmat yleishyödylliset rakennuttajat miettimään vakavasti koko aravarakentamisen mielekkyyttä. Tässä kohtaa tekisi mielestäni muistuttaa mieliin oma varoitukseni tämän lain käsittelyn yhteydessä viime talvena, mutta hyvän kotikasvatuksen vuoksi tyydyn vain toteamaan, että saattaisi olla viisasta sittenkin vielä miettiä tuon lainsäädännön sanamuotoja, ennen kuin asia aivan räjähtää käsiin.

Myös aravalainojen korkea vuosimaksu ja eräät hallitusohjelman kirjaukset ovat kuulemma vaikuttaneet siihen, ettei aravatuotanto tunnu enää niin houkuttelevalta kuin aiemmin. Mutta kuten todettua, asuntopolitiikan ongelmia ei ratkaista kysynnän rajoituksilla vaan tarjonnan lisäämisellä ja sen lisäämisen esteitä karsimalla.

Ajatus tarpeista rajoittaa asuntojen kysyntää on mielestäni nurinkurinen myös siksi, että se pitää sisällään käsityksen siitä, että kysynnän lisääntyminen erityisesti pääkaupunkiseudulla ei olisikaan tarpeeseen perustuvaa vaan ainakin osittain kupla. Eikä tälle ajatukselle kuitenkaan löydy mitään näyttöä. Perussyys asuntojen hintojen nousulle on kohenevaan työllisyyteen liittyvässä voimakkaassa maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Pelkästään pääkaupunkiseudun väestön

ennustetaan lähimmän 15 vuoden aikana kasvavan noin 200 000 hengellä. Kasvu ei kuitenkaan ole kokonaan muualta tänne muuttavia. Iso osa siitä selittyy alueen asukkaiden ikärakenteella. Täällä asuu ja tänne muuttaa nimenomaan nuorta väkeä, ja näin ollen niin sanottu luonnollinen kasvu selittää joidenkin arvioiden mukaan jopa puolet väkimäärän lisäyksestä.

Asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa lisää siis myös muista syistä kuin muuttoliikkeen johdosta tapahtuva kotitalouksien määrän lisääntyminen samoin kuin laman aikana patoutuneet asuntotarpeet, potentiaalisten asunnonvaihtajien velkaantuneisuuden väheneminen sekä pidentyneet laina-ajat. Näiden seikkojen lisäksi myös kasvukeskusten tonttipula vaikuttaa asuntojen hinnannousuun. Kun kaikki nämä seikat otetaan huomioon, on selvää, että asuntosektorilla on pyrittävä nopeisiin mutta pitkäjänteisiin ratkaisuihin tilanteen kärjistymisen ehkäisemiseksi. Poukkoilemalla ja hätiköityjä toimia tekeillä voidaan vain vaikeuttaa tilannetta. Asuntopolitiikka jos mikä edellyttää pitkäjänteisyyttä ja kokonaisvaltaisesti loppuun asti harkittuja toimenpiteitä.

Mutta vaikka tilanne onkin akuutti, tuntuu silti hieman oudolta, että hallitus toi viime viikolla listan asuntopolittisista toimistaan, vaikka jo muutaman kuukauden kuluttua, tämän vuoden lopussa asuntopoliittisen selvitysmiehen Peter Fredrikssonin määräaika oman selvitystyön tekemiselle päättyy.

Näin selvitysmieheltä vietiin jo etukäteen osa pelimerkeistä pois, ja kun vielä ottaa huomioon, etteivät hallituksen esittämät keinot — anteeksi vain — niin kaksisia ole, niin ehkä sittenkin olisi kannattanut malttaa odottaa vielä jokunen kuukausi selvitysmiehen kokonaisehdotusta. Voi olla, että lopputulos olisi ollut kattavampi ja tehokkaammin tilannetta korjaava.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Niinistö peräsi omassa talousarvion esittelypuheen-vuorossaan keskustelua siitä, miten nykyistä kehysbudjetointia voitaisiin kehittää. Ei niin, että luulisin olevani erityisen kompetentti valtiovarainministeriötä neuvomaan, mutta ajattelin kuitenkin muutaman ajatuksen tästä lopuksi myös sanoa.

Kehysbudjetointi on varmasti tehokas ja siinä mielessä hyvä tapa saada eri ministeriöiden sisäiset toiveiden tynnyrit pienennettyä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kun keväällä jo sovitaan, mihin raamiin kunkin hallinnonalan on menonsa mahdutettava, tulee budjettiriihestä

lyhyempi ja tehokkaampi. Hyvä näin! Mutta jos kehysbudjetointi johtaa siihen, että vuodesta toiseen, hallituksesta toiseen eri ministeriöiden väliset budjettiosuudet eivät juuri muutu, silloin ollaan ajautettu ojasta allikkoon. Budjettiriihet kyllä sujuvat joutuisasti, mutta missä näkyy poliittisten päättäjien sormen jälki, mistä huomaa, että tämän tai tuon hallituksen painopiste on eri kuin edeltäjänsä?

Mielestäni kehysbudjetoinnin ensisijainen tavoite tulee olla se, että se määrittelee budjetin loppusumman ja antaa siten osviittaa yksityiskohtaisemmalle laadinnalle. Mutta jos eri hallinnonalojen väliset budjettiosuudet betonoidaan liian tiukoiksi ja edellytetään sitä, että jokaisen uudistuksen tai muutoksen rahoituksen tulee löytyä kyseisen ministeriön sisäisistä järjestelyistä, johtaa se ennen pitkää siihen, että päätöksenteko jähmettyy, uudistuksia ei tehdä, painopisteitä kulloistenkin tarpeiden mukaan ei eri ministeriöiden välillä muuteta ja kansalaisten puheet siitä, että on aivan sama, mitkä puolueet istuvat hallituksessa, alkavat saada aivan uudenlaista totuuspohjaa. Mutta budjettiriihet kyllä sujuvat joutuisasti. Ja voidaanhan sitä tietysti pitää arvona sinänsä.

Arvoisa puhemies! Monen muun tavoin minäkin olen alkanut vaatia politiikkaa takaisin politiikkaan. Business as usual -ajattelun pohjalta pystyvät virkamiehetkin tekemään budjettiesitykset, vaikka heillähän se valta taitaa muutenkin pitkälti olla, sillä ainakaan eduskunnan lausunnoilla ei budjetin valmistelun osalta tunnu olevan kovinkaan suurta merkitystä. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön lausumat toistuvat vuodesta vuoteen samanlaisina, ilman että seuraavan vuoden budjettiesityksessä asia olisi millään lailla muuttunut, ja kuitenkin hallitusmuodon mukaan eduskunta päättää valtion tulo- ja menoarviosta. Tyhmempi voisi luulla, että sen lausunnoilla myös kuuluisi olla jotain merkitystä.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Puhemies! Lipposen hallituksen ensimmäisen budjettiesityksen ilonpilkkuihin kuuluu se, että valtion velkataakkaa vihdoin ruvetaan oikein toden teolla alentamaan. Velanmaksu-urakka on melkoinen.

Toinenkin ilonpilkku kannattaa tässä mielestäni todeta ja se on se, että eduskunnankin painostuksesta, voisi näin sanoa, ensi vuoden budjettiin sisältyy vihdoin esiopetuksen laajentaminen niin, että se koskee kaikkia Suomessa. Vihdoin tämä uudistus todella ensi vuonna toteutuu.

Kun tätä lähetekeskustelua on kuunnellut ja tarkkaillut nimenomaan hallituspuolueiden, kansanedustajien ja ministereiden puheenvuoroja, jäi mieleen pääministerin puheenvuoro, jossa hän totesi, että hänen hallituksensa tärkeimpiin tehtäviin kuuluu työttömyyden vähentäminen. Tämä täytyy ottaa vakavasti ja on hyvä asia, että sitä korostetaan. Valitettavasti ensi vuoden budjetistakin näkee, että toimet ovat kovin hitaita. Täystyöllisyyteen tällä menolla kuluu kyllä vuosikymmeniä.

Lapin yliopistossa työskentelevä professori Kyösti Urponen, joka on pitkään seurannut ja tutkinut suomalaisen yhteiskunnan muutoksia, korosti muutama päivä sitten julkisuudessa, miten meidän yhteiskunnassamme tehdään tänään paljon kätettyä työtä. Piilotyö kasvaa ja voi hyvin, hän sanoo ja huomauttaa vielä, että ainoa todella markkinavetoinen ja kasvava ala on laitton ja stigmatisoitu työ.

Työllisyys on siis irronnut talouskasvusta eikä kasvu enää ole hyvinvoinnin veturi, sen olemme voineet täällä eduskunnassakin vuosien varrella todeta.

Taloutemme on sitä paitsi viime vuosina yksipuolistunut vaarallisesti. Nokia, jonka menestys on ilonpilkku sekkin, vaikuttaa kuitenkin jo esimerkiksi koulutuksemme suunnitteluun hyvin merkittävällä tavalla ja myös muuhun yhteiskuntapolitiikkaan, kuten muutama viikko sitten nähtiin esimerkiksi Euroopan unionin aluepoliittisten tukialueiden muodostamisessa.

Valtion budjetti on hyvin mielenkiintoinen asiakirja. Sen avulla nimittäin tehdään merkittävää yhteiskuntapolitiikkaa muun muassa silloin, kun päätetään verotuksen kohteista ja tavoista ja tulojen jakamisesta. Yhdyn tässä keskustelussa niihin kansanedustajiin, jotka ovat lähetekeskustelun aikana kritikoineet aivan oikein perustein Lipposen hallituksen kyvyttömyyttä tai haluttomuutta ohjata maata alueellisesti tasapainoiseen ja sosiaalipoliittisesti oikeudenmukaiseen kehitykseen.

On mielestäni hyvinkin merkittävää se, ja pitää pitää mielessä, että hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroista kuului toisin kuin aikaisemmin näkemys, että hallitus on voimaton taikka haluton laajoihin rakenteellisiin muutoksiin ja se harmittaa monia kansanedustajia. On varsin epätavallista, että jo ryhmäpuheenvuoroissa aletaan repiä hallituksen budjettiesitystä auki. Näin on nyt kuitenkin tällä kertaa käynyt. Viittaan muun muassa edustajien Kalliomäki ja Ojala puheenvuoroihin. Hehän ilmoittivat aivan sel-

keästi, että on oltava mahdollisuus avata eräiltä osin budjettiesitys.

Tuleva syksy näyttää, mihin lähetekeskustelun uholle ylletään. Mieleeni jäi esimerkiksi vasemmistolion Outi Ojalan lausahdus: "Vasemmistoliihto haluaa olla tämän hallituksen sosiaalinen omatunto". Mutta kun saman hallituksen ministeri ajaa kuitenkin vauhdilla alas aluepolitiikkaa ja sallii kuntaministerinä kuntien taloudellisten erojen edelleen kasvun ja sitä kautta kansalaisten arjen eriarvoistumisen, ei tiedä oikein mihin uskoa. Enkä tässä vaiheessa kyllä itse usko siihen, että hallituspuolueiden kansanedustajat saavat budjettiin merkittäviä muutoksia, kosmeettista ehostusta kylläkin.

Siksi tekee mieleni kysyä aivan erityisesti täällä eduskunnassa Itä- ja Pohjois-Suomen hallituspuolueiden kansanedustajilta, mitä he aikovat tehdä muun muassa sen suhteen, että joukkoliikennepalvelujen ostamiseen osoitettuja varoja kohtaa roima pudotus, autojen polttoaineiden hinnannousua ei yritetä hillitä puhumattakaan siitä, että saataisiin aikaan tasahinta. Miksi maakuntien kehittämisrahoja leikataan, miksi alueellinen kuljetustuki lopetetaan? Miksei ainuttakaan uutta tietä aiota ensi vuonna rakentaa, miksi alempiasteisen tiestön sallitaan rapautuvan? Laajemmalti, miksi esimerkiksi eläkeläisten ylimääräistä savamaksua ei vieläkään poisteta, vaikka elämme ties kuinka monetta noususuhdannevaihetta ja miksi perustamishankkeiden valtionosuus, joka nyt on enintään 25 prosenttia mutta hyvin merkittävä tietyille kunnille, aiotaan sekin poistaa kokonaan kolmen vuoden kuluessa jne?

Näistäkin esimerkeistä käy ilmi se, että budjetissa tehdään siis paljon linjanvetoja, vaikka tosin vielä enemmän on ehkä jätetty verhon taakse piiloon ministerin ja virkamiesten toimeenpanoa odottamaan. Tässä muuten on yksi nykyisen kehysbudjetoinnin, jota ed. Markkula-Kivisilta äsken hyvin mielenkiintoisella tavalla luonnehti, huonoista puolista. Eduskunnasta on siirretty tietien tahtoen valtaa ministereille ja ministeriöiden virkamiehille.

Eduskunnan on kuluvan syksyn aikana tehtävä budjettiin parannuksia paitsi työllisyyspolitiikassa ennen kaikkea aluepolitiikassa. Maakuntien tyhjentämiselle muutama kasvuokeskusseen on saatava piste. Kohtuullisella syntyvyyden lisäyksellä emme enää pidä mitenkään yllä maaseutujen elinvoimaa.

Valtiovarainvaliokunnan on rohjettava muuttaa kehitys terveeseen suuntaan ja hylättävä Lip-

posen ja Niinistön keskittämispoliittikka. Jos esimerkiksi hallituksen painopiste on todella työllisyyden hoidossa, muun muassa arvonlisäveron alentaminen ainakin kokeiluudossa täytyisi saada liikkeelle. Valtiovarainministeriöhän on todennut, että alvin alentamisen vaikutuksista ei ole näyttöä ja sen takia edes kokeiluakaan ei pantaisi toimeen. Täytyy muistaa, että tästä on näyttöä olemassa.

Kirjojen arvonlisäveron alennus siirrettiin aikanaan kokonaan kirjojen hintoihin, jotka todella laskivat, ja se näkyi positiivisesti kirjojen myynnissä. On helposti uskottavissa, että jos alennus tulee esimerkiksi palveluihin, kampaamoalalla, palvelujen kysyntä kasvaa ja sitä kautta syntyy työpaikkoja sekä myös verotuloja. Arvioitu luku, kokeilun myötä noin 5 000 uutta työpaikkaa, on mielestäni aivan uskottava ja merkittäväkin saavutus.

Kun myös työn verottamista kevennettäisiin siten, kuin esimerkiksi keskusta on esittänyt, alussa mainitsemani kätkeyty työ alkaisi vähetä ja harmaa talous vihdoinkin kuihtua. Harmaan talouden veromenetykset ovat jo pitkään olleet ainakin parinkymmenen miljardin luokkaa. Tämä pitäisi saada pienemmäksi.

Työn verotuksen keventämisen ohella on hyvinkin tärkeää, miten ennen kaikkea pienyritysten investointi- ja kehittämisrahat jaetaan. Budjetin mukaan Tekes on nykyisin erittäin merkittävä yrityspoliittikan instrumentti. Siksi sen varojen jakautumiseen tulee eduskunnassa kiinnittää aivan erityistä huomiota. Toivon, että valtiovarainvaliokunnan valiokuntakäsittelyssä linjattaisiin pääperiaatteet tälle liki 3 miljardin markan potille. Tämä on siksikin tärkeää, että varsinainen yritysten kehittämishankemomentti on nyt enää vain 80 miljoonaa, kun se esimerkiksi 95 oli sentään yli 600 miljoonaa.

Täällä on hyvin paljon puhuttu alueellisen kuljetustuen jatkamisesta, ja sanoisin, että sille on perusteltu esitys olemassa. Kuljetustukilaki ei ole mielestäni mikään symbolinen ele, jos se päätetään jatkaa ja pitää voimassa. Sille on todellista tarvetta, vaikka sen käyttö on ollut hyvin rajattu, toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa. Pohjois-Ruotsissa pääsee osalliseksi melkein jokainen yritys kuljetustuesta, meillä muutama sata. On vaikea hyväksyä ajatusta, että EU-maiden, kuten Ruotsin ja Italian, sallittaisiin harrastaa merkityksellistä kansallista aluepolitiikkaa omien intressien tähden, mutta meidän Suomessa sitä ei sitten tulisi tehdä. Tällaisella ajattelumallilla me emme pidemmän päälle pärjää mitenkään kilpailussa.

Sosiaalipoliittisista ongelmista on eniten puhuttanut opiskelijoiden asumistuen leikkaus, jota itsekkin pidän valitettavana. Mutta haluan tässä yhteydessä huomauttaa, että sitäkin suuremmaksi ongelmaksi nousee se, että suurissa opiskelukaupungeissa on tällä hetkellä melkoinen asuntopula opiskelijoidenkin piirissä, ja se on puolestaan myöskin sitten ollut osaltaan vaikuttamassa vuokrien älyttömään hinnannousuun. Koko maassa on juuri tällä hetkellä asuntojen liki 13 000 korkeakouluopiskelijaa ja 3 500 perhettä, yksin Helsingissä viitisentuhatta opiskelijaa, eikä hallitus etsi konkreettisia ratkaisuja. Tämäkin näyttää jäävän siis eduskunnan tehtäväksi. Opiskelija-asuntojen uustuotantoa on viime vuosina vain supistettu. Kun vuosittainen rakentamistarve olisi tuhansia asuntoja, niitä rakennetaan muutama sata.

Puutun vielä lyhyesti kahteen alueelliseen asiaan ja ensinnäkin liikennepoliittikkaan ja tierahoitukseen siitä syystä, että esimerkiksi Oulun seutu on yksi alue, joka todella kärsii puutteellisista varoista tällä hetkellä. Oulun seudun voimakas väestön ja työpaikkojen kasvu edellyttävät, totta kai, myös panostusta seudun pääliikenneväyliin, jotta uusia väyliä voitaisiin ottaa tarpeen mukaan käyttöön ja kasvavan liikenteen sujavuus olisi turvattu. Alueella on hyvinkin paljon voimakkaita kasvupaineita. Ennustettu liikenteen kasvu vuoteen 2020 mennessä on jopa 90 prosenttia eli vuositasolla selvästi yli keskimääräisen kasvun.

Seudun kehittämisen kannalta nykyinen tilanne on muodostumassa kestäättömäksi, sillä perinteisesti tiepiiriin ja alueen kuntien yhteistyönä tapahtunut pääliikenneväylien kehittäminen on nyt täysin pysähdyksissä. Voimavarojen väheneminen on voimakkaassa ristiriidassa kehittyvän Oulun seudun kasvavien liikenteellisten tarpeiden kanssa. Alueen kiireellisten tieinvestointien ja telemaattisten liikenteen palvelujen tarvetta ei millään tavalla ole ensi vuoden budjetissa otettu huomioon. Rahoitusvaje on siten muodostumassa siten todella merkittäväksi haitaksi, jopa esteeksi Oulun seudun uusien asunto- ja työpaikka-alueiden kehittämiselle ja käyttöönotolle. Siksi haluan yhtyä niihin puheenvuoroihin, joissa on vaadittu näille momenteille, sekä perustienpidon että uusien teiden rakentamismomenteille, lisärahoitusta. Näyttää siltä, kun eri alueiden tarpeita kuuntelee, että rahoitustarve koko maassa on useita satoja miljoonia markkoja.

Vielä aivan muutama sana paljon puhutusta aluepolitiikasta rakennerahastojen osalta sen ta-

kie, että ministeri Korhonen on lähetekeskustelussa muutaman kerran korostanut kokonaisvaltaisen tarkastelun merkitystä alueellisessa kehitystyössä. Kun esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla Oulun seutukunta sekä Raahen ja Lakeuden seutukunnat ovat jäämässä tavoite 2 -alueesta pois, estetään päätöksellä korkeaan osaamiseen perustuvan teollisuuden ja innovaatio- ja tuotekehitystoiminnan laajamittainen vaikutus koko Pohjois-Suomen alueella. Päätös on räikeässä ristiriidassa myös Pohjois-Suomi-strategiatyöryhmän näkemysten kanssa. On huomattava sekin, että Perämerenkaaren tasapainoinen kilpailukyky tulee nyt tämän päätöksen myötä ontumaan. Ruotsin puoleiset alueet Luulajaa myöten ovat 1-ohjelmatyön piirissä, ja sillä tavalla eriarvoistuminen tulee näkyviin.

Kun rakennerahastopäätöstä on arvosteltu opposition taholta aivan erityisesti, se on tehty myös siksi, että lain kriteerit — eli työttömyys, jalostustyöpaikka, väestön tiheys, muuttoliike ja nuorten työttömyys — olisivat täyttyneet myös muualla kuin Oulun kaupungissa. Haluan lopuksi aivan selvästi vielä kerran sanoa sen, että kysymys ei ole Oulu vastaan muut seutukunnat, vaan Oulu sekä kyseiset seutukunnat olisi pitänyt saada saman arvoiseen asemaan, jotta pohjoisen Suomen tulevaisuus olisi vähän valoisampi kuin se tällä hetkellä on.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Nykypohjainen hallitustyö, mikä alkoi jo runsaat neljä vuotta sitten edellisen hallituksen aikana, jatkuu siis edelleen tänä vaalikautena, on tuottanut ilmeisen hyvää tulosta. Kun valtiovarainministeri viime viikolla esitteli vuoden 2000 tulo- ja menoarvion, voidaan todeta, että se on tyydyttävä. Onhan se samalla ensimmäinen ylijäämäinen budjetti tällä vuosikymmenellä, samoin kuin velkaakin päästään nyt lyhentämään 6 miljardilla markalla. Budjetissa onkin havaittavissa hallitusohjelman linjaukset. Tapa tehdä hallitukselle sitova ohjelma ja pyrkiä sitä noudattamaan luvakautta asioiden hoitoon.

Positiiviseen suuntaan kehittyvästä taloudestamme huolimatta budjetin yleislinja on varsin kireä. Mitään oleellisia verokevennyksiä se ei vielä tässä vaiheessa lupaa. Budjetti jääkin odottamaan syksyn työmarkkinaratkaisua. Vaikka kansantalous on kehittynyt viime vuosina suotuisasti, veropäätösten sitominen työmarkkinaratkaisuihin on perusteltua.

Positiivista on se, että julkiset menot on saatu supistetuksi alle puoleen bruttokansantuottees-

ta. Se, että saamme tänä vuonna ensimmäistä kertaa tällä vuosikymmenellä kevennettyä valtionvelkaa muutamalla miljardilla markalla, ei vielä ole paljon, kun lyhennyksen jälkeenkin velkamäärämme on yli 400 miljardia markkaa ja korkomenot 30 miljardin markan luokkaa.

Tiukkuudesta huolimatta on budjettiin saatu kuitenkin ujutetuksi välttämättömiä lisätarpeita. Kansalaisten saamien poliisin peruspalveluiden määrää ja laatua pyritään lisäämään, lähipoliisitoimintaa laajentamaan sekä poliisien peruskoulutusta lisäämään, mikä vuosikymmenen alussa olleen Ahon hallituksen aikana huononi merkittävästi. Tärkeintä todellakin on, että poliiseille on voitu myöntää lisää rahoitusta noin 100 miljoonan markan edestä, siksi huolestuttavia viestit eri puolilla maata ovat viime vuosina olleet poliisien määrärahoista ja heidän työmahdollisuuksistaan rikollisuuden torjumiseksi esimerkiksi lisääntyvän huumausainekaupan suhteen. Mieluisaa luettavaa on myös budjettikirjassa se, että etenkin yliopistolliseen tutkimukseen ja kehittämiseen on luotu lisävaroja samoin kuin esikouluopetus toteutuu ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Huolimatta edellä esittämistäni myönteisistä budjettiarvioinneista on tullut myös huolestuneita yhteydenottoja esimerkiksi terveydenhoitoon liittyvien lisämaksujen, opiskelijoiden asumiseen liittyvien muutosten ja etenkin kuntien edustajien taholta, vaikka ymmärtämystä toki valtiontalouden tervehdyttämiseen onkin. Kunnallispolitiikassa mukana olleena tiedostan hyvin keskisuomalaisten kuntien huolet ja murheet.

Vaikka kuntien kehityksessä onkin etenkin Etelä-Suomessa tapahtunut myönteistä kehitystä, voidaan todeta, että kuntataloutta on sopeutettu jo usean vuoden ajan entistä kireämpään suuntaan. Onhan valtio vähentänyt tukeaan, mutta silti se edellyttää kuntien hoitavan laissa säädettyt vastuut. Valtiovallan toimenpiteet ovat aikaansaaneet kuntien organisaatioiden uudelleenjärjestelyt sekä menojen voimakkaan karsimisen, eikä nyt toteutettava valtionosuuden täysimääräinen indeksikorotus kata yhteisöverotuloissa tapahtuvaa menetystä. Reipas vuosi sitten alennettiin yhteisöverosuutta kuntien osalta 40 prosenttiin, ja nyt vielä vuoden 2000 budjetissa on odotettavissa 2,5 prosentin supistus. Pudotusta valtion hyväksi on perusteltu juuri kuntien hyvällä taloudellisella tilanteella, mikä on vain osatotuus asiasta. Epäoikeudenmukaisilta supistukset tuntuvat ainakin niissä kunnissa, joissa voimakkaasti on panostettu viime vuosina elin-

keinopolitiikkaan ja sitä kautta pyritty parantamaan kuntien taloutta ja korvaamaan lamavuosina menetetyt työpaikat.

Myös yhteisöveron korotuksen osuuden suuntaaminen kokonaisuudessaan valtiolle kiristää entisestään kuntien taloutta. Näyttää siltä, että myöskin hallituksen taholta ymmärretään ainakin osittain kuntien huolet, koska alue- ja kuntaministeri haluaa selvitysmiehen tutkivan kuntien tulorakenteen. Ministerin ajatuksia onkin tervehdittävä tyydytyksellä, siksi erilaisissa olosuhteissa kunnat toimivat, kun verrataan vaikka Helsingin seudun kuntia esimerkiksi pohjoisen Keski-Suomen kuntiin. Tyydytyksellä on kuitenkin todettava, että kuntien harkinnanvaraisiin valtionosuuksiin on tullut huomattavakin korotus.

Arvoisa puhemies! Se, että budjetti hallituksen piirissä näytti valmistuvan suhteellisen vaivattomasti, ei kuitenkaan tarkoita, ettei vakavaa ja syvällistä keskustelua olisi käyty muun muassa asuntotilanteen helpottamiseksi. Keskustelu muun muassa korkovähennysten leikkauksista oli syytä lopettaa, ennen kuin se olisi aiheettomasti kiristänyt asuntokauppatilannetta ja muodostunut hallitustasolla arvovaltakysymykseksi, mikä olisi estänyt järjen käytön, onhan asuntomarkkinoiden kuumeneminen aikaansaanut vilkkaan keskustelun asuntopolitiikasta.

Kun puhuttiin korkovähennyksistä, oli sillä todellisuudessa vain mitätön vaikutus itse pääongelmaan eli asuntopulan poistoon. Se vaatii voimakkaan muuttoliikkeen aikana etenkin asutuskeskuksissa paljon tehokkaampia toimia, joista osittain hallituksen piirissä myös sovittiin. Tonttipula, kaavoituksen hitaus ja kunnallistekniikan puute ovat olleet yksiä selityksiä pahenevaan asuntopulaan. Syyllisiä on myös aina löytynyt. Vuosien varrella on ehdotettu lukuisia ratkaisumalleja yleensä huonoin tuloksin. Voidaan todeta, että valtio on nyt avainasemassa. Sillä on myöskin eri puolilla asutuskeskuksia runsaasti maata, jonka ohjaaminen rakennustoimintaan on pystyttävä sopimaan. Toki hallituksen piirissä viime viikkoina tapahtuneet ehdotukset asuntotuotannon helpottamiseksi ovat myöskin yksi edistysaskel parempaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana aluepolitiikasta ja sen toteutumisesta. Myöskin budjettikirjassa todetaan, että hallinnon hajauttamista jatketaan ja päätösvaltaa siirretään maakuntiin, maakunnallisille liitoille, kunnille itselleen ja etenkin valtion paikallishallintoviranomaisille. Edelleen todetaan, että alueellisella

kehittämispolitiikalla huolehditaan siitä, että maan eri alueet, kaupunki ja maaseutu kehittyvät tasapuolisesti.

Viime vaalikaudella toteutimme muun muassa laajan paikallishallintouudistuksen, missä poliisi-, syyttäjä-, ulosotto- ja rekisteritoimen asiat organisoitiin kihlakunnittain ja osittain erillisvirastoperiaatteella, mikä uudistus on kuitenkin vielä keskeneräinen. On siis todettava, että viime vuosina on paljon myöskin sisäasiainministeriön hallinnonalalla tapahtunut, mutta paljon parannettavaa vielä on.

Muutama vuosi sitten tapahtunut lääninhallinnon uudistus oli mielestäni huono toimenpide, mutta sen kanssa on pystyttävä nyt elämään. Positiivista on se, että joitakin uusiakin tehtäviä lääninhallituksille on annettu ja sieltä vastaavasti on tehtäviä siirretty esimerkiksi maistraatteihin.

Lääninuudistuksen ohessa muodostettiin osittain lääninhallituksen töitä korvaamaan työvoima- ja elinkeinokeskukset, jotka nyt on saatu toimimaan entistäkin tehokkaammin. Ongelmana on koettu se, että ne esimerkiksi atk-järjestelmissään ovat toimineet neljässä eri taloussäännössä. Toimivuuden lisäämiseksi on nyt hallintoa keskitettävä yhteen paikkaan ja organisaatiota muutoinkin kehitettävä vapaammin.

Patentti- ja rekisterihallituksen taholta näköjään pyritään tekemään työvoima- ja elinkeinokeskuksista kaupparekisteriasioiden postikonttoreita, niin kuin työvoima- ja elinkeinokeskuksissa tällä hetkellä koetaan, ja hämärtämään patentti- ja rekisterihallinnon tehtävien siirto lähemmäksi kansalaisia, esimerkiksi maistraatteihin, missä asiantuntija-apua olisi välittömästi saatavissa.

Viime viikolla käymämme keskustelu hallituksen vuoden 98 toimenpiteistä osoitti myös kiistatta sen, ettei hallinnon hajauttaminen keskusrastoista paikallistasolle ole toteutunut alkuunkaan toivotulla tavalla, niin kuin edellisen hallituksen silloinen hallintoministeri visioi optimistisesti. Vaikka budjettikirjasta ei suoraan olekaan luettavissa epäonnistumista keskushallinnon tehtävien järjeistämässä, on asiaan kiinnitettävä entistä enemmän huomiota niin eduskunnassa kuin hallituksenkin toimesta.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2000 budjettiesitys on siedettävä, ja sen kanssa tullaan toimeen. Oppositioyhmien taholta on esitetty kiivastakin kritiikkiä sen suhteen, samoin kuin maakunnastakin käsin on kansalaisilla ollut sen suhteen monenlaisia huolia.

Lopuksi esimerkki muun muassa siitä, miten voimme kehittää ja ylläpitää esimerkiksi tieverkostoaamme, mikä kireinä säästövuosina on ajautunut lähes kriisiin, onhan pitkän aikavälin investointeja esimerkiksi tienrakennustöistä ollut helppo leikata lamavuosina. Samoin paikallisten kunto on viime vuosina rapistunut. Siinä yksi asia, mihin tulevana vuosina on meidän kiinnitettävä erityistä huomiota, samoin kuin maan eri osien oikeudenmukaiseen kehitykseen, missä riittää tehtäväkenttää koko täksi vaalikaudeksi.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Suomi on paremmassa iskussa kuin koskaan ennen. Talous kasvaa, työllisyys paranee, inflaatio ja korkotasot ovat alhaalla, valtiontalouden velka kutistuu. Tämä ei ole tapahtunut itsestään vaan vakan politiikan seurauksena. Lipposen molemmat hallitukset ovat ensisijaisesti hoitaneet valtiota, eivät demareita tai kokoomuslaisiaakaan. Poikkeuksiakin on.

Politiikan muututtua yhä enemmän hallinnoksi politiikka potee todellakin puutetta politiikasta. Demokratiakehityksen kannalta tämä jatkuessaan on ongelmallista. Äänestäjien kiinnostus politiikkaan vähenee, koska siitä on tullut liian hajutonta, väritöntä ja mautonta. Konsensus kätkee alleen arvoissa mahdollisesti olevia eroja.

Nyt, kun talous kasvaa emmekä ole paniikissa, pitäisi olla aikaa pohtia heijastaako budjetit esitys oikealla tavalla suomalaisen yhteiskunnan arvoja. On myös kyettävä arvioimaan, millaisia arvomuutoksia esityksestä pilkistää esiin.

Suomesta halutaan rakentaa tietoyhteiskunta, jossa tieto ja osaaminen ovat osa jokaisen sivistystä ja keskeisin tuotannontekijä. Suomi haluaa olla teknologiapolitiikassaan eturivin kansakunta. Suomi on käännetty ja tietokoneistettu lähes vauvasta vaariin. Teknologiapainotukset näkyvät hyvinkin selvästi myös valtion budjetissa.

Näiden valintojen yhteydet esimerkiksi muuttoliikkeen hillitsemiseen jäävät budjetissa kuitenkin olemattomiksi. On kestävämpiä, jos ylis-
tämme tietotekniikkaa ja teknologiaa ja panostamme siihen, mutta kiellämme sen saavutusten yhdenvertaisen hyödyntämisen. Näinhän on käynyt ja käymässä esimerkiksi lääkehuollossa ja terveyspalveluissa, joissa tieteen ja teknologian

viimeisimmät saavutukset eivät enää ole olleet tasapuolisesti kaikkien ulottuvilla.

Olen pohtinut paljon sitä, pyöriikö valtiontalous liikaa suuren ja upean Nokian tuoteidean ympärillä. Kännymarkkinat ovat paitsi suuret myös herkätkä. Haluan muistuttaa myös riskistä, joka liittyy kännyköiden mahdolliseen terveysvaaraan. Toivottavasti tekniikka pystyy nopeasti ja luotettavasti torjumaan nämä uhat. Jokainen tiedämme, että ihmisten käyttäytyminen muuttuu hetkessä, jos terveysperusteet antavat siihen aihetta.

Puitteet hyvinvoinnille ovat keskimäärin nyt todella hyvät, vaikka työttömyys pysyy sinnikkäästi suurena. Kehityksen varjopuoliin on ehdottomasti luettava kuitenkin alueellisten erojen syveneminen. Imu etelään puhuttelee niitäkin nuoria, joilla saattaisi olla toimeentulon turvaava tulevaisuus kotiseudullaan. Nuoret ja etniset vähemmistöt ovat muuttajissa yliedustettuina.

Pääkaupunkiseudun aluerakenteessa tapahtuu rakentamispäätösten ja työpaikkakehityksen johdosta kehitystä, joka syventää sosioekonomista eriytymistä eri asuinalueiden välillä. Nopean muuttoliikkeen aikana tätä trendiä ei pystytä pysäyttämään. Suomalainen yhteiskunta menettää mielestäni kuitenkin osan omaleimaisimmasta piirteestään, jos menetämme asuinalueittemme moni-ilmeisyyden. On erittäin epätoivottavaa, jos Suomi tässäkin asiassa nopeasti eurooppalaistuu. Muuttoliikettä on hillittävä siis erityisesti sosiaalisista syistä.

Arvoisa puhemies! Muutaman viime vuoden aikana olemme siirtyneet puhumaan enemmän työllisyydestä kuin työttömyydestä. Työllisyys onkin ripeästi parantunut, mutta se ei kerro mitään siitä, mitä ihmisille yhteensä ottaan kuuluu. Jo yhden tunnin työrupeamalla ihminen nimittäin kuuluu työllisten joukkoon, mutta sillä ei perhettä elätetä tai tulevaisuutta rakenneta. Vähäinenkin työn syrjään kiinni pääseminen saat-
taa tosin ajan kanssa tuottaa tulosta. On erittäin tärkeää, että hallitusohjelma painottaa köyhyyden ja syrjäytymisen estämistä. Missä määrin sanat muuttuvat toimenpiteiksi, sitä pääsemme nyt täällä arvioimaan.

Hyviin uutisiin kuuluu, että indeksikorotukset nyt toteutetaan kautta linjan. Tätä kautta kuntien mahdollisuudet tuottaa palveluja paranevat ja yksittäisten kansalaistenkin toimeentulo kohe-
nee.

En voi olla tyytyväinen budjetin painopisteiden muutoksiin eli siihen, että puolustusmenot kasvavat 9 prosentilla, samalla kun esimerkiksi

sosiaali- ja terveystalouden menoja supistetaan 1 prosentilla. Mietin, vahtiiko kukaan tällaisia trendejä budjettivalmistelun aikana. Perusteluksi ei riitä, että eduskunnan on vastattava hyväksymänsä puolustusselonteon lupauksiin. Vastavia lupauksia, jopa sitovampiakin lupauksia, on annettu myös sosiaali- ja terveydenhuollossa, mutta niistä aiotaan nyt budjettiesityksen mukaan luopua.

Ei voi olla mitenkään hyväksyttävää, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä mahdollisesti myös opetustoimen investointien rahoittamisesta valtionosuuksin vähitellen luovutaan tai että Evo-rahoja karsitaan aiheuttaen terveydenhuollon tutkimukselle äkillisiä ja suuria tappioita. Toivon, että näihin kysymyksiin voidaan vielä palata.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystalouden osalta on sanottava, etteivät ministerit ole mielestäni onnistuneet pitämään riittävästi puoliaan, koska pääluokan osuus budjetista pienenee. Päähuomio kiinnittyy siihen, että sairausvakuutuksen menoja esitetään vähennettäväksi 19 prosentilla eli 455 miljoonalla markalla, vaikka eurooppalaisittain sairastamisen kustannukset ovat Suomessa jo valmiiksi huippuluokkaa.

Vastuussa olevilla ministereillä ei ole ollut voimaa käyttää esimerkiksi tapaturmavakuutuksen täyskustannusvastuun huomioon ottamisesta kertyviä 307 miljoonan markan lisätuloja sairausvakuutuksen kehittämiseen. Tämä on erittäin valitettavaa, koska tarpeet ovat moninaiset ja välttämättömät. Esimerkiksi hammashuollon korvaamisen laajentamista aiotaan jälleen lykätä. Lääkehuollon korvauksissa tilanne jatkuu varsin ongelmallisena.

Eläkeläisten toimeentuloon vaikuttavan ylimääräisen savamaksun kohtalo on, ikävä kyllä, jätetty tupopöydässä ratkaistavaksi. Budjetissa muutoksia ei ole lähdetty ennakoimaan, vaan esitys perustuu nykykäytäntöön. On täysin sietämätön ajatus, etteivät eläkeläiset saisi helpotusta sv-maksuunsa vuonna 2000, jos tupoa ei syntyisikään. Tämän johdosta eduskunnan on mielestäni oltava eläkeläisten takuumiehenä tässä asiassa. Eläkeläisten savamaksua on pystyttävä alentamaan jo ensi vuonna. Se on erityisen tärkeää myös siksi, koska hallitus ei ole piitannut eduskunnan yksimielisestä ponnesta pysäyttää kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus. Poliitikassa olisi mielestäni oltava pitkäjänteisyyttä, jota kautta myös syntyy uskottavuutta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta vaati yksimielisesti ennen eduskuntavaaleja, että sosiaali- ja ter-

veysministeriö valmistelee vuoden 2000 budjetin esitykset vuonna 26 syntyneiden sotiemme veteraanien ja miinanraivaajien tunnuksen ja rintamalisän toteuttamisesta. Näitä asioita on käsitelty tuloksetta jo aivan liian monilla valtiopäivillä. Nyt käsillä olevassa esityksessä tunnus, rintamalisä ja muut etuudet myönnettäisiin ainoastaan miinanraivaajille. Hyvä näin, mutta se ei riitä. On selvä pettymys, että 26 syntyneiden asiaa ei kokonaisuudessaan hoidettu.

Veteraanien lukumäärä vähenee joka vuosi nopeasti. Rintamaeläkkeissä säästetään esimerkiksi pelkästään vuonna 2000 noin 58 miljoonaa markkaa vuoteen 99 verrattuna. Kyllä tämä säästö olisi ollut aiheellista sijoittaa vuonna 26 syntyneiden hyväksi.

Pettymysten joukkoon on luettava myös Evo-raha, josta mainitsin. Mielestäni tätä kysymystä on täällä eduskunnassa hoidettava esimerkiksi pyrkimällä korvamerkitsemään tähän tarkoitukseen valtionosuus.

Arvoisa puhemies! Arvelen, että syksyn kuumien peruna sosiaali- ja terveystalouden sisällä syntyy kuitenkin terveydenhuollon maksuista. Mielestäni on onnetonta, että hallitusohjelmaan koskaan tuli tuota kohtaa, jossa terveysmaksujen korottaminen luvattiin tehdä mahdolliseksi. Kuntien taloudellinen tilanne on osoittautunut paremmaksi kuin hallitusohjelman tekohetkellä haluttiin ilmaista. Tästä syystä ykköspalkinto olisi, että koko hanke voitaisiin peruuttaa.

Asiakasmaksujen korotuksen kanssa yhtä aikaa esitetään maksukattoa eli omavastuun yläraja, joka olisi 3 500 markkaa vuodessa. Tämä hanke tulisi toteuttaa aivan siitä riippumatta, mitä maksuille nyt tapahtuu. Sairastaminen on Suomessa sietämättömän kallista. Olen tyytyväinen siitä, että tämä asia tuodaan maksujen korotuksen kanssa yhtä aikaa esille. Se oli suorastaan välttämätöntä. Esitän kuitenkin, että myös hammashuolto otetaan maksukaton piiriin. Omavastuun yläraja tarjoaa paljon sairastaville suuren avun ja on ensimmäinen konkreettinen ele korvata edes jollakin tavoin Ahon hallituksen aikana menetetty verotuksen sairauskuluvähennys.

Ongelmiakin asiaan liittyy. Tässä vaiheessa en vielä tiedä, mitä kaikkia kustannuksia esitetään omavastuun piiriin hyväksyttäviksi menoiksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon vastuuraja esimerkiksi vaihtelee kunnittain. Joissakin kunnissa sosiaalitoimen vastuu on ulotettu käytännössä pitkällekin terveydenhuollon sisältöihin saakka. Jos laitoshoidon kynnysrahan periminen jää riippumaan yksin siitä, kumpaan sektoriin palvelu

on luettu, aiheuttanee maksun periminen jälleen hallinnollisia muutoksia. On myös aivan selvää, että maksukaton on koskettava jokaista kansalaista, kun taas maksujen korotuksista päätetään kunnittain.

Lopuksi on selvää, että yhdessä lääkekustannusten omavastuun kanssa sairastamisen omavastuu nousee sietämättömän korkeaksi silloin, kun tulot ovat vähäiset, esimerkiksi pelkkää kansaneläkettä saavien osalta. Tästä syystä ehdotankin, että terveydenhuollon asiakasmaksujen omavastuu porrastetaan riippumaan tuloista samaan tapaan kuin jo teimme lasten päivähoidossa. Silloin kun ei enää ole kysymys satunnaisista kustannuksista, ei voida tyytyä tasamaksuihin.

Työttömyysturvan osalta voidaan olla tyytyväisiä siitä, että peruspäiväraha nousee indeksitarkistusten seurauksena. Työttömyyseläkeputken houkuttavuutta aiotaan heikentää kolmikanne sopimalla tavalla. Samalla on aiottu korottaa yven ikäraja, mikä sopii huonosti siihen kokonaisuuteen, jonka tavoitteena on myöhentää eläkkeelle siirtymistä. On sietämätöntä, että meillä on kaksi varhaiseläkejärjestelmää 55—56-vuotiaille terveille henkilöille, kun krempainen voi päästä yksilölliselle varhaiseläkkeelle jatkossa vasta 60-vuotiaana. Muutos on senkin vuoksi sietämätön, että yven myöntöpolitiikka on tiukentunut viime vuosina.

Arvoisa puhemies! Opetusministeriön hallinnonalan budjetti kasvaa. 80 prosenttia koko Suomen tutkimusvolymista on tuotekehittelyä, etunenässä sähkötekniikkaa. Jo 2/3 ammattikorkeakoulujen aloituspaikoista sitoutuu tekniikkaan tai liiketalouteen. Painotukset teknologiapolitiikkaan ovat jo vuosien ajan näkyneet korkeakoulujen ja tieteen budjettirahoituksessa. Humanistiset tieteet, varsinkin jos eivät ole alansa huipputyksiköitä, ovat tässä rahanjaossa pärjänneet huomattavasti huonommin. Rahaa ostaa tietokoneita ja ohjelmia kyllä saadaan, mutta toimintamenoja on samalla jopa supistettava.

Jaksan epäillä, arvoisa puhemies, että kansakuntamme on hirttäytynyt aivan liian yksipuolisesti Nokian tuoteideoiden ympärille. Tähän saakka malli on kyllä toiminut, mutta entä jatkossa?

Kännykkä ja tietokone ovat vain välineitä, joskin hyödyllisiä sellaisia. Tämän lisäksi olisi saatava sisältöä. Olisi hyvin tärkeää vahvistaa oman identiteetin ja kulttuuriperinnön, filosofian, historian, taiteiden ynnä muiden humanististen aineiden osuutta koulutuksessa ja tiedepolitiikassa. Humanismi rikastuttaa ihmisen näke-

mystä omasta asemastaan historiallisessa jatkumossa ja antaa paremmat valmiudet myös ennustaa tulevaisuutta. Valitettavasti budjettikirja näiltä aihealueiltaan on mielestäni kovasti vajavainen.

Ed. Oinonen: Arvoisa rouva puhemies! Tänään täällä jatketaan vuoden 2000 valtion talousarvion lähetekeskustelua. Hetki sitten kansanedustajakollega Markkula-Kivisilta kyseli tämän lähetekeskustelun merkitystä. Mielestäni tällä on paljon merkitystä. Koen, että budjetin lähetekeskustelu on eduskunnan vuosittainen suurtapahtuma, jossa on hohtoa ja jossa on sykettä. Ainakin, kun lukiolaisena seurasin 60-luvulla radiosta valtion talousarvion lähetekeskustelua, tuntui siltä kuin koko kansa tätä seurasi. Toki silloin oli sanankäyttäjinä tunnettuja poliitikkoja, Veikko Vennamo, Hertta Kuusinen, Martta Salmela-Järvinen, Johannes Virolainen, eräitä mainitakseni. He osasivat käyttää sanan säilää ja lähetekeskustelu oli syksyn sadonkorjuun aikaan eduskunnan todellinen budjettiriihi.

Sillä, että salissa meitä on aika vähän, ei ole sittenkään niin suurta negatiivista merkitystä kuin helposti ajattelemme. Se, että me valmistaudumme lähetekeskustelupuheeseen, on tapahtuma, jossa kansanedustaja itselleen ja ehkä lähipiirilleen hahmottaa sitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan, missä olemme. Se on eräällä tapaa hyvä näköalapaikka ja isetutkistelunkin hetki. Tällainen hetki meillä tänään jatkuu lähetekeskustelussa, ja on oikein hyvä.

Hallitus on antanut tuon keltaisen kirjan, niin kuin tapa on ollut ja ilmeisesti tulee olemaan. Kyse on valtion talousarviosta. Me kansanedustajakin kuitenkin olemme ihmisiä. Me emme voi erottaa, mikä meissä on valtiota, mikä meissä kuntaa, mikä meissä on Kela tai sairausvakuutus tai mikä meissä on kirkkoa. Ihminen on kokonaisuus, elämä on kokonaisvaltaista, ja tässä minusta olisi eräs hyvä näkökohta nähdä yhteiskunta kokonaisvaltaisesti, elämä kokonaisuutena ja löytää numeroitten takaa suurempia asioita.

Jos joitakin tällaisia talousarvion lähetekeskustelun yhteydessä vaikka voidaan hahmottaa, se olisi tavattoman hyvä. Minua jotenkin tylsistyttää se, että me tuijotamme vain numeroita, totta kai. Kyllähän numeroilla voimme ilmaista asioita ja ne kuuluvat selkeisiin loppusummiin jne., mutta numeroitten takana on elämää, siellä on ihminen, siellä on ihmisiä, kansa, joka on vielä suhteessa toisiin ihmisiin ja toisiin kansoihin. Elämää tulisi voida nähdä laajemmalti. Valtion

talousarvio tulee suhteuttaa siis muuhun elämään, yhteiskuntaan, kuntaan, sen yhteisöihin, kaikkeen siihen, mikä meitä elämässä kohtaa.

Meidän Suomemme on pinta-alaltaan suhteellisen laaja maa, harvaanasuttu, täällä on korpia, mutta täällä on myös väestötaajamia. Suomi on kokonaisuus, jossa tarvitaan kaikkea tätä, mitä täällä on. Talousarvio voi luoda tulevaisuutta myönteisesti tai talousarvio voi kuihduttaa tätä meidän Suomeamme. Minä uskon ja toivon, että meillä kansanedustajilla on halua tehdä tästä Suomesta parempi, inhimillisempi, elämistä paremmin suosiva jokaiselle ihmiselle, ja on hyvä, että meillä on tätä pyrkimystä ja että me lähetekeskustelussa sen myös ilmaisemme.

Ensi vuoden budjettia on monella tavalla kritisoitu. Vanha tyyli on aina ollut, niin kuin koulun yhteiskuntaopin opettaja opetti: hallitus kehuu tai puolustaa budjettia, oppositio kritisoi ja vastustaa. Olisi tietysti hyvä, jos vielä käy niin, että oppositio voisi löytää jotain myönteistä budjetista ja myös hallitus kritiikkiä. Merkkejä näistäkin on ollut.

Kun tätä budjettia katsomme, pitää katsoa sitä elämää, jossa me elämme, kokonaisuutena, maaseutua, kaupunkia, etelää, pohjoista, itää ja länttä. Tällä hetkellä me elämme, jos menemme sitten noihin numeroihin numeroita mainitsematta, voimakasta muuttoliikkeen aikaa, jolloin pohjoisesta tulee väkeä etelään, osaltaan idästä länteenkin painopiste etelän suuntaan valuen, jolloin maaseudulla väki vähenee ja etelässä väkimäärä lisääntyy. Tämä voidaan nähdä ongelmina. Maaseudulla kyläkouluja, niitä rakkaita kylän henkisen elämän keskuksia, joudutaan asettamaan uhan alle, sulkemaan, ja taas siellä, missä väkeä tulee enemmän, joudutaan rakentamaan uusia päiväkotia vaikka tilapäisratkaisuin, viipalekouluja jne. Onneksi tekniikka keksii monia keinoja.

Voidaan kysyä, onko kehitys hallittua, tasapuolista, onko se semmoinen, että siinä on ihmisen hyvä elää. Mitä lohduttaa tavallista ihmistä se, jos voidaan sanoa, että valtionvelka vähenee, kun samaan aikaan kunnanisät joutuvat korottamaan kunnan maksuja, kiinteistöveroja ja viime kädessä jopa sitä kunnan veroprosenttiakin? Samaan aikaan kunnan palveluita joudutaan vähentämään, terveyskeskuksia nostamaan. Silloin ei kovin paljon lohduta se, jos se tavalliselle ihmiselle kovin etäiseksi jäävä valtion budjetti hivenen sitä huikeaa velkaa lyhentäisikin. Vaikka suunta on oikea, tämä ei ihmiselle, tavalliselle veronmaksajalle, verovelvolliselle, kovinkaan

paljon merkitse. Ratkaisevaa on se, miten hän kokee ja mitkä asiat häntä koskettavat. Ihminen sairastaa, ihminen on työssä tai työttömänä, ihminen väsy, kokee stressiä, monenlaiset ongelmat tänä aikana käyvät ilmi kaiken ikäisille ihmisille.

Täällä on paljon puhuttu opiskelijoista. On hyvä, että puhutaan nuorten ja tulevien suomalaisten asioista. Opiskelijaelämä on aina ollut tiukkaa ja köyhää. Näin on ollut, näin on nytkin, vaikka varmasti kaikkina aikoina on haluttu tätä parantaa. Opiskelija-asunnot ovat tiukalla, vuokrat korkeita. Tiedän sen, kun kahdelle opiskelijatyttäreille olen tänäkin syksynä asuntoja koettanut järjestää. Opintorahan niukkuuden kokevat opiskelijat. Tietysti on hyvä, jos rahan arvo tajutaan ja osataan käyttää sitä järkevästi, mutta jos se on liian tiukalla, se ei ole hyvä, jos opintoraha vielä tulee jäljessä siitä, mitä elämää on jo eletty, vasta kuukausien päästä.

Opiskelijalle tärkeitä ovat hyvät liikenneyhteydet, sujuvat, kunnolliset, käyttökelpoiset ja edulliset. Täällä on viitattu joukkoliikenteen arvonlisäveroon. Siinä olisi eräs tapa, jolla voitaisiin edesauttaa sitä, että maa pysyisi asuttuna, liikkuminen mielekkäänä, vieläpä kannattavana. Siksi olisi tarpeen harkita joukkoliikenteen arvonlisäveron alentamista tai poistamista ja joukkoliikenteelle verovapaata polttoainetta. Nämä olisivat niitä välineitä, joilla voitaisiin suosia luontoa ja ympäristöä, auttaa ihmisten liikkumista, olipa sen liikkumisen tarve opiskelu, työ, virkistys tai vapaa-aika.

Kun sitten ihminen tulee työikäiseksi ja perustaa perheen, hän joutuu siihen elämäntilanteeseen, että menot ovat usein silloin suurimmillaan, kun tulot lasten ollessa pienet ovat pienimmillään. Meidän tulisi tässä ajassa edesauttaa kaikkea sitä, millä perhe voisi elää hyvin. Meidän pitäisi tukea avioliittoja, eheyttää perheitä, auttaa siihen, että vanhemmilla voisi olla mahdollisuus huolehtia lapsistaan, mikäli mahdollista, äidin hoitaa lapsia kotona silloin, kun lapset ovat pieniä. En halua ketään pakottaa tähän, mutta tulisi edesauttaa niitä mahdollisuuksia, jotta perheessä vanhemmilla olisi todellista valinnanvapautta, sillä lapsuus menee varsin nopeasti ohitse ja vaikka vanhemmat helposti ajattelevat, että ei ole niin tärkeää, mitä on lapsille, niin lapset ovat pian nuoria ja pian voi todeta, että liikkuvaan junaan ei pääse mukaan.

Siksi haluaisin nähdä, että kaikin tavoin kiinnitettäisiin huomiota lapsiperheiden elämänlaatuun. Toki siinä ovat markatkin mukana, mutta

siinä on paljon muuta kuin markat: kysymykset työehdoista, jotka tulisi saada mahdollisimman inhimillisiksi.

Jos me tarkastelemme sitten yhteiskuntaa, tarkastelemme tämän päivän maaseutua, se on voimakkaasti autioitumassa, väki vähenemässä ja vielä niin, että väki ikääntyy, lapsia ei ole tulossa. Kyläkaupat, kyläkoulut ja kyläpostit ovat miltei kadonneet. Maaseudun linja-auto- ja myymälä-autovuorot ovat kadonneet. Tämä on monella kylällä kovaa todellisuutta.

Me kadotamme osan suomalaisesta yhteiskunnasta ja identiteetistämme, jos kehitys vielä tästä jatkuu näin. Meidän pitäisi kehittää Suomea ehyesti, luoda ihmisille elämän ja työn edellytyksiä mahdollisuuksien mukaan siellä, missä he haluavat asua. Toki myös kaupungeissa turvallisuutta.

Viime päivinä uutiset ovat kertoneet vanhuksen puukottamisesta 10-vuotiaan lapsenlapsen nähdessä tapahtuman tai nuoren miehen puukotussurmasta, kun hän parkkipaikalla kohtasi ilmeisesti autovarkautta yrittäviä rikollisia. Taajamissa helposti pahoinvointi näkyy tällaisina uutisina: huume-, rikollisuus- ja väkivaltaongelmina. Yhteiskunta voi pahoin. Alkoholi-ongelmat ovat kovaa todellisuutta. Alkoholi-ongelmat varmasti maksavat rahallisestikin enemmän kuin alkoholiveron tuoton on sanottu tuovan, puhumattakaan niistä menetyksistä, jotka kohtaavat ihmistä ja inhimillisyyttä. Meidän tulisi katsoa elämänarvoja.

Hieman puhun kotimaakuntani Keski-Suomen näkökulmasta ja Keurusseudun näkökulmasta myös. Olen paikkakunnalta nimeltä Haapamäki, joka valtiovalan oikoratojen toimesta on menettänyt pari vuosikymmentä sitten kuutensataa työpaikkaa noin kahdentuhannen hengen kylällä. Kompensaatioksi aiottu Haapamäen vankeinhoitolaitos oli pitkään kansanedustajien lupaamana, mutta sitä ei budjettikirjassa ole näkynyt. Se oli eräs yritys kompensoida yhdyskunnalle niitä menetyksiä, joita valtion toimin oli tapahtunut. Tällaisia paikkakuntia toki löytyy muitakin.

Tiet tuovat ja vievät, antavat mahdollisuuksia, antavat kehittymisen edellytyksiä. Erästä tietä tuolla seudulla on sanottu ainoaksi tieosuudeksi, joka valtatieverkossa on rakentamatta, Pietari — Vaasa-yhteyden väli Multia — Myllymäki Valtatie 18:lla. Tai Suomenselkä-tie, joka kulkisi oikaisevana yhteytenä Turusta tai pääkaupungista Tampereen kautta kohti Oulua. Se olisi eräs vaihtoehto.

Meidän tulisi löytää vaihtoehtoja, jotka kehittävät maakuntia, nivovat maakuntia toisiinsa myös reuna- ja raja-alueillaan. Nämä luovat edellytyksiä elämälle. Jos me haluamme luoda maakuntien reunoja myöten elämälle edellytyksiä, uskon, että silloin elämä on parempaa. Maaseutu pitää nähdä myös elämän ja työn seutuna, ei vain petojen suojelun alueena, jossa jää tänäkin syksynä paljon marjoja metsiin, kun marjastajat ovat kadonneet, ainakin niiltä Multian marjamailta, joilta omat puolukkani poimin. Saan poimia yksin. Karhujen takia sinne eivät muut uskalla. Maaseutu on nähtävä ei karhujen tai susien suojelualueena, vaan ihmisen elinympäristönä, ja noille upeille pedoille on luotava elämän olosuhteet jossakin muualla, jossa ne voivat olla rauhassa ihmiseltä.

Meidän on kiinnitettävä huomiota perusarvoihin, elämän oikeaan ja väärään. Tänään aamuvarhaisella meitä kansanedustajia, jotka olemme Lapuan hiippakunnan alueelta, kohtasi täällä Lapuan hiippakunnan piispa. Siinä tilaisuudessa todettiin se, että elämää tulisi luoda eheäksi. Elämässä tulisi olla kantavaa perusvirtaa, voimavirtaa, joka eheyttää ja kokoaa.

Missä ovat tänä aikana elämän eheyttävät ja kokoavat perustaa luovat voimat? Missä on vastuu? Medialla, joukkotiedotusvälineillä, viihteellä. Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa saarnannut Kuopion piispa Ville Riekinen toi esille, missä on television vastuu. On toki sanottu, että nappulalla sen voi sulkea. Ei se mitään merkitse, näin sanotaan, kun tyrkytetään väkivaltaviihdettä tai jotain vastaavaa. Mutta me kansanedustajat ainakin tiedämme, kun meille kaupataan kalliita sekunteja vaikka vaalimainoksia varten: silloin nuo sekunnit mainostetaan merkittävänä ja niiden hinta on huikea. Jossakin on ristiriita. Missä on viihdeteollisuuden, viestinnän, median vastuu? Tätä voidaan kysyä koko yhteiskunnalta. Missä on vastuu myös silloin, kun päätetään koulun arvopohjasta?

Jos halutaan etsiä vastuuta, silloin nähdään niin lapset, aikuiset kuin vanhukset lähimmäisinä, joille haluttaisiin talousarvion kauttakkin tehdä hyvää. Tänä päivänä on paljon eläkeläisiä, joitten kuukausieläke on alta 3 000 markkaa. Tiedän hyvin paljon tällaisia. Siellä on paljon iäkkäimpiä maatalouseläkkeellä olevia emäntiä, siellä on leskiä, jotka ovat olleet upean ja raskaan elämäntyön tekijöitä, sotiemme veteraaneja ja invalideja, kotirintaman ja rintaman lottia, kotirintaman naisia, mukaan lukien nuo vuonna 26 syntyneet veteraanitkin, mutta myös iäkkääm-

mät. Meidän tulisi löytää näille eläkeläisille inhimillinen eläketurva. Siinä tarvitaan toki rahaa, mutta jos siihen löydetään halu oikeudenmukaisuuteen perustaksi, niin ehkä sitä rahaa on helpompi löytää. Sotainvalidien keräyksen juliste kertoo hyvin paljon jo kuvana, mihin olisimme joutuneet, elleivät sotiemme ajan miehet ja naiset olisi pitäneet huolta siitä, että meillä on ollut tämä eduskunta oman isänmaamme eduskuntana.

Jos yhteiskunnassa halutaan nähdä ihminen ja inhimillisuus tärkeänä, silloin nähdään myös sairastava lähimmäinen. Helposti poliitikot niin kunnallisella tasolla kuin muuallakin ovat terveitä eivätkä näe sairasta lähimmäistä. Mikä on tilanne silloin, kun joudutaan lääkärin yöpöytätyöksiä sulkemaan sen takia, että kuntien valtionosuudet ovat vähentyneet, hoitohenkilökunta stressaantuu? Onko tämä kansantaloudellisesti edullista hoitaa kalliimmista hoitolaitoksissa paikallisen terveyskeskuksen asemasta, kulketa? Jos ei kunta maksa, niin sen maksaa Kela, mutta yhtä kaikki veronmaksaja.

Elämä tulisi nähdä kokonaisvaltaisena. Tämä kokonaisvaltaisuus on asia, joka meiltä helposti unohtuu. Kun itse puhun täällä, puhun nyt toki kansanedustajana ensimmäistä kertaa lähetekeskustelupeheenvuoroa. Mutta me monet olemme myös kunnallisia luottamushenkilöitä ja päättäjiä. Me tiedämme tilanteen, mikä on kunnissa. Joissakin kunnissa saattaa mennä hyvin, mutta monet kunnat tekevät negatiivista vuosikatetta ja monissa kunnissa menee todella huonosti, eikä vika ole suinkaan kunnan isien tai virkamiesten. He ovat tehneet ihailtavaa ja hienoa työtä aikana, jolloin valtionosuudet ovat puolittuneet. Monien menojen tarve on kasvanut ja siitä huolimatta peruspalvelut on voitu täyttää kunnissa.

Meidän on nähtävä huoli ihmisistä kaiken ikäisinä: lapsista, nuorista, lapsiperheistä. Meidän on pidettävä huolta siitä, että työikäiset myös jaksavat työssä. Erityisesti hoito- ja hoivatyössä olevat väsyvät tänä aikana, niin laitoksissa kuin kotona työtä tekevät. Aina tämä ei ole edes rahasta kiinni. Usein se on ihmissuhteista. Työpaikka voidaan tehdä hyvin helvetilliseksi kireällä esimiehen asenteella alaisiin tai työtovereiden keskinäisillä suhteilla. Silloin ei mikään budjettikaan riitä asioita hoitamaan, jos tämä asia ei toimi. Meidän tulisi tätä etsiä ja auttaa.

Koulussa opettajat väsyvät ja uupuvat suurten luokkien ja opetusryhmien edessä, ja nuorison ongelmat etenkin murrosikäisten nuorten kohdalla tulevat sinne kouluun koululaisten ja

opettajien työympäristöön. Meidän tulisi helpottaa koulutyötä, niin oppilaitten kuin opettajien työtä, löytää siihen keinoja, ja nimenomaan etsiä keinoja, joihin ei tarvita rahaa. Rahaa tulisi löytää vain semmoisena auttavana katalysaattorina. Sitä toki tarvitaan, mutta on olemassa sittenkin enemmän asioita kuin raha. Niihin usein tarvitaan hyvää tahtoa, tavoitteita, ihanteita ja halua pyrkiä niihin.

Kun tämän vuoden talousarviota katsoo, en halua liittyä niinkään kritiikkiin ankarasti, toki sitä löytyisi paljon, vaan haluaisin tähdentää niitä tavoitteita ja päämääriä, joita varten talousarvio tehdään. On hyvä, jos päästään velkaa vähentämään, mutta paljon suurempia asioita kätkeytyy niihin tavoitteisiin, mitä varten yleensä talousarviota tehdään. Raha on väline. Meidän on nähtävä ihminen tärkeimpänä. Rahan avulla voidaan pyrkiä siihen, että ihmisen elämä olisi inhimillistä.

Jos ihmiset voivat huonosti, silloin voivat ihmisten parissa toimivatkin huonosti. Lasta eivät kasvata vain vanhemmat, vaan siihen tarvitaan koko kylä. On tunnettava yhdessä yhteistä vastuuta. Maata ei tule hoitaa kuin liikeyritystä. Se on liian kapea näköala. Viime talvena Suomen piispat toivat esille teesin, että Suomea on hoidettava kuin kotia. Eri puolueisiin kuuluvina, jos meillä on tämä halu ja päämäärä hoitaa Suomea kuin kotia, silloin me voimme tehdä vuosituhanen ensimmäisestä vuodesta ehkä hivenen paremman kuin tulisi silloin, jos tämän päämäärän unohtamme.

Hoitakaamme vuosituhanen ensimmäisenä vuotena Suomea kuin kotia!

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Toinen varapuhemies: Esitän toivomuksen arvoisille edustajille, että pysyisimme suosituksessa enintään 10 minuuttia. Jos pidämme 25 minuutin puheenvuoron jokainen, niin 70 kansanedustajalla tämä lähetekeskustelu kestää vielä 30 tuntia. — Tämä on vain toivomus, minkä esitän.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen budjetti uudelle vuosituhanelle jatkaa tutuksi koettua tiukkaa linjaa, jolla velkaantumiskierre katkaistiin ja valtionvelan lyhennys nyt

käynnistyi 6 miljardilla markalla. Lyhennyksen markkamäärä on velkamäärään suhteutettuna toki symbolinen, mutta tahtotila oikean suuntainen. Laulujen lunnaiden lunastus on käynnistynyt jo laulajien toimin. Siinä mielessä uuden vuosituhannen ensimmäinen valtion talousarvion nimeäminen tulevaisuuden ja turvallisuuden budjetiksi on oikeutettua.

Omassa puheosuudessa aion keskittyä vain kahteen pääasiaan eli asuntopolitiikkaan ja työ- ja työllistämispolitiikkaan. Näkökantani voi olla jopa kerettiläinen, sillä se perustuu neljänneksivuosisadan rakentamisen ja yrittämisen kokemuksen pohjalta.

Arvoisa puhemies! Alueelliset erot asuntopolitiikalla ovat kasvaneet. Kasvukeskuksissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla asuntojen hinnat ja vuokrat ovat nousseet ja asuntojen saanti on vaikeutunut. Suomessa on siis menossa kolmas voimakas sotien jälkeinen asuntojen hintojen nousu. Ensimmäinen oli 70-luvun alkuvuosiina ja toinen 80-luvun lopussa.

Hintarallista on aina syytetty korkovähennys-oikeutta. Väitän, että korkovähennyksellä ei ole mitään tekemistä tämän ilmiön kanssa. Se selviää helposti pikaisessa vertailevassa tutkimuksessa, joka tarkastelee niin suomalaisten kuin myös kansainvälisten asuntojen hintojen ja korkovähennysoikeuksien kehitystä ja muutosta keskenään. Tuo väite on vain helppo ja populaari syntipukki. Vaikeampaa on keskustella ja analyttisesti tarkastella koko asumistuki-, asuntolainoitus- ja asuntopolitiikkaa ja erityisesti 80-luvun lopun virheitä kyseisissä asioissa.

Joskus on myös hyvä tiedollisesti ja tilastollisesti mennä merta edemmäs kalaan. Kalareissulla voi vaikkapa oppia, että toisin kuin väitetään, Suomi on vuokra-asuntovaltainen maa kansainvälisesti verrattuna. Kansainvälinen vertailu paljastaa myös, että suomalainen korkovähennys-oikeus ei ole poikkeuksellisen suuri, itse asiassa se kuuluu EU:n pienimpiin.

Julkisuudessa markkinoidusta trendistä huolimatta monien tavoitteena on omistusasunto, mikä matalien korkojen ja parantuneen työllisyyden vuoksi on mahdollista ja pitkän aikavälin vertailussa jopa edullisinta. Korkovähennyksen poistaminen olisi nostanut verotusastetta, minkä laskeminen oli puolestaan kirjattu hallitusohjelmaan.

Arvoisa puhemies! Muuttoliike aiheuttaa asuntorakentamisen kustannusten lisäksi myös muita rakentamispaineita muuttovoittokunnissa. Muuttoliike nostaa asuntokysyntää muutto-

voittokunnissa ja laskee vastaavasti sitä muuttotappiokunnissa. Kiinteistö- ja asuntopolitiikoiden hintahaitari siis leviää. Muuttotappiokunnissa alkaa jäädä tyhjiä asuntoja ja palveluiden kysyntä heikkenee. On kaikkien etu, että muuttoliike ei olisi voimakasta, siksi muuttoliikettä ei tule pyrkiä kiihdyttämään. Tiedossani ei ole mitään tutkimusta esimerkiksi Suomen kilpailukyvyistä, joka vaatisi kiihdyttämään muuttoliikettä.

Asumiskustannusten hintahaitarin leviäminen kasvukeskusten ja muuttotappiopaikkakuntien välillä voi aiheuttaa puolestaan vastamuuttoliikettä. Tämä voi koskea myös yrityksiä, jotka toteavat, ettei ole tarpeen sijaita kasvukeskuksessa tai se on liian kallista. Suomen nouseva kustannustaso tulee aiheuttamaan ongelmia osalle yrityksistä. Jo nyt eräät telealan yritykset ovatkin sijoittaneet uusia toimintojaan niin Kuusamoon, Vaasaan, Lahteen kuin Joensuuhun, pois kalliista kasvukeskuksista.

Asumistukijärjestelmää muuttamalla voitaisiin nettomuuttoliikettä todennäköisesti pienentää. Subventoiduista asunnoista poismuuttokynys luo helposti markkinoita vinouttavan tekijän. Valtion tukemassa vuokra-asuntokannassa asuu runsaasti tulorajat ylittäviä ihmisiä. Tulorajat ovat sangen korkeat. Eräissä Helsingin kanta-kaupungin vuokratuloissa yli 20 prosenttia asukkaista ylittää nuo tulorajat. Saamalla nämä ihmiset muuttamaan pois niin sanotusta sosiaalisista vuokra-asunnoista vapautettaisiin esimerkiksi Helsingissä noin 10 vuoden uustuotannon verran asuntoja vähätuloisille pääkaupunkiseudulla kohtuuhintaisina. Tarvitaanko siis todella vähätuloisille tarkoitettuja aravavuokra-asuntoja enää Helsinkiin, jossa arava-asunnot muodostavat runsaat 20 prosenttia asuntokannasta?

Arvoisa puhemies! Ennen kuin otan kantaa valtion rooliin asuntopolitiikassa, on hyvä muistuttaa, että Suomessa on varsin paljon rakennettua hyväkuntoista infrastruktuuria. Osittain tämä toki johtuu maan harvasta asutuksesta ja väestön leviämisestä laajalle pinta-alalle. Meillä on asuntoja toiseksi eniten per päänuku eli 471 kappaletta 1 000 asukasta kohti. Ruotsissa vastaava luku on 473 ja Tanskassa vain 465 kappaletta 1 000 asukasta kohden. Ruotsissa on jo tyhjiä asuntojen todellinen ongelma. Sieltä löytyy noin 60 000 tyhjää asuntoa, joista yli puolet on kunnallisissa vuokrayhtiöissä. Suomessa saman kaltaiset ongelmat alkavat painaa päälle. Jos asuntorakentamisemme suhteutettaisiin Ruotsin volyyymiin, jota maata on useilla tahoilla nostettu asumisen ja asuntotuotannon mallimaaksi

meillekin, meidän tulisi rakentaa alle 10 000 asuntoa vuodessa.

Toinen asuntorakentamiseen vaikuttava seikka on väkiluvun kehitys. Suomen väkiluku lisääntyi 60-luvusta tähän mennessä yli 700 000 hengellä. Nyt kuolleisuuden määrä alkaa pian saavuttaa syntyvyyden määrän, ja väkiluvun kasvu kääntyy vuosina 2015–2020 laskuun, jopa niin että eräiden ennusteiden mukaan 2000-luvun vaihtuessa 3000-luvuksi viimeinen suomalainen, joka muuten on Korhonen, sammuttaa Oy Suomi Ab:n valot. Tämänkin ennusteen toteuttaminen edellyttää noin 4 000 siirtolaisen nettomuuttoa Suomeen vuositasaan. Olisiko aika alkaa miettiä todellista maahanmuutto- ja siirtolaispolitiikkaa, ettei väki vähenisi tyystin?

Kestävän kehityksen mukaista olisikin, että käytettäisiin olemassa oleva rakennuskanta mahdollisimman tehokkaasti hyväksi. Rakennuksen käyttöikä noin 30 vuoden sijasta tulisi olla vähintäänkin 50–100 vuotta. Kun muistetaan, että rakennustaiteellisin perustein Euroopassa suojellut tai ei-suojellut kaupunginosat rakennuksineen ovat iältään 200–500 vuotta, voidaan todeta, että paljon on urbaani-Suomella oppimista.

Arvoisa puhemies! Mitä valtio siis voisi tehdä? Valtion budjetin kautta tapahtuva taloudellinen rakentamisen ohjaaminen on kovin hidasta. Talon rakentaminen kestää puolesta vuodesta vuoteen, jolloin tarvittavat resurssit ovat sitten käytössä eli asukkaat pääsevät asuntoihin. Heinäkuisesta budjettiriihestä on tällöin kulunut aikaa 1,5–3 vuotta. Tilanne reaaliajassa on voinut muuttua tänä aikana moneen kertaan. Siksi valtiovarainministeriön vaatimat aikataarkastelut ovat todella paikallaan.

80-luvun lopulla kalliisti rakennettujen vuokralojen taloudellinen asema heikkenee koko ajan, koska talot vanhenevat ilman, että niiden pääomakustannuksia lyhennetään 30–40 vuoteen, eikä inflaatio hoida pääomakustannuksia, kuten aikaisemmin oli ajateltu. Näiden talojen talous joudutaankin saneeraamaan verovaroin tulevaisuudessa. Vastaavia taloudeltaan epäterveitä taloja ei saa päästää enää syntymään.

Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ei voida rakentaa, jos rakennuskustannukset ovat nykyistä tasoa, nykysääntöjen mukaan ainakaan ilman lisäsubventiota. Lisäsubventio vaikuttaa samoin kuin koronlasku. Koska siis Suomessa on ongelmana liian alhainen korko, tällaisia toimenpiteitä tulisi oikeastaan välttää. Myöskin tonttikustannusten suhteen tulisi olla tiukkoina. Jos kus-

tannuspaineita ei oikeasti pystytä torjumaan, on parempi, että talot todella jäävät rakentamatta.

Korkotasoon välillisesti vaikuttavia tekijöitä on siis ehdottomasti vältettävä. Koska korkotasoa on liian matala, ei tulisi tehdä sellaisia toimenpiteitä, jotka välillisesti vaikuttavat korkotason laskulta tai niillä olisi vastaava vaikutus. Tällaisia ovat valtion tukeman tuotannon vuosimaksun alennus, muut subventiot, valtion tukemassa tuotannossa tonttihintojen nousu ja rakennuskustannusten nousu sekä jopa valtioneuvoston laajentaminen vapaarahoitteiseen vuokra-asuntotuotantoon.

Ennusteet ovat aina ennusteita. Vuonna 68 ennustettiin, että Helsingin väkiluku kasvaa yli 800 000:n lähivuosisikymmeninä. Tämä ennuste tehtiin silloisen Helsingin voimakkaan väestönkasvun perusteella. Tosiasiassa silloin kävi niin, että Helsingin väkiluku seuraavana vuonna kääntyi laskuun. Väkiluku on alkanut kasvaa vasta kymmenen viime vuoden sisällä. Nyt se on noin 550 000.

Arvoisa puhemies! Budjetin vaikutuksia rakentamisen laatuun ei ole myöskään analysoitu. Alalla 25 vuotta työskennelleenä on rehellisesti myönnettävä, että rakentamisen laatu ei ole tyydyttävää. Murheellisinta asiassa on se, että mitä enemmän valtio on viimeisen neljänneksivuosikauden aikana pyrkinyt siihen vaikuttamaan niin lainsäädännöllisin kuin myös taloudellisin keinoin ja pakottein, sitä huonompi on laadun lopputulos ollut. Olisiko nyt syytä lopulta panostaa oikeaan asunto- ja rakentamispoliittiseen ohjelmaan asumistukipolitiikan sijaan?

Uskon, tiedän ja väitän, että rakennusalan koko kenttä on oikeasti halukas tulemaan sellaiseen tupopöytään, jossa oikeasti pyritään yhteistuimin ratkomaan kyseisen alan ongelmia. Ympäristöministeriön onneton pomotus on jo saanut riittävän paljon pahaa aikaan.

Arvoisa puhemies! Työllisyys ei ole ongelma, paremminkin työministeriön ylläpitämä työttömyys. 90-luvun alusta laman myötä käynnistynyt rakennemuutos ja sen aikaansaama rakenteellinen työttömyys on yhtä väärin sammutettua kuin 80-luvun lopun muuttoliikkeen myötä ylös rakennettu asuntotukipolitiikka. Kysyn ja ihmettelen ääneen niiden kymmenien, jopa satojen miljardien markkojen virtaa, jolla valtion toimenpitein on yhä uudelleen koulutettu työttömiä uuden työttömyyden ääreen.

Toisaalta on rehellisesti myönnettävä, että globaalit rakennemuutosvirrat eivät ole pienen Suomen keinoin hetikään tyrehdytettävissä vaan

niiden patoamiseen vaaditaan vuosien määrätietoinen työ globaalien myötäisten markkinoiden tukemana.

Viime puolen vuosikymmenen aikana on tuosta harmaasta reservistä työllistynyt noin 170 000 aktiivia ja osaavaa henkilöä. Avainasemassa tuossa prosessissa on ollut pk-sektori, jota silti yhä vasemman laidan ja erityisesti ay-liikkeen toimin pyritään vähättelemään, suurteollisuus kun on seksikästä, pk-sektori ei. Jos työllistämiskannukset per capita työministeriön toimin ovat 160 000—180 000 markkaa eikä tulosta synny, olisi työministeriön syytä ottaa peili käteen, katsoa vakavasti toimensa kuvaa sekä arvioida omaa profiiliaan ja osaamistaan. Kun vielä verrokiksi toiselle puolelle asettaa esimerkiksi Finnkera Oy:n nais- ja pk-lainat ja niiden avulla noin 50 000 markan hinnalla syntyvät työpaikat, voisi nopea ja karkea johtopäätös olla, että rahat budjetissa on sakattu joiltakin osin totaalisen väärin.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuutena ottaen budjetti vuodelle 2000 noudattaa turvallisuutta ja tulevaisuuteen tähtäävää linjaa. Kehysbudjetointi, joka reilusti siirtäisi rahoitusta kehyksestä toiseen, on sitä tulevaisuutta, johon yhteistuumin tulisi tähdätä. Pääministerin suulla on luvattu sekä erityisesti yrittäjien suulla vaadittu hallitusohjelmaan kirjatun yrittäjäohjelman pikaista toimeenpanoa, sekä pääministerin suulla vaadittu eduskuntaan arvokeskustelua. On siis uskotava ja luotettava siihen, että silmät uskalletaan avata ja ryhtyä sellaiseen tulevaisuuspolitiikkaan, jossa 70-luvun jäänteet ja aatteet uskalletaan uusarvioida, reivata kehyyksiä yrittäjyyden ja kannattavan työllistymisen suuntaan, viisaasta asuntopolitiikasta puhumattakaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Oli erittäin mielenkiintoista kuulla ed. Oinosen juuri pitämä puheenvuoro. Siinä oli tosiaan elämän maku ja numeroita sen sijaan vähemmän. Se poikkesi juuri tältä osin kaikista muista kuulemistani muutamista kymmenistä, ehkä ainakin 60 puheenvuorosta, mitä tässä keskustelussa olen kuunnellut.

Panin vieruskaverin kanssa merkille toissapäivänä, että olemme saaneet uuden, erittäin puhe-
liian eduskunnan. Yli 140 puheenvuoroa tilattiin nappia painamalla heti kättelyssä, emmekä kumpikaan ed. Gustafssonin kanssa muistaneet 12 vuoden aikana muuta kuin, että hyvä jos suunnilleen 100 puheenvuoroa oli keskimäärin tullut heti alkuun, ja määrä on edelleen eilen ja toissa-

päivänä lisääntynyt. Mutta se on varmaan hyvä asia, ja ehkä se on verryttelyä ja opetteluakin.

Ajattelin lähestyä budjettia presidenttiasian kautta. Eräs radiotoimittaja kyseli minulta tänään muun muassa jotakin siihen tapaan, mikä minun mielestäni on syynä siihen, että presidenttiehdokkaaksi kaavailtujen osalta on tapahtunut kieltäytymisiä ja edelleen esiintyy vastaanhangittelua ja sitten etsitään ehdokkaita koko puoluekentässä sieltä sun täältä. Aivan kuin ei oltaisi innostuneita asiaan. Vastasin hänelle, että syynä on ehkä epävarmuus siitä, millä tavalla presidentin tehtävä on muuttunut perustuslain uudistamisen jälkeen, ja että oletetaan, että siinä etsitään tavallaan uutta tietä presidentille.

Presidentistä ei ole tokiakaan pahaksi onneksemme vielä tullut edustuskalua, mutta pieni askel siihen suuntaan ollaan menossa. Ehkäpä seuraava uudistus muutaman kymmenen vuoden perästä vie meidät lähemmäksi länsimaista demokratiaa, jossa EU:n huippukokouksessa maa kuin maa tulee yhdellä "lautasella" ruokapöytään.

Onko tämä sitten budjettipuhetta? Mielestäni tämä aasinsilta on nimenomaan sopiva budjettiin. Meillä on tällä hetkellä erittäin voimakkaat ykkösministerit: pääministeri ja valtiovarainministeri. Heidän johtamansa hallituksen takana on poikkeuksellisen suuri enemmistö eduskunnassa. Minusta niinä aikoina, joina Lipposen ykkös- ja kakkoshallitus ovat toimineet, ovat olleet nimenomaan tarpeen sekä väkevät henkilöt että vahva enemmistö.

Positiivisia puolia hallituksen taipaleelta löytyykin paljon: Valtiontalous on kunnossa. Työttömyys, mikä on se tärkein asia, on vähentynyt, vaikkakin, näin täytyy sanoa, tuskallisen hitaasti. Vienti vetää ja yrityselmä on elpynyt voimakkaasti. Leikkaukset budjetissa ovat harventuneet, nytkin esillä olevassa. Valtionvelkaa on lyhennetty ja Suomi on Pohjolan ykkösmaa, puhumattakaan eteläisemmistä EU-maista, jos varsinaiset suurvallat jätetään tämän arvioinnin ulkopuolelle.

Mutta negatiivisiakin puolia toki löytyy. Vaikka olen niin kutsuttu hallituksen uskollinen soturi ja aina budjettiaänestysten yhteydessä tinnimättä vihreän napin painaja, uskallan kyllä, vaikka aika lailla lievällä suulla todeta, ettei kaikki kuitenkaan ole hyvin: Meillä on köyhyys ja syrjäytyminen jatkuvasti lisääntynyt. Meille on tullut sukupolvi, joka on aikuistunut pahimpana työttömyysaikana, ollut kolme — kuusi vuotta työttömänä. Sellaisista ihmisistä on vaikea tehdä

työmiestä ja melkein yhtä vaikeata tehdä herrakaan tähän yhteiskuntaan. Siinä on ainakin pedagogeilla ja muilla ammattiauttajilla suuri tehtävä, että oikea asennoituminen työhön saataisiin istutetuksi työttömyyskauden aikana aikuistuneeseen ikäluokkaan.

Edelleen huonosti voivat työttömien lisäksi vanhuksset, sairaat ja lapsiperheet, niin kuin täältä puhujakorokkeelta on tavan takaa, erityisesti opposition puolelta, luonnollisesti, suurella äänellä kerrottua.

Rikollisuus on lisääntynyt, erityisesti huume- ja väkivaltarikokset, ja kansainvälisyys on tullut rikollisuuteen mukaan. Se on rasitus, mihin pitää kovin ottein tarttua, ja nyt on ilahduttavasti ollutkin näköpiirissä tai kuultavissa, että vähän laajemmat kansalaisjoukot, ryhmät ja puolue-ryhmittymät ovat todenneet, että Suomi ei ole enää mikään lintukoto tai impivaara, vaan me olemme suuren maailman osa, missä myös kielteiset puolet tulevat voimakkaasti esiin.

Sosiaalitoimi on ollut säästöliekillä vuosia. Kunnat ovat myös tuskallisen hitaasti toipumassa menneitten vuosien leikkauksista. Terveystoimi ontuu. Sairaalat esimerkiksi vähentävät väkeä ja palveluja, sulkevat osastoja rahanpuutteen vuoksi ja kuntien vaikeuksien vuoksi.

Tiestö rappeutuu, ja nimenomaan infrastruktuurin kehittäminen on jäänyt melkein olemattomaksi, kun katsotaan valteiden rakentamisia tässäkin budjetissa ja ratojen tekemisiä jne. Eri-laiset hankkeet viipyvät. Otan tässä pari esimerkkiä niistä. Toivottavasti nyt ei kovin pitkästi mene yli suositellun kymmenen minuutin. Olen tehnyt yhteensä kuusi raha-asiainaloitetta ja tässä on kaksi, jotka lyhyesti tässä esittelen. Toinen on aluepoliittinen, mutta toinen nimenomaan koko valtakuntaa koskeva.

Pitkän tähtäyksen infraan liittyvä asia on tämä, josta olen tehnyt raha-asiainaloitteen nyt kolmannentoista kerran kolmantenatoista vuotena. Se ehdotus on, että eduskunta ottaisi valtion vuoden 2000 talousarvioon lisäyksenä 8 miljoonaa markkaa momentilla 31.40.77 etelärannikon Heli-radan suunnitteluun välille Helsinki—Porvoo—Loviisa—Kotka—Hamina—Vaalimaa ja Virolahti.

Hyvin monet asiaa minua paremmin tuntevat tahot ovat todenneet, että Suomessa ei suunnitella ja tehdä tarveharkintoja nimenomaan liikenteeseen liittyvissä asioissa tarpeeksi pitkällä tähtäyksellä, varsinkin kun olemme rakentamassa tätä pohjoista ulottuvuutta ja siihen liittyy nimenomaan Euroopan maiden kaupankäynti Ve-

näjän kanssa siten, että tavara tulee laivoilla Suomen satamiin Suomenlahden etelärannikolla aina Turusta Haminaan saakka ja niistä sitten maanteitse Venäjälle Pietariin ja aina Moskovaan saakka. Kun Venäjällä perinteellisesti, historiallisesti ja edelleenkin nimenomaan kuljetukset ovat kiskoilla kulkevaa, siellä on rautatieliikenne ollut aina voimissaan ja se jatkuu edelleen nyky-Venäjälläkin, niin vuorenvarmasti tämä eteläinen rata havaitaan pian meilläkin tarpeelliseksi. Jotta siihen ei menisi liian pitkää aikaa, niin pitäisi rautatielaitoksessa kajota tähänkin asiaan vakavammin.

Toinen aloite on alueellinen, mutta hämmästyttävää, ettei tätä määrärahaa, jota esitetään lisättäväksi, puolta miljoonaa markkaa, ole mahduttu budjettiin. Nimittäin Haminan seudulla Haminan kaupungista on olemassa vesihuoltohanke siten, että se kulkee Vehkalahden kunnan osien ja Virolahden kunnan taajaman kautta Vaalimaalle, joka on kaikkein vilkkain rajanylityspaikka tässä maassa. Hamina ja nämä kaksi mainittua maaseutukuntaa, ja mukana on jo lupaamallaan rahoituksella EU:kin, ovat tekemässä Kaakon vesihuolto-nimistä hanketta, jolla viemäriverdet koko Vaalimaalta ja äsken luetuilta alueilta tuodaan Haminaan jätevesipuhdistamoon ja toisaalta taas Salpausselän pohjavettä tai oikeastaan Kivijärven suodatettua vettä toimitettaisiin Haminasta samaan kaivantoon tehtävän putken kautta näille tärkeille alueille. Nämä alueet ovat tärkeitä. Kun nykyisin puhutaan mielellään kasvukeskuksista, niin nimenomaan eteläinen Kymenlaakso Pyhtään, Kotkan, Haminan, Vehkalahden, Miehikkälän ja Virolahden kautta on sellaista aluetta, josta on nyt jo havaittu, että sinne pyrkii kasaantumaan ulkomaista teollisuutta ja yritteliäisyyttä myös Suomesta. Jos varsinkin näiden yritysten kauppatiet tai myyntialueet tulevat olemaan Venäjällä, ne pyrkivät juuri näiden kaupunkien läheisyyteen ja lähelle Vaalimaata Virolahden alueelle. Minkä vuoksi, kun ympäristöministeriö oli esittänyt 500 000 markkaa alkurahoitukseksi, se on tyrmätty, vaikka valtion osuus tulisi olemaan tästä noin 25 miljoonan kokonaishinnasta 9,9 miljoonaa ja ne jakautuisivat kolmen vuoden osalle. Tämä ensimmäinen aloitusraha budjetissa on Euroopan unionin lupaaman avun saamisen edellytys. Seuraavina vuosina 2001—2002 ovat valtionosuudet himpun verran suuremmat, mutta eivät siis yhteensä ylitä tuota 9,9 miljoonaa. Talousarviossa esitetyllä leikkauksella haitataan kuntien elinkeinopolitiikan hoitamista,

koska hyvin tärkeässä osassa siellä on puhdas vesi ja jäteveden hoitaminen. Sitä paitsi siinä myös hoidettaisiin Suomenlahtea, joka Pietarista käsin saastuu jatkuvasti, ja myös näitä jäämiä tulee muualtakin Suomenkin rannikolla, juuri näiltäkin alueilta, jonne nämä vesihuoltoparanukset on tarkoitettu rakentaa.

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Vuoden 2000 budjettiesitykselle voitaisiin, jos haluttaisiin, asettaa normaalia budjettia suurempia tavoitteita, onhan kyse historiallisesta, vuosituhtaan ensimmäisestä budjetista. Suomen talouden tilakin on työttömyyttä lukuun ottamatta vähintäänkin kohtuullinen. Tämä Suomen eurooppalaisessakin mittakaavassa reipas talouskasvu mahdollistaisi myös todellisten poliittisten linjavalintojen tekemisen. Niitä ei valitettavasti kuitenkaan esitetä. Tästä huolimatta ministeri Niinistö esitteli ensi vuoden budjetin tulevaisuusbudjettina. Mutta kun tutustuu budjetin yksityiskohtiin, voi huomata, ettei siinä ole juuri minikäänlaista todellista tulevaisuushakuisuutta. En löydä sieltä visioita tai 2000-luvun linjauksia. Sellaiseksi ei kelpaa sinänsä kunnioitettava saavutus valtionvelan takaisinmaksun aloittamisesta. Kautta vuosikymmenten on Suomenkin valtion ollut järkevää pyrkiä pitämään tulot ja menot tasapainossa. Ei se ole mielestäni mikään uusi 2000-luvun linjaus, eikä finanssikameralismi, mitä tässä tunnutaan harjoittavan, vaadi kummoisiakaan taitoja.

Eilen pääministeri Lipponen ihmetteli vaatimuksia siitä, että nyt tarvittaisiin politiikkaa takaisin politiikkaan. Hän ei halunnut pikkupoliitointia vaan suuria linjoja. En ymmärrä, kuka olisi pikkupoliitoinnin perään kuuluttanut, mutta näihin suurten linjojen vaatimuksiin on helppo yhtyä. Mutta tämänkin budjetin käsittelyssä on vaarana syllistyä juuri tuohon pikkupoliitointiin suurten linjanvetojen sijaan. Kun puintikehykset päätetään eduskuntaa laajemmin kuulematta jo keväällä, ei itse budjettiriiheen jää muuta tehtävää kuin siirrellä ministeriöiden sisällä pieniä rahasummia momentilta toiselle. Samanlaista pikkusummien siirtelyä voi eduskunta hallituspuolueiden johdolla harrastaa, kun budjetista lopullisesti päätetään.

Kuten on jo keskusteluissa ja puheenvuoroissa vaadittu, järkevintä olisikin käydä budjetista lähetekeskustelua jo tuolloin keväällä ennen varsinaisia kehyspäätöksiä. Silloin pitäisi olla myös valmis suuriin valintoihin ja jopa satojen miljoonien markkojen siirtoihin ministeriöiden välillä.

Työttömyyden syiden rakenteisiin pystytään kunnolla puuttumaan vain selkeillä painopistemuutoksilla. Kun on lukenut hallitusohjelman ja tämän budjetin, en usko, että tältä hallitukselta moista voisi tosissaan odottaa.

Budjetin suurin puute on kieltämättä se, ettei rakenteellisia uudistuksia uskalleta vieläkään aloittaa. Näyttää selvältä, että eniten vanhoihin rakenteisiin on juututtu puoluekentän vasemmalla laidalla. Mutta rakenteisiin puuttumattomuus ei kuitenkaan merkitse vanhan hyvän säilyttämistä vaan pahimmillaan markkinavoiomille antautumista. Hallituksen budjettiesityksestä ei löydy yhtään työllistymistä tai pk-yritysten toimintaedellytyksiä parantavaa toimenpide-ehdotusta. Tällaisten uudistusten avulla saataisiin selvää liikkumavaraa budjettiin muun muassa alueellisen epätasa-arvon korjaamiseksi.

Ainoa mahdollisuus enää mitenkään puuttua työttömyyttä ylläpitäviin rakenteisiin ovat veroratkaisut, ja ne pitäisi kohdentaa työllisyyttä tukemaan eli pieni- ja keskituloisille. Palvelualojen alv-alennuskokeiluun olisi myös enemmän kuin järkevää osallistua. Potentiaaliset 5 000 työpaikkaa kokeilun myötä, kuten Vatt on arvioinut, ovat enemmän kuin tarpeen, vaikkeivät ne ministeri Niinistölle näytä kelpaavankaan.

Arvoisa puhemies! Rakenteellisen työttömyyden laiminlyönnin lisäksi toinen keskeinen budjetin epäkohta on se, että koko maan tasapuolinen kehittäminen hallitusohjelman löyhistä lupauksista huolimatta jälleen kerran unohdetaan. Vuoden 2000 tulo- ja menoarvio ei siis tee poikkeusta Lipposen hallituksen aikaisempaan linjaan, sillä kahtiajaon politiikka näyttää jatkuvan. Muuttoliikkeelle ei oikein yritetäkään tehdä mitään, ja minusta ainakin näissä keskusteluissa on tuntunut, ettei monelle ole oikein edes selvää, mitä tämä muuttoliike tosissaan tarkoittaa ja miltä se maakunnissa tuntuu. Kun siihen yritetään puuttua, ei kyse ole missään tapauksessa mistään väkisin ihmisten pitämisestä maakunnissa vaan mahdollisuuksien luomisesta. Siitä huolimatta, että muuttoliikkeen edessä ollaan voimattomia eikä oikein halutakaan kunnolla huomioida, ei voimavaroja liikene edes näitten muuttoliikkeen haittojen lieventämiseen pääkaupunkiseudulla ja kasvukeskuksissa. Kunnolliset ohjelmat näiltäkin osin puuttuvat.

Tämä alueellinen epätasa-arvoistuminen näkyy muun muassa siinä, että kuntien talouteen ei ole luvassa nytkään helpotusta. Monessa kunnassa on tämänkin budjetin päätösten myötä jälleen edessä ja seurauksena ikäviä kunnallisia

päätöksiä. Niitä eivät lisätyt harkinnanvaraiset tukimarkatkaan tule estämään. Maakunnan kehittämisrahaa ei eduskunnan lukuisista vaatimuksista huolimatta olla myöskään lisäämässä. Samoin sinänsä hyvä asia eli tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksen tason turvaaminen ei edelleenkaan ole saanut rinnalleen niiden aikaisempaa tasa-arvoisempaa alueellista suuntaamista. Hallitusohjelmastahan tästä jonkinlainen maininta on, ja sen toteuttamista pitääkin nyt vahtia, mutta näyttää siltä, että ensi vuonna ei kovin paljoa tule tapahtumaan.

Mutta on selvää, että alueellisestikaan paremmin suunnattu tutkimus- ja tuotekehitysrahoitus ei kuitenkaan pysty korvaamaan pk-yrityksille erittäin tärkeitä investointiavustuksia. Vaikka ne kuulostavatkin vähän vanhanaikaisilta, ne ovat edelleen hyvin tärkeitä toiminnan ja investointien käynnistäjiä. Niiden tason pitäisi olla riittävä. Kaikki tuotanto ei tässäkään maassa voi olla high techiä, ja se pitäisi hallituksenkin muistaa. Kehittämisen- ja investointiavustukset myös maakunnissa maksavat moninkertaisesti itsensä, kun ne alueellisesti järkevästi kohdennetaan.

Olen myös erittäin tyytymätön muiden eteläpohjalaisten kansanedustajien tapaan valtioneuvoston päätökseen rakennerahastokauden 2000–2006 tavoite 2 -alueen koostumuksesta maakuntani Etelä-Pohjanmaan osalta. Hämmäntä ja pohjoiset seinänaapurithan eivät mahtuneet mukaan, ja kuten on jo keskustelussa tiistaina useaan otteeseen todettu, tämä päätös haaskahti härskitä ministerin kotiinpäinvedolta, jossa kriteereitä muutettiin tarkoitushakuisesti.

Samoin Etelä-Pohjanmaalla, joka on maatalousvaltainen maakunta, tuntuu hyvin vahvasti se, jos tämän budjetin mukaisesti ei luopumiseläkejärjestelmää jatketaisi. Meidänkin maakuntamme yhtenä elinehtona ovat onnistuneet sukupolvenvaihdot, ja toivottavasti tässä yhteydessä nyt voi näin oppositiosta käsin hallitusohjelmaan vedota, että siitä lauseesta kiinni pidettäisiin, joka siihen on keväällä luopumiseläkejärjestelmää koskien laitetu.

Lipposen hallitus aikoo myös yrittää viime vuoden tapaan lopettaa yritysten kuljetustuen kokonaan. Sehän oli meillä vuosi sitten talousvaliokunnassa käsittelyssä ja sinne taas on syksyllä tulossa. Todella toivon, että tästä hankkeesta pystytään eduskunnan toimin, kuten silloin vuosi sitten, luopumaan. Kuljetustuella on edelleen tärkeä rooli Pohjois- ja Itä-Suomessa, ja se on tasoittanut ja tasoittaa oikeudenmukaisesti pit-

kistä välimatkoista yrityksille syntyneitä kuljetuskustannuksia.

Tuo tuki on toiminut erittäin hyvin, sillä tuki ohjautuu juuri sinne, mihin se on tarkoitettu. Kun vuosi sitten valiokunnassa tähän asiaan perusteellisesti perehdyttiin, nämä tosiasiat olivat aivan selviä. Tuntuu käsittämättömältä, tuntui jo silloin, että hallitus tämän esityksen teki, ja nyt, kun se tehdään uudestaan, ei järki ole edelleenkaan lisääntynyt.

Tuon tuen lakkauttaminen aiheuttaisi suuria ongelmia, sillä jos tuki poistetaan Suomesta ja se on edelleen käytössä Pohjois-Ruotsissa, on selvää, että kilpailutilanne on hyvin epäoikeudenmukainen suomalaisille yrityksille. Myös korvaavien työpaikkojen luominen kuljetustuen takia työttömiksi jääneille ihmisille on syrjäseudulla hankalaa, jopa mahdotonta. Alueellisen tasavaroisuuden näkökulmasta katsottuna kuljetustuki on halpa ja sängen järkevä tukimuoto.

Arvoisa puhemies! Haluan myös lopuksi lyhyesti tukea pyrkimystä opiskelijoita koskevien leikkausten estämiseksi. Opiskelijoilla on melkoisen tuoreessa muistissa edellisen sateenkaarihallituksen tekemät leikkaukset opintotukeen vuonna 95, jolloin opiskelijoiden vähimmäisturvasta leikattiin 300 miljoonaa markkaa. Nyt Lipposen toinen hallitus jatkaa samaa linjaa leikkaamalla opiskelijoiden asumistuesta jo tänäänkin moneen kertaan mainitun 130 miljoonaa markkaa.

Käytännön teot hallituksella eivät näytä olevan tässäkään asiassa edes ohjelman mukaisia, eikä hallitus näytä kunnioittavan opiskelijajärjestöjen kanssa yhteistyössä valmisteltuja esityksiä. Asumistukeahan piti leikata kustannusneutraalisti. Nyt siirto toisen asumistukimuodon piiriin leikkaa pahimmillaan yksittäisen opiskelijapariskunnan asumistukea usealla tuhannella markalla vuodessa.

Valtiovalta on useasti kantanut huolta opiskeluaikojen venymisestä, mutta toimeentulon heikentäminen ja sitä kautta työssäkäynnin lisääminen opintojen ohella ei opiskeluaikoja todellakaan lyhennä. Järkevintä olisi uudistaa asumisen tukijärjestelmää siten, että taattaisiin kaikille opiskelijoille tasa-arvoiset asumisen mahdollisuudet myös suhteessa muihin kansalaisiin. Yksi asumistukijärjestelmä kaikille yksinkertaistaisi myös sosiaalitutkiviidakkoa.

Edustajat Rauhala ja Pulliainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V a h a s a l o : Arvoisa puhemies! Tämä on kovapäisten naisten ja miesten pehmeä budjetti. Hallituksen talousarvioesitys parantaa kansalaisten turvallisuutta ja koulutusta. Budjetti on linjaamassa keinoja kuntien selviytymiselle velvoitteistaan.

Talousarvioesityksessä kunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen maksuja korotetaan 350 miljoonalla markalla. Hallitus aikoo nostaa maksuja, jotta kunnilla olisi paremmat mahdollisuudet rahoittaa sosiaali- ja terveyspalveluja. Nostot ovat yksittäisen kansalaisen kannalta pieniä. On muistettava, että palkkataso on noussut mutta sosiaali- ja terveyspalvelumaksuihin ei ole tehty vuoden 93 jälkeen minkäänlaisia kustannustarkennuksia tai inflaatiokorotuksia. Päivähoitomaksuja on jopa alennettu. Lisäksi on syntynyt uusia maksuttomia palveluja.

Aikaisemmissa edustajien budjettipuheissa on kovasti kannettu huolta terveyspalvelumaksujen korotuksista. Kukaan ei ole tähän asti kuitenkaan ollut huolissaan lapsiperheiden asemasta päivähoitomaksujen korotuksen myötä. Ovatko lapsiperheet jälleen unohduksissa? Yhteiskunnan kannattaa tukea lapsiperheitä, koska ne tuottavat sitä aktiiviväestöä, jota tarvitaan, jotta vanhustenhoito ja eläkkeet voidaan maksaa tulevaisuudessakin. Tällä menolla aktiiviväestön osuus vähenee liiaksi vanhusten osuuden kasvaessa.

Nyt esitetyn päivähoitomaksujen 100 markan korotuksen lisäksi myös maksutaulukon tulorajoja nostetaan, jolloin korotus koskee vain niitä talouksia, joiden tulotaso on yli 21 464 markkaa kuukaudessa.

Erinomaista esityksessä on se, että ymmärrettiin olla puuttumatta lapsilisiin tai äitiysavustuksiin, jotka siis säilyvät nykyisen suuruisina. Lapsilisäjärjestelmä on ainoa järjestelmä, joka ei ole tulotasoon sidottu ja joka siten kaventaa lapsettomien ja lapsellisten perheiden välistä eroa.

Mielessäni on pyörinyt jatkuvasti kysymys lasten päivähoidon subjektiivisen oikeuden olemassaolon oikeutuksesta koskien kokopäiväistä kunnallista päivähoitoa niiden lasten osalta, joilla molemmat vanhemmat ovat kotona, hyvä ajatus kun voi kääntyä käytännössä päälaelleen ja subjektiivisesta oikeudesta tuleekin riistopoliitikkaa. Lapset riistetään vanhemmilta yhteiskunnan huomaan.

En missään tapauksessa halua poistaa subjektiivista oikeutta, mutta silti olisi syytä harkita sen rajoittamista vain osapäivähoitoon niille lapsille, joilla on molemmat vanhemmat kotona. Sosiaa-

lisesti syrjäytyvien lasten kohdalla ei ole pelkoa tilanteen huononemisesta rajoituksen vuoksi, sillä heihinhan sovelletaan joka tapauksessa aina eri lainsäädäntöä. Subjektiivinen oikeus päivähoitoon ei saa sumentaa vanhempien ymmärrystä siitä, että he ovat itse vastuussa omien lastensa kasvattamisesta ja hoitamisesta. Mitä kaikki lapset eniten tarvitsevat ja kaipaavat, on omaa kotia ja omia vanhempiaan. Se on ennalta ehkäisevää lastensuojelua parhaimmillaan.

Valtio ja kunta pystyvät hyvin ohjailemaan rahavirroilla ihmisten käyttäytymistä. Nyt päivähoidossa ohjaus tapahtuu kunnalliseen päivähoitoon, jota tuetaan eniten ja joka ainoana huomioidaan laissa subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon. Yksityinen päivähoitosektori ja kotihoito saavat toki yhteiskunnan tukea mutta eivät ole mitenkään samalla viivalla kunnallisen hoidon kanssa. Lapset ovat erilaisia ja perheiden tarpeet ovat erilaisia. Siksi on hyvinvointiyhteiskunnalle tärkeää antaa perheille tasapuoletta valinnan mahdollisuuksia tärkeässä päivähoitokysymyksessä. Tasapuoletus tulee siitä, että arvostetaan ja tuetaan kaikkia hoitomuotoja yhtä paljon yhteiskunnan taholta. Tulevan vuoden talousarvio ei ota tätä asiaa huomioon ollenkaan.

Tähän liittyen nostaisin esille nykyisen valtionosuuskäytännön päivähoitotilojen osalta. Monessa kunnassa on yritetty tarjota erilaisia päivähoitomuotoja jo senkin vuoksi, ettei kunnallinen päivähoito kykene yksin suoriutumaan esimerkiksi etelän kasvukeskuksissa päivähoitojärjestämisestä lain edellyttämällä tavalla.

Muut kuin kunnallinen päivähoito ovat myös osoittautuneet edullisimmiksi kunnille. Ongelmaksi on noussut sosiaali- ja terveysministeriön vanhoillinen tulkinta valtionosuudella rahoitettujen toimitilojen vuokraamisesta yksityiselle, vaikka käyttötarkoitus ei muuttuisikaan. Esimerkiksi Espoo on valtion toimesta tilanteessa, jossa päivähoitojärjestäminen järkevällä tavalla johtaa valtionosuuden menettämiseen ja päivähoitoon hoitamatta jättäminen taas uhkasakojen maksamiseen. Tähän ongelmaan on saatava uusi periaatepäätös, sillä ministeriön jättäytyminen tulkinnan varaan voi johtaa mielivaltaan, ja ainakin se aiheuttaa hankaluuksia kuntatasolla.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen maksujen korotus on kuntien omassa harkinnassa. Varmaa on, että kaikki kunnat käyttävät hyväkseen sen mahdollisuuden. Löytyyköhän yhtäkään kuntaa, joka uskaltaisi ottaa kilpailuvaltiikseen maksujen

nostamatta jättämisen, vai onko siitä lopulta mitään todellista kilpailuetua?

Kova ylijäämäbudjetti on lempeä myös paljon sairastaville henkilöille. Maksukatto 3 500 markkaa on hyvä ratkaisu. Kohu ja pelottelu uhkaavasta kuittisodasta on jäänyt pelkäksi propagandaksi. Se, miten maksukatto käytännössä järjestetään, on tärkeä seikka periaatteellisen asian onnistumisen kannalta. Huono käytännön toteutus voi pilata hyvänkin idean. Sähköisen kortin käyttöönotto on hyvä asia ja saa lisäopintimen maksukaton toteuttamisesta. Mahdollinen kuittien kerääminen tai pahvikortin käyttäminen onkin varmasti vain välivaihe.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvio on tulevaisuuden budjetti. Nostamalla lasten ja nuorten koulutus parrasvaloihin turvataan maamme suotuisa kehitys ja kilpailukyky. Tutkimus ja tuotekehitystyö saavat ansaitsemansa varat. Se ei yksistään kuitenkaan riitä. Jotta tutkimuksemme ja tuotekehityksemme olisi maailman huippua, tulee perusopetukseen varhaiskasvatuksesta ja peruskoulusta lähtien satsata samalla tavalla. Jos pohjatyö ei ole hyvä, jatko vaatii työtä ylen määrin ja on resurssien tuhlausta. Kouluissa painiskellaan tällä hetkellä liian suurien ryhmäkokojen kanssa. Esimerkiksi hienot suunnitelmat erityisopetuksen integroimisesta yleisopetukseen kariutuvat auttamattomasti resurssien puutteeseen.

Yhteiskunnan tarpeet ja odotukset opetuksen suhteen ovat muuttuneet. Aikaisemmin tarvittiin teollisuuteen henkilöitä, jotka jaksoivat tehdä yksitoikkioistakin työtä ja jotka ottivat kyselemättä käskyjä vastaan. Silloin myös opetus hoidettiin suurissa ryhmissä armeijatyylillä.

Nykyisin vaaditaan yksilöiltä luovuutta, omaloitteisuutta, muuttumistaitoja, joustavuutta, ongelmanratkaisutaitoja jne. Siksi on huomattava, että opetuksenkin on muututtava. Se onkin muuttunut ja kovasti kehittynyt. Vaikeudet tulevat siinä, etteivät resurssien antajat ole havainneet sitä, että saman kaltaisilla keinoilla ja resursseilla kuin ennen ei toivottuja tuloksia nykyään saavutetakaan. Siitä syntyvät koulujen vaikeudet ja pahoinvointi. Myöhempien opintojen laatua ei pystytä turvaamaan, jos yliopistot joutuvat opettamaan lukiotasoisia asioita. Kyseinen satsaus on yhtä hyvin valtion kuin kuntienkin asia.

Esiopetuksen saattaminen kattavaksi koko Suomessa on hyvä edistysaskel. Olen kiitollinen siitä, että ministeri Olli-Pekka Heinonen ajoi sitä vahvasti viime vaalikaudella. Esiopetuksen merkityksestä vallitsee varmasti yksimielisyys. Ai-

noa minua arveluttava seikka on opettajien kelpoisuusasiat.

Opettaminen on ammattityötä. On lasten halventamista, jos ajatellaan, että kuka tahansa kaudulta tempaistuna soveltuu sitä tekemään. Opettamisen taito vaatii pedagogista koulutusta ja tietoa siitä, mitä ollaan tekemässä ja miksi. Väärin opitun taidon ja tekniikan poisoppiminen ja asian uudelleenoppiminen kestävät kauan ja haittaavat lapsen kehitystä. Tehtyjä virheitä on vaikea myöhemmin korjata.

Sosiaalihoitajat ja sosionomit ovat varmasti hyviä kasvattajia päiväkodeissa. He eivät kuitenkaan ole opettajia. He tarvitsevat pedagogista koulutusta, jotta he pystyisivät hoitamaan myös opetustyön. Ilman sitä he tuntevat itsekin olevansa hontelolla pohjalla. Lasten kasvatus ja opetus ei ole sekundatyötä. Laadukas koulutus vaatii tiukan vaatimustason myös opettajilta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarvioesitys ei tarjoa suuria yllätyksiä, ja hyvä niin. Opetusministeriön hallinnonalan kohdalla on epälooginen yksityiskohta, joka vaatii lisäharkintaa. Kyse on oppilaitosten perustamiskustannusten erillisen valtionosuusjärjestelmän lopettamisesta, jota selvittellään ensi vuoden helmikuun loppuun.

Koulurakentaminen ei lopu Suomesta ensi vuoden jälkeenkään. Suomen koululaitoksen rakennuskanta on jo sangen vanhaa. Esimerkiksi koulujen ilmanvaihto toimii usein niin huonosti, että työsuojeluviranomaiset kieltäisivät tilojen käytön normaaleilla työpaikoilla. Vanhojen koulujen remontoimiseen ei tahdo löytyä rahoitusta ja uusien koulujen rakentaminen on lähes kiven alla. Ajattelen nyt erityisesti Uudenmaan kuntia, joissa oppilasmäärät ovat jatkuvasti nousussa ja uusien koulujen tarve kasvaa koko ajan.

Tulevan vuoden talousarvio on kansalaisten hyvinvointi- ja turvallisuusbudjetti. Poliisi saa kaivatut määrärahat virkojen täyttämiseen. Kansalaiset ovat kaivanneet eniten lisää poliisin näkyvyyttä, ja sitä uusi budjetti tuo.

Virkojen täyttäminen edellyttää myös opiskelupaikkojen lisäämistä. Poliisikoulu Tampereella ei pysty ottamaan lisääopiskelijoita. Sen sijaan Espoon Otaniemessä oleva Poliisiammattikorkeakoulu mahdollisesti voisi järjestää lisää opiskelupaikkoja. Eikö voitaisi ajatella yhden perusjakson lisäämistä Otaniemeen? Poliisin vajuus on juuri suurin pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudulta pitäisi myös rekrytoida opiskelijoita poliisikoulutukseen nykyistä enemmän, jotta he mahdollisesti myös jäisivät töihin pää-

kaupunkiseudulle ja näin vastattaisiin täällä olevaan akuuttiin ongelmaan. Poliisin määrällisen kasvun lisäksi puuttua pitäisi myös poliisin toiminnan laadulliseen kehittämiseen.

Kuntien talous on kokonaisuudessaan erittäin hyvä, yli 2 miljardia markkaa ylijäämäinen. Ongelman aiheuttaa se, että kunnat ovat hyvin erilaisia. On hyvä, että harkinnanvaraisia avustuksia lisätään. Se ei kuitenkaan voi olla ratkaisu heikosti menestyvien kuntien tilanteeseen. Asiallista on, että harkinnanvaraisia avustuksia saavat kunnat joutuvat tekemään selviytymisohjelman. Ratkaisu voi löytyä monen kunnan kohdalta siinä, että sekä pinta-alaltaan että asukasluvultaan pieniä kuntia houkutellaan yhdistymään. Yhdistyminen Pohjois-Suomen pinta-alaltaan laajoissa kunnissa ei auta. Välimatkat palvelujen saamiseen kasvaisivat entistäkin mahdottomammiksi.

Nykyinen järjestelmä, jossa niin sanotut rikkaat kunnat maksavat tukea elinkelvottomille kunnille, ei myöskään ole oikeudenmukainen. Rikkailla kunnilla on omat vaikeat ongelmansa, jotka liittyvät runsaaseen muuttoon. Kunnat joutuvat käyttämään kaikki resurssit uusien palveluiden järjestämiseen. Muuttokunnat ovat siten vaikeuksissa lukuisten investointiensä kanssa. Pelkkä asioiden priorisointi ei auta, sillä uusien investointien tarve on jatkuva. Tämä kunta joutuvat helposti samanlaiseen tuloloukkuihin kuin keskituloiset kansalaiset verojen ja tulosi-donnaisten maksujen kanssa. Jos halutaan edelleen käyttää harkinnanvaraista tukijärjestelmää, tulee sitä suunnata myös muuttovoittokuntiin.

Tällä hetkellä muuttoliike suuntautuu pohjoisesta etelään. 1800-luvulla Amerikassa niitä, jotka halusivat etsiä parempaa tulevaisuutta, kehoitettiin sanomalla: Nuorimies, lähde länteen! Helsingistä aika moni nykyäänkin olisi lähdössä länteen, mutta vankkurien matka pysähtyy Kantatie 51:lle. Se on Suomen vilkkain sekaliikennetie. Sen lisäksi siellä tapahtuu jatkuvasti kuolemaan ja loukkaantumisiin johtavia onnettomuuksia. Kantatie 51 olisi syytä muuttaa pikaisesti kevytmoottoritieksi välillä Kivenlahti — Kirkkonummi tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Uusimaa on Suomen vilkkaimmin liikennöity alue, ja jokainen Helsingistä pois päin ajava huomaa, että perustienpito tarvitsee lisäresursseja, uusista investoinneista puhumattakaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarvio on tiukkaa. Edellisuosien tapaan jatketaan säästöliikillä, mutta nyt voidaan jo lyhentää 6 miljardilla markalla valtavaa 420 miljardin markan

valtion velkaa. Tie on avattu velattomalle valtiontaloudelle. Tämän linjan on jatkuttava vastaisuudessaakin.

Ed. J u u r o l a : Arvoisa puhemies! Talousarvion lähetekeskustelusta voitaneen todeta, että talousarvion perusteita ei ole juurikaan asetettu kyseenalaisiksi. Yleisesti hyväksymme tyytyväisyydellä, että ehdotus on ensimmäistä kertaa aidosti ylijäämäinen ja velan maksuun ryhdytään. Puutunkin puheenvuorossani vain muutamisiin yksityiskohtiin, jotka mielestäni vaativat valio-kuntakäsittelyssä tarkkaa huomiota.

Talousarvioesityksen mukaan työvoimapolitiiset toimenpiteet suunnataan erityisesti vaikeimmin työllistettäviin työttömiin. Tämä on tietysti oikea suuntaus, koska työpaikkojen ripeän syntymisen aikana helposti työllistettävät työllistyvätkin. Työpaikkojen syntyminen ei ole kuitenkaan, kuten kaikki tiedämme, tasaista Suo-nmaassa.

Tämän vuoden työllisyysmäärärahat ovat jo nyt olleet lopussa useissa työvoimapiireissä. Uusia määrärahoja odotetaan kiihkeästi. Eduskuntaryhmämme vaati muun muassa kesäko-kouksessaan lisämäärärahoja tälle vuodelle. Ilmeisesti lisärahoja onkin nyt löytymässä. Kun ensi vuoden määrärahat on mitoitettu tämän vuoden tasoa alhaisemmiksi perustellen vähennystä työttömyyden vähentymisellä, on syytä olla huolissaan määrärahojen riittävydestä nimenomaan siksi, että arvio lähtee selvästi liian alhaiselta tasolta.

Seuraavaksi puutun budjetissa opetustoimen momenttiin Ammatillinen lisäkoulutus. Ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahat parhaimmillaan olivat 1 500 000 000 markkaa vuodessa. Tässä ehdotuksessa määrärahoja on enää jäljellä noin 500 miljoonaa markkaa. Näillä määrärahoilla lääninhallitukset ovat ostaneet ammatillis-ta lisäkoulutusta koulutusten tuottajilta. Koulutus tähtää nimenomaan ammatillisten taitojen täydentämiseen. On todella ikävää, jos opetusministeriön ja työministeriön kiistat ammatillisesta lisäkoulutuksesta johtavat koko koulutuksen kuihtumiseen ilman, että minkäänlaista korvaavaa järjestelmää on tilalla. Ammatillisen lisäkoulutuksen tarvehan ei vähene työttömyyden alentuessa. Päinvastoin nopeasti muuttuvassa työelämässä tarve vain kasvaa.

Tässä yhteydessä on myös muistettava, että koulutuserot nuorten ja yli viisikymppisten välillä lienevät Suomessa maailman suurimmat. Lähiajan suuria haasteita tulee olemaan vastata

suurten ikäluokkien nuoremman osan ammatillisen lisäkoulutuksen tarpeeseen.

Arvoisa puhemies! Kuntatalouteen puutun vain siltä osin, että on todella epäselvää, mitä yhteisöveron jaosta kuntien ja valtion kesken oikein on sovittu. Tämä koskee etenkin pääomaveroprosentin noususta aiheutuvan yhteisöveron kasvun jakamista. Tuntuu, että jokainen ministeri antaa asiasta oman tulkintansa. Enemmistö haastattelemistani ministereistä on sanonut, että nimenomaan pääomaveroprosentin noususta johtuvan yhteisöveron lisäkertymän jaosta ei ole sovittu, toisin kuin ministeri Niinistö minulle muutama päivä sitten vastasi. Hänhän totesi, että prosenttiyksikön nousun yhteisöverotuotto siirtyy kokonaisuudessaan valtiolle. Kuntatalouden kokonaistilannetta tuleekin tarkastella, kuten on luvattu, lopullisten veroratkaisujen yhteydessä.

Asuntolainojen korkovähennyskeskustelu on toistaiseksi loppunut. Olen siitä tyytyväinen, koska mielestäni asunnon hankkiminen on yleensä elinikäinen prosessi eikä perusteita voi noin vain muuttaa tai asettaa kansalaisia eriarvoiseen asemaan. Toivoisin kuitenkin, että keskusteluun nousisivat pääomatuloista tehtävät asuntolainojen korkovähennykset. Jos kansalaisella on riittävästi pääomatuloja, asuntolainojen korothan hän voi vähentää täysimääräisenä. Näin ei ole tuloverotukseen tehtävien vähennysten suhteen.

Terveystalouden maksujen korotukseen ja esitettyyn maksukattoon haluan todeta seuraavaa. Esimerkiksi vakuutusyhtiöiden julkaiseman selvityksen mukaan kansalaisten hoitotarve esimerkiksi fyysisen toimintakyvyn menetyksen vuoksi kasvaa siten, että kun nyt hoivaa tarvitsee noin 400 000 kansalaista, 2010 hoivaa tarvitsee yli 500 000 kansalaista ja 2030 noin 700 000 kansalaista. Samanaikaisesti nousevat kokonaiseläkkeiden määrät sekä varallisuus. Varallisuus taas kasaantuu vanhempiin ikäluokkiin. Kun keskimääräinen kokonaiseläke on nyt noin 4 000 markkaa kuukaudessa, vuonna 2010 eläke vastaavasti on keskimäärin 7 000 markkaa kuukaudessa ja vuonna 2030 vähän yli 10 000 markkaa kuukaudessa. Hyvin pientä eläkettäkin saavia kansalaisia Suomessa on kuitenkin vielä pitkään.

Eläkkeellä olevat iäkkäät ihmiset tarvitsevat eniten sairaanhoidon palveluja. En usko, että yksi porrastamaton katto voi jatkossa toimia, tai ainakin se tulee olemaan melkoinen tulonsiirto hyväosaisille ihmisille. Pienillä tuloilla eläville

menokatto on tietysti erittäin tervetullut asia. Olen siis samoilla linjoilla kuin sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja, joka on täällä esittänyt harkintaan tulojen mukaan porrastettua kattoa. Sen lisäksi näyttää siltä, että katto mitätöi kokonaisuudessaan kunnan saamat lisätulot. Kaiken kaikkiaan näyttääkin siltä, että tämä todellakin pienituloisille erittäin hyvä esitys on kokonaisuudessaan aika vähäisesti valmisteltu.

Viimeksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että lähes yhtä tärkeää kuin tutkimuksen ja kehittämis toiminnan tukeminen valtion omaisuudesta saatavilla myyntituloilla on osoittaa myyntituloista saatavia varoja kilpailukykyisen infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Hyvä infraverkosto on edellytys kilpailukykyiselle elinkeinoelämälle. Nopeat liikenneyhteydet mahdollistavat kansalaisten työssäkäynnin laajemmalla alueella. Kaikkihan eivät mahdu asumaan pääkaupunkiseudulle. Pitäisi työmatkoja mahdollistaa myös suuremmat verohelpotukset työmatkakorvauksiin.

On hyvä, että VR:n pääjohtaja on tullut esiin Lahti—Kerava-oikoratahankkeen osalta. Hänhän totesi, että nopeiden junayhteyksien kehittäminen pääradalla on kiinni oikoradan toteuttamisesta. Ei ole siis kysymys mistään Lahden hankkeesta, vaikka Päijät-Häme siitä vahvasti hyötyisikin, vaan pääradan kapasiteetista ja koko Itä-Suomen, Savon radan sekä Venäjän liikenteen kehittämisestä. Oikoradan rakentamista on pohdittava siten, että rahoitus tulisi järjestää esimerkiksi valtion omaisuuden myyntituloista.

Ed. T i u r a : Arvoisa puhemies! Asuntopolitiikka on ollut loppukesän kuumimpia puheaiheita. Monilla aloilla on oivallettu asuntopolitiikan tärkeä merkitys yhtenä yhteiskunnallisen kehityksen vektoreista. Itselläni on kokemuksia erityisesti nuorten ja opiskelijoiden jättämisestä syrjään asuntopolitiikkaa tehtäessä.

Suomi on yksi maailman vauraimpia maita, mutta silti emme ole tarpeeksi priorisoineet nuorten, opiskelijoiden ja nuorten perheiden tarpeita asuntotuotantoa toteutettaessa. Suomessa on käynnissä merkittävä muuttoliike kasvukeskusiin. Tämä merkitsee sitä, että harvaan asutuilla alueilla asunnot autoituvat. Asialle voidaan toki tehdä paljonkin, mutta talouden lainalaisuudet luovat työpaikat muutamaan kasvukeskukseen maassamme. Tämä tosiasia on tunnustettava ja näin ollen onkin suunnattava uusrakentamista sinne, mistä nuoret työnsä saavat.

Asuminen on tärkeimpiä perustarpeita varsinkin näillä leveyspiireillä, ja luonnollisesti kansantalouden perussääntöjen mukaan kysyntää seuraa myös tarjonta. Nuorten ja opiskelijoiden elämäntilanne on usein kuitenkin sellainen, että asuntojen markkinahinnat ovat heidän ulottumattomissaan. Kuntien kaavoituspolitiikassa onkin tulevaisuudessa otettava nuorten ja opiskelijoiden asumistarpeet yhdeksi strategiseksi tavoitteeksi. Tämä toimisi aivan samalla tavalla kuin nykyään kaikissa investointihankkeissa selvitetään ympäristövaikutukset.

Tällä hetkellä esimerkiksi kotikaupungissani Tampereella on paikallisella opiskelija-asunto-säätiöllä uusien rakennusten piirustukset ja rahoitus kunnossa, mutta tonttia ei vain saa. Tilanne on nurinkurinen, sillä joka syksy on opiskelijoiden asuntotilanne kammottava. Hätämajoituksessa koulujen lattioilla viettää entistä useampi opiskelija ensimmäiset opiskeluvuikkonsa.

Kuntien kaavoituspolitiikan tulisi merkitä myös vastuun kantamista. Suomessa asuu 16 henkilöä neliökilometrillä, joten tuskin meidän maavaramme rajoittavat järkevää kaavoitus-suunnittelua. Voimme rakentaa Suomen tulevaisuutemme tekijöille, nuorille ja opiskelijoille, sellaiseksi, että he tyytyväisinä ottavat viestikapulan käteensä ahkeruuden ja työn merkeissä eivätkä syrjäydy ja tunne itseään hylätyiksi.

Opiskelijoiden asumiseen liittyy myös vilkas mielipiteenvaihto opiskelijoiden asumistukijärjestelmien yhtenäistämisestä. Budjettiriihen tuloksiin sisältyy ehdotuksena 130 miljoonan markan leikkaus opiskelijapariskuntien sekä kimpakämpäläisten tukeen. Opiskelijoiden asumistukijärjestelmän uudistamisen johdosta ylivoimaisesti suurimmalla osalla opiskelijoista eli 95 000 opiskelijalla asumislisä kuitenkin nousee 67 prosentista 70 prosenttiin. Markoissa tämä tarkoittaa noin 39:ää markkaa per kuukausi. Siirto yleiseltä asumistuelta opiskelusedonnanaisen asumislisän piiriin koskettaa noin 45 000 opiskelijaa. Uudistus selkeyttää ja tasa-arvoistaa opiskelijoiden tilannetta kaikkien muiden paitsi lapsiperheiden nauttiessa saman järjestelmän mukaista tukea.

Totta on kuitenkin myös se, että suomalainen opintotukijärjestelmä on edelleenkin maailman huippuluokkaa. Taloudellisista lähtökohdista huolimatta voi jokainen opiskella itselleen mieleisen ammatin. Se on kova arvo, mistä ei luovuta missään olosuhteissa. Sivistys ja kouluttautuminen kantaa hedelmää aina, vaikka pitkälläkin aikavälillä.

Puuttuvat 130 miljoonaa on löydettävä budjetin sisältä, mutta ei kasvattamalla budjetin loppusummaa. Nuorten kansanedustajien ryhmä on kokoontunut asian tiimoilta ja olemme etsineet momenttia, josta kyseinen 130 miljoonaa voitaisiin opiskelijoiden asumislisään siirtää. Tässä kohden on myös pakko kysyä: Onko oikein, että yleisen asumistuen tukiprosentti on 80 ja opiskelijoiden 70? Toivon, että asia ratkaistaisiin niin, että leikkauksia opiskelijoiden asumislisään ei tule.

Opiskelu ja koulutetut ihmiset ovat Suomen selkäranka. Ilman koulutettua työvoimaa meillä ei ole mitään; ei olisi Nokiaa tai muutakaan huipputeknologiaa. Karu totuus on vielä kuitenkin se, että työtön saa enemmän tukea valtiolta kuin opiskelija. Arvot ovat tässä mielestäni jonkin verran pälaallaan. Ensi vuoden budjetti lisää työttömien peruspäivärahan määrää, mutta opiskelijoiden tuki-uudistukset ovat olleet koko vuosikymmenen negatiivisia. Tiistain Helsingin Sanomat toi esiin uutisen, jonka mukaan pankit ovat irtisanoneet 35 000 opiskelijan maksamattomat lainat. Uutinen kielii siitä, että läheskään kaikki opiskelijat eivät tule toimeen opintotuella ja asumislisällä, vaan joutuvat ottamaan markkinakorkoista lainaa arkipäivän menojen kattamiseen.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2000 budjetti sisältää 2 150 miljoonaa markkaa tutkimukseen ja kehitykseen. Valtion tutkimus- ja tuotekehitysrahojen lisääminen yhdessä yritysten kasvavan panostuksen kanssa on nostanut Suomen johtavien tutkimus- ja tuotekehitysmaiden joukkoon. Tämä on todellista tulevaisuuspolitiikkaa.

Tulevaisuuspolitiikkaa on myös 420 miljardin markan valtion velkataakan lyhentäminen. Velka on veli otettaessa, mutta renki maksettaessa. Ensimmäisen kerran kymmeneen vuoteen olemme tilanteessa, jossa meillä on mahdollisuus lyhentää valtionvelkaa. Tähän ovat syynä tiukka budjettipolitiikan linja sekä pitkäjänteinen kasvupolitiikka. Tähän budjettiin asti on otettu lisää velkaa ja maksettu ainoastaan korkoja, vaikka kansantalous on kasvanut kohisten. Ensi vuonnakin talousarviosta joka kuudes markka menee velanhoitoon, valtaosa korkomenoihin. Muistin virkistämiseksi haluan todeta, että vielä reilu vuosikymmen sitten valtion velkaosuus kokonaistuotannosta oli vain kymmenisen prosenttia.

Suurin asia, joka lisää Suomen ja suomalaisten hyvinvointia sekä Suomi Oy:n talouden parantamista, on kuitenkin työllisyysasteen kohoaminen. Vain työllisyysasteen kohoaminen

turvaa kestävästi julkiset palvelut ja liikkumavaran työn verotuksen keventämiseen. Kasvavan työllisyyden ja hyvän talouskehityksen varmistamiseksi tarvitaan edelleen maltillista työvoimakustannusten kehitystä.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus on tärkeä asia meille kaikille. Ulkoiseen turvallisuuteen ei niinkään ensi vuoden talousarviolla vaikuteta, mutta sisäiseen kyllä. Poliisien määrärahojen lisäys käytettynä erityisesti henkilöstön palkkaamiseen edesauttaa turvallisuutta jokapäiväisessä elämässä. Jatkuvasti raastuva väkivalta kaduilla, huumekauppa, pahoinpitelyt ja muu rikollisuus on todella saatava kuriin. Uutiset lapsijuopoista, sattumalta vastaan osuneiden puukotuksista ja saatananpalvonnasta ovat vain jäävuoren huippu, jonka pohjalta löytyvät muun muassa nuorten ahdistuneisuus, turvattomuus, yksinäisyys ja yli sukupolven kestänyt syrjäytyminen. Poliisi on valitettavasti hyvin monessa tapauksessa se aikuinen ihminen, joka ohjaa hairahtaneen nuoren oikealle polulle ja asettaa rajat.

Haasteenani on ollut erityisesti puuttua nuorten syrjäytymiseen. Vuosikymmenen alun lama-vuodet toivat syrjäytymisessä esiin aivan uuden piirteen: sukupolven yli kantavan syrjäytymisen. Jos vanhemmat ovat menettäneet työpaikkansa ja pahimmassa tapauksessa elämänhalunsa, voi kodin malli olla nuorelle aika toivoton.

Budjettiriihen alla sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho esittikin toimia, joilla syrjäytyneille tai syrjäytymisuhan alla oleville nuorille tarjotaisiin mahdollisuutta ja velvollisuuttakin osallistua erilaisiin heille räätälöityihin työtehtäviin tai muihin aktiviteetteihin vastikkeena toimeentulotuen saamiselle.

Valtion toimenpitein onkin tuettava hankkeita, joiden avulla kaikki pystyvät mahdollisimman hyvin olemaan mukana sosiaalisissa yhteisöissä ja ovat muutenkin osallisia yhteiskunnan toimintaan. Oman elämänhallinnan opetteluun jotkut tarvitsevat hieman enemmän taustatukea kuin toiset. Oman elämän hallintaa lisäävät myös kaikki opiskelijoiden opiskeluaikanaan tekemät työharjoittelut ja kesätyöt. Näin nuoret pääsevät luontevasti mukaan työelämään.

Arvoisa puhemies! Suurta mielenkiintoa ovat herättäneet sisäministeri Kari Häkämiehen kesällä antamat lausunnot kuntien määrän vähentämisestä. Ministeri Häkämies heitti ilmaan kysymyksen, onko kunta itsenäinen, jos se on pysyvästi harkinnanvaraisen valtionavun piirissä. Toinen suupieli puhuu itsenäisyydestä ja toinen suupieli pyytää harkinnanvaraista valtionapua.

Kuntatalouden helpottamiseksi ollaan toteuttamassa kuntien valtionosuuksien indeksikorotukset täysimääräisinä. Samalla harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin lisätään 70 miljoonaa markkaa. Negatiivisena asiana on mainittava tietysti leikkausten kohdistuminen kuntien yhteisövero-osuuksiin. Leikkaus vaikuttaa kuitenkin tasoittavasti kuntien välisiin taloudellisiin eroihin ja auttaa heikompia kuntia. Yleisen taloudellisen tilanteen parannuttua ja vielä parantuessa ovat kuntien ja kuntayhtymien talousnäkymät parantuneet. Totuuden nimessä on kuitenkin tunnustettava, että kuntakohtaiset erot ovat vielä edelleen huomattavia.

Yhtenä mahdollisuutena kuntien on nähtävä uudistus sosiaali- ja terveyspalvelujen maksukorotuksien myötä. Maksukorotuksiin ollaan päätyttyä, jotta kunnilla olisi paremmat mahdollisuudet rahoittaa suurinta menoeränsä, sosiaali- ja terveyspalveluja. Kunnilla on luonnollisesti autonomisina yksikköinä valta päättää itse, ottavatko ne kyseisestä tilaisuudesta vaarin vai eivät.

Tietoyhteiskunnan panostus lapsiin on maksuttoman esiopetuksen käynnistäminen 1.8.2000. Kunnissa aprikoidaan parhaillaan, tuleeko esiopetus päivähoidon vai koulutoimen piiriin. Valtionosuuksina kunnille esitetään 240 miljoonaa markkaa esiopetuksen kulujen kattamiseen.

Kotikaupunkini Tampere on valmistelemassa esiopetuksen aloittamista ja sen eteen on tullut tilaongelma. Kuusivuotiaista Tampereella julkisessa päivähoidossa on ikäluokasta alle 60 prosenttia ja kun loput lapset tulevat esiopetuksen piiriin, on mainittu tilaongelma edessä. Valtionavut esiopetukseen eivät sisällä minkäänlaista helpotusta rakennuskustannuksiin. Lisärakentaminen on kuitenkin pakostikin edessä ainakin Tampereella.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ensimmäinen budjetti kymmeneen vuoteen, jonka myötä voimme aloittaa valtion massiivisen velan maksamisen, on kunniakas rajapyykki. Uutta vuosituhatta voisi tuskin paremmin aloittaa.

Ed. P a a s i o : Arvoisa puhemies! Mikä sen mieluisampi tapa aloittaa perjantai-aamu kuin näin: Oikein hyvää huomenta kaikille salissa olijoille ainakin!

Tässä salissa on viime päivinä syleilty laajasti koko maailmaa. Kaikki haluavat toinen toisensa perään vakuuttaa samoja asioita, kuka korostaen hyviä, kuka valittaen huonoista kohdista. Kenties itekin sorrun moiseen aiemmin puhutun

asian toistoon taikka vakuutteluun, mutta koetan kuitenkin keskittyä vain yhteen, korkeintaan puoleentoista asiaan.

Kesällä kuultiin Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastajien tekemän selvityksen tuloksista. Tarkastusviraston väite tarkoituksenmukaisesta valtion tulojen aliarvioimisesta vuodesta toiseen on otettava erittäin vakavasti. Jos tämä sali hyväksyy selvityksen tuloksen vain olankohautuksilla, on syytä kysyä, miksi annamme ehdoin tahdoin omaa budjettivaltaamme muualle. Sitten väänämme täällä kättä jostain minimaalisista summista koko budjettiin verrattuna. Voi olla, että tämä opiskelijoiden asumistukiasiakin olisi saatu hoidettua ilman leikkauksia, jos tässäkin budjetissa on tulot jälleen vedetty alakanttiin.

Salissa on eilen illalla kuultu joitain käsittämättömiä kommentteja opiskelijoiden asumistuesta. Askeiseen ed. Tiuran puheeseen muun muassa viitaten, että on tämä työryhmä, mikä on mukamas kokoontunut ja etsii tätä 130:tä miljoonaa markkaa joltain momentilta, uskon, että tämän puheenvuoron jälkeen päästään jonkinmoiseen lopputulokseen, että sitä on aivan turha etsiä mistään. Ed. Tiura esitti vielä, että leikkauksia olisi tehty myös muille yleisen asumistuen puitteisiin. Pidän täysin käsittämättömänä, että otetaan toisilta köyhiltä ja annetaan toisille köyhille.

Eilisillan puheisiin. Ed. Piha totesi puheenvuorossaan, että nuoret edustajat olisivat eilen perustaneet eduskuntaan eräänlaisen maanalaisen armeijan eli jonkinmoisen vakoiluorganisaation asian tiimoilta. Me sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän nuoret jäsenetemme tiedä moisesta organisaatiosta mitään, mutta olemme kylläkin valmiit keskustelemaan avoimesti opiskelijoiden asumistuesta ja sen ongelmallisuudesta.

Ministeri Lindén sen sijaan kertoi lähtökohdan budjettiriihessä olleen milloin Opas-työryhmän esitys, milloin kaikkien opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiriin ja milloin yleisen asumistuen kustannuksella rahoitettavat opiskelijoiden asumistuen korotukset. Taisi olla ministerillä liian monta lähtökohtaa, kun lopulta budjettiesitys tuli nykymallilla esiin tukiprosentin ollessa alkujaan 67, josta se saatiin hilattua 3 prosenttiyksikköä ylöspäin, eikä 3 prosenttia, niin kuin ministeri Lindén väitti.

Käsittämätön on myös ministeri Lindénin kommentti siitä, että opiskelija valitsisi tukensa painotuksesta opintorahan ja asumislisän välillä.

Järjetöntä! Eiväthän nämä tukimuodot ole missään määrin vaihtoehtoisia.

Hallitusohjelmassa todettua tekstiä "yhtenäistettävä perusteitaan" voidaan tulkita monella eri tavoin. Joku tulkitsee, ettei mitään ihmisryhmää, ei edes opiskelijoita, saa karsinoida erilleen muusta systeemistä, vaan kaikki tuensajat olisi siirrettävä yleisen asumistuen piiriin. Siinä tuki on ympärivuotinen, asuvathan opiskelijat kesälläkin — ainakin käsittääkseni. Toinen tulkinta on juuri tämän budjettiesityksen kaltainen, ja kolmantena voisi joku tulkita, että poistetaan koko järjestelmä kaikilta, niin saadaan systeemi yhtenäiseksi. Viimeinenkin tulkinta on täysin mahdollinen, mutta ei milloinkaan toivottavasti toteutettava.

Mielenkiintoista on myös havaita, että kokoomuskin on vihdoinkin kiinnostunut asiasta. Kesäkokouksessaan se ei ottanut asiaan kantaa, ainakaan julkisuuteen asti tieto ei yltänyt, eikä myöskään asiasta vastaava ministeri ole ilmaissut mielipidettään asiaan ennen kuin vasta lähetekeskustelussa.

Arvoisa puhemies! En aio puhua siitä, miksi opiskelijoiden asumistukisysteemi tulisi korjata. Siitä on pidetty jo tarpeeksi monta ja hyvää puheenvuoroa, joten turha lähteä toistamaan niitä. Keskityn puheessani samaiseen asiaan mutta hieman eri näkökulmasta. Mielestäni pelottavinta tässä opiskelijoiden asumistukiasiassa lieenee, että kukaan ei tunnu oikeasti tietävän, mistä on kyse. Mihin perustuu budjetissa esitetty 130 miljoonan markan säästö? Ymmärrän kyllä, että budjettiteknisesti on oltava jokin luku, mutta olen kuitenkin ymmärtänyt, että lukujenkin pitäisi perustua jonkinmoiselle todellisuudelle.

Kesäisten ja alkusyksyisten selvittelyjeni perusteella kyseinen leikkaussumma ei itse asiassa perustu mihinkään. Se on vain ja ainoastaan yksi budjettitekkinen luku, miltä puuttuu todellisuuspohja kokonaan. Tiedän kyllä, että arviolukujahan nämä ovat, mutta tämä luku ei ole edes minkäänlainen arvio mistään todellisuudesta. Valtiovarainministeriön virkamies neuvoi kääntymään opetusministeriön puoleen laskelmia 130 miljoonasta markasta pyytäessäni. Valtiovarainministeriöstä myös todettiin, mahtaako todellisia laskelmia oikeastaan ollakaan, kun luvut muuttuvat jatkuvasti. Sitä paitsi valtiovarainministeriöllä ja opetusministeriöllä on kuulemma jo eri luvut lähtökohtaisesti.

Opetusministeriöstä sain vähän saman tyyppisen vastauksen. On kuulemma olemassa eri sortin laskelmia, kun on niin monta koulukuntaa-

kin. Eikä heillä nyt oikein mitään laskelmiakaan kuulemma tästä ollut, kunhan joitain laskuharjoituksia. Lipsauttipa virkamies loppuun, että itse asiassa laskelmia ei ole tehty lainkaan tämän esityksen pohjalta.

Sain kuitenkin opetusministeriön laskuharjoitukset nähtäväkseni ja kauhistukseni sen kuin kasvoi. Asumislisän lisäkustannuksia laskettaessa on ne kuukaudet, joilta tukea maksetaan, eli opiskelukuukaudet, oletettu milloin 9 kuukaudeksi, milloin 9,2 kuukaudeksi, 9,5 kuukaudeksi tai jopa 10 kuukaudeksi. Kirjo on siis valtava, eikä moisella oletusarvojen sotkemisella ole mitään tekemistä keskiarvojen saatikka logiikan kanssa. Yksinkertaisilla yhteenlasku- ja kertolaskuvirheillä on saatu laskelmiin jo muutamien miljoonien heitto. Huippuna on vielä se, että loppusummasta, mikä on laskettu 70 prosentin tuen pohjalta, on vielä vähennetty 10 prosenttia jostain täysin käsittämättömästä syystä. Kun erilaiset virheet kumuloituvat lopputulokseen, silloin puhutaan jo useammista miljoonista. Mielestäni ei mikään pikku juttu.

Kun kerran toisetkin heittelivät erinäisiä lukuja päätyen johonkin tulokseen, lähdin itsekkin hie-man leikittämään luvuilla. Minulla oli samat lähtökohdaperusteet opiskelijoiden määrstä ja vuokratasosta kuin opetusministeriölläkin. Keskiarvoin ja yksinkertaisin kaiken. Kas kummaa, miten kävikään! Oma lukuleikkittelyni tulos oli aika tarkkaan tuo 130 miljoonaa markkaa. Omissa laskuissani tosin jätin kokonaan huomiotta mahdolliset menolisäykset muille momenteille, mitkä aiheutuvat järjestelmän muutoksesta. Nykyisessä järjestelmässä käsitellään asumistuen piirissä olevia yhtenä kokonaisuutena. Uuteen järjestelmään siirryttäessä yhdestä tuleekin kaksi taikka useampi yksikkö. Toivottavasti on huomioitu, etteivät kaikki järjestelmästä toiseen nyt siirrettäviksi esitetyistä ole opiskelija — opiskelija-pariskuntia, vaan mukana on myös opiskelija — työtön- ja opiskelija — työtätekevä pariskuntia.

Lisämenoja aiheutuu arvaamattomista elementeistä, työttömän tai muuten pienituloisen toisen osapuolen omasta asumistuesta, mahdollisista kesäkuukausien toimeentulojen tuista ja mistä muista kaikista lie. Onko kuntapuolella varauduttu tähän? Onko valtio ennakoanut tulevia lisämenoja kunnille? Tuskinpa.

Kaiken tämän jälkeen uskallan epäillä, mah- taako yhteiskunta itse asiassa säästää tässä kohdassa yhtään mitään. Budjettiteknisellä lukuheittolla on vain saatu herätettyä systeemiin tarkoi-

tettuja muutoksia. Tiedän, että aina muutoksia tehtäessä on niin voittajia kuin häviäjiäkin, mutta silti on huolehdittava, että muutokset kohtelevat kohteitaan oikeudenmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Kokoomus on toittottanut täällä, että asiat ovat korjattavissa, kunhan budjetin loppusummaan ei kosketa. Kaiken edellä kertomani jälkeen uskaltanen kysyä: Millä tarkkuudella he halusivatkaan pitää loppusumman samana: pennilleen, markalleen, kymppilleen, miljoonan tarkkuudella vai jotakin siitä välistä? Olisi syytä ensin tarkistuttaa budjetin sisällä olevat luvut, ennen kuin edes ruvetaan puhumaan mistään leikkauksista tai niiden kompensoimisesta muilta sosiaaliturvan momenteilta.

Ed. Lehtomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kaksi edellistä puhujaa on kiinnittänyt puheissaan huomiota tähän niin sanottuun maanalaiseen armeijaan, joka eilen nousi täällä esille, että tällainen ryhmä olisi perustettu, niin en malta olla siihen kommenttiani lausumatta.

Kokoomuksen taholta on esitetty, että eduskunnassa on nuorten kansanedustajien toimesta perustettu tällainen ryhmä tämän asumistukiasian ympärille. Kun nyt kävi ilmi, että SDP:n nuori siipi ei asiasta tiedä mitään ja minä voin kertoa, että keskustankaan nuori siipi ei tiedä mitään, tulemme siihen johtopäätökseen, että tämä on kokoomuksen sisäinen ryhmä, joten näin pitäisikin sanoa ääneen.

Vaikka kokoomus onkin tai ainakin on olevi-naan suuri ja mahtava, niin koko eduskuntaa se ei sentään edusta.

Ed. Puhakka: Arvoisa herra puhemies! Luonnehtiessamme käynnissä olevaa budjettikeskustelua lienee se kulminoitavissa käden-vääntöön kuntien taloudellisesta tilasta. Näkemysrojen etäisyys toisistaan paljastuu viimeistään arvioinneissa valtion talousarvion heijastu-massa kuntatalouteen, jolloin haitari lienee liki 1,3 miljardia markkaa.

Suomatta oikeassa olemisen iloa kummalle-kaan väitteelle lienee realistisuuden nimissä syytä muistuttaa, millä hinnalla kuntatalouden tun-nusluvut ovat syntyneet. Tulos on kiskottu lapsi-perheiden, sairaiden ja eläkeläisten selkänahasta. Ed. Tiisanen kiteytti tilanteen tiistain istunnossa vastaansanomattoman selkeästi. Hänän totesi, että sairaat tervehdyttävät kuntatalouden. Mi-käli joku erehtyy epäilemään väitteen paikkansa-pitävyyttä, se on helposti tarkistettavissa asia-

kasmaksujen korotuksien kohdalla, joiden arvioidaan tuottavan kuntakirstuun 350 miljoonaa markkaa.

Katsellessani tv-kameroiden loisteessa käytyä kilpakehua siitä, miten hyvin meillä meneekään, mietin mahdollisten katsojien tunteja. Miltä mahtaa tuntua kroonikosta, joka yrittää hotkia hänelle tuputetun ruuan, jotta seuraavakin potilas saisi vielä lämpimän särpimen? Tai hoitajasta, joka omassa selkänahassaan tietää tasan tarkkaan taloudellisen tervehdyttämisen ihanuuden? Tai lapsensa erityisopetuksesta taistelemaan joutuneesta äidistä, joka kantapäähän kautta on joutunut huomaamaan, millaista sanahelinää onkaan tässä salissa hyväksytty perusopetuslaki, kun sen toteuttamiseen ei tunnu olevan varoja, resursseja eikä edes tunnu tulevankaan? Tai loppumattoman pitkässä leikkausejona viruvasta potilaasta, joka priorisoinniksi nimetyn arvonnän keskellä odottelee arpaonnen osumista kohdalleen?

Näille ihmisille talousarvion sisältämät korotukset päiväkirurgiaan, laitos- ja hammashoittoon, poliklinikka- ja terveyskeskumaksuihin sekä aivan erityisesti lasten päivähoitoon ovat merkittäviä kuluja. Jos perusteeksi mainitaan se, kuten salissa olemme kuulleet, ettei korotuksia ole viime vuosina tehty, voitaneen samalla kysyä, millaisia korotuksia on sisältynyt terveyspalvelujen suurimman käyttäjäjoukon, eläkeläisten, toimeentuloon viime vuosina.

Yhteiskuntamme eräs kaikkein keskeisimpiä haasteita onkin siten tasavertaisuuden toteutuminen palvelujen suhteen. Tässä mielessä on tyydytyksellä pantava merkille kuntien harkinnanvaraisten avustusten lisääntyminen 70 miljoonalla markalla.

Ongelmallisinta kuitenkin niin kuntalaisten kuin kuntataloudenkin kohdalla on sairaanhoitoon esitetyn maksukaton vaikutukset. Mikäli julkisuudessa esitetty arviot hoitopäivämaksun korvaamisesta 70 markan omavastuulla sairaalavuoteesta pitävät paikkansa, ei voi tulla mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että talousarvioon sisällytetty esitys on uskomattoman keskeneräinen ja sen heijastusvaikutukset tyystin tutkimattomat. Se, minkä on esitetty olevan kunnille tuloa, voikin yhtäkkiä kääntyä menoksi. Tämä ei taas liene kenenkään etujen mukaista.

Eräs tämän salin mantra, käyttäkseni tätä muotisanaa, on se, että tuleville polville ei pitäisi siirtää meidän velkojamme. Loogisuuden nimesä on kuitenkin todettava, että itseisarvoisen säästämisen helmassa saattaakin liukua makset-

tavaa runsaasti tulevaisuuteen. On näet arvioitu, että nykyisten noin 10 000—15 000 syrjäytyneen nuoren saattaminen eläkeikään asti maksaa yhteiskunnalle 60 miljardia markkaa.

Akatemiaprofessori Lea Pulkkinen on omiin tutkimustuloksiinsa perustuen todennut, että kymmenen tuntia viikossa yksin ilman molempia tai jompaakumpaa vanhempaa on liikaa vielä 14-vuotiaallekin. Tämän rajan ylittyminen korreloi tuu suoraan riskiin altistua ongelmakäyttäytymiseen tai syrjäytymiseen.

Kun eräs riskikynnys ajoittuu koulun jälkeisiin iltapäivän tunteihin, en voi olla ihmettelemättä, että koulujen iltapäiväkerhoihin on talousarviossa osoitettu yhteensä vain 4 miljoonaa markkaa. Mikäli me todella haluamme vaikuttaa tässäkin salissa usein esille nostettuun nuorisongelmaan, huumeongelmaan, kyseistä määrärahaa tulee tuntuvasti korottaa. Samalla tulisi pohtia paluuta entiseen ja hyväksi koettuun käytäntöön, jolloin opettajat pitkälti vastasivat koulun kerhotoiminnasta itse varsin pientä ja muodollista korvausta vastaan.

Vieläkin helteisenä jatkuva kesä on ollut erittäin kohtalokas Etelä-Suomen maataloudelle. Sato on kauttaaltaan jäänyt puoleen normaalisista, monin paikoin jopa sen allekin. Tilanteen kurjuutta osoittaa sekin, että karjatiloihin on aloitettu talviruokinta jo heinäkuussa, koska kuivuus on kulottanut nurmet. Arviolta 30—60 prosenttia viljelijöistä on kunnista riippuen tähän mennessä jättänyt satovahinkoilmoituksen. Lukumäärän alaisuus johtuu monien kokemasta pettymyksestä aikaisempien korvausten suhteen, mutta myös ilmoitusvelvollisuuden varhaisuudesta, jolloin moni vielä kuvitteli mahdollisen toisen rehusadon paikkaavan alkukesän vahingot. Joka tapauksessa tilanne kuvaa sitä taloudellista ja henkistä tilaa, minkä keskellä maalla eletään.

Palauttaessamme mieliimme vuoden takaisen katon ankarine sateineen on sanomattakin selvää, että toinen, mahdollisesti vieläkin ankarampi kato on jo taloudellisesti liian raskas kannettavaksi. Esitänkin, että hallitus harkitsisi vakavasti ja sisällyttäisi tarvittavat määrärahat tilakohtaisen korvauksen täydentämiseksi yleiskorvauksella, joka kohdentuisi Etelä-Suomeen. Samasta syystä olisi erittäin toivottavaa, että nyt vielä avoinna olevat maatalouspoliittiset ratkaisut voitaisiin saattaa ratkaisuun mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Professori Uolevi Lehtinen on korostanut julkisuudessa palvelusektorin kes-

keistä merkitystä työllisyyden myönteisen kehityksen kannalta. Hänen sanojensa mukaan edustaessaan lähes kahta kolmasosaa niin työllisyydestämme kuin kansantuotteestammekin on palvelusektori avainasemassa hyvinvointiyhteiskuntamme säilyttämisen kannalta. Tämän myönteisen kehityksen kannalta on palvelusektori toistuvasti painottanut työn verotuksen, välillisten työvoimakustannusten ja ennen kaikkea arvonlisäverotuksen alentamista.

Ajatukseen on helppo yhtyä muistaessamme, että EU-jäsenyys toi mukanaan eräille palvelualoille 22 prosentin arvonlisäveron. On toki myönnettävä, että EU:ssa käynnistyvään arvonlisäverokokeiluun saattaa kohdistua turhankin suuria toiveita ja odotuksia. Mikäli taas jotkut tutkimustulokset kokeilun myötä avautuvista jopa 5 500 työpaikasta pitävät paikkansa, ei se taas voi olla näkymättä työttömyystilastossa, puhumattakaan sen vaikutuksesta harmaaseen talouteen. Tätä taustaa vasten en voikaan ymmärtää, miksi emme uskaltautuisi tähän kokeiluun, olletikin kun sen vaikutuksessa tulevat olemaan työvoimavaltaiset alat, kuten parturit, kampaamot, tietyt korjaus- ja huoltotehtävät sekä ravintolat.

Ed. H u o v i n e n : Arvoisa puhemies! Budjetista on puhuttu täällä jo useita päiviä pitkään ja hartaasti. Niin tietysti pitääkin tehdä. Onhan kyse ehkä tärkeimmästä asiasta, jolla eduskunta käyttää ylintä päätösvaltaansa ja ohjaa maamme tulevaisuutta.

Uutena edustajana olen hiukan ihmetellyt sitä tapaa, jolla esimerkiksi kokoomus on valtiovarainministeri Niinistön johdolla esittänyt, että tämä nyt käsissämme oleva hallituksen esitys ensi vuoden tulo- ja menoarvioksi olisi jo valmiiksi niin hienosti ja upeasti valmisteltu, ettei siihen itse asiassa eduskunnan tarvitse lausua enää mitään. Viesti tuntui olevan: mitään ei saa muuttaa. Kummeksun kovasti tällaista ajattelutapaa, joka veisi eduskunnalta sille kuuluvan ylimmän päätösvallan sekä entisestään heikentäisi kansalaisten luottamusta itse valitsemaansa eduskuntaan ja meihin valittuihin edustajiin. Ymmärrän toki halun tiukkaankin linjaan, mutta jotenkin kyllä tuntuu siltä, ettei kysymys välttämättä olekaan tiukka linjasta vaan arvovallasta.

Erityisen paljon ihmetyttää se, että tätä edellä mainittua sanomaa on viestitetty budjetin valmistelijoiden suunnalta, siis samalta suunnalta, joka sai melko kovaa kritiikkiä hiljattain Valtiontalouden tarkastusvirastolta. Tarkastusker-

tomuksessa painotettiin muun muassa sitä, että valtiovarainministeriön tulee laatia talousarviot niin, että ne mahdollisimman hyvin vastaavat odotettavissa olevia tuloja. Nythän tuloarviot ovat kohonneet keskimäärin noin miljardin markan verran hallituksen esityksen tuloarvioista. Tulojen varovaisella arvioinnilla näyttää tarkastusviraston mukaan valmistauduttavan lisätalousarvion menojen kattamiseen ja tämä menetely ei ainakaan sen mukaan ole voimassa olevan lainsäädännön mukaista. Lisäksi tarkastusviraston mukaan ministeriön tulisi antaa virastoille ja laitoksille tuloarvioiden laadinnassa parempaa ohjausta. Tätä taustaa vasten puheet ja vaatimukset tiukasta linjasta sekä budjetin loppusumman pyhydestä tuntuvat hieman kummallisilta.

Puhemies! Opiskelijoiden asumistuen niin kutsuttu yhtenäistäminen on puhuttanut paljon tätä salia. Itse olen ollut hyvilläni, että eduskunta on huomannut asian merkityksellisyyden ja ottanut selkeästi kantaa opiskelijoiden asumistuen leikkaamista vastaan. Tosin ministeri Lindén koetti eilen täällä esittää, että kyseessä on kehittämistoimenpide, jolla tasa-arvoistetaan asumisen tukea opiskelijoiden kesken. Samalla linjalla jatkoi myös ministeri Niinistö tänään kyselytunnilla.

En tiedä, mitä tasa-arvoa he näkevät esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, joka täällä on jo aikaisemminkin esiin tuotu, johon tämä niin kutsuttu uudistus on viemässä, jossa korkeaa palkkaa ansaitsevan opiskeleva puoliso saa valtiolta automaattisesti tämän tulonsiirron. Kokoomus, jota ministeri Lindénkin edustaa, on aina puhunut kauniisti kannustavuudesta ja vastustanut tulonsiirtoja, mikäli ihminen tulee toimeen omilla tuloillaan, ja välillä vastustanut ihan ideologisesti. Haluaisin tietää, mikä ihmeen kannustavuus tällaiseen epätasa-arvoistavaan ja suorastaan epäoikeudenmukaiseen ratkaisuun liittyy.

Ministeri Lindén painotti eilen myös, että opiskelijajärjestöt ovat Opas-työryhmän kautta olleet hyväksymässä tätä mallia. Tämä ei pidä paikkaansa. Jokainen, joka on seurannut tästä hallituksen esityksestä käytävää julkista keskustelua, on varmasti huomannut, että nimenomaan opiskelijajärjestöt ovat aktiivisesti tuoneet esiin tämän mallin epäkohtia. En tiedä, onko ministeri ollut niin kiireinen, ettei ole tätä keskustelua ehtinyt seuraamaan, mutta opetusministeriön virkamiehiltä hänen luulisi kuulleen, että opiskelijajärjestöt olivat Opas-työryhmässä jo antaneet

periksi esimerkiksi asumislisän ympärivuotistamisen tavoitteestaan, jotta opintotuen asumislisä saataisiin yleisen asumistuen tasolle.

Mielestäni hallitusohjelman kirjaus opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmän yhtenäistämistä ei tarkoita leikkausta, vaan todellista kehittämistä, jolla parannettaisiin myös toista hallitusohjelman kirjausta eli opiskelijan toimeentulomahdollisuuksien parantamista, jotta opinnot voitaisiin saattaa loppuun nykyistä nopeammin. Juuri tätä tavoitetta opiskelijoiden asumistuen leikkaus lyö korvalle. Opintojen ohessa työskentely, josta nyt tehdään suoranainen pakko opiskelijalle, on nähdäkseni suurimpia syitä opintojen venymiseen.

Eräs tuttavani paheksui sitä, että opiskelijalle yleensä maksetaan mitään tukiaisia. Kun kysyin, millä opiskelijan sitten pitäisi tulla toimeen, hän vastasi: pankkilainalla. Kun kerroin, miten vaikea markkinahintaisen vuokra-asunnon maksaminen opiskelijalle on, vaikka hän yhdistäisi siihen koko opintotukensa, asumislisänsä ja vieläpä saamansa lainaosuuden, hän oli tyrmistynyt. Hänellä oli jotenkin sellainen harhakäsitys, että kaikki opiskelijat saavat ikään kuin automaattisesti jonkin opiskelija-asunnon, jossa vuokra on halpa.

Eräs ystäväni tuli juuri Helsinkiin opiskelemaan tänä syksynä. Kun hän oli yrittänyt saada opiskelija-asuntoa, hänelle oli ilmoitettu, että hän on 180:s varasijalla. Yllätyksenä monille on tullut myös se, että asumislisässä on niin sanottu maksukatto. Vaikka periaatteessa asumislisän tulisi olla se 67 tai 70 prosenttia vuokrasta, niin 1 275 markan ylittävältä osalta tukea ei tipu.

Itse suhteellisen vastavalmistuneena näen, että opiskelijoiden tukemisessa on kyse myös linjatkaisusta. Millaiset mahdollisuudet yhteiskuntamme tarjoaa opiskelijoille, jotka kartuttavat paitsi omaa, myös koko yhteiskunnan pääomaa kehittämällä sitä tietotaitoa, jota Suomi vastaisuudessaakin tarvitsee maailmankartalla pysyäkseen? Tuskin kukaan tätä koulutuksen vaatimusta vastaan väittää.

Monesti nuoret tekevät tätä tulevaisuutta suurelta osin juuri lainarahalla, joka on maksettava takaisin. Tähän keskusteluun tuovat oman lisänsä myös tuoreimmat uutiset, joiden mukaan pankit ovat irtisanoneet huomattavan määrän opintolainoja. Mistä muusta tässä voi olla kysymys kuin siitä, että opiskelijat ovat joutuneet toimeen tullakseen ottamaan lainaa, mutta kun valmistumisen jälkeen töitä ei olekaan löytynyt,

niin kuin takavuosina, eikä inflaatiokaan ole tullut avuksi, niin kuin aikaisemmilte opiskelijasukopolveille, niin lainat kaatuvat takaajan niskaan?

Puhemies! Kuntien tilanteisiin on kiinnitetty täällä myös paljon huomiota. On aivan selvää, että kuntien välillä on eroja ja sen lisäksi vielä kuntien sisälläkin on monenlaista kehitystä. Omassa kotikaupungissani, Jyväskylässä, on luotu paljon uusia työpaikkoja. Kaupunkimme on haluttu asuinkunta, ja yliopistomme vahvistaa asemaansa. Silti luotavat työpaikat ja kaupunkimme pitkäaikaistyöttömät eivät kohtaa, vaan kaupunkimme työttömyysprosentti on yli 20. Tämän vuoksi hallituksen toimenpiteet kaupunkikeskusten vahvistamiseksi ovat tervetulleita, samoin kuin pitkäaikaistyöttömyyden erityistoimenpiteet.

On ihmetyttänyt välillä, kun esimerkiksi ed. Pekkariinen on täällä esiintynyt suurena työllisyyden ja työllistämismäärärahojen puolestapuhujana, kun hän samaan aikaan Jyväskylän porvarienemmistöisessä valtuustossa on ollut päättämässä työllisyysmäärärahojen lähes jokavuotiseksi tavaksi tulleesta vähentämisestä. Tästä huomaamme, että kunta on se, joka viime kädessä tekee päätökset siitä, mihin rahansa laittaa. Ehkäpä Pekkariisen valinnat valtuutettuna ja kansanedustajana sitten vain poikkeavat toisistaan niin paljon. Onhan Jyväskylän ja Helsingin välinen matka toki kohtuullisen pitkä, kyllä siinä ehtii takkia kääntää.

Arvoisa puhemies! Toinen tämän salin mielialeita on tuntunut olevan aluepolitiikka. Oppositio on halunnut koko ajan antaa sellaisen kuvan, että hallitus tukee vain ja ainoastaan kaupunkiseutujen ja kasvukeskusten kehittämistä. En oikein ymmärrä, mitä pahaa on maakunnallisten keskusten vahvistamisessa. Myös oppositio tietää, että satsaamalla kasvukeskuksiin ja niiden kehyskuntiin, saadaan aktiivisuutta myös koko maakuntaan. Erityisesti ihmetyttää tämä valtava valitus näin EU-aikakaudella.

Kerronpa omakohtaisen esimerkin. Osallistuin itse kotikaupungissani EU-asiantuntijakoulutukseen, joka oli osa ammatillista täydennyskoulutusta. Me kaikki osallistujat olimme jostakin korkeakoulusta valmistuneita, mutta sillä kyseisellä hetkellä ilman työtä. Koulutuksen aikana saimme suuren määrän tietoa erilaisista rahoitusmahdollisuuksista, joita Euroopan unioni tarjoaa. Tällä hetkellä lähes kaikki tuon kurssin käyneistä ovat työllistyneet ympäri Keski-Suomea erilaisiin projekteihin, jotka omalta osaltaan

vahvistavat alueemme tasapainoista kehitystä. Mahdollisuuksia siis on. Itse odottaisin seutukunnilta vahvempaa panostamista yhdessä valittuihin toiminta-ajatuksiin ja osaamisalueisiin, joissa koetaan olevan seutukunnalla jotain erityisosaamista ja kilpailukykyä. Sitten voimallisesti paneuduttaisiin juuri näihin valittuihin toimintoihin eikä räpелlettäisi siellä täällä valittaen koko ajan, että voimavarat eivät riitä. Eiväthän ne riitäkään, jollei pystytty valitsemaan tarkemmin sitä, mihin halutaan panostaa.

Muuttoliike on asia, jolle ei välttämättä tässä salissa voida tehdä mitään. En minä ainakaan voi mennä Jyväskylän rajapyykille seisomaan ja käännyttämään nuoria, jotka haluavat tulla kaupunkiimme opiskelemaan, hakemaan avarampia maisemia ja parempia mahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Tänä iltana aikaisemmin opposition taholta paheksuttiin sitä, että hallituspuolueiden kansanedustajat ottavat kantaa talousarvioon ja esittävät siihen aiheellisia korjauskehdotuksia. Näin ei ilmeisesti saisi tehdä. Ei siis saisi käydä avointa keskustelua, saati esittää reippaasti kritiikkiä hallituksen esitykseen vain sen vuoksi, että nimen perässä ovat kirjaimet sd, kok, vas, rkp tai vihr. En tiedä, millaista demokratiaa oppositiossa harjoitetaan, jollei asioista saisi edes keskustella, varsinkaan juuri nyt kun nimenomaan on sen keskustelun aika. Meillä sosialidemokraateissa arvostetaan erilaisia näkemyksiä ja uskotaan siihen, että vain avoimen keskustelun kautta voidaan saada esiin ehkä sellaisiakin näkemyksiä, joita ei aikaisemmassa käsitellyssä ole tarpeeksi huomioitu. Ehkä tällainen moniarvoisuus on esimerkiksi keskustalle vierasta ja ehkä siitä löytyy joitakin syitä myös siihen, miksi juuri nämä viisi puoluetta tekevät yhteistyötä sateenkaarihallituksessa.

Hallitus ansaitsee kiitosta monesta asiasta. Yksi on esiopetuksen toteuttaminen. Toinen on työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelman aloittaminen. Kolmas on pitkäaikaistyöttömyyden nujertamiseen satsaaminen jne. jne. Listaa voisi jatkaa pitkään, mutta onhan kai aivan selvää, että hallituspuolueiden kansanedustajat haluavat täällä nostaa esiin kysymyksiä, jotka eivät välttämättä ole vielä hallituksen esityksessä aivan loppuun asti mietittyjä. Jos me hallituspuolueiden kansanedustajat alkaisimme esittää kaikkea sitä hyvää, mikä budjetista löytyy, tai oikeutettuja perusteluja nykyiselle hallituspohjalle, istuisimme täällä tuplatain koko sen ajan, minkä nyt käytämme. Sitä tuskin kukaan toivoo, ei kai edes oppositio.

Ed. Lehtomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huovinen puheenvuorossaan kiinnitti huomiota siihen, mitä pahaa on aluekeskuksiin panostamisessa. Ei ole missään tapauksessa kukaan kai sanonut, että siinä on mitään pahaa. Mutta kun puhuitte kehyskunnista, mikä on aluekeskuksen ympärillä oleva kehyskunta? Onko se sellainen, joka on 40 kilometrin päässä vai 100 kilometrin päässä tai sitten Lapissa 150—300 kilometrin päässä? Ovatko ne keskuksen ympärillä olevia kehyskuntia?

Se kehittyvä keskus ei sinne 300 kilometrin päähän auta yhtään mitään. Ainoastaan imppaa sieltä viimeisetkin voimavarat. Sen takia keskustaa ajaa sitä, että myös muualle kuin näihin keskuksiin, myös laajemmalle säteelle pitää panostusta kohdistaa.

Muuttoliikkeestä. Ed. Huovinen on vissiin luenut Ilta-Sanomia, kun on tuollainen samanlainen tyyli suhtautua muuttoliikkeen tulppaamiseen, että pannaan portti kaupungin rajalle tai mennään itse sinne seisomaan. Eihän siitä ole kysymys, vaan kysymys on siitä, että tarjotaan mahdollisuuksia jopa paluumuuttoon. Nimitäin niin ihmeellistä kuin se onkin, joku sinne Jyväskylään opiskelemaan tulevista saattaa jopa haluta Kainuuseenkin takaisin, että niitä mahdollisuuksia tarjotaan. En minäkään tule sinne kaupungin rajalle seisomaan.

Ed. Huovinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritin puheenvuorossani mielestäni tuoda esiin juuri sen näkökulman, että en minäkään ole painottamassa sitä, että nyt kaikki toimenpiteet pitäisi suunnata kasvukeskuksiin tai niiden kehyskuntiin, vaan nimenomaan yritin tuoda esiin sen näkökulman, että juuri niissä kunnissa, jotka eivät ole kasvukeskuksia tai niiden kehyskuntia, pitäisi entistä tarkemmin miettiä sitä, mihin niitä voimavaroja satsataan. Kyllä sieltäkin löytyy sitä osaamista ja tietotaitoa, kunhan vain saataisiin ne yhdet ja tietyt jutut, joihin kaikki voivat osallistua, eikä tarvitse olla sillä tavalla eripuraisia, että yksi satsaa tähän ja toinen tuohon, ja sitten ihmetellään, minne ne voimavarat ovat menneet.

Olen aivan samaa mieltä edustajan kanssa siitä, että tuskin kukaan toivoo sitä, että tämä olisi pysyvä liike, että tullaan niihin kaupunkeihin. Itse olen aivan varma siitä, että tämä on tällaista aaltoliikettä. Kohta mennään takaisin. Halutaan toisenlaisia elinympäristöjä. Olen aivan varma siitä. Mutta se ei poista sitä tosiasiaa, että tällä hetkellä ihmiset haluavat tulla esimerkiksi Jyvä-

kylään. Uskon, että ette tekään varmasti voisi mennä sinne kaupungin rajalle seisomaan ja kieltämään ihmisiä tulemasta esimerkiksi Jyväskylään.

Ed. K e r ä n e n : Arvoisa puhemies! Tämän lähetekeskustelun alkupäässä ryhmäpuheenvuorojen yhteydessä käydyssä keskustelussa valtiovarainministeri Niinistö totesi, että mitään uutta tai vaihtoehtoista ei puheenvuoroissa ole tullut esille. Onko hallitus sitten tuonut esille jotakin uutta, jotakin sellaista, mikä vastaa juuri tämän ajan haasteisiin?

Haluaisin muistuttaa, arvoisat edustajat, mitä ministeri Niinistö totesi budjetin esittelypuheenvuorossaan. "Pääministeri Lipposen toinen hallitus on jättänyt eduskunnalle ensimmäisen budjettiehdotuksensa, josta voisi ensiksi sanoa, että se noudattaa vanhaa linjaa." Mikä tämä vanha linja sitten on? Tähän me saimme vastauksen pääministeri Lipposelta, joka piti eilen istunnon alkaessa perusteellisen budjettipuheen. Pääministerin puhe oli sinänsä erinomainen kooste hallituksen tekemisistä ja myös aikeista. Oikea linjapuhe, niin sanoakseni, minusta asiallinen, jolle oteta huomioon tavan vuoksi oppositiolle heitettyjä iskusanoja.

Pääministeri totesi, että tiukka budjettipolitiikka on edelleen tarpeen. Niin ikään pääministeri linjasi hallituksen ykkösasiaksi työllisyyden; edelleen niin vero- kuin sosiaalipolitiikassakin hallituksen tavoite on ollut, ja tulevaisuudessa on, pienipalkkaisten ja vähäosaisten asia. Eri asia on sitten, onko hallitus tässä onnistunut. Pääministeri puuttui moneenkin asiaan, joita en tässä käy kertaamaan. Nehän voi lukea pöytäkirjoista. Totean vain, että juuri tämän kaltaista hallituksen esiintuloa oli mukava kuunnella. Siinä ikään kuin tuli esiin niitä arvopohjia, joille nykyhallitus politiikkansa rakentaa.

Herra puhemies! Hallituksen yhdestä linjasta tässä salissa oltaneen yksimielisiä. Valtion menot on pidettävä kurissa ja suurta velkaa on päästävä maksamaan. Tässä oli suora vastaus pääministerin asiaa koskevaan suoraan kysymykseen.

Monista muista budjetin perustana olevista linjauksista ja arvoista voidaankin sitten keskustella. Olen ottanut esiin muutamia asioita ja olen myös kirjannut muutaman vaihtoehtoon hallituksen politiikalle. Niitähän ovat kaivanneet niin pääministeri kuin valtiovarainministerikin.

Ensimmäiseksi: hallitus luottaa aluepolitiikkaa EU:n rakenne- ja sosiaalirahastoihin sekä EU:n maataloudelle antamaan tukeen. En aio

enää tässä kiistellä näiden rahojen määristä, mutta jokainen EU-hankkeessa mukana ollut tietää, että hankkeet tuovat alueelle jonkin verran resursseja hankaikana, mutta kuinka paljon pysyvää niistä onkaan jäänyt käsiin?

Vastuu aluerahojen käytöstä on maakunnissa, mutta hyvin merkittäviä päätöksiä tekevät myös hallituksen etäispäätteenä toimivat te-keskukset. Sitäpaitsi EU-rahoituksella ei voida vaikuttaa alueelliseen veropolitiikkaan, aloittavien yritysten tukemiseen esimerkiksi sosiaaliturvamaksupolitiikalla tai esimerkiksi polttoaineverotukseen tai paljon puhuttuun kuljetustukeen.

Nähdäkseni hallituksen tulisi nimenomaan tällaisena aikana ottaa käyttöön todella uusia aluepoliittisia keinoja, joita edellä luettelini. Näillä voitaisiin vaikuttaa tässäkin salissa — viittaan edelliseen puhujaan — vaikkapa alueelliseen työllisyyteen, muuttoliikkeeseen, tämänhetkisiin asunto-ongelmiin sekä muuttoliikkeestä seuraaviin monenlaisiin sosiaalisiin ongelmiin.

Toinen esimerkki. Työllistämisessä hallituksella ei ole uusia keinoja. Hallituksen pääasiallinen keino on ollut ja näyttää edelleen olevan odottaminen. Hallitus odottaa, että hyvänä jatkuva kasvu ja sen ruokkimat markkinat hiljalleen toisivat meille töitä. Budjetin tekstissä ainoastaan viitataan EU:n työllisyysuuntaviivojen tavoitteisiin eikä budjetti edes mainitse kyseisen asiakirjan yhtä keskeistä toimintalinjaa: pienyritysten syntymistä ja toimintaa tukevaa tavoiteohjelmaa.

Nähdäkseni hallituksen, jos se todella pitää työllisyyttä ykkösasiana, tulisi panostaa siihen, että etsitään uusia todellisen työllistämisen keinoja esimerkiksi juuri vero- ja sosiaalipolitiikasta, kannustavuudesta, yritysten, erityisesti pienyritysten ja palveluyritysten maksu- ja tukipolitiikasta. Täsmälleen saman tyyppisistä keinoista, joita tuli esille myös aluepolitiikkaa käsitellessäni. Sen sijaan työministeriön määrärahoista löytyvät kyllä edelleen kaikki vanhat keinot, jopa 2 markan korotus peruspäivärahaan. Näihin perinteisiinkin työvoimapolitiittisiin keinoihin pitäisi pystyä luomaan systeemit, jotka todella toimivat oikeassa elämässä.

Kuntapolitiikasta ministeri Niinistö totesi esittelypuheenvuorossaan: " - - jotkut kunnat eivät menesty ollenkaan keskiarvon mukaisesti — päinvastoin ovat vaipuneet melkoihin vaikeuksiin. Tämän vuoksi harkinnanvaraista valtionapua on tarkoitus korottaa tässä budjetissa 70 miljoonalla markalla, joka on tuntuva lisäys. Mutta tässäkin kannattaa muistaa se, että ei mi-

nusta ainakaan mikään kunta voi rakentaa oloansa pysyvän harkinnanvaraisen avun vaaraan. Kyllä tällä harkinnanvaraisella on tarkoitus auttaa pahimman yli omille jaloilleen, ja jos niin on, että kuntasektorissa jotkut kunnat ikään kuin eläisivät tällaisen harkinnanvaraisen avun varassa tai rakentaisivat tulevaisuuttaan sen vaaraan, niin minusta se on täysi näyttö omasta elinkelvottomuudesta.”

Pääministeri taas eilisessä puheessaan totesi, että kuntien yhteistyö tai kuntaliitoksetkaan eivät saa olla tabu.

Arvoisa puhemies! Vaikka olenkin keskustasoppositiion edustaja, minä uskallan allekirjoittaa nämä molemmat lausumat. Sen sijaan en ole olenkaan tyytyväinen niihin keinoihin, mitä hallitus on tehnyt kaikkien kuntien ja kaikkien kuntaalaisten tasapuolisen kohtelun puolesta — vai onko hallitus yleensä tehnyt? Koko maassa nimittäin kuntien verotulojen nousu kuuden seitsemän viime vuoden aikana esimerkiksi yhteisöverojen ja kiinteistöverosyistä johtuen on korvannut keskimäärin kuntien valtionosuuksien menetykset. Mutta erityisesti syrjäseutukunnissa verotulojen nousu on ollut olematonta. Valtionosuuksia on kuitenkin leikattu kaikilta saman kaavan mukaan.

Useat ministerit ovatkin todenneet, että kaikilla kunnilla ei mene yhtä hyvin, ja syykin on selkeä: työtä ja verotuloja ei kaikilla kunnilla ole. Tämän pitäisi osoittaa, että valtionosuuksien leikkaukset ja perusteet on suunniteltu väärin. Kaikkien kansalaisten kohtelemisen tasapuolisesti pitäisi tuki olla nimenomaan valtion tavoite. Nykyisellään valtionosuuksissa ei kuitenkaan huomioida kuntien veropohjaa, ja kuntien käytettävissä olevat varat koostuvat nimenomaan veroista ja valtionosuuksista. Tämä palautuu myös aluepolitiikkaan. Työllisyyden parantuminen myös syrjäkunnissa lisäisi verotuloja. Aluepolitiikan tehostaminen ja uudet keinot olisivat paras keino myös kuntatalouteen.

Neljäntenä arvoasiana otan vielä esille sosiaali- ja terveyspolitiikan. Ed. Aula kysyi puheenvuorossaan tiistaina, onko oikein maksattaa valtion velkaa niillä opiskelijoilla, joiden toimeentuloa hallitus nyt kaventaa. Kysymys on hyvä ja paikallaan. Aivan yhtä hyvin voisin myös kysyä, onko oikein, että valtion velkaa maksatetaan niillä, jotka sairastavat. Eivät opiskelijat eivätkä sairaat ole tätä velkaa aiheuttaneet.

Minä en lähde yksityiskohtaisesti käsittelemään korotettavia sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja. Ne on ruodittu täällä jo moneen ker-

taan. Samoin asuntopolitiikka saa olla nyt käsittelemättä, enkä myöskään kertaa yksityiskohtaisesti eläkeläisten tai veteraanien tai lapsiperheiden tai mielenterveyspotilaitten tai vammaisten tai opiskelijoiden ongelmakysymyksiä. Sen haluan kuitenkin kysyä, mille arvoille hallituksen budjettiesitys näiltä osin sosiaali- ja terveyspolitiikassa perustuu. Ymmärrän hyvin, että nykyisen kehysbudjetin aikana säästöt kohdistuvat joko kaiseen hallintokuntaan ja sosiaali- ja terveysbudjettiin on tietysti varsin suuri ja säästöjä on sieltäkin löydyttävä, jos pysytään kehysbudjetissa. Kehyksien ei tule kuitenkaan olla ikuisia, vaan hallituksen olisi syytä miettiä, mikä on valtiovalan perustehtävä. Sosiaalitoimi jo nimensä mukaisesti on se julkisen vallan toimiala, jonka kohteena ovat yhteiskunnan vähäosaiset. Kiristämällä kansalaisten mahdollisuuksia sosiaali- ja terveystoimen peruspalveluihin hallitus vain lisää vähäosaisen kansanosan pahoinvointia, ja tästä lankeaa varmasti lisälaskua tulevaisuudessa.

Tähän voisi ottaa yhden esimerkin. Lisätyillä maksuilla voidaan kunnille koota 350 miljoonaa markkaa maksukaton vaikutus huomioiden. Tämä on, arvoisat kuulijat, vain kahdeksastoistaosa suunnitellusta valtion velan lyhennyksestä taikka vain vajaa prosentti koko sosiaali- ja terveysbudjetista. Onko tämä todellakin oikea tärkeysjärjestys?

Huomaan vielä, arvoisa puhemies, että en ole tässä puheessani ehdottanut yhtäkään ainoata määrärahan lisäystä. Siitähän hallitus oppositiota aina syyttää. Hallituksen suunnitelmille esittämäni vaihtoehdot merkitsevät kuitenkin sitä, että budjetin sisällä painotukset tulee tehdä toisin ja nimenomaan nykyistä paremmin.

Lopuksi siteeraan vielä ministeri Niinistön esittelypuheenvuoroa: ”Budjetin keskeisenä sanomana on vakaus ja edelleenkin tulevaisuuden uskon ylläpitäminen ja vahvistaminen. Hallitus on nähnyt, että niin taloudellisen kuin muunkin hyvän tulevaisuuden kannalta juuri tulevaisuudensuhtautuvat, on tuikitärkeä asia.” Asia on juuri näin tärkeä, mutta kysyn, ovatko hallituksen valitsemat keinot oikeita.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus on nukkumassa, mutta aluksi voisi tietysti kiittää siitä, että hallitus on lähtenyt sille vanhaa linjaa edustavalle tielle, jota ed. Keränen peräänkuulutti. Se tarkoittaa hyvin yksiselitteisesti sitä asiaa, että tämän hallituksen tehtävä on velan lyhentäminen ja pitää Suomi kurssissa. Meidän on

pakko todella lyhentää näitä velkoja, koska en ainakaan minä halua jättää näin velkaista isänmaata lapsille ja lastenlapsille. Itse me olemme ne velkamme aiheuttaneet, tämä sukupolvi ja meitä ehkä vähän nuoremmatkin.

Toisaalta budjetista on myös löydettävä tulevaisuudessa väljyyttä sille tosiasialle, että tulemme tarvitsemaan eläkkeiden maksatukseen rahaa, kun suuret ikäluokat tulevat eläkeikäänsä. Ennen sitä on tärkeää pienentää valtion velkaa, koska pelkkien korkotulojen maksaminen vuositain näin suuresta velasta on aika kohtuuton, jos ajatellaan, että yli 30 miljardia meillä olisi väljyyttä käyttäjä suomalaisten ja kansalaisten hyvinvointiin.

Kun budjettitalouden velkaa lyhennetään nyt 6 miljardia ja valtiontalouden velkaa 7 miljardilla markalla, on valtionvelan markkamäärä alentunut ensi vuoden lopussa 416 miljardiin markkaan, ja se ei kansantaloudellisesti eikä myöskään kansainvälisesti ole mikään yhdentekevä asia. Se on huomattavan suuri summa ja mielestäni ainoa oikea tie.

Kun täällä eräät hallituspuolueiden edustajat ovat kovasti hallitusta läksytelleet, niin toteaisin, että hallitus tässä ohjelmassa on ollut yksimielinen. On kuitenkin totta, että täällä meillä kansanedustajilla, jotka emme ole hallituksessa ministereinä, on mahdollisuus lausua mielipiteemme, myös meillä kokoomuksessa. Ei meidän suutamme ole suljettu, ja varmasti niillä puheilla, mitä täällä tänä vuonna budjetin yhteydessä käytetään, toivon mukaan on vaikutusta sitten, kun ensi vuoden budjettia teemme.

Mielestäni meillä on muutamia asioita, joita meidän tulevaisuuden tähden täytyisi todella voimakkaasti pohtia ja miettiä. Ne ovat tietysti taloudelliset asiat, mutta on paljon inhimillisiäkin asioita. Nostan yhden asian esille, ja se on kansalaisten syrjäytyminen ja siinä vaarassa olevat henkilöt. Pahalta se tietysti tuntuu erityisesti nuorten kohdalta.

Tämä tulee veronmaksajille todella kalliiksi, ja tietysti se ihmiselle itselleen on aikamoinen tragedia. On tietysti äärimmäisen tärkeää herätä huomaamaan, että meidän täytyy kohdistaa huomiomme nuorten pahoinvointiin nyt eikä huomenna, kun yhä useampi ajautuu yhteiskunnan marginaaliin.

Työpajatoiminta on mielestäni eräs hyvä keino syrjäytymisen ehkäisemiseksi tämän kaltaisille nuorille. Olen iloinen huomattessani, että opetusministeriö pyrkii vakinaistamaan pajaohjaajien toimintaa kunnissa.

Olen samaa mieltä siitä, että jos järjestelmästä aiotaan saada toimiva, työpajojen sisältöä ja laatua tulisi kehittää entistä paremmin. Nuorten elämänhallinnan parantaminen on ensisijainen keino koulutusmotivaation synnylle.

Syrjäytymisprosessi saattaa alkaa jo hyvinkin varhain, nuoruudessa, lapsuudessa. Siksi on tärkeää, että etenkin yläasteen, joka nuorten kehitysvaiheessa on erittäin herkkää aikaa, tulee omalta osaltaan panostaa sosiaalipedagogiseen kehittämiseen ja avun antamiseen. Uusi koululaki, jota edellinen eduskunta oli säättämässä, antaa tähän erittäin hyvät mahdollisuudet. Esimerkiksi koulunkäyntiavustajat me nostimme lain tasolle.

Vakavassa syrjäytymisvaarassa on tällä hetkellä arviolta noin 10 000—15 000 alle 25-vuotiaasta nuorta. Nuorten syrjäytyminen työmarkkinoilta sekä mahdolliseen sosiaaliseen huonosuuteen ja rikollisuuteen ajautuminen todella koituvat yhteiskunnalle hyvin kalliiksi pitkällä tähtäimellä. Jos emme todella käy kiinni asiaan tänään, huomaamme sen maksaneen meille moninkertaisesti tulevaisuudessa.

Toinen asia on huumeiden ja päihteiden käyttö. Ne vaatisivat tältä eduskunnalta todellisia tekoja. Ei pelkkä valistus enää riitä, täytyy todella löytää myös ne puuttuvat hoitopaikat, joita Suomeen ei ole kehitetty kymmenen vuoteen, oli hallitusvastuussa kuka tahansa. Tärkeää on osoittaa, että yhteiskuntamme kannustaa työntekoon ja tarjoaa myös siihen mahdollisuuden. Ensi vuoden alusta lähtien kaikille työntekijöiksi ilmoittautuville työttömille nuorille on tarjottava mahdollisuus työelämään tai koulutukseen, ennen kuin he ovat olleet kuusi kuukautta työttöminä. Tämä on EU:n direktiivistä, ja Suomi on tätä yrittänyt toteuttaa ja viime vuosina todella menestyksekkäästi. Työvoimapolitiittisia toimia on siis muitakin kuin vastikkeettoman rahan jakaminen.

On ollut huojentavaa huomata, että lainsäädäntöemme ja toimeemme edelliseltä eduskuntakaudelta ovat joiltain osin tuottaneet tulosta tässä asiassa. 100 000 pitkäaikaistyöttömästä vain 2 prosenttia on enää nuoria. Ennen oli huomattavasti enemmän. Tämä johtuu todennäköisesti siitä eduskunnassa tehdystä päätöksestä, jonka mukaan työmarkkinatuki voidaan käyttää työharjoittelujaksoon, ellei nuori ohjautu peruskoulun jälkeen koulutukseen tai saa työpaikkaa. Kannatan myöskin sitä ajatusta, mitä ministeri Perho on nostanut esille ja työryhmässä sitä pohditaan, onko järkevää nuorelle antaa vastikkeetonta rahaa toimeentulotukena. Mielestäni näin

ei saisi olla, ja kun olen nuoria jututtanut, he eivät itsekään sitä halua. He haluaisivat tehdä jotakin, mitä he osaavat.

Budjettiesityksen mukaisessa uudistuksessa opiskelijoiden asumistukijärjestelmään ollaan tekemässä 130 miljoonan markan säästöt. On kuitenkin kysyttävä, miksi ei keskustella yleisen asumistuen korvausprosentin tasosta kokonaisuudessaan, ajatella kokonaisuutena tätä asiaa eikä eroteta opiskelijoita omaksi ryhmäkseen. Onko järkevää ja kannustavaa politiikkaa kohdistaa säästö juuri opiskelijoihin? Mikäli ehdotetut säästöt aiotaan torjua, on vaihtoehtoinen kohde kuitenkin löydettävä. Budjetin loppusumman kasvattamiseen ei ole aihetta ryhtyä. Toivonkin tässä, että sivistys- ja tiedejaostossa pääsemme asiasta yhteisymmärrykseen.

Opetuksen ja koulutuksen alalla ei tänäkään vuonna ole leikkauksia kuten ei kuluvanakaan vuonna. Se on hyvä asia. Päinvastoin opetus- ja kulttuuritoimi saa hienoisia korotuksia. Mielestäni Suomessa tehdään nyt historiaa koulutuksen saralla, kun esiopetus tulee käynnistymään ensi vuonna. Hyvä asia oli toisaalta myöskin se, että meillä on ollut aikaa miettiä yksi vuosi, ja kun esiopetus 700 tunnin laajalta pohjalta lähtee käyntiin, uskon vielä vankemmin, että sen onnistumismahdollisuudet ovat paremmat kuin olisi ollut suppeammalla tuntimäärällä, jota edellinen eduskunta suunnitteli.

Toinen iso muutos koulutuspuolella tulee olemaan ammatillisessa koulutuksessa. Lakihan tulee velvoittamaan ammattikoulutukseen myös sen työssäoppimisen jakson. Ongelmitta varmasti tämä asia ei suju sen tähden, että uudistus vaatii noin 40 työssäoppimisen paikkaa niin yksityisissä kuin julkisissakin yrityksissä. Se vaatii myös työpaikalla ohjaajien kouluttamista, ja tässä budjetissa siihen on varattu rahaa. Myöskin laajan EU-hankkeen myötä näitä ohjaajia koulutetaan.

On pelätty, että työssäoppimisen jakso tuo erinäisiä ongelmia työpaikoille. Kuitenkin kun yrittäjien ja TT-järjestöjen kanssa on virallisestikin edellinen sivistysvaliokunta ja eduskunta keskustellut, niin on saanut sen kuvan, että työnantajien ja oppilaiden kesken varmasti tulee nivellytettäviä hyviä asioita, ja työnantajat ovat kokeneet ja kokevat, että työelämän etu on, että nuoret opiskelijat voivat kouluttautua käytännön työhön. Terveystieteiden tämä käytäntö on ollut jo vuosikymmeniä voimassa.

Arvoisa puhemies! Suomea uhkaa liikenneväylien osittainen rappeutuminen, ellei erillistä

rahoitusta löydetä apuun. Budjetin avulla ei vuositaukseen tätä asiaa todennäköisesti saada kuntoon.

Mitään suuria hankkeita ei liikenneministeriö pysty esittämään ensi vuoden budjetissa, ja perustienpidon määrärahatkin ovat liian pienet. Onneksi kuitenkin suuret aloitetut tiehankkeet saadaan valmiiksi, kuten Kolmostie Tampereelle. Herätänkin ajateltavaksi, olisiko järkevää, kun ja jos valtion omaisuutta edelleen myydään ja yksityistetään, on se sitten Soneraa tai jotain muuta, että osa kerääntyneistä varoista joitakin osin, muutama prosentti, ohjattaisiin myös infrastruktuurin ylläpitoon ja rahoittamiseen.

Olen kyllä hyvin tietoinen, että hallitusohjelmassa asiasta on sanottu toisin eli valtion omaisuuden myynnistä tulevat tulot hallitusohjelman mukaan on tarkoitus suunnata velan lyhentämiseen sekä tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Arvoisa puhemies! Terveystieteiden puuttuu rahaa, nimenomaan sairaanhoidosta. Se ei ole meille kenellekään uutta. Potilaat vain eivät koe tärkeänä sitä tietoa, mistä se raha tulee, jonka avulla heitä hoidetaan. Meidän ongelmamme ja samaten kuntapäätäjien ongelma on miettiä, miten terveydenhuollon määrärahat tulisi jakaa.

Kunnille on annettava mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotuksiin, jos se kunnissa on tarpeen. Maksuja ei kuitenkaan tietysti ole tarkoitus nostaa maksimiin vain sen vuoksi, että siihen on mahdollisuus eduskunnasta annettu. Esimerkkinä tästä mainitsisin lyhytkestaisen kirurgian maksut. Tällä nostolla, jota tulevassa laissa esitetään, saattaa olla negatiivisia vaikutuksia siten, että lyhythoitoista kirurgiaa hoitomuohtona ei enää käytettäisikään niin paljon, mitä sen käyttöä nyt on lähivuosina kehitetty.

Maksukattoasiassa olen huolestunut siitä, että uusi menettely saattaa jarruttaa avohoidon lisäämistä. Esitys voi lyödä korville erityisesti sellaisia kuntia, jotka ovat muuttaneet palvelurakenteen avohoitopainotteiseksi. Maksuratkaisu saattaa lisäksi köyhydyttää palvelurakennetta. Kun maksukatto koskee myös lyhytaikaista laitoshoidoa, varsinkin vanhustenhuollon uudet ratkaisut voivat vaarantua, jos kuntapäätäjät eivät ole hereillä. Muistuttaisin kuitenkin, että maksukatto on paljon sairastavalle edullisempi kuin nykyinen järjestelmä, elikkä sinänsä kannattava.

Kuitenkin ennen kuin maksukattojärjestelmä lopullisesti tulee voimaan, on todella selvítettävä, mitä taloudellisia vaikutuksia tällä on kunnille ja

ohjaako se lyhytaikaisilta kuntoutusjaksoilta, niin sanotuilta väliaikaisilta intervallipaikoilta, vanhuksia ja pitkäaikaissairaita väliaikaisilta laitospaikoilta jonoihin vanhusten palvelulaitoksiin. On nimittäin niin, että 22 päivää intervallihoidossa olleen ihmisen maksukatto on jo täynnä, jonka jälkeen kaikki hoidot ovat ilmaisia. Kuitenkin monelle kotona asuvalle sairaalle vanhukselle tällainen väliaikainen laitoshoido on ensiarvoisen tärkeää, jotta hän jaksaa taas olla siellä kotona. Asia tulee tarkkaan tutkia, ja jos tässä laissa ilmenee ongelmia, ne täytyy mielestäni hyvin nopeasti ja välittömästi korjata.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa ja nimenomaan sairaanhoidossa eletään Suomessa murrosaikaa. Esimerkiksi suuret sairaanhoitopiirit eivät pysty tänä päivänä vastaamaan kysyntään riittävästi. Sopimusohjausjärjestelmä, jonka avulla kunnat tilaavat kuntalaisilleen erikoissairaanhoidon palveluja sairaanhoitopiireiltä, on tuu. Kokeilu on tehty, ja sitä pitää skarpata, ja siitä pitää ottaa oppia ja katsoa, miten tulevaisuudessa tämä järjestelmä toimii. Nythän on niin, että kunnat eivät tilaa tarpeeksi näitä palveluita, ja potilaat ovat jonossa, hoitajat kortistossa, ja ne, jotka ovat töissä, ovat väsähtäneitä. Tämä koskee myös lääkärikuntaa.

Olisiko tarpeen miettiä, miten valtio, sosiaali- ja työministeriö, pystyisivät ohjailemaan kuntia vastuullisempaan suuntaan tässä asiassa? (Ed. Takkulan välihuuto!) — Hyvä! Tiedän, että työministeriössä on perustettu työryhmä miettimään, miten kunnat ovat käyttäneet esimerkiksi työllistämisrahoja. Toivon mukaan työryhmä saa aikaan järkevän päätöksen siitä, että työllistämistuilla kunnissa ei ole tarkoituksenmukaista hoitaa sosiaali- ja terveydenhuollossa vakinaisuusluontoisia töitä. Kunnat ovat käyttäneet ikään kuin hyväkseen tätä työllistämismallia tuomaan asiaa.

Hallitusohjelmassahan todetaan selkeästi, että sosiaali- ja terveydenhuollossa palvelu- ja hoitosuhteen jatkuvuus turvataan lisäämällä pyysyviä työsuhteita. Virkoja onkin saatava vakinaistettua. Toivon, että tämä hallituksen kirjaus saa lihaa ympärilleen ja asiat tulevat kuntoon.

Vielä, arvoisa puhemies, lopuksi on sanottava, että on aika herättää epäilyksiä siitä, pystyvätkö kunnat ja esimerkiksi sairaanhoitopiirit lopultaan priorisoimaan perustehtävänsä. Jos vuosi vuodelta kuntien tekemät budjetit terveyden- ja sairaanhoidossa ovat alimitoitettut ja kuntalaiset joutuvat odottamaan palveluita, olisiko aika valtion ohjaavaan toimenpiteeseen?

Ed. K a r j a l a i n e n : Herra puhemies! Ed. Tulonen äskeisessä puheenvuorossaan alussa korosti velan merkitystä ja varoitti vaarasta jättää velkaa tuleville sukupolville. Minusta on syytä todeta, että toinen yhtä suuri vaara on jättää sosiaaliset rauniot tuleville sukupolville ja näiden uhkien tasapainoilusta on kysymys. Omalta osaltani en innostu velan kiihkeästä maksamisesta. Velka ei ole meidän ainoa ongelmamme.

Arvoisa puhemies! Tällä talousarvioesityksellä on kahdet kasvot. Se ilme, joka näkyy Oecdasiantuntijoiden, kansainvälisten luottolaitosten, valtiovarainministeriön ja sen virkamiesten, Suomen Pankin ekonomistien, ainakin niin sanottujen markkinavoimien ja oman yhteiskuntamme menestyjien suuntaan, on luotettavan mallioppilaan ilme. Minä en tee sen arvoa kokonaisuuksissaan kyseenalaiseksi. Ohjautuahan se kiistattomiin saavutuksiin valtion velan haltuun saamisessa, työttömyydenkin vähentämisessä ja ehkä ennen kaikkea noiden saavutusten edellytyksenä yhteiskunnallista rauhaa turvanneen työmarkkinapolitiikan puitteiden luomisessa.

Ne toiset kasvot, jotka näkyvät suurille joukoille tavallisia kansalaisia, eivät välttämättä herätä aina luottamusta ja välitä lämpöä. Se, mikä tuohon toiseen suuntaan edustaa vakautta ja jatkuvuutta, näyttää toiseen suuntaan yhtä viittaa kohti maksukykyisten, yhä rajoittamattomammassa kilpailussa onnistuvien ja heidän määrittelemillään säännöillä menestyvien yhteiskuntaan, siis yhä kauemmas yhteisvastuuta tuntevasta pohjoismaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta, pois kansankodista pelkän sateenvarjon alle.

Sosialidemokraattisena kansanedustajana en voi olla näkemättä molempia kasvoja, hallitukselle ohjelmaaänestyksessä tukeni antaneenaakaan en myöskään tuota kielteisempää ilmettä. Koen lisäksi, että puolueeseeni ja minuun sen edustajana luottamuksensa kohdistaneista yhä useampi oli jo ennen minua tehnyt omista arki-kokemuksistaan saman havainnon. Aivan karun taktinenkin totuus on, että puolueeni ja sitä kautta tämän hallituspuhujan kannatuksen avaimet ja siis olemassaolon oikeutus ovat niissä kasvoissa, jotka näkyvät tavallisen kansan suuntaan. Kovalta näyttävän ilmeen selityksiä löytyy sekä perusolemuksen puutteista että esiintymisessä näkyvinä kosmeettisina virheinä.

Tämä budjetti on omalta osaltani viides, jonka käsittelyyn olen nyt osallistumassa. Tästä keltaisesta kirjasta muodostuneeseen kuvaan on tässä keskustelussa mielestäni tullut rohkaisevia piirteitä. Olen kokenut keskustelun lähiedeltäjiään

rehellisempänä ja avoimempänä. Mustavalkoinen selittely on saanut rinnalleen avoimin silmin tehtyjä havaintoja siitä, mitä maassa ja kansalaisten arjessa todella tapahtuu. Siihen on tosin jo aikakin.

Pohjoisen kansanedustajana rohkaisevaa oli myös kuulla pääministeri Lipposen puheenvuoroon sisältyneitä viittauksia muuttoliikkeen tuottamiin ongelmiin. Kirjasin niitä: toivottomuuden tilalle toivon perusteiden rakentaminen, muuttoliikkeen lähtötekijöihin puuttumisen tähdentäminen ja kuntatalouden keskeisen merkityksen tunnustaminen aluepolitiikan kannalta. Ne on minusta syytä merkitä muistiin pääministerin linjauksista. Ne muodostavat olennaisen osan keskustelua muuttoliikkeestä ja aluepolitiikasta. Toivottavasti keskustelun tuloksena on myös entistä ymmärtävämpiä asenteita toimenpiteiden pohjaksi.

Muuttoliike näin rajuna ei ole sellainen annettu realiteetti, jolle ei mitään voi. Muuttoa on tietenkin tapahtunut ja tulee tapahtumaan, ja varsinkin nuorison osalta tervetäkin. Mutta viime vuosina koetuissa mitoissa, ja ellei käännettä saada aikaan, tulevaisuudessa yhä rankempana se on kuitenkin sekä yksilöille että yhteiskunnalle järjestettömän kallis, tulevaisuuden rakentamiseen tarvittavien resurssien hukkaamisessa edesvastuuton. Maksajat, kuten on todettu, ovat sekä lähtö- että vastaanottoseudut ja tietenkin muuttoon huonosti valmiit kansalaiset niin rahallisesti kuin sosiaalisestikin.

Olen tyytyväinen siihen, että ilmiön vakavuus yhä laajemmin nähdään ja tunnustetaan. Sellainen urbaanilta hölmöydeltä näyttänyt piittamattomuus ja muuttoliikkeen ongelmien vähätely on toivottavasti yhä harvempien asenne. Voi sanoa, että muuttoliikkeen lähtölaukaus on kyllä ammuttu jo ennen Lipposen hallituksia.

Kun noin neljä vuotta sitten omaa aluetta kiertävänä ja havaintoja tehneenä kerroin muuttoliikkeen vaaroista, tässäkin salissa suhtauduttiin siihen siten, että se on harha korvien välissä. Tällä hetkellä tuo ilmiö tunnustetaan yhä laajemmin. Tällä hetkellä tosin sanotaan, että sitä ei voi korjata rahaa tuhlaamalla. Uskon, että tulee sekin vaihe, jolloin todetaan, että siitä maksetaan. Oikeastaan laskun suuruus riippuu viivästyskoron suuruudesta.

Tähän talousarvioesitykseen sisältyy täällä jo esiin nostettuja muutosta kaipaavia kohteita. Opiskelijoiden asumistukiasia näyttää saavan yhteisen myönteisen saattelmana myönteisen ratkaisun, toivon niin. Suuri yhteisymmärrys

näyttää vallitsevan täällä salissa yli puoluerajojen aluepoliittisen kuljetustukilain jatkamisen puolesta. Kyseessä ei ole missään mitassa valtiontalousasia. Monille yrityksille ja niiden työntekijöille kuljetustuella on kuitenkin merkittävä vaikutus, ja sen jatkamisella on lisäksi suuri symbolinen arvo ja se korostuu rinnastuksella Ruotsin huomattavasti mittavampaan tukeen.

Tähän talousarvioesitykseen sisältyy ilmeisesti pysyvää jatkoa enteilevä kannanotto julkisen palvelurakentamisen valtionavustuksista luopumiseksi. Tätä hanketta tullaan varmaan perustelemaan resurssien suuntaamisella toiminnan tukemiseen seinien rakentamisen sijasta. Kokemus panee kuitenkin epäilemään todelliseksi motiiviksi valtion säästöjä kuntien kustannuksella ja sen lisäksi palvelutoiminnan yksityistämisen vauhdittamista. Kyseessä on periaatteellisesti niin suuri asia, että se ainakin jatkuvana käytäntönä ansaitsee avoimemman ja tiedostavamman käsittelyn.

Arvoisa puhemies! Laajan pohjoisen alueen edustajana on syytä olla huolissaan budjetin suhtautumisesta liikenneinfran voimavaroihin. Pohjois-Pohjanmaan alueelle varatut tiemäärärahat ovat pohjalukemissaan. Myös radanpidon määrärahojen niukkuus on uhka paitsi palvelulle, myös turvallisuudelle, ja säästäminen julkisten liikennepalvelujen ostarahoissa niin VR:n kuin maantieliikenteenkin osalta on lyhytnäköisen harkitsematonta.

Budjetin keskeisimmistä asioista veroratkaisu on vielä tekemättä. Siinä muovautuu talousarvion lopullinen ilme kansalaisiin päin. On syytä vaatia, että veroratkaisun sisältö toteuttaa yhteisvastuuta ja viisautta vanhojen uusliberalististen fraasien sijaan. Suurituloiset eivät todellakaan tarvitse veronalennuksia. Oikeudenmukaisuus ja kansantalouden edut edellyttävät veronalennusvaran, jos sitä todellisuudessa on, suuntaamista pieni- ja keskituloisille. Arvonlisäveron ja työllistämiskynnysten muunkinlainen alentaminen pk-yrityksiltä on järkevämpää kuin alennusvaran tuhlaaminen suurituloisille.

Ed. K e r o l a : Arvoisa puhemies! Elämäni paksuinta budjettikirjaa lukiessani mietin useaan kertaan, miten tarkkaa priorisointia budjettia tehtäessä on harrastettu. Eiväthän tekijät itskään tunnu olevan tietoisia, mitä kansalaistemme veromarkoilla oikein aiotaan tehdä. Tehdäänkö kuten ennenkin, tuolta pois ja tuonne, vai mietitäänkö, onko esimerkiksi kunnille tul-

leille lisätehtäville ja vastuille löysättävä jostakin enemmän varoja?

Kuntien asema, joka on puhuttanut varmaan-kin eniten, horjuu tietysti siksi, että velvoitteita on lisätty ja lisätty, mutta varoja ei ole samassa suhteessa kohdennettu ja lisätty eri toimintoihin. Siksi seuraava tosiurakka onkin harkinnanvaraisten valtionapujen oikeudenmukaisessa jakamisessa. En kadehdi siihen tehtävään joutuvia ministereitä.

Budjetista kokonaisuudessaan on todettava, että kehys on uskottavan tulevaisuuden skenaarion luomus velkojen lyhentämiseen. Vankka taloudellinen positiivinen suuntaus ei kuitenkaan synny tyhjästä. Sen tekemiseen tarvitaan paljon onnistuneita ratkaisuja ja onnistuneita kauppia, mutta valitettavasti myös kärsiviä ihmisiä.

Epävarmoja olemme me pohjoissuomalaiset edustajat ainakin siitä, tarjoaako budjetin kehys meille sitä hyvää, mitä pääministerimme on aukeasti meille luvannut. Epäilyksiä herää, kun tarkkailee esimerkiksi opetusministeriön pääluokkaa. Se sisälsi selvitysosissaan hankkeita nimeltä mainiten hyvin keskitetysti Helsingin seudulta, Jyväskylä mainittiin ainakin kerran ja Kuopio yhdesti.

Talousarviossa on varattu 1,1 miljardia kuluva vuotta enemmän opetusministeriön hallinnonalaan. Tämä on positiivinen suuntaus ja samalla osoitus panostamisesta koulutuksen myötä tulevaisuuteen. Myös tavoite matemaattisluonnontieteellisen osaamisen vahvistamisesta on hyvä ja palvelee varmasti elinkeinoelämän tarpeita.

Opetusministeriölle varatun määrärahan kohdentamisesta nousee muutamia kysymyksiä ja näkökulmia. Esiopetuksen kehittämistavoite on kirjattu hallitusohjelmaan, mutta taloudelliset toimenpiteet eivät ole riittäviä. Esiopetuksen valtionosuus tulee uudistusten myötä jäämään 57 prosenttiin. Tämä on monille kunnille liian suuri rasitus, kun huomioidaan, että oppilaskohtainen yksikköhinta on 85 prosenttia kunnan perusopetuksen yksikköhinnasta. Uudistukseen tulee sisällyttää muun muassa kuljetusetuusnäkökohdat. Lain kohdat olisivat tulleet määritellä ensin ja vasta sitten kustannusosuudet.

Yksikköhintojen ollessa realistisella tasolla voimme vakuuttua panostamishaluista yleissivistävään opetukseen. Tämä osaltaan tukee tasapainoisen oppilaan kehityksen perustaa. Meidän on hyödyntävä markkinoida korkeatasoisia jatko-opintopaikkoja, ellei yleissivistävä opetus ole

sille kuuluvalla tasolla. Toivonkin yksikköhintojen palautusta oikealle tasolle opetusministerin lupauksen mukaisesti.

Opetusministeriö on kirjannut hallitusohjelmaan yhdeksi kehittämisen painopisteen oppilaan terveen itsetunnon ja taitojen monipuolisen kehittämisen sekä syrjäytymisen ehkäisemisen ja erityisopetuksen kehittämisen. Mainittakoon, että muun muassa viime syksynä erityisopetusta sai joka kuudes peruskoululainen, joten panostaminen siihen on ennaltaehkäisyä oppimisvaikeuksien kumuloitumisessa.

Koulutusta ja sen rahoitusta suunniteltaessa ei kannata vähätellä sen taloudellista merkitystä. On hyvä muistaa, että esimerkiksi ammatillisen koulutuksen saanut opiskelija ansaitsee koulutukseensa huyenneen rahasumman keskimäärin 11–12 vuodessa työrupeamassaan. Investointi opiskeluun ei siis ole lainkaan tuottamatonta.

Tutkimus- ja kehitystoimet on otettu painopisteen alueiksi yliopisto-opetuksessa. On kuitenkin muistettava, että tulosohtaus hankaloittaa perustutkimusta yliopistoissa. Tulostavuu ohjaa osaltaan tutkijoiden intressiä varmoihin tutkimusaiheisiin, joista on nopeasti odotettavissa tuloksia. Tuloksien kannalta riskejä sisältävät mutta myös samalla ratkaisevaa uutta tietoa antavat tutkimustulokset jäävät helposti takalalle.

Yliopistojen määrärahat, joita kohdennetaan yliopistojen toimipisteisiin maakunnissa, tulisi vakinaistaa koulutuksen jatkuvuuden ja kehittämisen mahdollistamiseksi. Tällä hetkellä yliopistojen etäpisteissä seuraavan vuoden suunnittelu on ongelmallista, koska ei ole määritelty pysyviä määrärahaosuuksia.

Erikoissairaanhoidon mukaisen tutkimustoiminnan määrärahojen leikkaukseen tulon palaamaan talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Oppilaitosten rakentamiseen ja kunnossapitoon suunnatut määrärahat ovat budjetissa riittämättömiä. Todettakoon, että esimerkiksi Oulun läänissä on vuosien 2000–2003 perustamis- hankkeiden rahoitussuunnitelmassa yli 100 koulutusyksikön hanketta odottamassa vuoroaan. Yleissivistävän koulun hankkeista on Pohjois-Pohjanmaalla 36 prosentilla ja Kainuussa 62 prosentilla korjauksen ensisijaisena syynä home- tai kosteusvaurio.

Koulurakennusinvestointien pitkittymisen lisäksi samassa sarjassa kamppailevat tiestön kunnossapitoasiat, ihan niin kuin ed. Karjalainen edellä mainitsi. Tiepiirien määrärahoissa ei ole huomioitu esimerkiksi Oulun seudun kiireellis-

ten tieinvestointien tarvetta, vaikka talousarvioesitykseen on kirjattu, että liikenneverkkoa ylläpidetään ja kehitetään koko maassa ja että sen kunto säilytetään nykytasolla. Rahoitusvaje tie-määrärahoissa on muodostumassa merkittäväksi haitaksi Oulun seudun uusien asunto- ja työpaikka-alueiden kehittämiselle ja käyttöönnotolle. Maakuntien ja kehittymisen kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää tieverkoston riittävä kunnossapito, koska se on ehdoton edellytys myös yritysten sijoittumiselle maakuntaan.

Oulun tiepiiriin kokonaisrahoitus on supistunut vuodesta 92 alkaen voimakkaasti. Käytetyn kokonaisrahoituksen kuluvan vuoden arvio on 401 miljoonaa markkaa, mikä tarkoittaa noin 42 prosentin supistusta vuoden 92 tasoon. Varsinaisiin investointikohteisiin rahoituksen supistuminen on vaikuttanut merkittävästi. Näihin kohteisiin perustienpidon rahoitusta on kuluva vuonna käytettävissä enää 84 miljoonaa markkaa ja arvio vuodelle 2000 on 53 miljoonaa markkaa. Vuosien 95–98 vastaava rahoitus on ollut keskimäärin noin 135 miljoonaa markkaa. Mainittakoon, että Euroopan laajuinen Ten-verkko vaatii tasokkaat tieratkaisut ja tienhoidon myös kansallisella tasolla.

Päällystettyjen teiden ja sorateiden peruskorjauksesta on jouduttu tinkimään huomattavasti varsinkin alemmassa tietyöväkossa. Esimerkkinä mainittakoon, että kaikki Oulun tiepiiriin alueen sorateit kuuluvat alempaan tietyöväkseen. Liikenteestä johtuvasta ankarasta verotuksesta saatuja tuloja tulisikin kohdentaa tienkäyttäjien palveluihin.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite, jonka mukaan yrittäjyyttä sekä pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä pyritään edistämään elinkeinopoliittisin toimenpitein. Hallituksen suunnitelmissa on käynnistää yrittäjyys-hanke, jonka tarkoituksena on poistaa yritystoiminnan esteitä.

Pienyritysten kohdalla merkittävä ongelma liittyy sukupolvenvaihdojen verokysymyksiin muun muassa perintö- ja lahjaverolain muodos-sa. Nykyinen käytäntö on omiaan aiheuttamaan liian suuren velkataakan aloittavalle, usein nuorelle yrittäjälle. Muun muassa Kaupan Keskusliiton mielestä asiaan tulisi tehdä pikaisia korjauksia, esimerkiksi pidentämällä verojen maksuaikojen. Toimenpide parantaisi huomattavasti pienyritysten toiminnan jatkumisedellytyksiä ja olisi siten halpa keino työllisyyden edistämiseksi. Nykyinen lainsäädäntö on osaltaan syynä siihen, että tällä hetkellä Suomi on pk-yrityksien mää-

rää mitattaessa EU-vertailun häntäpäässä. Näin ollen työllistyminen tätä kautta estyy. Samat vaikutukset lainsäädännössä ja verotuskäytännöissä heijastuvat myös maataloudessa työskenteleviin henkilöihin. Uskon, että hallituspuolueet yksituumaisesti löytävät työllistämisvaihtoehdon edellä mainitusta kokonaisuudesta syksyn kuluessa veroratkaisuissaan.

Vakaus ja ennakoitavuus niin palveluita, etuuksia kuin maksujakin järjesteltäessä on ehdottoman tärkeää sekä kuntapuolella että pienemmissä yksiköissä, perheissä. Vanhempien kasvatusvastuun tukeminen sekä valinnanmahdollisuuksien edistäminen päivähoitossa esimerkiksi kotihoitoon tukea parantamalla eivät pistä silmään budjettikirjasta, mitä kyllä toivoisi. Niin ikään muu kotona tapahtuva hoitotyö ei budjetissa ole taloudellisesti yhtä arvostettu kuin laitoshoido, vaikka kotityön arvostamista aina eläke-etuuksiin asti on rummutettu.

Arvoisa puhemies! Olen helpottunut kuulessani, että moniin budjettipuheenvuoroissa esille tulleisiin asioihin ollaan palaamassa talousarvion käsittelyssä ja sen seurauksena äänestyksissä. Luotan siihen, että samalla kun haluamme hoitaa parhaimmalla tavalla valtiotamme, kuntiamme ja pienempiä yhteiskunnan yksiköitä, perheitä, haluamme pitää huolta oikeudenmukaisesti myös yksilöistä, ihmisistä, sillä heidän veromarkoillaan ollaan toimintoja järjestelemässä.

Ed. K u m m o l a : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos siitä, että saan puhua paikaltani, seisaallaolo kun ei vielä aivan onnistu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ensi vuoden budjetiksi on yleisesti ottaen hyvä. Sitähän todistaa jo se, että etujärjestöt eivät ole kovin paljon budjettia moitiskelleet. Kuntaliiton palautekin on ollut tavallista vaimeampaa.

Erityisen iloinen pitää olla siitä, että esimerkiksi poliisimäärärahojen selkeä korotus on esitetty budjetissa. Haluan puheenvuorossani puutua kuitenkin kahteen muuhun osa-alueeseen, joista täällä on vähemmän puhuttu.

Valtion velkaantuminen oli lamavuosina hurjaa, kuten kaikki tiedämme. Kuluva vuotena on velanotto saatu laman jälkeen ensimmäistä kertaa pysäytettyä, ja nyt lähete keskustelussa oleva budjetti on ensi kertaa pitkään aikaan ylijäämäinen, kuten täällä on jo monesti todettu. Tästä kuuluu varmasti suuri kiitos nykyiselle hallituspuolelle.

Budjettiesityksessä on 6 miljardin arviomääräraha valtion velan lyhennykseen. Hyvä näin,

mutta näin korkeasuhdanteen aikana luku voisi olla mielestäni huomattavasti suurempikin. Lainojen korothan rasittavat talouttamme todella raskaasti. Yli 27 miljardin summa on reilusti yli 13 prosenttia kokonaisbudjetista. Seuraava kysymys kuuluukin: Mistä rahat lyhennyksiin, jotka täälläkin on viimeisen kolmen illan aikana edustajien puheissa jo moneen kertaan tuhlattu?

Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriö on ollut valtionyhtiöiden osakemyynnistä viime aikoina varsin hiljaa. Valtion osakemistusten myynneissä päästiin 90-luvun alussa reippaaseen alkuun. Onnistuttiinko näissä kansainvälisten investointipankkien avittamissa operaatioissa aina kovinkaan hyvin ja ymmärrettiinkö osakemyyntejä toteuttaa kansallisia kehittämistarpeitamme parhaiten palvelevalla tavalla, on kyseenalaista. Nyt yksityistämishojelmia pitäisi kuitenkin jatkaa. Niiden on palveltava rahataloutemme modernisoitumista. Suomalaisen ihmisten ja perheiden on ensisijaisesti päästävä suomalaisten rakentamien tuotantolaitosten omistajiksi. Oli suoraan sanottuna ehkä epäjätkevää myydä valtion omistuksia ulkomaalaisille pelkästä rahasta, jota rahaa Suomessa on nykyin jo taas liian kanssa, mistä löysä luottolinja puhuu jälleen kerran kenen hyvänsä kuultavaa kieltä. Erilaisin tavoin oma väki onkin pantava etuasemaan tulevissa myynneissä. Näin muuallakin Euroopassa toistuvasti tehdään.

Myynneistä saatavat miljardit on käytettävä ensi sijassa valtion velan ripeään lyhentämiseen. Valtion suurimmat kotimaiset velkojat ovat Ilmarinen ja Varma-Sampo. Kun yksityistämisestä saatavat miljardit käytetään näiden saamien poist maksamiseen vastoin heidän tahtoaan, niin konsensussyhtiöt Ilmarinen ja Varma-Sampo puolestaan ostakoot rahalla osakkeita, jolloin omistus säilyy edelleen suomalaisilla. Suomeksahan vallitsee tällä hetkellä ylikviteettitilanne, jota Euroopan keskuspankki ei näytä hoitavan. Liika raha uhkaa pursuta asuntojen hintojen nousuun pankkien etsiessä koron maksajaa ylenmääräiselle rahalle.

Valtionyhtiöiden osakemyyntiä pitää siis nopeasti jatkaa laajalla rintamalla. Suomalaisille myytävät osakkeet siirtävät pankkitilirahaa ihmisiltä valtiolle. Velkojensa lyhentämisen kautta valtio syöttää siis rahaa eläkevakuutusyhtiöille. Niiden taas pitäisi sijoittaa ainakin osa kansallisille osake- ja rahastomarkkinoille. Näin purettaisiin akuuttia ylikviteettipommia ja turvataan eläkesuorituksia. Valtionyhtiöiden myynti

pitää siis toteuttaa finanssijärjestelmämme modernisoitumista edesauttavalla tavalla.

Asia ihan erikseen on Yleisradion tytäryhtiö Digita Oy. Tämä yhtiö hallitsee lähetyksverkkoa. Kun televisio- ja radiotoiminta tulevaisuudessa lisääntyvästi organisoidaan yksityisen aloitteen ja yrittäjätoiminnan toimesta, olisi paikallaan laventaa nopeasti valtakunnallisen verkon omistuspohjaa, mitä nopeammin sen parempi. Lupamaksuja ei verkon rakentamiseen ainakaan pidä käyttää, kuten Ylen johto on esittänyt.

Arvoisa puhemies! Esitänkin, että eduskunta edellyttäisi, että kauppa- ja teollisuusministeriö laatii nopeasti suunnitelman valtion omistuksen purkamisesta omistamisissaan yhtiöissä. En todellakaan ymmärrä, mitä Suomen valtio tekee vuoden 2000 EU-Euroopassa esimerkiksi sellaisten yhtiöiden kuin Alkon, Kemiran, Vapon, Outokummun, StoraEnson, Partekin tai Rautaruukin osakkeilla. Aika oli joskus toinen, jolloin niitä todella tarvittiin.

Eräs valtionyhtiö tuottaa isännälleen hyvin, mutta senkään tuotonjaossa ei noudateta lakia. Tämä yhtiö on tietenkin Oy Veikkaus Ab.

Arvoisa puhemies! Liikunnan asemasta ja kehittämistä huolissaan olevat kansanedustajat ovat vuosi toisensa jälkeen evästäneet hallitusta lausumilla ja ponsilla, joissa on edellytetty liikuntabudjettia rakennettavaksi voimassa olevan lainsäädännön puitteissa sitä manipuloimatta.

Edellinen eduskunta lausui yksimielisesti kuluvan vuoden budjettikäsittelyn yhteydessä seuraavaa: "Eduskunta edellyttää, että liikunnan osuutta veikkausvoittovarojen jaosta lisätään vuoden 2000 talousarviossa." Edelleen: "Eduskunta edellyttää, että heti valtiontalouden tilanteen salliessa palataan menettelyyn, jossa viime vuosina veikkausvoittovaroista rahoitetut lakisäätiset valtionosuudet katetaan yleisistä budjettivaroista, jolloin myös kirjastojen valtionosuudet rahoitetaan yleisistä budjettivaroista." Ja jälleen kerran tietenkin ilman tulosta.

Veikkauksen tuotosta urheilulle on varattu 11 miljoonaa markkaa lisää, mutta vastaavasti toisaalta urheiluopistotoimintaan kohdistuvia vähäisiä verovaroja on vähennetty. Veikkauksen tuotto on 1990-luvulla kehittynyt erinomaisesti, joskin tuoton nousu näyttää nyt taittuvan. Kun yhtiö luovutti valtiolle jaettavaksi yleishyödyllisiin tarkoituksiin vuonna 1991 yhteensä 1 295 miljoonaa markkaa, on vuonna 2000 tarkoitus luovuttaa 2 270 miljoonaa, siis noin miljardi lisää. Oletus tietenkin on, että liikunta on saanut kasvusta osansa. Karu totuus kuitenkin on, että

liikunta on samaan aikaan menettänyt 12 miljoonaa: vuonna 1991 liikunnan osuus oli 468 miljoonaa markkaa, vuonna 2000 se on 456 miljoonaa markkaa. Inflaatiokasvu huomioon ottaen menetyks on reaaliarvoissa vielä paljon suurempi.

Kirstyvä järjestötalous sattuu usein valitettavasti kipeimmin kaikkein nuorimpien toimintaan, joista toisaalta valtiolta ilmoittaa olevansa huolestunut, muun muassa nykyisen hallituksen ohjelman useissa eri kohdissa. Joskus tuntuu aivan käsittämättömältä, että hallitusohjelmaan kirjataan korkealentoisia tavoitteita urheilun osalta, mutta niiden toteuttamiseksi ei osoiteta penniäkään varoja. Kysyn: Miten tällä budjetilla kehitetään entisestään liikunnan kansalaistoimintaa vaikkapa urheiluseurassa, tuetaan lasten ja nuorten kasvua tukevaa ja terveyttä edistävää liikuntaa, edistetään lasten iltapäivätoimintaa tai vastustetaan syrjäytymistä, jotka kaikki ovat liikunnan hallitusohjelman tavoitteita?

Veikkauksen viimeisimmät uudet rahapelit ovat valtaosin urheiluun liittyviä pelejä. Niiden puhdas tuotto on vuositasolla noin 500 miljoonaa markkaa, joka tietenkin osaltaan lisää valtiolle luovutettavaa rahamäärää. Rahat ovat siis kotoisin urheilun piiristä ja useimmiten erittäin urheilumielisiltä kansalaisilta, jotka saattavat odottaa, että tuottoa menee myös heidän mieliharrastuksensa tukemiseen, niin kuin muuten myös annetaan ymmärtää. Totuus kuitenkin on, että urheilu ei ole saanut uusista tuotoista pennin penniä. Sen markat ovat päinvastoin jopa vähentyneet, niin kuin edellä kerroin.

Meni Veikkauksella ja valtiontaloudessa miten tahansa, urheilulle kasvua ei osoiteta. Olenkin usein eri yhteyksissä miettinyt, olisiko urheiluväen ryhdyttävä uudelleen samaan ponnistukseen kuin silloin aikoinaan, kun Oy Veikkaus urheilujärjestöjen toimesta ideoitiin ja kehitettiin. Nyt kun EU:n kehityksen seurauksena rahapelitoiminnan monopolisoiminen tulee jatkossa mahdottomaksi, olisi juuri oikea aika ryhtyä toimeen — ainakin harkita sitä. Jos yhteiskunnan rahavirrrat ovat ehtymässä, on suoraan välttämätöntä pohtia näitä vaihtoehtoisia ratkaisuja. Urheilu ja liikunta, Suomen suurin vapaaehtoinen kansalaistoiminta, tarvitsee ja on ansainnut tukensa jos ei budjetin kautta, niin sitten tietysti myös omin toimin.

Arvoisa puhemies! Ensikertalaisena edustajana toteaisin, että budjetin käsittelyssä voisi olla uusittavaa. Tervehdin tyydytyksellä ja ilolla valtiovarainministeri Niinistön esitystä, että eduskunta kävisikin arvokeskustelun budjetista jo

keväällä ennen kuin budjetin raamit lyödään lukkoon.

Arvoisa puhemies! Rohkenen lopuksi myös esittää ensikertalaisena arvoisalle puhemiehistölle harkittavaksi muutosta työjärjestykseen budjetin lähetekeskustelun ajaksi. Mielestäni valio-
kuntatyöskentely voitaisiin keskeyttää budjetin käsittelyn ajaksi ja aloittaa lähetekeskustelu esimerkiksi jo aamulla ja jättää nämä yövalvonnat pois. Silloin ei puhemiehistönkään tarvitsisi pohtia, lopetetaanko istunto kello 23, 24 tai 02 kuten nyt.

Arvoisa puhemies! Uskon, että nykyisellä puhemiehistöllä riittää rohkeutta järkeviin muutoksiin.

Ed. Laitinen: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys vuoden 2000 talousarvioesitykseksi on looginen jatke Lipposen ensimmäisen hallituksen aiemmin tekemille budjettiesityksille. Ehkä konkreettisin ero aiempiin verrattuna on se, että nyt budjettia voidaan tehdä huomattavasti luottavaisemmin. Se on pitkään aikaan ylijäämäinen ja muutenkin ympäröivä maailma näyttää jopa liiankin hyvältä budjetin päälinjan toteutumisen kannalta. Ero on selvä, kun vertaa tätä keskustelua vaikka vuosi sitten käytyyn keskusteluun, jolloin muun muassa pääoppositiopuolue keskusta esitti varsin synkät arviot taloudesta ja budjetin perusteista.

Taloutta on siis hoidettu hyvin, mutta en malta olla puuttumatta tässä yhteydessä jo aiemminkin esille ottamiini ennusteisiin talousarvion tuloveron kertymisestä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on sanonut raportissaan valtiovarainministeriön kannalta huolestuttavan totuuden. Tämän mukaan eduskunta ja sen ylin budjettivalta on ollut viime vuosina vakavasti uhattuna, kun sille ei talousarvion käsittelyn yhteydessä ole kerrottu kaikkia tietoja. Asia on vakava ja sitä ei lievennä se, että ministeriötä johtava ministeri Niinistö ei oikein halua ymmärtää tätä ongelmaa.

Lähetekeskustelun yhteydessä hän totesi, että kokonaistaloudellisella ennusteiden korjaamisella esimerkiksi viime vuonna asia olisi korjautunut. Ei tätä ongelmaa ennusteiden muuttamisella korjata, kun kyse on tulojen tasollisesta aliarvioimisesta. On muistettava, että budjettivalta kuuluu eduskunnalle ja voimassa olevaa lainsäädäntöä on noudatettava.

Työttömyyden pienentäminen on Lipposen toisen hallituksen tärkeä tehtävä. Tätä ei kannata unohtaa eikä pidä unohtaa. Työttömyyden

painaminen tällä vaalikaudella lähelle täystyöllisyyttä täytyy olla meidän tavoitteemme. Perustan tälle luovat viime vaalikaudella tehdyt voimakkaat talouspoliittiset ratkaisut. Pohjan lisäksi toimia vaaditaan luonnollisesti myös tällä vaalikaudella. Yksi tärkein on kattavan ja maltillisen tulospimuksen aikaansaaminen, jolla hintapaineet pidettäisiin kurissa ja samalla turvattaisiin palkansaajien reaaliensioiden nousu.

Jo moneen kertaan on todettu, että verokevennykset on kohdennettava edelleen pieni- ja keskituloisille. Samalla haluan korostaa, että eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksun alennusta on jatkettava.

Eduskunnassa tuntuu olevan harhainen käsitys siitä, että veroratkaisut on siirretty tämän talon ulkopuolelle tupopöytään. Näin ei tietystikään ole, vaan viime kädessä ratkaisut tehdään täällä hallituksen esityksen pohjalta, aivan niin kuin on tehty aikaisemminkin 97 ja 95.

Käyty asuntopoliittinen keskustelu ja siihen liittyvä asuntoluottojen korkojen verovähennys-oikeuden poistaminen on jälleen osoittanut, että yhdellä esille nostetulla asialla halutaan viedä keskustelua tiettyyn suuntaan, vaikka tällä esiin nostetulla asialla ei olisikaan kovin suurta merkitystä kokonaisuudelle. Keskustelun päätavoite on tässä täydellinen markkinaehtoistaminen. Valtion tulisi näiden suunnitelmien mukaan vetäytyä kaikin puolin pois näiltä markkinoilta.

Verotuksen kautta asumista ei saisi tukea eikä budjetin kautta tulisi kanavoida varoja asuntotuotantoon. Tällaisesta linjasta ja seurauksista on riittämiin esimerkkejä saatavissa muista maista ja niiden pitäisi olla varoituksena myös meille. Missään ei markkinajärjestelmällä ole kyetty epäkohtia korjaamaan. Yhteiskunnan tukema asuntotuotanto on koko 90-luvun ollut valtiovarainministeriön leikkauksen alla.

Asuntotuotanto ei tällä hetkellä ole riittävällä tasolla, mutta vapaarahoitteisen tuotannon elpymisen korvaa alhaisen valtion tuotannon tason. Jos sosialidemokraatit olisivat viime vaalikaudella hyväksyneet kaikki valtiovarainministeriön asuntopoliittiset tavoitteet, niin tilanne asuntomarkkinoilla olisi huomattavasti huonompi kuin nyt todellisuudessa on.

Asuntolainojen korkovähennyksen poistamiseen tähtäävä yritys on nähtävä tätä taustaa vasten. Sen poistaminen ei luonnollisestikaan poista ongelmia asunto- ja rakennusmarkkinoilla. Mikäli todellisiin ongelmiin halutaan puuttua, tulee muun muassa tonttipolitiikkaan puuttua siten, että riittävä tonttien tarjonta turvataan ja lisä-

tään merkittävästi yhteiskunnan tukemaa vuokra-asuntotuotantoa.

Arvoisa puhemies! Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ja työeläkelaitosten edustajat pääsivät kesällä yhteisymmärrykseen toimista, joilla ehkäistään eläkeputken käyttämistä yritysten saaneiden välineenä. Tavoite ja saavutukset ovat yleisesti ottaen hyvät, mutta haluaisin seuraavassa puuttua erääseen yksityiskohtaan.

Sopimuksen mukaan 55—59-vuotiaisiin kohdistetaan erityistoimia työllistämisen edistämiseksi ja samalla eläkeputkea ei katkaista. Tähän tarkoitukseen budjetissa esitetään varattavaksi 70 miljoonaa markkaa. Mielestäni tämä on periaatteessa oikean suuntainen toimi, mutta ennalta ehkäisevät toimet tulisi laajentaa koskemaan tämän määrärahan puitteissa 50—54-vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä.

Eilen talouspoliittinen ministerivaliokunta käsittelee valtion omistajapolitiikkaa ja uudisti vuoden 1994 periaatepäätöksen, jossa muun muassa käsitellään valtionyhtiöiden taloudellista asemaa ja valtion edustusta yhtiössä. Mielestäni kyseenalaista on se, että yhtiöiden hallitusten valtiolle kuuluvat paikat miehitetään valtiovarainministeriön virkamiehillä tai muilla ministeriöiden virkamiehillä. Mikä viisaus tässä on? Nämä virkamiehet eivät kuitenkaan voi työskennellä yhtiöiden hallituksissa sen vapaammin kuin muutkaan jäsenet. Salassapitosäädökset estävät virkamiehiä käsittelemästä yhtiöiden asioita ministeriössä ja toivottua ministeriön vaikutusta ei yhtiöön välttämättä saada.

Väistämättä herää kysymys, mistä tässä on kysymys, koska tuskin virkamiehillä on edes ylivoimaista tietoa tai taitoa yhtiöiden asioiden hoidosta. Ilmeisesti kyse on vain siitä, että tällä keinolla virkamiesportaan valta kasvaa, mutta yhtiöiden tai edes koko valtion etu ei tule sen paremmin hoidettua. Tämän johdosta nimityksiä on tapauskohtaisesti jatkossa harkittava erityisen tarkasti. Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että kansanedustajien tulisi olla valtionyhtiöiden hallituksissa mukana, koska heillä on myöskin poliittinen ja yhteiskunnallinen vastuu tehtävistään.

Valtionyhtiöiden myyntitulojen käyttäminen on luku sinänsä. Tällä vaalikaudellakin jatkettaneen edellisen vaalikauden linjaa ja valtaosa kanavoidaan velan maksuun. Tästä huolimatta eduskunnan on syytä pitää huolta, että osa rahoista kanavoidaan infrahankkeiden rahoittamiseen. Erityisen tärkeänä pidän myyntitulojen kanavoimista tieinvestointeihin, kun perinteisen

budjettirahoituksen osuus jatkuvasti laskee. Tämä on siinä mielessä tärkeää, koska entistä enemmän tulee ympäri Suomea viestejä muidenkin investointien vähenemisestä eräissä tapauksissa tieinvestointien mukana. Näin ollen leikkausten vaikutus on laajempi kuin mihin alun perin tähdättiin.

Arvoisa puhemies! Kuntien taloutta on jouduettu valtiontalouden ohella kiristämään. Tämä linja tuntuu jatkuvan myös ensi vuonna, vaikkakin huomattavasti kevyemmin kuin menneinä vuosina. Tästä huolimatta en voi hyväksyä sitä, että kuntien sosiaali- ja terveystalouden isojen perustamishankkeiden valtionosuutta on tarkoitettu pienentää 49 prosentista 25 prosenttiin ja lopettaa se muutaman vuoden päästä kokonaan. Miten esimerkiksi Jyväskylän seudulla Keski-Suomessa kuntien resurssit riittävät mittaviin terveydenhuollon investointeihin, kuten esimerkiksi Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin neljän peruskorjausvaiheen toteuttamiseen, joka on 90 miljoonaa markkaa? Hanke on niin mittava, että kuntien rahat eivät varmastikaan siihen riitä, joten valtion täytyy tuntea vastuunsa näissä investointihankkeissakin.

Ed. Nousiainen: Arvoisa puhemies! Budjettiehdotuksesta käyty keskustelu on keskittynyt hyvin voimakkaasti aluekehitykseen, kuntatalouteen, sosiaali- ja terveystaloudellisiin ja asututuksiin. Huomionarvoista on ollut se, että opposition ohella myöskin jotkut hallituspuolueiden edustajat ovat arvostelleet talousarvioesitystä. Tästä on vedettävä se johtopäätös, että budjettiriihessä ja budjetin valmistelussa ei ole käyty riittävää arvokeskustelua pääluokkien sisällöstä. Määrääväksi on jäänyt raamissa tai kehityksessä pysyminen, ja nyt jännitteitä on päässyt syntymään myös hallitusrintaman sisällä.

Hallitukselle on annettava tunnustusta vahvasta talouskasvusta ja budjetin tavoitteesta lyhentää jättimäistä velkataakkaa. Talouskasvun hedelmät eivät vain tunnu ulottuvan kovin monen suomalaisen ulottuville, kun siitä saavat nauttia vain suurimmat keskuksat ja huipputeknologian ympärille kietoutunut osajajajoukko. Eläkeläisille ei ole tulossa tulonlisää ja verojen kevennykset kohdistuvat valtaosin hyvätuloihin. Myöskin sosiaali- ja terveystaloudellisten korotukset kohdistuvat suhteellisesti eniten vanhempaan ja sairastavaan ikäluokkaan ja vähäosaisiin.

Hallituksen talousarvioesitys tukee siis edelleen käynnissä olevaa rakennemuutosta, ei tuo

helpotusta muuttoliikkeeseen, työttömyyteen eikä yksilöiden väliseen eriarvoisuuteen. Hallituksen talousarvioesityksessä eduskunnalle on yksi lähtökohtainen puute jo hallituksen omasta näkökulmasta katsottuna. Budjettiesitys ei vastaa hallitusohjelman lupauksiin eikä täytä sen tavoitteita. Paljon annettiin lupauksia, mutta ilmeisesti niitä ei aiottukaan pitää. Erityisesti maatalous ja alueiden kehittäminen saavat toimia jälleen budjettitalkoiden maksumiehienä.

Yksi räikeimmistä rikkomuksista ja annetuista lupauksista on maatalouden kansalliseen tukeen kohdistuva 67 miljoonan markan leikkausesitys. Hallitusohjelma lupasi, että kansallista tukea ei leikata, vaan tuet pidetään vuoden 1999 tasolla. Hallituksen muisti on lyhyt, ja varmaan hallitus oletti, että myöskin äänestäjät unohtavat annetut lupaukset aikanaan. Näin ei kuitenkaan ole eikä voi olla, sillä maanviljelijöiden tulotaso on pudonnut viime vuosina jyrkästi ja he tuntevat käden kaventuneella tilipussilla yhä kylmempänä.

Hallitus aikoo siirtää maatalouden kansallisesta tuesta leikattavat varat kansallisen metsäohjelman rahoittamiseen. Metsäohjelma on ensiarvoisen tärkeä hanke, ja siihen tulee panostaa. Metsäohjelman toteutuminen takaa metsän käytön lisäämiseen ja sitä kautta työtä ja toimeentuloa. Maaseudun elinkeinojen tulevaisuuden turvaamiseksi olisi kuitenkin ollut välttämätöntä, että tarvittavat määrärahat haetaan metsäohjelman toteutukseen ministeriön pääluokan ulkopuolelta eli tässä tapauksessa ehkä juuri alibudjetoiduista tuloista, joita voidaan sitten käyttää metsäohjelman katteeksi.

Hallitus esittää myös, että maatalouden ympäristöohjelman rahoitusta leikataan lähes viidenneksellä. Tärkeät ympäristölliset ja luonnonsuojelulliset tavoitteet jäävät saavuttamatta, jos viljelijät jäävät tämän seurauksena ympäristöohjelman ulkopuolelle.

Talousarvioesityksessä ei esitetä uusien luopumistuki- ja pellon metsäsiivästysohjeiden käyttöönottoa ensi vuodesta alkaen. Tällä tavallako hallitus aikoo edistää suomalaisen maatalouden sopeutumista muuttuviin olosuhteisiin ja lunastaa hallitusohjelman lupauksen edistää sukupolvienvaihdosten toteutumista?

Alueellisen kehittämisen osalta talousarvioesitys on myös ristiriidassa hallituksen tavoitteiden ja aluekehityslain kanssa. Hallitus on sitoutunut ja velvoitettu panostamaan maakuntien omaehtoiseen ja tasapainoiseen kehittämiseen. Nyt se osoittaa sitoutumisensa romuttamalla

maakunnan kehittämisrahan 112,5 miljoonasta markasta 32,5 miljoonaan markkaan. Maakunnan kehittämisrahan käytön painopisteeksi hallitus mainitsee kaupunkipolitiikan ja osaamiskeskusohjelman.

Nykyisen alueiden kehittämisestä annetun lain mukaan kullakin maakunnalla tulee olla itsellään oikeus määritellä maakuntansa kehittämisen painopisteet ilman keskitettyä ohjausta. Välttämättömältä tuntuu esittää vaatimus maakunnan kehittämisrahan palauttamisesta entiselle tasolle. Ovatko kansalliset vastinrahat budjetissa riittävät ohjelmien toteutukseen, kuten hallitus lupaa, jää nähtäväksi, mutta siihen tässä vaiheessa on syytä uskoa.

Hallitus lupaa talousarvioesityksen yleisperusteluissa jatkaa Itä-Suomen kehittämistä, mutta tätä aikomusta ei voi löytää yksityiskohtaisista budjetin perusteluista tai määrärahavarouksista, esimerkkinä Etelä-Savon liikennemäärärahat, jotka ovat niukkaakin niukemmat. Kärkevin esimerkki tästä on Savonlinnassa sijaitsevan Kyrönсалmen siltojen rakentamishanke: hankkeen työt jäävät puolitiehen, kun kahdesta suunnitellusta sillasta on mahdollisuus toteuttaa budjetin puitteissa vain toinen. Tämä hanke, jos mikä, olisi järkevää saattaa nyt asiallisesti loppuun, sillä kaikkien tiedossa ovat yhä kasvavat matkailijavirrat alueella ja se että Savonlinnan kaupunki on ainut kaupunki, jossa katuverkko on enää osa valtatietä.

Samoin pettymys on palkkaperusteisen työllistämistuen kehitys. Kun valtakunnassa leikkaus on keskimäärin 11 prosenttia, näyttää siltä, että se maakuntarahajaon mukaisesti tulee Etelä-Savossa olemaan jopa 25 prosenttia.

Alueellinen kuljetustuki on myös leikkurilla, mutta täällä käytettyjen puheenvuorojen perusteella myös hallituspuolueiden edustajat ovat kannattaneet tuen jatkamista, ja on syytä uskoa, että tuo kuljetustuki tulee saamaan jatkoon.

Budjettiesitys ei takaa alemman tieverkon kunnan säilymistä eikä riittävää tukea yksityisille teille. Mielestäni nyt tulisi tehdä se periaatepäätös, että vuoden 2001 budjetti on perusrakennebudjetti ja silloin panostetaan liikenneinfrastruktuuriin. Myös yhdyin niihin näkemyksiin, että valtionyhtiöiden yksityistämisen kautta saatuja varoja voidaan käyttää juuri näihin tarkoituksiin.

Arvoisa puhemies! Kuntien väliset erot ovat jatkuvassa kasvussa. Hallitus jopa myöntää talousarvion yleisperusteluissa suurten kuntien eduksi tapahtuvan eriarvoistumisen. Erityisesti maaseutukuntien liikkumavara heikkenee koko

ajan. Vaikka indeksitarkistukset suunnitellaan toteutettavaksi täysimääräisesti ja harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia nostetaan 70 miljoonalla markalla, kustannustason nousu kunnissa vie huomattavasti enemmän kuin mitä indeksitarkistukset tuovat. Indeksikorotuksen täysimääräisyyden ja harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen korotuksen hallitus aikoo kattaa alentamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta.

Valtiovarainministeri on todennut, että kuntatalous on muuttunut ylijäämäiseksi. On muistettava, että yli puolet kuntien vuosikatteesta syntyy keskimäärin kymmenessä suurimmassa kaupunkikunnassa. On arvioitu edelleen, että ensi vuonna yli sata kuntaa on vuosikatteella mitattuna miinuksella. Nämä alijäämäiset kunnat eivät ole itse tähän tilanteeseen syyllisiä, vaan se on seurausta 90-luvulla tapahtuneista valtionosuusuudistuksista, valtionosuuksien leikkauksista sekä yhteisöveron jako-osuuksien uudistuksista, jotka ovat tapahtuneet usein ja pääasiassa maaseutukuntien tappioksi.

Nämä kunnat eivät kykene nyt huolehtimaan täysipainoisesti peruspalvelujen tuottamisesta saati sitten, kun myös investoinneilla ollaan vähentämässä sekä koulupuolella että sosiaali- ja terveystalouden valtionosuuksia. On välttämättöntä, että pikaisesti tarkistetaan näiden kuntien valtionosuuksien perusteet ja luovutaan yhteisöveron leikkauksista ja saatetaan näiden kuntien talous tasapainoon. Harkinnanvaraiset rahoitusavustukset ovat hyvä ensiapu, mutta ne eivät voi muodostua pysyväksi ratkaisuksi.

Mielestäni on kunnioitettava sitä periaatetta, jonka myös hallitus on lausunut, että leikkaukset ovat tällä erää ohi ja jokaiselle taataan oikeus riittäviin ja laadukkaisiin peruspalveluihin asuinpaikasta riippumatta. Olisi ollut toivottavaa, että tämä budjettiesitys uuden vuosituhaten ensimmäisenä budjettina olisi normalisoinut tämän yhteiskunnan kehityksen ja taannut tasa-arvoisen ja tasapainoisen kehityksen niin alueiden, kuntien kuin yksilöiden välillä, mutta näyttää siltä, että tällä hallituksella ei ollut siihen tahtoa.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)–5) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 10 päivänä syyskuuta kello 2.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
